MINISTERSTWO
ROLNICTWA
I ROZWOJU WSI

Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej

PROJEKT

grudzień 2020 roku, Warszawa

.

Spis treści

1. ORGANIZACJA PRAC NAD PROJEKTEM PLANU 6
1.1. Nowy model wdrażania Wspólnej Polityki Rolnej (WPR) – ukierunkowanie na rezultaty 6
1.2. Partnerstwo z organami krajowymi, regionalnymi i komisyjnymi 8
2. DIAGNOZA, OCENA POTRZEB I ICH PRIORYTETYZACJA 13
2.1. Opis bazy diagnostycznej 13
2.2. Zidentyfikowane potrzeby do każdego celu szczegółowego WPR 15
2.3. Priorytetyzacja potrzeb 19
3. STRATEGIA INTERWENCJI 22
3.1. Opis podejścia strategicznego 22
3.2. Architektura środowiskowa i klimatyczna 36
3.3. Interwencje sektorowe 41
3.4. Podejście do zarządzania ryzykiem 45
3.5. Strategia dla młodych rolników 47
4. ELEMENTY WSPÓLNE DLA INTERWENCJI 51
4.1. Definicje i wymagania minimalne 51
4.2. Wymogi warunkowości 53
4.3. Opis korzystania z pomocy technicznej oraz opis sieci WPR 54
4.4. Koordynacja, demarkacja i komplementarność z innymi funduszami UE 57
5. ROZWAŻANE DZIAŁANIA (INTERWENCJE) 63
5.1. Opis projektowanych interwencji I filaru 63
5.2. Opis projektowanych interwencji sektorowych 82
5.3. Opis projektowanych interwencji II filaru 93
6. PLAN FINANSOWY 141
7. SYSTEM ZARZADZANIA I KONTROLI PLANU 143
8. MODERNIZACJA WPR 149

PROJEKT

Wykaz skrótów

AKIS	Agricultural Knowledge and Innovation System
ARiMR	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
CDR	Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie
EFRG	Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji
EFRROW	Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
EPI	European Innovation Partnership - grupa operacyjna EPI
FaST	Farm Sustainability Tool for Nutrients (FaST)
GAEC	Standards for good agricultural and environmental condition of land – normy opisane w załączniku III oraz Art. 11 i 12 projektu rozporządzenia o planach strategicznych WPR
GHG	greenhouse gas – gazy cieplarniane pochodzące z rolnictwa
GTL	Grupy Tematycznej ds. podejścia LEADER
IACS	The Integrated Administration and Control System - zintegrowany system zarządzania i kontroli (ang. IACS)
ICT	Technologie informacyjno-komunikacyjne
JC	jednostka centralna
JST	jednostki samorządu terytorialnego
KAS	Krajowa Administracja Skarbowa
KE	Komisja Europejska
KOWR	Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa
KS WPR	Krajowa sieć wspólnej polityki rolnej
LGD	Lokalna Grupa Działania
LPIS	system identyfikacji działek rolnych (LPIS)
LSR	Lokalna Strategia Rozwoju
MOL	działalność marginalna, ograniczona, lokalna
MRiRW	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
MŚP	Małe i średnie przedsiębiorstwa
ODR	ośrodek doradztwa rolniczego
ONW	Obszary z ograniczeniami naturalnymi i innymi szczególnymi ograniczeniami
OSI	obszary strategicznej interwencji
OZE	Odnawialne źródła energii
PE	Parlament Europejski
Plan	Plan strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej
PROW 2014-2020	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020
PS	Polityka Spójności
RHD	rolniczy handel detaliczny
RLKS	Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność

PROJEKT

RR	Linia kredytowa przeznaczona dla gospodarstw rolnych, działów specjalnych produkcji rolnej i rybactwa śródlądowego na inwestycje w rolnictwie i rybactwie z dopłatami do oprocentowania
SFC	System for Fund Management in the European Union
SIR	Sieci na rzecz Innowacji w Rolnictwie i na Obszarach Wiejskich
SMR	wymogi podstawowe w zakresie zarządzania (Statutory Management Requirements - SMR)
SZRWRiR	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa -2030
TUZ	trwałe użytki zielone

PROJEKT

LISTA ZAŁĄCZNIKÓW

załącznik nr 1 - Harmonogram przygotowania Planu strategicznego WPR

załącznik nr 2 - Praca grup roboczych/ tematycznych w ramach opracowania projektu Planu strategicznego WPR

załącznik nr 3 - Diagnoza sektora rolno-spożywczego i obszarów wiejskich w Polsce przygotowana dla potrzeb opracowania Planu strategicznego WPR

załącznik nr 4 - Pełne wersje analiz SWOT dla 9 celów szczegółowych WPR oraz celu przekrojowego

załącznik nr 5 - Priorytetyzacja potrzeb Planu strategicznego WPR

załącznik nr 6 – Normy GAEC określone na poziomie krajowym w ramach warunkowości

załącznik nr 7 - Opis pomocy technicznej, w tym sieci WPR

załącznik nr 8 - Koordynacja, demarkacja i komplementarność

załącznik nr 9 - Pełny opis systemu wiedzy i innowacji AKIS w Polsce

PROJEKT

1. ORGANIZACJA PRAC NAD PROJEKTEM PLANU

1.1. Nowy model wdrażania Wspólnej Polityki Rolnej (WPR) – ukierunkowanie na rezultaty

Reforma Wspólnej Polityki Rolnej (WPR) po 2023 roku zakłada, że każde państwo członkowskie przygotuje Plan Strategiczny dla WPR (dalej: Plan). Dokument ten będzie obejmował zarówno instrumenty I filara WPR, tj. płatności bezpośrednie oraz działania sektorowe w zakresie rynków rolnych, jak i II filara, czyli wsparcie rozwoju obszarów wiejskich. W nowej perspektywie finansowej (lata 2023-2027) WPR nie będzie wdrażana w oparciu o zasadę zgodności realizowanych działań z ustalonymi na poziomie przepisów UE szczegółowymi wymaganiami, ale w oparciu o ocenę osiąganych efektów i realizowanych celów. Oznacza to o wiele większą odpowiedzialność państw członkowskich, nie tylko w sprawie wyboru interwencji dostępnych w ramach Planu, zasad i warunków dostępu do wsparcia, ale także precyzyjnego określenia rezultatów realizacji zaplanowanych interwencji (mierzonych odpowiednimi wskaźnikami), oraz stworzenia odpowiedniego systemu kontroli i monitorowania. Państwa członkowskie mają swobodę w kształtowaniu przyszłych instrumentów interwencji objętych Planami i dostosowywania ich do krajowych uwarunkowań, ale projektowane przepisy wymagają także by takie ukierunkowanie interwencji było właściwie uargumentowane w Planie.

Cele nowej WPR zorientowane są na rentowność i dochody gospodarstw rolnych, bardziej skuteczną realizację polityki w zakresie ochrony środowiska i klimatu, a także na zrównoważony rozwój obszarów wiejskich. Przekrojowym celem jest wspieranie wiedzy, innowacji i cyfryzacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich.

Nowa WPR będzie dążyć do realizacji **dziewięciu celów szczegółowych**:

a) wspieranie godziwych dochodów gospodarstw rolnych i ich odporności w całej Unii w celu zwiększenia bezpieczeństwa żywnościowego,

b) zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację,

c) poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości,

d) przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, a także do zrównoważonej produkcji energii,

e) wspieranie zrównoważonego rozwoju i wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze,

f) przyczynianie się do ochrony różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu,

g) przyciąganie młodych rolników i ułatwianie rozwoju działalności gospodarczej na obszarach wiejskich,

h) promowanie zatrudnienia, wzrostu, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki i zrównoważonego leśnictwa;

i) poprawa reakcji rolnictwa UE na potrzeby społeczne dotyczące żywności i zdrowia, w tym bezpiecznej, bogatej w składniki odżywcze i zrównoważonej żywności, jak też dobrostanu zwierząt,

oraz celu przekrojowego *modernizacja sektora poprzez wspieranie i dzielenie się wiedzą, innowacjami i cyfryzacją w rolnictwie i na obszarach wiejskich oraz zachęcanie do ich wykorzystywania*.

PROJEKT

Nowa WPR ma być bardziej dostosowana do sytuacji danego państwa członkowskiego. Państwa członkowskie będą mogły określić większość warunków kwalifikowalności na poziomie krajowym, aby dostosować je do swych specyficznych uwarunkowań oraz oczekiwanych do osiągnięcia celów. Również obciążenia administracyjne związane z kontrolą mają być zmniejszone dzięki ograniczeniu wymogu spełniania przez beneficjentów końcowych warunków kwalifikowalności określonych na szczeblu UE.

W projektowaniu Planu konieczne będzie również wzięcie pod uwagę zalecenia służb KE względem konkretnych celów gospodarczych, środowiskowych i społecznych przyszłej Wspólnej Polityki Rolnej, w szczególności do ambicji i konkretnych celów strategii „od pola do stołu" i strategii na rzecz bioróżnorodności. Zalecenia zostaną opublikowane w II połowie grudnia 2020 r. Rekomendacje mają na celu ukierunkowanie Planu państwa członkowskiego w taki spoób aby możliwe były do osiągnięcia cele UE przy uwzglednieniu konkretnej sytuacji i uwarunkowań danego państwa. Pierwsza wersja Planu przedstawiona do konutlacji publicznych bierze pod uwagę wstępną wersję tych rekomendacji.

Państwa członkowskie przedstawiają swoje propozycje interwencji (w oparciu o kategorie interwencji wyszczególnione w legislacji UE), mające na celu realizację ww. celów szczegółowych UE oraz zidentyfikowanych potrzeb na poziomie kraju. KE będzie sprawdzać Plany i zatwierdzać.

Plany strategiczne WPR mogą objąć większość instrumentów wsparcia finansowanych dotychczas z EFRG (w tym płatności bezpośrednie oraz programy sektorowe) i EFRROW. W ten sposób każde państwo członkowskie może opracować dla siebie jednolitą i spójną strategię interwencji. Cele jakie pańswo członkowskie chce realizować w całym okresie programowania, oceniane będą poprzez jednolite dla całej UE wskaźniki rezultatu.

Przegląd realizacji celów ma stanowić jeden z kluczowych elementów monitorowania procesu realizacji polityki i sterowania nim. Państwa członkowskie składają co roku sprawozdanie dotyczące wytworzonych produktów i poniesionych na nie wydatków, oraz postępów w realizacji celów ustanowionych dla całego okresu, wyrażonych jako wartości wskaźników rezultatu. W przypadku wystąpienia różnicy pomiędzy zaplanowanymi do poniesienia wydatkami, a wytworzonymi produktami oraz braku uzasadnienia tej różnicy, KE przewiduje redukcję środków (redukcje dotyczą wydatków, które już zostały zadeklarowane). Ponadto, jeśli różnica wynosiłaby powyżej 50% może dojść do zawieszenia przyszłych płatności.

W przypadku wskaźników rezultatu, KE przeprowadzać będzie w cyklach dwuletnich ocenę wykonania bazującą na danych zawartych w sprawozdaniach rocznych. Jeśli wystąpią odchylenia od realizacji celów pośrednich, wymagane będzie przygotowanie ich uzasadnienia. W przypadku gdy zgłoszona wartość jednego lub większej liczby wskaźników rezultatu różnić się będzie o ponad 45% od planowanej wartości odpowiedniego celu pośredniego dla roku sprawozdawczego 2025 lub o ponad 35% dla roku 2027, Komisja może zwrócić się do państwa członkowskiego o przedłożenie planu działań, opisującego przewidziane działania naprawcze i ich przewidywane ramy czasowe. Jeżeli plany działań nie zostaną przedstawione i wdrożone, wówczas może nastąpić zawieszenie płatności.

Harmonogram i tempo prac nad przygotowaniem Planu są silnie uzależnione od tempa prac nad reformą WPR (ramami prawnymi) na poziomie UE. Prace nad projektem Planu prowadzono w oparciu o zapisy projektu

PROJEKT

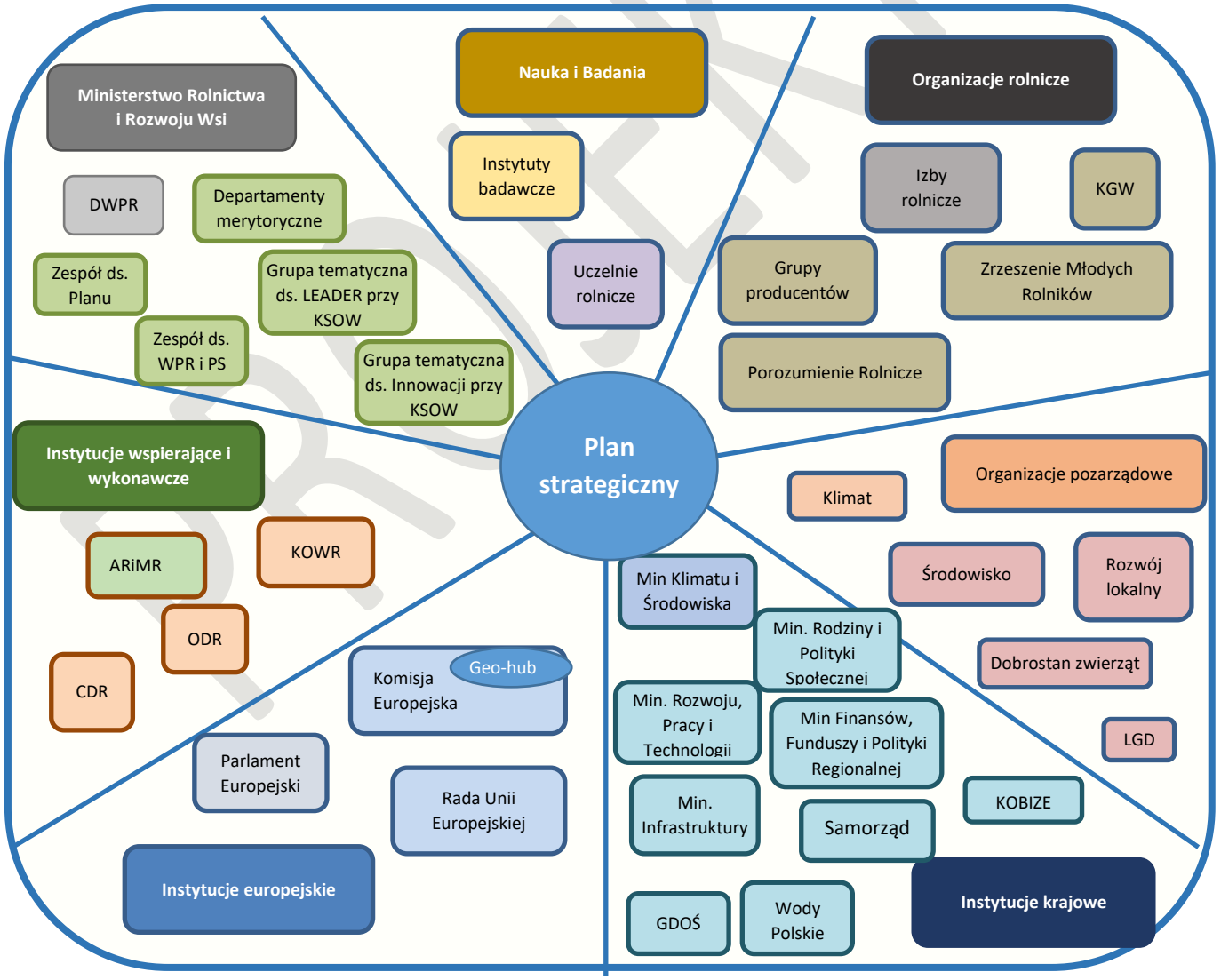
rozporządzenia w sprawie planów strategicznych uwzględniającego zmiany wynikające z przyjęcia tzw. podejścia ogólnego (dok. 12148/20 z dn. 21.10.2020 r.) oraz konkluzje Rady Europejskiej z 17 -21 lipca 2020 r. w sprawie wieloletnich ram finansowych na lata 2021-2027 (EUCO 10/20). W pracach nad przygotowaniem Planu uwzględnia się także przepisy projektów rozporządzeń dotyczących finansowania i monitorowania WPR oraz wsparcia rynkowego.

Harmonogram prac znajduje się w załączniku nr 1 pn. Harmonogram przygotowania Planu strategicznego WPR

1.2. Partnerstwo z organami krajowymi, regionalnymi i komisyjnymi

Dotychczasowa współpraca z partnerami w pracach nad Planem odbywa się w oparciu o procedury, zgodnie z ramami instytucjonalnymi i prawnymi obowiązującymi w Polsce. Schemat współpracy w ramach partnerstwa przedstawiono na poniższym rysunku.

Rysunek nr 1. Schemat uczestników prac nad Planem strategicznym WPR

Źródło: opracowanie własne

Spotkania konsultacyjno-eksperckie i techniczne organizowane przez MRiRW

MRiRW współpracuje z wieloma instytucjami w zakresie szczegółowych zagadnień, zarówno na etapie identyfikacji potrzeb, ustalania priorytetów jak i warunków realizacji poszczególnych interwencji z uwzględnieniem komplementarności względem innych programów i polityk. Wśród tych instytucji są m.in: urzędy centralne, w tym Ministerstwo Finansów, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii, Ministerstwo Klimatu i Środowiska, Wody Polskie, Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska, Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa, Centrum Doradztwa Rolniczego oraz wojewódzkie ośrodki doradztwa rolniczego (ODR). Prowadzone są również dyskusje z organizacjami pozarządowymi, samorządami województw, organizacjami społeczno-gospodarczymi, zarówno reprezentującymi uczestników sektora rolno-żywnościowego (w tym m.in. izby rolnicze, członkowie Porozumienia Rolniczego, związki, zrzeszenia, federacje, stowarzyszenia producentów rolnych, członkowie Komitetu Monitorującego PROW 2014-2020, inne) jak i organizacji prośrodowiskowych (w tym m.in. WWF, Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków, Koalicja Żywa Ziemia, inne).

Założenia Planu, w zakresie systemów jakości, dotychczas były konsultowane z przedstawicielami urzędów marszałkowskich, producentami produktów uczestniczących w systemach jakości i przedstawicielami grup tych producentów, administratorami krajowych systemów jakości żywności.

Partnerem społecznym, który wspiera prace na Planem strategicznym w zakresie rolnictwa ekologicznego jest Rada Rolnictwa i Produkcji Ekologicznej. Ponadto, w 2020 r. odbywały się spotkania konsultacyjne w zakresie wsparcia do powierzchni upraw ekologicznych i dobrostanu zwierząt, w których uczestniczyli przedstawiciele branż i organizacji rolników potencjalnie zainteresowanych tego rodzaju wsparciem, a także spotkania dotyczące interwencji w formie płatności bezpośrednich.

Ministerstwo przeprowadziło szereg spotkań informacyjno–konsultacyjnych z przedstawicielami organizacji sektora rolnego (grup producentów rolnych, organizacji producentów, spółdzielni, związków i organizacji rolników), tj. podmiotów potencjalnie uprawnionych do realizacji interwencji sektorowych w ramach Planu.

W ciągu 2019 i 2020 roku odbywały się spotkania z przedstawicielami branż, podczas których przedstawiono propozycję KE w zakresie wsparcia rynków rolnych w ramach WPR po 2020 r. (interwencji, jakie będą mogły być podejmowane w poszczególnych sektorach).

W ramach prac nad ekoschematami resort rolnictwa przeprowadził spotkania konsultacyjno – eksperckie z udziałem przedstawicieli instytutów naukowych, ośrodków doradztwa rolniczego, ARiMR, resortu środowiska i organizacji branżowych, a także przeprowadzono ankietę on-line mającą na celu ocenę potencjalnego zainteresowania wybranymi praktykami.

Odbyły się także spotkania konsultacyjne w ramach *Grupy roboczej wspierającej wypracowanie rozwiązań z zakresu działania Zespołu do spraw opracowania Planu Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2021-2027 sektorowych interwencji oraz celu szczegółowego nr 3 WPR: Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości*.

Ważnym elementem spotkań konsultacyjno-eksperckich jest współpraca MRiRW z przedstawicielami lokalnych grup działania, która odbywa się w ramach posiedzeń Grupy Tematycznej ds. podejścia LEADER (GTL), przy grupie roboczej ds. Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich (KSOW).

PROJEKT

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi skierował do Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich oraz Polskiej Sieci LGD, skupiającej przedstawicieli większości sieci regionalnych, prośbę o konsultacje kształtu podejścia RLKS w przyszłej perspektywie finansowej. Do konsultacji przekazano również roboczy materiał opisujący propozycję podejścia do wdrażania RLKS w formule wielofunduszowej. Prośba o opinię i uzupełnienia została przekazana do wszystkich urzędów marszałkowskich oraz do Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej. Celem tej konsultacji było ustalenie skali zainteresowania podejściem wielofunduszowym w ramach RLKS i zaopiniowanie propozycji MRiRW w zakresie rozwiązań prawnych i proceduralnych związanych z tym podejściem. Dalsza dyskusja będzie odbywać się z udziałem LGD.

Propozycje legislacyjne UE były przedstawiane także samorządom województw, zarówno na posiedzeniach GTL jak i na spotkaniach koordynacyjnych samorządów województw oraz podczas posiedzeń Związku Województw RP.

W związku z wprowadzeniem na terenie Polski stanu zagrożenia epidemicznego wywołanego rozprzestrzenianiem się wirusa COVID-19, od II połowy marca 2020 roku, większość spotkań odbywała się w formule on-line lub hybrydowej, tj. połączenie tradycyjnej formy spotkania w sali konferencyjnej z uczestnictwem on-line.

Wojewódzkie zespoły eksperckie

27 kwietnia 2017 r. zostały zainaugurowane prace 16 wojewódzkich Zespołów analizujących szanse i zagrożenia oraz potencjalne kierunki rozwoju obszarów wiejskich w województwach do 2030 r. Zadaniem zespołów była pomoc w przełożeniu zapisów przyjętej przez Radę Ministrów w dniu 14 lutego 2017 r. Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) na uwarunkowania poszczególnych województw, w celu dopasowania interwencji publicznej do specyfiki regionów. Zespoły wypracowały 16 diagnoz wojewódzkich w zakresie rozwoju obszarów wiejskich i sektora rolno-spożywczego. Diagnozy te wykorzystano w pracach nad strategią SZRWRiR 2030.

Wyniki prac zespołów były wykorzystane również w pracach nad diagnozą i analizami SWOT Planu. W dalszych pracach nad Planem zakłada się bezpośrednie zaangażowanie członków Zespołów, w szczególności w zakresie zróżnicowania terytorialnego i hierarchizacji potrzeb oraz w projektowania interwencji Planu.

Również istotne znaczenie w dotychczasowych pracach o charakterze diagnostycznym Planu pełniły wyniki prac ww. zespołów analizujących szanse i zagrożenia oraz potencjalne kierunki rozwoju obszarów wiejskich. W skład zespołów wchodzą przedstawiciele najważniejszych instytucji oraz organizacji rolniczych, urzędów statystycznych, regionalnych dyrekcji ochrony środowiska, wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej, jednostek samorządu terytorialnego, organizacje i związki branżowe rolników, reprezentujące wiodące sektory gospodarcze w poszczególnych regionach (np. spółdzielnie mleczarskie, przedsiębiorstwa nasienne, producenci maszyn rolniczych i inne), LGD, partnerzy społeczni.

Zespół wspierający prace w zakresie projektowania rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa ze środków europejskich na lata 2021-2027

W celu włączenia partnerów publicznych, gospodarczych, społecznych w prace nad Planem powołano Zespół *wspierający prace w zakresie projektowania rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa ze środków europejskich na lata 2021–2027* (Zarządzenie nr 28 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 lipca 2020 r.). Ważnym celem Zespołu jest nadanie bardziej formalnego trybu partnerskiej współpracy pomiędzy szerokim gronem

PROJEKT

interesariuszy w przygotowanie zakresu wsparcia i koordynacji wsparcia rozwoju obszarów wiejskich w ramach wszystkich środków UE.

W szczególności, prace Zespołu mają ułatwić osiągnięcie komplementarności i koordynacji interwencji pomiędzy instrumentami wsparcia w ramach Wspólnej Polityki Rolnej, Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rybołówstwa i politykami krajowymi. Będą służyły również zachowaniu spójności w ramach instrumentów wsparcia projektowanych w ramach poszczególnych celów Wspólnej Polityki Rolnej.

Do prac w Zespole zostało zaproszone szerokie grono przedstawicieli ministrów, jednostek i stowarzyszeń jst, instytucji pośredniczących i wdrażających, środowisk naukowych i eksperckich, a także przedstawicieli Zespołów wojewódzkich analizujących szanse i zagrożenia oraz potencjalne kierunki rozwoju obszarów wiejskich, przedstawiciele jednostek doradztwa rolniczego, samorządu rolniczego oraz organizacji społecznych, branżowych i pozarządowych.

Zespół do spraw opracowania Planu Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2021–2027 wspierający prace MRiRW

Przyjęto założenie, że pierwszy projekt Planu zostanie przygotowany w oparciu o wiedzę i zasoby kadrowe MRiRW ze wsparciem eksperckim ze strony podmiotów zewnętrznych oraz szerokim zaangażowaniem przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego, w tym środowisk rolniczych.

W celu wsparcia przygotowania Planu został powołany **Zespół do spraw opracowania Planu Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2021–2027** (*Zarządzenie nr 72 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 września 2019 r. w sprawie powołania Zespołu do spraw opracowania Planu strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2021–2027*). Członkami Zespołu są (i) dyrektorzy Departamentów MRiRW, (ii) przedstawiciele jednostek naukowych, (iii) przedstawiciele ARiMR, KOWR, CDR, (iv) inne osoby (niebędące członkami Zespołu, w szczególności przedstawicieli organów administracji rządowej i samorządowej, środowisk naukowych oraz organizacji społecznych, branżowych i pozarządowych. W ramach Zespołu powoływano m.in. grupę ds. *sektorowych interwencji oraz celu szczegółowego nr 3 WPR - Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości*.

Wsparcie eksperckie ze strony Komisji Europejskiej – Geo-hub

Przy opracowaniu Planu MRiRW współpracuje ze służbami Komisji Europejskiej. W styczniu 2019 r. w KE zostały powołane zespoły ekspertów/pracowników KE w celu wsparcia PCz w opracowaniu Planu, w tym tzw. polski Geo-hub. W ramach tej współpracy Komisja przekazuje dodatkowe informacje, wyjaśnienia i dokumenty robocze oraz prowadzone są konsultacje robocze.

Pozostałe wsparcie

Wspierająco działa szereg innych zespołów/grup, których prace wnoszą istotny wkład w przygotowanie Planu, w tym m.in. Grupa Robocza do spraw transformacji cyfrowej, Strategiczna Grupa Robocza ds. Systemu Innowacji i Wiedzy w Rolnictwie (SWG AKIS) przy Stałym Komitecie ds. Badań w Rolnictwie (SCAR - *ang. Standing Committee on Agricultural Research*).

Pełna lista aktywności MRiRW, obejmująca wydarzenia krajowe i zagraniczne znajduje się w załączniku nr 2 pn. Praca grup roboczych/tematycznych w ramach opracowania projektu Planu strategicznego WPR.

Konsultacje publiczne

PROJEKT

Mając na uwadze istotne znaczenie, dla szybkiego dostępu obywateli do informacji publicznej, a także wpływu społeczeństwa na kształtowanie zakresu wsparcia MRiRW prowadzi konsultacje społeczne Planu. Konsultacje prowadzone są m.in. poprzez dedykowaną stronę internetową **PS WPR po 2020 roku** na portalu **gov.pl**. Podstawowa architektura strony obejmie najistotniejsze informacje, tj. projekty aktów prawnych UE, stanowiska Rządu, diagnozy, potrzeby, analizy SWOT oraz bieżące wydarzenia związane z pracami nad PS, przedstawione na tzw. „osi czasu", które pozwolą opinii publicznej na bieżące śledzenie oraz wpływ na proces programowania. W celu pozyskania przez MRiRW uwag, komentarzy wyrażonych przez interesariuszy do poszczególnych obszarów interwencji, opracowywanych w projekcie Planu, udostępniono na stronie internetowej formularz konsultacyjny. Link do strony internetowej dostępny jest na stronie internetowej MRiRW oraz stronach jednostek podległych i nadzorowanych współpracujących w obszarze WPR. Informacje o trwających pracach nad opracowaniem PS WPR po 2020 roku, są również przekazane za pośrednictwem TV, radia oraz social mediów.

Prace ewaluacyjne

Ewaluacja ex-ante WPR jest realizowana przez niezależny podmiot zewnętrzny. W czerwcu 2020 r. podpisana została umowa na realizację oceny ex-ante, której wykonawcą zostało Konsorcjum w składzie: Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa – PAN, Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa – PIB, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu oraz Ecorys Polska sp. z o.o.

Wykonana zostanie również wymagana przepisami krajowymi i UE Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko projektu Planu Strategicznego WPR.

PROJEKT

2. DIAGNOZA, OCENA POTRZEB I ICH PRIORYTETYZACJA

2.1. Opis bazy diagnostycznej

Zgodnie z wymogami określonymi w projekcie rozporządzenia UE w sprawie planów strategicznych WPR, wykorzystano szeroką bazę diagnostyczną, na którą składają się najnowsze dostępne analizy sytuacji wsi i rolnictwa w Polsce, w tym: (i) diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej rolnictwa, obszarów wiejskich i rybactwa w Polsce – dokument przygotowany dla SZRWRiR, (ii) diagnozy regionalne dot. rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa, (iii) tematyczne diagnozy i ekspertyzy opracowane na potrzeby prac nad Planem, (iv) opisy dla poszczególnych celów WPR po 2020 przygotowane przez służby KE oraz (v) analizy SWOT dla każdego z celów pod kątem zidentyfikowania i priorytetyzacji potrzeb.

Materiały Komisji Europejskiej

W 2019 r. Komisja Europejska opracowała i udostępniła m.in. broszury informacyjne w postaci:

- **Analizy faktograficznej** (*Analytical factsheet for Poland covering the nine specific objectives*[1]), dotyczącej najważniejszych dostępnych danych statystycznych dla Polski w oparciu o wskaźniki kontekstu i wskaźniki oddziaływania;
- **Fiszek informacyjnych** (*Briefs summarising facts and addressing the policy relevance*[2]) dla poszczególnych celów szczegółowych objaśniających elementy celów i możliwe kierunki adresowania polityki w odniesieniu do całej UE.

W dyspozycji państw członkowskich znajdują się również pomocnicze materiały techniczne ułatwiające opracowanie Planu, do których należą np. opisy (definicje) wskaźników (produktu, rezultatu, oddziaływania).

Diagnoza dla SZRWRiR 2030

Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej rolnictwa, obszarów wiejskich i rybactwa w Polsce przygotowana w 2019 r. jako podstawa analityczna do aktualizacji *Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030* zawiera oceny szeregu aspektów objętych dziewięcioma celami szczegółowymi WPR po 2020 r. Strategia jest podstawowym dokumentem strategicznym polityki rolnej i rozwoju obszarów wiejskich państwa prezentującym cele, kierunki interwencji oraz działania, jakie powinny zostać podjęte w perspektywie roku 2030. Dokument znajduje się na stronie internetowej pod adresem [https://www.gov.pl/web/rolnictwo/dokumenty-analizy-szrwrir-2030].

Diagnozy regionalne dot. rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa opracowane przez wojewódzkie Zespoły analizujące szanse i zagrożenia oraz potencjalne kierunki rozwoju obszarów wiejskich w województwach do 2030 r.

[1] opracowanie dostępnie na stronie internetowej KE: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/food-farming-fisheries/by_country/documents/analytical_factsheet_pl.pdf

[2] opracowanie dostępnie na stronie internetowej KE: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/future-cap/key-policy-objectives-future-cap_en

PROJEKT

Uzupełnieniem diagnozy krajowej są opracowania analityczne przygotowane przez 16 regionalnych zespołów, prezentujące regionalne zróżnicowanie rozwoju sektora rolno-spożywczego i obszarów wiejskich. Diagnozy znajdują się na stronie internetowej [https://www.gov.pl/web/rolnictwo/dokumenty-analizy-szrwrir-2030].

Diagnoza obszaru objętego Planem wg wskaźników kontekstu

Diagnoza została opracowana przez zespół pracowników naukowych Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB w Warszawie, we współpracy z pracownikami naukowymi Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – PIB w Puławach, Instytutu Technologiczno-Przyrodniczego w Falentach, Instytutu Ochrony Roślin – PIB w Poznaniu, Państwowego Instytutu Weterynaryjnego – PIB w Puławach, Instytutu Hodowli i Aklimatyzacji Roślin – PIB w Radzikowie, Instytutu Zootechniki – PIB w Krakowie, Instytutu Ogrodnictwa w Skierniewicach oraz Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Podstawę przygotowania diagnozy stanowiły trzy grupy celów określone w projekcie rozporządzenia w sprawie planów strategicznych, tj. ekonomiczne (cel szczegółowy od 1 do 3), środowiskowo-klimatyczne (cel szczegółowy od 4 do 6) oraz społeczne (cel szczegółowy od 7 do 9), a także wskaźniki kontekstu, jednolite i porównywalne na poziomie UE.

W diagnozie uwzględniono trendy, zagrożenia, szanse i problemy rozwojowe obszarów wiejskich i sektora rolno-spożywczego zidentyfikowane w *Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa do roku 2030* oraz wnioski z analiz i diagnoz regionalnych stanowiących wyniki prac Zespołów ds. *analizy szans i zagrożeń oraz potencjalnych kierunków rozwoju obszarów wiejskich do 2030 r.*

Pierwszy projekt Diagnozy opiniowano przez Członków Zespołu wspierającego prace w zakresie projektowania rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa ze środków europejskich na lata 2021-2027 oraz służb KE w okresie luty-maj 2020 r.

Pełna wersja Diagnozy znajduje się w załączniku nr 3 pn. Diagnoza sektora rolno-spożywczego w Polsce

Analizy SWOT

Analizy SWOT zostały opracowane dla każdego z 9 celów szczegółowych WPR oraz dla celu przekrojowego. Stanowią podstawę identyfikacji głównych potrzeb rolnictwa i obszarów wiejskich oraz zaprojektowania interwencji Planu. Wykonanie projektów analiz SWOT powierzono instytutom badawczym przy współpracy z MRiRW. Każdemu celowi przypisano wiodący instytut badawczy. Pierwszy projekt analiz SWOT dla celu szczegółowego 1-9 skierowano do opinii *Członków Zespołu wspierającego prace w zakresie projektowania rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa ze środków europejskich na lata 2021-2027* oraz służb KE w okresie luty-maj 2020 r. Zakłada się, że w trakcie prac nad projektem Planu strategicznego WPR, prace nad analizami SWOT będą kontynuowane z uwagi na konieczność uwzględnienia nowych informacji, zarówno związanych z wynikami prac legislacyjnych na poziomie UE, jak i wynikami konsultacji społecznych oraz dialogu ze służbami KE.

Pełne wersje analizy SWOT dla każdego celu szczegółowego WPR oraz celu przekrojowego zamieszczono w załączniku nr 4

PROJEKT

2.2. Zidentyfikowane potrzeby do każdego celu szczegółowego WPR

Dotychczasowe prace pozwoliły na sformułowanie kilkudziesięciu potrzeb dla 9 celów szczegółowych WPR oraz dla celu przekrojowego. Część ze zidentyfikowanych potrzeb odwołuje się do realizacji dwóch, a nawet więcej spośród 9 celów szczegółowych. Mając na uwadze, że `potrzeby zdefiniowane na podstawie analiz SWOT są bardzo szerokie i wymagają nakładów inwestycyjnych przekraczających znacznie możliwości jakie daje budżet Planu, tylko część z nich będzie mogła być sfinansowana ze środków WPR. Pozostałe potrzeby lub ich część będą finansowane ze środków polityki spójności, Krajowego Planu Odbudowy, środków krajowych i innych źródeł finansowania.

Cel 1. Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw rolnych i ich odporności w całej Unii w celu zwiększenia bezpieczeństwa żywnościowego

1. Zapewnienie stabilności dochodów gospodarstw przez łagodzenie skutków ryzyka cenowego (wynikającego ze zmienności koniunktury) i produkcyjnego (wynikającego ze zmienności uwarunkowań klimatyczno-pogodowych oraz występowania klęsk żywiołowych, inwazji szkodników, chorób zwierząt i roślin).
2. Zwiększenie indywidualnego dochodu w rolnictwie w celu zapewnienia rolnikom godnego poziomu życia i wyrównywania szans rozwojowych, ekonomicznych, społecznych.
3. Poprawa pozycji ekonomicznej rolnictwa unijnego względem rolnictwa światowego w związku z przewagą kosztową rolnictwa światowego wynikającą m.in. z różnic w standardach produkcji związanych z ochroną środowiska i klimatu.
4. Rozwój produkcji rolnej metodami przyjaznymi dla środowiska naturalnego, zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego i dostępu do wysokiej jakości i przystępnej cenowo żywności.
5. Przeciwdziałanie spadkowi opłacalności produkcji rolnej w gospodarstwach utrzymujących zwierzęta w szczególności na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania, w celu zmniejszenia presji na środowisko poprzez bardziej równomierne rozłożenie terytorialne produkcji zwierzęcej.
6. Zmniejszanie różnic w dochodach między gospodarstwami rolniczymi o różnej wielkości, różnych kierunkach produkcji rolnej oraz między gospodarstwami prowadzącymi działalność na obszarach o różnych uwarunkowaniach naturalnych.
7. Utrzymanie produkcji w sektorach produkcji rolnej szczególnie istotnych ze względów gospodarczych, społecznych lub środowiskowych, a znajdujących się w trudnej sytuacji.
8. Utrzymanie potencjału produkcyjnego rolnictwa i przeciwdziałanie zaniechaniu prowadzenia działalności rolniczej na obszarach peryferyjnych i o niekorzystnych warunkach gospodarowania.
9. Upowszechnienie stosowania instrumentów zarządzania ryzykiem.
10. Rozwijanie technologii cyfrowych w zarządzaniu ryzykiem i platform wdrażających kontrakty.

Cel 2. Zwiększenie zorientowanie na rynek i konkurencyjność, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację

1. Wzrost efektywności czynników wytwórczych w rolnictwie w sposób zrównoważony.
2. Wzmocnienie innowacyjności i zaawansowania technologicznego produkcji rolnej.
3. Ułatwienie dostępu do kapitału szczególnie na rzecz inwestycji w odtworzenie majątku wytwórczego w rolnictwie.

PROJEKT

4. Zwiększanie dochodowości poprzez bezpieczne dla konsumenta i efektywne przedłużanie trwałości produktów, przechowalnictwo oraz lepsze przygotowanie do sprzedaży (w tym bezpośredniej).
5. Rozwój produkcji żywności wysokiej jakości w tym produkcji ekologicznej.
6. Zapewnienie promocji produktów żywnościowych i nieżywnościowych (pochodzących z rolnictwa) na rynkach światowych.
7. Pokonanie ograniczeń rozwoju, związanych z niewielką skalą produkcji gospodarstw rolnych i firm przetwórczych, utrudniającą przejmowanie najnowszych technologii i stosowanie nowych modeli organizacyjnych i biznesowych, w tym poprzez promocję współdziałania.
8. Podnoszenie kwalifikacji, w szczególności cyfrowych, rynkowych i technologicznych przez rolników oraz łatwo dostępne i profesjonalne wsparcie doradcze.
9. Zrównoważenie zatrudnienia w rolnictwie, m.in. poprzez rozwiązanie problemu dotyczącego zatrudnienia sezonowego w rolnictwie.

Cel 3. Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości

1. Stymulowanie wspólnych działań rolników w ramach różnych form współpracy i kooperacji.
2. Wspieranie alternatywnych łańcuchów wartości, w tym krótkich łańcuchów żywnościowych związanych z wytwarzaniem produktów wysokiej jakości.
3. Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości, w tym przez angażowanie się producentów rolnych w sektorze przetwórstwa produktów rolnych oraz poprawa jego konkurencyjności i innowacyjności.
4. Wspieranie rozwoju zorganizowanych form handlu.
5. Doradztwo, coaching, współpraca z liderami środowisk naukowo-biznesowych.
6. Promowanie rozwiązań wspierających umowy na dostawy pomiędzy rolnikami a przemysłem przetwórczym.
7. Wykorzystanie technologii cyfrowych w dostępie do usług finansowych, informacji rynkowych oraz poprawie łańcucha dostaw.

Cel 4. Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, a także wykorzystanie zrównoważonej energii

1. Ograniczenie emisji GHG z rolnictwa.
2. Adaptacja rolnictwa i leśnictwa do zmian klimatu w tym ograniczenie oddziaływania niekorzystnych warunków pogodowych lub zagrożeń chorobowych.
3. Zwiększanie pochłaniania i skutecznego magazynowania węgla w glebie m.in. w wyniku zalesiania najsłabszych gruntów rolnych oraz odnawiania lasów.
4. Rozwój biogospodarki w oparciu o nieżywnościowe zastosowania biomasy rolniczej i leśnej.
5. Wykorzystanie i rozwijanie alternatywnych możliwości produkcji energii.
6. Podnoszenie wiedzy w zakresie łagodzenia zmian klimatu i adaptacji do nich.

Cel 5. Wspieranie zrównoważonego rozwoju i wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze

1. Ochrona zasobów i poprawa jakości gleby.
2. Poprawa gospodarki wodnej na obszarach wiejskich.
3. Poprawa jakości wód.

PROJEKT

4. Ograniczanie zanieczyszczeń powietrza.
5. Zapobieganie porzucaniu gruntów.
6. Podnoszenie wiedzy w zakresie racjonalnego wykorzystania zasobów naturalnych – wody, gleby, powietrza.

Cel 6. Przyczynianie się do ochrony różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu

1. Ochrona i różnicowanie krajobrazu wiejskiego.
2. Zrównoważone stosowanie środków ochrony roślin i nawozów.
3. Zwiększenie różnorodności upraw.
4. Zwiększenie różnorodności biologicznej lasów.
5. Ekstensywne użytkowanie gruntów, w tym gruntów o niskiej wartości produkcyjnej oraz cennych przyrodniczo, z uwzględnieniem potrzeb ich ochrony.
6. Zachowanie zasobów genetycznych roślin w rolnictwie.
7. Zachowanie zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie.
8. Zapobieganie rozprzestrzenianiu się gatunków inwazyjnych.
9. Rozwój zasobów wiedzy i informacji o środowisku, jej upowszechnianie i wzrost świadomości społeczeństwa.

Cel 7. Przyciąganie młodych rolników i ułatwianie rozwoju działalności gospodarczej

1. Poprawa dostępu do usług związanych z rolnictwem i leśnictwem oraz dywersyfikacja dochodów gospodarstw rolnych m.in. poprzez rozwój nowych modeli biznesowych.
2. Dostęp do kapitału.
3. Dostęp do ziemi.
4. Zmniejszenie ryzyka związanego z podjęciem działalności rolniczej i inwestowaniem w gospodarstwie.
5. Poprawa dochodów młodych rolników.
6. Poprawa struktury wieku zarządzających gospodarstwami rolnymi.
7. Zaangażowanie osób młodych w życie lokalnych społeczności, w tym uczestnictwo w podejmowaniu decyzji, tworzenie sieci społeczności.
8. Rozwój usług publicznych i infrastruktury technicznej w tym w zakresie dostępu do Internetu na obszarach wiejskich.
9. Dostęp młodych rolników do wiedzy.

Cel 8. Promowanie zatrudnienia, wzrostu, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki i zrównoważonego leśnictwa

1. Poprawa dostępu do internetu o wysokiej wydajności.
2. Poprawa dostępu do infrastruktury publicznej typu: drogi.
3. Poprawa dostępu do infrastruktury publicznej typu: gospodarka wodno-ściekowa.
4. Poprawa dostępu do infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej.
5. Poprawa dostępu do usług transportu publicznego.
6. Poprawa dostępu do usług publicznych w zakresie usług opiekuńczych, ochrony zdrowia, kultury i dziedzictwa kulturowego.

PROJEKT

7. Poprawa dostępu do usług komercyjnych.
8. Rozwój form współpracy na obszarach wiejskich oraz ich rozwój w wymiarze produkcyjnym, usługowym, społecznym.
9. Rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich poprzez tworzenie sprzyjających warunków do dywersyfikacji gospodarki, w tym biogospodarki, oraz tworzenia i utrzymania miejsc pracy na obszarach wiejskich.
10. Włączenie osób z grup defaworyzowanych lub wykluczonych na obszarach wiejskich.
11. Stymulowanie rozwoju lokalnego przez zastosowanie rozwiązań innowacyjnych, w tym cyfrowych, oraz z wykorzystaniem potencjału endogenicznego.
12. Rozwój wiedzy i umiejętności w zakresie: wykorzystania rozwiązań cyfrowych, ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatu, podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej, zrównoważonego gospodarowania zasobami (żywność, woda, energia itp.), wiedzy konsumenckiej (czytanie etykiet, świadome zakupy). Ponadto reorientacja zawodowa mieszkańców wsi (w tym reorientacja zawodowa rolników i przebranżowienie przedsiębiorców). Wsparcie eksperckie dla beneficjentów wsparcia niebędących rolnikami, także po zakończeniu operacji, szczególnie dla podmiotów realizujących operacje w partnerstwie (spółdzielnie, klastry, sieci).

Cel 9. Poprawa reakcji rolnictwa UE na potrzeby społeczne dotyczące żywności i zdrowia, w tym bezpiecznej, bogatej w składniki odżywcze i zrównoważonej żywności, zapobiegania marnotrawieniu żywności, jak również dobrostanu zwierząt

1. Wspieranie redukcji stosowania antybiotyków w produkcji zwierząt gospodarskich wg zasady „tak mało jak to konieczne" w tym digitalizacja procesu monitorowania tego procesu.
2. Zrównoważone stosowanie środków ochrony roślin i nawozów.
3. Produkcja żywności pochodzenia zwierzęcego z wyższym poziomem dobrostanu zwierząt.
4. Zapewnienie dostępności żywności wytwarzanej w ramach systemów jakości żywności - żywności ekologicznej, posiadającej oznaczenia geograficzne, wytwarzanej w ramach integrowanej produkcji roślin, a także w ramach krajowych systemów jakości żywności.
5. Zwiększenie świadomości i wiedzy konsumentów i producentów nt. systemów jakości żywności.
6. Wsparcie budowy grup producentów w ramach systemów jakości żywności i relacji horyzontalnych pomiędzy producentami, grupami i otoczeniem.
7. Podnoszenie wiedzy producentów żywności oraz konsumentów mające na celu przeciwdziałanie marnowaniu żywności. Podnoszenie wiedzy producentów rolnych o zrównoważonym stosowaniu antybiotyków, nawozów oraz integrowanej ochrony roślin. Podnoszenie świadomości konsumentów o systemach produkcji żywności oraz etykietowaniu produktów żywnościowych.

Cel 10 (przekrojowy) Modernizacja sektora poprzez wspieranie i dzielenie się wiedzą, innowacjami i cyfryzacja w rolnictwie i na obszarach wiejskich oraz zachęcanie do ich wykorzystywania

1. Podnoszenie kwalifikacji i umiejętności kadr zaangażowanych w wymianę wiedzy i innowacji oraz zapewnienie dostępności profesjonalnych usług doradczych i szkoleniowych.
2. Rozwój platform oraz wykorzystania narzędzi ICT w wymianie wiedzy i innowacji oraz nawiązywaniu współpracy.
3. Zacieśnienie współpracy pomiędzy partnerami AKIS.

PROJEKT

4. Zapewnienie dostępu do wysokiej jakości infrastruktury szybkiego Internetu na obszarach wiejskich.
5. Utworzenie wystandaryzowanych dużych zbiorów otwartych danych publicznych oraz ich szerokie wykorzystanie.
6. Podniesienie innowacyjności w sektorze rolno-spożywczym i na obszarach wiejskich poprzez tworzenie i powszechne wykorzystanie innowacyjnych rozwiązań.

2.3. Priorytetyzacja potrzeb

Projekt rozporządzenia w sprawie planów strategicznych wymaga dokonania priorytetyzacji potrzeb. Zakłada się, że priorytetyzacja powinna być punktem odniesienia na etapie wyboru interwencji, szczególnie biorąc pod uwagę efektywność wykorzystania dostępnego budżetu. W związku z powyższym, będzie także elementem oceny spójności między różnymi elementami Planu, w tym interwencjami, strukturą budżetu i potrzebami oraz będzie wskazywała jakie potrzeby powinny być realizowane z wykorzystaniem pozostałych polityk i funduszy UE, w tym m.in. polityki spójności i środków przeznaczonych na realizację celów Strategii Next Generation UE.

W oparciu o ekspertyzę Instytutu Ekonomiki, Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej - Państwowy Instytut Badawczy, propozycje ewaluatora ex-ante Planu, dobre praktyki prezentowane na seminarium dot. przygotowywania Planów strategicznych[3], uwzględniając dotychczasowe dyskusje z udziałem służb KE oraz własne analizy MRiRW opracowało metodę priorytetyzacji potrzeb Planu WPR 2023-2027.

Opis metodyki priorytetyzacji potrzeb Planu strategicznego WPR znajduje się w załączniku nr 5.

W wyniku dokonanej analizy wskazano 5 kluczowych strategicznych potrzeb, do których należy adresować środki WPR 2023-2027 (poniżej schemat).

Zakłada się, że trwałej poprawie dochodowości działalności rolniczej będą sprzyjały takie działania WPR, które: (i) zwiększają produktywność zasobów również dzięki innowacjom, (ii) wspierają dostosowania do (kosztownych) wymogów w dziedzinie bezpieczeństwa żywności oraz ochrony środowiska i klimatu oraz zakładają odpowiednio ukierunkowane wsparcie bezpośrednie, stanowiące *gros* budżetu WPR. Szczególnie istotne będą kwestie związane z przygotowaniem (iii) sektora do zielonej i cyfrowej gospodarki, przede wszystkim na poziomie gospodarstw rolnych. Powyższe elementy nie będą możliwe do realizacji bez (iv) sprawnego systemu doradztwa oraz efektywnej i dostosowanej do potrzeb rolników wymiany wiedzy. Narzędzia te mogą mieć również znaczenie dla zapewnienia odpowiedniego (v) standardu życia, rozwoju pozarolniczych funkcji na obszarach wiejskich oraz samowystarczalności małych miejscowości wiejskich (miejsca pracy, energia, zarządzanie zasobami wodnymi, zarządzanie odpadami, dostępność usług publicznych).

Z uwagi na koncentrację tematyczną WPR w zakresie dochodów rolniczych, poprawy konkurencyjności gospodarstw, ochrony środowiska i klimatu oraz jakości żywności potrzeby Planu dotyczące szczególnie

[3] Leitner, M., Madner, V. The CAP Strategy: SWOT, Needs analysis and intervention logic. The Austrian experience. Brussels, 04. December 2019. Dostępne online: https://enrd.ec.europa.eu/sites/enrd/files/s_cap-sp-2019_cap-strategy-austria_madner.pdfhttps://enrd.ec.europa.eu/sites/enrd/files/s_cap-sp-2019_cap-strategy-austria_madner.pdf [data dostępu: 07.09.2020 r.]

zagadnień związanych z poprawą jakości życia na wsi zostaną objęte wsparciem w ramach środków krajowych, Krajowego Planu Odbudowy (KPO) lub ze środków pochodzących z Polityki Spójności.

PROJEKT

MINISTERSTWO ROLNICTWA I ROZWOJU WSI

Kluczowe (priorytetowe) potrzeby do realizacji w ramach Planu

DOCHODOWE ROLNICTWO

Konkurencyjność

Innowacyjność, automatyzacja, cyfryzacja, robotyzacja, przetwórstwo, jakość produktów, skracanie łańcucha dostaw, wzrost efektywności czynników produkcji w sposób zrównoważony. Wymiana pokoleniowa, dostęp do ziemi i kapitału.

Wsparcie dochodów rolniczych

Wsparcie bezpośrednie, wsparcie dla obszarów o niekorzystnych warunkach gospodarowania, wsparcie związane z produkcją oraz rozwój działalności okołorolniczej

Kooperacja

Współpraca między rolnikami, powiązania z innymi uczestnikami łańcucha żywnościowego

Zarządzanie ryzykiem

Łagodzenie skutków wystąpienia ryzyk produkcyjnych i rynkowych Udoskonalenie i upowszechnienie instrumentów zarządzania ryzykiem w gospodarstwach rolnych.

OCHRONA ŚRODOWISKA I KLIMATU

Reagowanie na zmiany klimatu

Poprawa dostępności wody (różne formy retencji, nawodnienia), zmniejszenie emisji GHG i amoniaku (w zakresie efektywności energetycznej, OZE, produkcji zwierzęcej, nawożenia, agrotechniki) oraz ograniczanie skutków zjawisk klimatycznych, katastrof.

Ochrona zasobów naturalnych

woda, gleba, powietrze i bioróżnorodność poprzez stosowanie korzystnych dla środowiska praktyk, inwestycji i wzmocnienie wiedzy.

Budowanie świadomości rolników

Racjonalne wykorzystanie zasobów, ochrona klimatu i bioróżnorodności.

BEZPIECZNA ŻYWNOŚĆ – ZDROWY KONSUMENT

Zrównoważone stosowanie antybiotyków, nawozów i środków ochrony roślin

Promocja oraz wsparcie integrowanej ochrony roślin, podwyższonych standardów produkcji w zakresie stosowania środków ochrony roślin, antybiotyków, nawozów i dobrostanu zwierząt

Krajowe pasze

Krajowe zasoby genetyczne roślin. Technologie produkcji pasz i rozwój rynku

Budowanie świadomości konsumentów

Promocja rolnictwa ekologicznego i innych systemów jakości żywności i informowanie o produktach (etykietowanie), o marnowaniu żywności oraz skracanie łańcucha dostaw.

ŻYWOTNE OBSZARY WIEJSKIE

Aktywizacja społeczna i ekonomiczna mieszkańców

pomoc w aktywizacji osób z grup defaworyzowanych, zmarginalizowanych, wykluczonych społecznie.

Inteligentne wsie

Rozwój przedsiębiorczości

Miejsca pracy rozwój usług na rzecz rolnictwa

Rolnictwo społeczne (turystyka wiejska, zagrody edukacyjne, gospodarstwa opiekuńcze).

WYMIANA WIEDZY I INNOWACJI

POPRAWA SYSTEMU WYMIANY WIEDZY I INNOWACJI | PODNIESIENIE POZIOMU WIEDZY I UMIEJĘTNOŚCI ROLNIKÓW I INNYCH MIESZKAŃCÓW | KOMPLEKSOWE WSPARCIE DORADCZE DLA ROLNIKÓW

PROJEKT

3. STRATEGIA INTERWENCJI

3.1. Opis podejścia strategicznego

Pomoc w ramach Planu Strategicznego WPR ukierunkowana zostanie na zapewnienie konkurencyjności i trwałości ekonomicznej podmiotów rolno-spożywczych głównie poprzez zwiększenie ich zdolności do zapewnienia stabilności - zarówno w krótkiej, jak i w dłuższej perspektywie, z uwzględnieniem rolniczej produkcji towarowej surowców żywnościowych i nieżywnościowych i wynagrodzenia za dobra publiczne związane z działalnością rolniczą. Jest to ważne ponieważ silne ekonomicznie gospodarstwa są warunkiem zachowania zrównoważonego modelu polskiego i europejskiego rolnictwa jako gwarancji bezpieczeństwa żywnościowego, wkładu w żywotność i różnorodność obszarów wiejskich oraz w gospodarkę niskoemisyjną, chroniącą zasoby biologiczne (ziemi, wody, wspieranie godziwych dochodów gospodarstw rolnych i ich odporności w celu zwiększenia bezpieczeństwa żywnościowego, obszarów wiejskich oraz w gospodarkę niskoemisyjną, chroniącą zasoby biologiczne (ziemi, wody, bioróżnorodności) dla następnych pokoleń.

Oferowane wsparcie będzie odpowiadać na wyzwania wynikające z ambitnych celów środowiskowo-klimatycznych i w obszarze cyfryzacji, wyznaczonych dla WPR. Istotnym elementem Planu będą interwencje, których celem będzie realizacja kluczowych założeń strategii „Od pola do stołu" i strategii na rzecz bioróżnorodności. Pozwoli to odegrać Wspólnej Polityce Rolnej, nie tylko istotną rolę w kształtowaniu dochodów rolniczych i konkurencyjności rolnictwa, ale także usprawni proces przechodzenia lub wzmacniania zrównoważonych systemów produkcji żywności, ważnych dla ochrony klimatu i środowiska.

Cel. 1 Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw rolnych i ich odporności w całej Unii w celu zwiększenia bezpieczeństwa żywnościowego

Przeprowadzona analiza SWOT wskazała na kluczowe wyzwania w obszarze dochodowości gospodarstw rolnych i ich odporności na kryzysy środowiskowo-klimatyczne i gospodarcze.

Permanentny dysparytet dochodowy rolnictwa w porównaniu do innych działów gospodarki jest szczególnie widoczny w Polsce, gdzie niespełna 3% rolników osiąga dochody z działalności rolniczej równe bądź wyższe od przeciętnego rocznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej. Kolejne 5% gospodarstw osiąga ten poziom tylko dzięki wsparciu bezpośredniemu, a pozostałym 92% rolników płatności bezpośrednie pomagają jedynie częściowo zmniejszyć dystans, jaki dzieli ich od reszty sektorów gospodarki. Dodatkowo niskie dochody z rolnictwa nie zachęcają do prowadzenia działalności rolniczej. Coraz częściej występujące gwałtowne zjawiska przyrodniczo-klimatyczne, a także zmiany na rynkach rolnych będące konsekwencją globalizacji wpływają na zwiększenie się ryzyka dla prowadzących gospodarstwa rolne i dużą zmienność ich dochodów. Dodatkowo tylko 24 % gospodarstw rolnych korzysta z ubezpieczeń.

Odpowiedzią na powyższe wyzwania będą realizowane w ramach Planu instrumenty płatności bezpośrednich stanowiące stabilną część dochodów rolników, niezależną od wielkości bieżącej produkcji ani sytuacji na rynku, pozwalającą ograniczać skutki ryzyka dochodowego, związanego zarówno z wahaniami cen (wskutek zmienności sytuacji rynkowej), jak i poziomu plonowania (wskutek zmienności warunków pogodowych). Istotne jest też

zapewnienie odpowiedniego wsparcia zwiększającego dochody małych i średnich gospodarstw poprzez niwelowanie różnic w ich dochodach względem jednostek większych. Będzie to realizowane poprzez stosowanie redystrybucyjnego wsparcia dochodów. Ponieważ dotychczasowe doświadczenia pokazują, że m.in. dzięki temu mechanizmowi w Polsce w latach 2015-2017 poziom redystrybucji dochodów wzrósł z ok. 73% do ok. 93%[4]. Ponadto istotne znaczenie dla kształtowania dochodów rolniczych będzie miało dostarczanie dóbr publicznych w zakresie środowiska, klimatu oraz żywność wysokiej jakości. W tym celu rolnicy będą mogli korzystać z dodatkowego, dobrowolnego wsparcia w ramach systemów na rzecz klimatu i środowiska (ekoschematy). Z kolei wsparcie w formie płatności obszarowych dla gospodarstw położonych na obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami dla gospodarowania (płatności ONW) zrekompensuje utratę dochodu również małych i średnich gospodarstw położonych m.in. w obszarach górskich i podgórskich.

W ramach planowanych do realizacji interwencji zapewnia się wsparcie, które umożliwi przeciwdziałanie spadkowi opłacalności produkcji rolnej w gospodarstwach utrzymujących zwierzęta. W tym celu wdrożony zostanie instrument w formie wsparcia dochodów związanego z wielkością produkcji. Równolegle, aby przeciwdziałać zanikowi sektorów wrażliwych pod względem społecznym, gospodarczym i środowiskowym, znajdujących się w trudnej sytuacji, proponuje się stosować inne (poza zwierzęcymi) płatności związane z produkcją. Te sektory to: rośliny wysokobiałkowe, buraki cukrowe, ziemniaki skrobiowe, pomidory, truskawki, chmiel, len i konopie włókniste. Sprzyjać to będzie utrzymaniu wielokierunkowej, zróżnicowanej działalności rolniczej oraz zapobieganiu nadmiernej ekspansji monokultur najbardziej opłacalnych upraw.

W zakresie zwiększania odporności gospodarstw rolnych na kryzysy wywołane zjawiskami przyrodniczo-klimatycznymi, zmianami trendów na rynkach rolnych oraz koniunktury gospodarczej, konieczne staje się zwiększenie grupy rolników korzystających z różnych instrumentów zarządzania ryzykiem w tym ubezpieczeń. Instrumenty te będą stanowić uzupełnienie dla instrumentów wsparcia inwestycyjnego dla gospodarstw rolnych. Wsparcie inwestycyjne będzie udzielane w celu realizacji przedsięwzięć, które umożliwią zapobieganie utracie potencjału produkcyjnego oraz powstawaniu szkód materialnych w wyniku występowania gwałtownych zjawisk pogodowych i występowania chorób. Dodatkowo, aby zwiększyć odporność szczególnie małych i średnich gospodarstw realizowane będzie wsparcie w zakresie różnych form współpracy rolników, co zwiększy ich elastyczność i odporność na kryzysy na rynkach rolnych. Niezależnie od powyższego ważnym narzędziem do zwiększania odporności gospodarstw będą płatności bezpośrednie. Mimo że nie jest to ich głównym celem.

Cel.2 Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację

Wyniki analizy SWOT dla drugiego celu szczegółowego WPR wskazują, że jednym z kluczowych wyzwań w obszarze konkurencyjności gospodarstw jest niższa, niż w Europie, produktywność i innowacyjność sektora rolno-spożywczego w Polsce. Choć obserwowany, trend wykazuje, że wskaźnik produktywności polskich gospodarstw poprawia się, jednak nadal jest on jednym z niższych w UE. Wynika to m.in. z rozdrobnionej struktury gospodarstw rolnych, niskiej produktywności (szczególnie mniejszych gospodarstw), niskiej wydajności pracy oraz małego poziomu do współdziałania.

[4] Dane KE dotyczące wskaźnika R.6 (redystrybucja do mniejszych gospodarstw rolnych)

Wśród gospodarstw odpowiedzialnych za produkcję towarową w Polsce 79,6% stanowią gospodarstwa bardzo małe i małe, tj. o wielkości ekonomicznej nieprzekraczającej 25 000 euro. Gospodarstwa te odpowiedzialne są za ponad 34% wartości produkcji gospodarstw towarowych i gospodarują na blisko 50% użytków rolnych w Polsce. Większe gospodarstwa, produkujące dużo surowca, są ważnym ogniwem dla wymiany handlowej Polski oraz UE. W latach 2003-2018 eksport artykułów rolno-spożywczych zwiększył się z 4,1 do 29,7 mld EUR, a import z 3,6 do 20,0 mld EUR. Dodatnie saldo wymiany handlowej zwiększyło się w tym okresie z 0,5 do 9,7 mld EUR.

Powyższe wskazuje na potrzebę odpowiedniego zaadresowania dobrze dostosowanych do poszczególnych grup gospodarstw instrumentów. Na poprawę konkurencyjności będą miały wpływ z jednej strony instrumenty wsparcia inwestycyjnego, a z drugiej wsparcie zachęcające do realizacji wspólnych działań przez rolników. Inwestycje powinny być ukierunkowanie na modernizowanie gospodarstw, w tym na wprowadzanie nowych technologii, rozwiązań cyfrowych poprawiających organizację i efektywność wykonywanych prac. Ponadto zwiększające efektywność wykorzystania środków do produkcji rolnej (m.in. dzięki wdrożeniu rozwiązań rolnictwa precyzyjnego).

Biorąc pod uwagę zidentyfikowane potrzeby dotyczące wzrostu efektywności wykorzystania czynników wytwórczych w rolnictwie, ułatwienia dostępu do kapitału oraz rozwoju produkcji wysokiej jakości, proponuje się kontynuowanie wsparcia inwestycyjnego dla gospodarstw rolnych o wielkości ekonomicznej co najmniej 25 tys. euro, którego celem będzie zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw poprzez racjonalizację technologii produkcji, wprowadzenie nowoczesnych, w tym cyfrowych, technologii, zmianę profilu produkcji, poprawę jakości produkcji, zwiększenie wartości dodanej produktu. Przede wszystkim zauważalna jest potrzeba inwestowania w budowę lub modernizację budynków/budowli wraz z ich wyposażeniem służących produkcji zwierzęcej. Rosnąca presja społeczna na redukcję emisji gazów cieplarnianych, zanieczyszczeń powietrza czy odorów z sektora rolno-spożywczego (szczególnie produkcji zwierzęcej), wymusza dodatkowo konieczność wprowadzenia kosztownych zmian m.in. w zakresie organizacji produkcji czy stosowania nowych niskoemisyjnych technologii. Dodatkowo w sektorze produkcji zwierzęcej, konieczne jest wprowadzanie innowacyjnych rozwiązań w zakresie technologii linii produkcyjnych, cyfryzacji procesów produkcyjnych oraz automatyzacji pozwalających zmniejszyć nakłady pracy. Jest to uzasadnione w obliczu luki podażowej na rynku pracy w rolnictwie i konieczności zahamowania odpływu młodych pracowników z obszarów wiejskich. Rozważane jest także wprowadzenie wymogu zastosowania technologii, które przyniosą korzyści dla środowiska lub klimatu (np. rozwiązania ograniczające ilość odpadów, poprawiające oszczędną gospodarkę energią, czy wodą). Istotne jest również promowanie wszelkiego rodzaju wspólnych inicjatyw wśród rolników.

Ponadto biorąc pod uwagę założenia strategii “od pola do stołu” oraz potencjał polskich gospodarstw w zakresie produkcji żywności ekologicznej przewiduje się wsparcie inwestycyjne w formie dotacji dla gospodarstw ekologicznych o wielkości ekonomicznej co najmniej 25 tys. euro. Z kolei w gospodarstwach, w których prowadzi się produkcję rolną w inny sposób niż ekologiczny lub w przypadku, kiedy operacja nie będzie dotyczyła budowy lub modernizacji budynków lub budowli służących do produkcji zwierzęcej, racjonalizacja technologii produkcji, wprowadzenie nowych technologii lub innowacji, zmiana profilu produkcji, wzrost skali produkcji lub poprawa jakości produkcji, ze względu na ograniczony budżet Planu, będą wspierane z wykorzystaniem instrumentów finansowych. Takie podejście daje również szanse na rozwój gospodarstw rolnych specjalizujących się w konwencjonalnej produkcji roślinnej, gdzie realizowane inwestycje pozwalają łączyć wzrost produktywności (plony) i odporności z poprawą efektywności środowiskowej (np. ochrona gleby, gospodarka nawozowa, oszczędność energetyczna).

PROJEKT

W przypadku mniejszych gospodarstw (o wielkości ekonomicznej poniżej 25 tys. euro) pomoc inwestycyjna będzie miała formę premii, co umożliwi podmiotom nieposiadającym kapitału własnego na prowadzenie niezbędnych inwestycji zwiększających ich zorientowanie na rynek a w konsekwencji konkurencyjność. Operacje będą mogły dotyczyć produkcji i przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie, rolniczego handlu detalicznego, sprzedaży bezpośredniej oraz dostaw bezpośrednich. Pozwoli to wykorzystać potencjał tych podmiotów na rynku lokalnym poprzez skracanie łańcuchów dostaw żywności.

Komplementarnie rolnicy będą mogli korzystać ze wsparcia zachęcającego do realizacji wspólnych przedsięwzięć m.in. w zakresie wdrożenia innowacyjnych rozwiązań organizacyjnych i technologicznych (Współpraca Grup Operacyjnych EPI). Ważnym elementem podnoszenia konkurencyjności mniejszych gospodarstw będzie wsparcie w zakresie uczestnictwa w systemach jakości, co przełoży się na realizację celów strategii „od pola do stołu".

W związku z rozdrobnioną strukturą użytków rolnych i ich niekorzystnym rozłogiem planuje się realizację interwencji z zakresu scalania gruntów. Jednakże z uwagi na diagnozowane potrzeby w zakresie poprawy gospodarki wodnej w rolnictwie proponuje się aby preferowane były operacje przyczyniające się do zwiększenia retencji wodnej na gruntach rolnych (mała retencja wodna - tworzenie lub odtworzenie śródpolnych oczek wodnych i mokradeł czy małych zbiorników wodnych) oraz zawierających rozwiązania ukierunkowane na ochronę przyrody i ochronę środowiska (utrzymywanie zadarnionych skarp oraz utrzymywanie lub wyznaczanie pasów ochronnych o charakterze zakrzewień lub zadrzewień śródpolnych, wyznaczenie granicy polno-leśnej czy strefy buforowej zapobiegającej znoszeniu i spływowi środków ochrony roślin i nawozów wokół cieków).

Cel 3. Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości

Badania w zakresie stopnia zorganizowania rolników, a także organizacji łańcuchów żywności wskazują na niski stopień integracji pionowej i poziomej w sektorze. Duża liczba ogniw łańcucha rynkowego, znacząco wydłuża proces dostarczania produktów żywnościowych do konsumentów. Z kolei niski poziom współpracy i słaba organizacja rolników ma znaczący wpływ na ich pozycję przetargową w relacjach handlowych zarówno z sektorem środków produkcji, jak i przetwórstwa oraz handlu produktami rolnymi. Małe i średnie gospodarstwa rolne wykazują także małe zainteresowanie pionową integracją (powiązaniami umownymi/kontraktowymi i kapitałowymi) z przemysłem spożywczym. Konieczne jest zatem promowanie współpracy między rolnikami (w tym wspólnych przedsięwzięć) oraz takiej struktury podmiotowej poszczególnych branż, która będzie sprzyjać konkurencyjnym zachowaniom względem pozostałych uczestników rynku. Środkami realizacji tych zadań będzie zarówno wsparcie finansowe wspólnych działań, pojedynczych projektów (uwarunkowane zawieranie umów z pozostałymi uczestnikami rynku), jak i odpowiednie doradztwo w tym zakresie.

Analizy pokazują też, że szczególnie w sektorze produkcji żywności wysokiej jakości występuje niewiele podmiotów przetwórczych. Skala małego przetwórstwa, opartego na zasobach gospodarstwa rolnego również jest niewielka. Taka organizacja rynku rolno-spożywczego utrudnia rozwój rynków lokalnych oraz bezpośrednie dotarcie przez rolnika do konsumenta. Dalszej modernizacji, w tym transformacji w kierunku bardziej zielonej i cyfrowej gospodarki wymagają małe i średnie zakłady przetwórcze.

Jednym z priorytetów strategii od pola do stołu jest skracanie łańcuchów dostaw żywności poprzez poprawę pozycji rolnika w łańcuchu oraz integrację poziomą i pionową wszystkich uczestników łańcucha. Poprawa pozycji

rolnika w łańcuchu dostaw żywności a także wsparcie konkurencyjności podmiotów sektora przetwórstwa będzie kontynuowane poprzez interwencje związane z zakładaniem działalności gospodarczej w zakresie przetwórstwa przez rolników, rolniczym handlem detalicznym (RHD), rozwojem działalności w zakresie przetwórstwa i wprowadzania produktu do obrotu przez zorganizowane formy rolników (grupy producentów rolnych, spółdzielnie i inne), a także wsparcie inwestycyjne dla zakładów przetwórczych (mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa) na realizację inwestycji o większej skali, prowadzących działalność gospodarczą w zakresie przetwarzania (w tym produkcji pasz na bazie wysokobiałkowych surowców pochodzenia krajowego i innych państw UE). Przedsiębiorstwa w sektorze pierwotnego przetwarzania produktów rolnych (Załącznik 1 do Traktatu) w znaczący sposób decydują o zagospodarowania surowca rolniczego na rynkach lokalnych. Dzięki obowiązkowi zawierania długoterminowych umów na dostawy surowców, wpływa to również na wzrost i stabilizację dochodów producentów rolnych, przewidywalność dostaw do zakładów, a następnie produktów spożywczych na rynek dla konsumentów. Powyższe wyzwania wymagają wdrożenia skutecznych instrumentów wsparcia, zarówno w formie dotacji jak instrumentów finansowych.

Nadal wspierane będą różne formy współpracy rolników, w tym m.in. grupy producentów rolnych oraz organizacje producentów, zarówno w ramach interwencji typu współpraca jak i w mechanizmach rynkowych, dedykowanych organizacjom producentów, w sektorach owoców i warzyw oraz pszczelarstwa. Głównym celem zastosowania tego rodzaju instrumentów jest zwiększenie stopnia zorganizowania rolników, a także wsparcie dla poszukiwania najlepszych rozwiązań organizacyjnych łańcuchów dostaw żywności, w tym ich efektywne skracanie.

Kontynuowane będzie wsparcie inwestycyjne dla podmiotów przetwórstwa rolno spożywczego. Wsparcie kierowane będzie również do grup, organizacji oraz związków i zrzeszeń tych podmiotów, w celu zapewnienia odpowiedniej pomocy inwestycyjnej dla poprawy systemów przygotowania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych.

Nadal wspierani będą rolnicy, którzy chcą rozpocząć prowadzenie działalności przetwórczej. Tu szczególnie mniejsze gospodarstwa rolne będą mogły skorzystać, aby przygotowywać do sprzedaży na rynkach lokalnych produkty wysokiej jakości. W tym zakresie oferowane będzie wsparcie premiowe na rozwój działalności przetwórczej i rolniczego handlu detalicznego (RHD). Komplementarnie, aby zwiększyć dynamikę procesu rozwoju rynków lokalnych producenci rolni produkujący w ramach krajowych i UE systemów jakości będą mogli realizować wspólne projekty i otrzymać wsparcie na tworzenie grup producentów żywności wysokiej jakości oraz zorganizowanych form współpracy w ramach systemów jakości żywności. Skracanie łańcuchów dostaw poprzez organizowanie wspólnej sprzedaży przez rolników będzie mogłoby być wspierane również w ramach podejścia LEADER. W tym celu zostaną wykorzystane doświadczenie z okresu programowania 2014-2020, w tym związane z wdrażaniem projektów tzw. e-skrzynek rolniczych.

Cel 4. Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, a także do zwiększania udziału zrównoważonej energii

Wyniki analizy SWOT prowadzone w obszarze czwartego celu szczegółowego wskazują wyzwania i potencjały polskiego rolnictwa dla przyczyniania się do łagodzenia zmian klimatu.

Znaczny udział gleb lekkich, niedobory wody powodowane niską sumą opadów atmosferycznych (również częste susze) oraz stosunkowo wysoką ewapotranspiracją powodują, że zasoby wodne Polski są mniejsze niż

w sąsiednich krajach. Środkowa Polska (Wielkopolska, Kujawy, Mazowsze i część Podlasia) należy do regionów o najniższej ilości opadów atmosferycznych w Europie. Dodatkowo brakuje infrastruktury hydrotechnicznej kształtującej stosunki wodne na terenach rolniczych, która umożliwiłaby ograniczenie nadmiernych spływów powierzchniowych wody oraz stworzyła warunki do jej magazynowania. Niska efektywność wykorzystania wody (10–30% wody pobieranej z ujęć zostaje utracona z powodu nieszczelności instalacji wodociągowych, nawadniania bez wodooszczędnych metod). Przeciwdziałanie niedoborom wody wymaga ochrony gleb przed przesuszeniem (zwiększenie retencji wodnej) oraz zachowania mokradeł i torfowisk, jak również dostosowania agrotechniki i technologii uprawy roślin oraz właściwego doboru gatunków i odmian roślin do uprawy na danym obszarze. Na skutek obniżania się poziomu zwierciadła wody w rzekach, a w konsekwencji poziomu wód gruntowych, następuje wysuszenie gleby, co prowadzi do deficytu wody w roślinach. Zmniejszenie uwilgotnienia w profilu glebowym powoduje nadmierny rozkład substancji organicznej i zmniejszenie zawartości związków próchnicznych w poziomie akumulacyjnym. W następstwie tego zjawiska pogarszają się zdolności sorpcyjne gleby w stosunku do składników pokarmowych przydatnych dla roślin oraz osłabia się zdolność do magazynowania wód opadowych. Mineralizacja związków organicznych przyczynia się do wzrostu emisji CO_2. Z tego powodu potencjał do adresowania wyzwań związanych z niedoborami i zarządzaniem wodą jest duży.

W polskim rolnictwie istnieją ograniczone (procesami biologicznymi oraz koniecznością utrzymania bezpieczeństwa żywnościowego) możliwości redukcji emisji gazów cieplarnianych. Niezależnie od tego istotne są koszty tych działań i ew. negatywny wpływ na rozwój (poziom) produkcji rolnej, szczególnie zwierzęcej. Konieczne jest podjęcie działań, które umożliwią gospodarstwom rolnym lepsze dostosowanie się do zmian klimatu oraz zmniejszenie emisji gazów z gleb i gospodarki nawozami. Ponadto stosowanie w coraz większym stopniu mechanizacji (automatyzacji) procesów produkcyjnych powoduje wzrost zapotrzebowania na energię, której koszty rosną. Pojawiają się coraz lepsze możliwości uzyskania energii ze źródeł odnawialnych zapewniając jednocześnie bezpośrednią poprawę warunków produkcji w rolnictwie oraz adaptacje do zmian klimatu. W tym kontekście szczególnie ważny jest rozwój mikrobiogazowni dostosowanych do potrzeb produkcji rolniczej w małych i średnich gospodarstwach rodzinnych. Powinno być to traktowane jako część krajowego systemu energetyki rozproszonej, biogospodarki oraz wkład rolnictwa w przeciwdziałanie zmianom klimatu i poprawę gospodarki zasobami. Zagospodarowanie odchodów z produkcji zwierzęcej w mikrobiogazowniach pozwoli nie tylko na pokrycie potrzeb energetycznych gospodarstw, ale również poprzez nawozowe wykorzystanie produktu pofermentacyjnego zmniejszy oddziaływanie rolnictwa na środowisko naturalne (zmniejszenie emisji, mniejsze zużycie nawozów mineralnych i chemicznych środków ochrony roślin).

Stąd konieczne wydaje się zastosowanie wsparcia, które przyczyni się do poprawy gospodarowania rolniczymi zasobami wodnymi, a także zmniejszy emisje CO_2 w rolnictwie. Realizowane będą interwencje, które w najlepszy sposób zaadresują zidentyfikowane potrzeby.

W celu poprawy gospodarki wodą w produkcji rolniczej planuje się wdrożenie systemów na rzecz środowiska i klimatu (ekoschematy), w ramach których wspierane będą praktyki przyczyniające się m.in. do ograniczenia strat wody w glebie. Komplementarnie do tych działań realizowane będą inwestycje sprzyjające poprawie zarządzania zasobami wodnymi na poziomie gospodarstw rolnych. Szczególnie dotyczy to wyposażenia w małe zbiorniki gromadzące wody opadowe i roztopowe, instalacje do pozyskiwania i zagospodarowania wody deszczowej w sposób oszczędny oraz do powtórnego obiegu wody. Komplementarnym działaniem będzie wsparcie przebudowy istniejących urządzeń melioracyjnych z funkcji odwadniających na nawadniająco-odwadniające (zastawki, jazy, przepusty). Urządzenia wodne piętrzące wodę będą mogły być wyposażone

w instalacje do pozyskiwania energii z OZE (mikroinstalacje wodne). Poprawi to efektywność wykorzystania dostępnych zasobów wodnych zarówno w produkcji energii, jak i produkcji rolnej. Istotnym elementem wsparcia będzie transfer wiedzy poprzez odpowiednie doradztwo i szkolenia w zakresie racjonalnego gospodarowania wodą na poziomie gospodarstwa.

W zakresie obniżania poziomu emisji CO_2 również realizowane będą działania rolnośrodowiskowe, a także zalesieniowe, zadrzewieniowe, systemy rolno-leśne oraz inwestycje zwiększające odporność ekosystemów leśnych. Komplementarnie zastosowane będzie wsparcie inwestycyjne umożliwiające ograniczenie emisji CO_2. Przykładowo chodzi o urządzenia lub maszyny np. do precyzyjnej oraz doglebowej aplikacji nawozów naturalnych, uprawy bezorkowej, budowę, przebudowę lub zakup np. płyt lub zbiorników do przechowywania nawozów naturalnych.

Potencjał polskiego rolnictwa umożliwia również poszukiwanie rozwiązań w zakresie ograniczenia zużycia energii oraz wykorzystania OZE w procesach produkcyjnych w gospodarstwie rolnym. W tym zakresie realizowane będzie wsparcie inwestycyjne umożliwiające realizacje projektów przyczyniających się do zwiększenia wykorzystania OZE oraz technologii cyfrowych dla ograniczenia zużycia energii w produkcji rolniczej. Chodzi o wyposażenie gospodarstw w mikroinstalacje produkujące energię z wody lub biogazu rolniczego, oraz systemy odzyskiwania ciepła wydalanego z budynków inwentarskich czy termomodernizację budynków gospodarskich służących do produkcji rolnej. Realizacja tego celu będzie wymagała również zapewnienia odpowiednich usług doradczych i szkoleniowych dla rolników. Opisane powyżej podejście pozwoli realizować cele wskazane w strategii „od pola do stołu" oraz wymogi wynikające z przepisów dotyczących klimatu i środowiska określone w załączniku XI rozporządzenia o planach strategicznych.

Cel 5. Wspieranie zrównoważonego rozwoju i wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi takimi jak woda, gleba i powietrze

Zasoby glebowe Polski są bardzo zróżnicowane pod względem potencjału produkcyjnego. Dominują gleby lekkie o niskiej zawartości próchnicy, wrażliwe na przesuszanie i erozję. Dodatkowo ponad 70% powierzchni gleb użytków rolnych Polski jest w różnym stopniu zakwaszonych. Dostępne wyniki badań wskazują również na zróżnicowanie regionalne pod względem zasobności gleb w składniki takie jak: potas, fosfor, czy też przyswajalny magnez.

W odniesieniu do zawartości materii organicznej w polskich glebach to jest ona stabilna (na przestrzeni lat 2002-2015 – utrzymuje stały poziom). Jednakże poziom ten znacząco odbiega in minus od średniej wartości dla UE. Jak wskazują statystyki Eurostatu, średnia zawartość węgla w glebie w krajach europejskich to 43,1 g/kg natomiast w Polsce 21 g/kg[5]. Dlatego w celu ochrony i poprawy stanu gleb w Polsce konieczne jest wdrożenie instrumentów, które będą przyczyniać się do zmniejszenia zanieczyszczeń w glebach, poprawy ich jakości a także zwiększenia retencji wody w glebach. Instrumenty te będą m.in. obejmować rozwiązania chroniące wody przed skażeniem środkami ochrony roślin.

5 European Commission, CAP context indicators, 41. Soil organic matter in arable land, p. 3.

W latach 2011-2013 średnie saldo azotu brutto w Polsce wyniosło 52,1 kg/ha UR, zaś w latach 2014-2016 odpowiednio 43,9 kg/ha. Średnie saldo (dla okresów trzyletnich) zmniejszyło się o 8,2 kg/ha UR w DKR. Jednocześnie w badanym czasie poprawiła się efektywność wykorzystania azotu. Wyniki przeciętnych sald bilansu azotu (dla trzech lat) umiejscawiają Polskę w grupie krajów wytwarzających niższe nadwyżki tego makroskładnika. Średni wynik dla całej UE wynosi ok 50 kg N/ha (dot. 2015 r.). W Polsce w bilansie emisji amoniaku 94% pochodzi z rolnictwa (SNAP 10), w tym udział emisji z utrzymywania zwierząt i gospodarki odchodami zwierzęcymi wynosi 83%, a pozostałe 17% emisji związane jest ze zużyciem nawozów mineralnych.[6] Aktualnie jest realizowany Kodeks doradczy dobrej praktyki rolniczej dotyczący ograniczenia emisji amoniaku, zgodnie z którym praktykami ograniczającymi emisję NH3 i pozwalającymi na osiągnięcie docelowych poziomów redukcji emisji wyznaczonych dla Polski na 2030 rok są: (i) aplikacja doglebowa nawozów na bazie mocznika, (ii) rozlewanie gnojowicy innymi metodami niż rozbryzgowo, (iii) przyorywanie 90% obornika w ciągu 12 godzin od aplikacji, (iv) przykrywanie zbiorników na gnojowicę.

Wdrożenie zostanie wsparcia w ramach systemów na rzecz środowiska i klimatu (ekoschematy), w ramach których rolnicy, którzy będą na swoich gruntach stosować praktyki rolnicze chroniące gleby, ograniczające presję rolnictwa na jakość wody oraz powietrza będą mogli skorzystać z dodatkowej płatności. Kontynuowane będzie wsparcie dla gospodarstw położonych na obszarach z ograniczeniami naturalnymi i innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW). Powyższe wsparcie ogranicza ryzyko związane z porzucaniem gruntów, a co za tym idzie przyczynia się do poprawy stanu gleb w Polsce. Proponuje się też wsparcie rolników prowadzących gospodarstwa ekologiczne lub produkcję w ramach systemu integrowanej produkcji roślin w celu zachęcania do prowadzenia tego typu produkcji. Dodatkowe płatności zaplanowano również w ramach zobowiązań rolno-środowiskowych. Komplementarnie realizowane będzie wsparcie inwestycyjne gospodarstw rolnych w zakresie niskoemisyjnych technologii (np. doglebowej aplikacji nawozów mineralnych/naturalnych, uprawy bezorkowej, biofiltrów, urządzeń do przechowywania nawozów, opryskiwaczy z urządzeniami antyznoszeniowymi). Wdrożone zostaną również instrumenty z zakresu wsparcia zalesiania, zadrzewień i systemów rolno-leśnych oraz stref buforowych wzdłuż cieków wodnych, chroniących wody przed zanieczyszczeniem środkami ochrony roślin i nawozami. Realizacja tego celu będzie wymagała również zapewnienia odpowiednich usług doradczych i szkoleniowych dla rolników. Opisane powyżej podejście pozwoli realizować cele wskazane w strategii „od pola do stołu" oraz wymogi wynikające z przepisów dotyczących klimatu i środowiska określone w załączniku XI rozporządzenia o planach strategicznych.

Cel 6. Przyczynianie się do ochrony różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu

O walorach przyrodniczych krajobrazu wiejskiego w Polsce decyduje zróżnicowanie siedlisk oraz ich użytkowania, a także cechy gospodarstw rolnych, związane ze strukturą działek rolnych, rozdrobnieniem gospodarstw, rodzajem produkcji rolniczej, intensywnością gospodarowania, występowaniem lub nagromadzeniem obiektów pełniących funkcje ekologiczne. Zarówno intensyfikacja jak i zaprzestanie działalności rolniczej (czego skutkiem jest m.in. rozprzestrzenianie się gatunków inwazyjnych) zagrażają bioróżnorodności i

6 Uchwała Nr 34 Rady Ministrów z dnia 29 kwietnia 2019 r. w sprawie przyjęcia Krajowego programu ograniczania zanieczyszczenia powietrza (M.P. 2019 poz. 572), str. 77.

zapewnieniu usług ekosystemowych. Urozmaicony strukturalnie krajobraz przyczynia się do wzrostu bioróżnorodności agroekosystemu.

Ekstensywne użytkowanie gruntów, prowadzone często w tradycyjny sposób, zapobiega degradacji zasobów naturalnych i wpływa korzystnie na różnorodność biologiczną. Kontynuacja tradycyjnego, rolniczego wykorzystania gruntów o niskiej produktywności oraz cennych przyrodniczo jest bardzo istotnym czynnikiem zachowania krajobrazu i bioróżnorodności.

Konieczne jest podejmowanie przez rolników działań pozwalających w sposób zrównoważony korzystać z krajobrazu. Należy propagować działania mające na celu różnicowanie krajobrazu poprzez zachowanie lub tworzenie elementów, takich jak np. oczka, miedze i zadrzewienia śródpolne, stanowiące miejsce bytowania, rozwoju, schronienia oraz pozyskiwania pokarmu dla wielu gatunków zwierząt. Konieczne jest również wspieranie zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin i nawozów, jak również uczestnictwa rolników w chroniących bioróżnorodność środowiska rolniczego systemach jakości - takich jak rolnictwo ekologiczne i integrowana produkcja roślin.

Koncentracja, intensyfikacja i specjalizacja produkcji rolnej stanowi istotne zagrożenie dla różnorodności biologicznej. Należy dołożyć wszelkich starań, aby zachować istniejące nadal te zasoby genetyczne zarówno zwierząt gospodarskich jak roślin uprawnych.

Lasy zwiększają bioróżnorodność, wspomagając utrzymanie w krajobrazie wielu gatunków flory i fauny oraz są kanałami migracji zwierząt dziko żyjących. Na potrzebę zwiększenia różnorodności biologicznej lasów wskazuję się również w Unijnej Strategii na rzecz różnorodności biologicznej 2030 stanowiącej element realizacji Europejskiego Zielonego Ładu.

Dla zachowania bioróżnorodności istotny jest również rozwój biogospodarki, która umożliwia wykorzystywanie odpadów z produkcji rolniczej.

Cele związane z ochroną krajobrazu, ochroną różnorodności biologicznej oraz wzmacnianiem ekosystemów i ochroną siedlisk będą realizowane poprzez wsparcie bezpośrednie (ekoschematy) i płatności obszarowe oraz zalesienia, zadrzewienia i systemy rolno-leśne, jak również inwestycje zwiększające odporność ekosystemów leśnych.

Opisane powyżej podejście pozwoli realizować cele Europejskiego Zielonego Ładu, w tym strategii „od pola do stołu" oraz strategii na rzecz bioróżnorodności oraz wymogi wynikające z przepisów dotyczących klimatu i środowiska określone w załączniku XI rozporządzenia o planach strategicznych.

Cel 7. Przyciąganie młodych rolników i ułatwianie rozwoju działalności gospodarczej

Analiza SWOT dla celu 7 ukazała, że struktura wiekowa wśród kierujących gospodarstwami jest lepsza niż w innych państwach Europy. Niemniej również w Polsce uwidaczniają się procesy starzenia się populacji rolników. Trend ten jest spowodowany z jednej strony procesem starzenia się społeczeństwa a z drugiej trudnymi warunkami pracy w rolnictwie, niską dochodowością działalności rolniczej oraz wyższymi dochodami w innych

sektorach gospodarki, wysokim ryzykiem prowadzenia działalności rolniczej, ograniczonym dostępem do kapitału[7] i ziemi, co utrudnia modernizację i rozwój gospodarstw. Istotnym czynnikiem powodującym małe zainteresowanie działalnością rolniczą wśród młodych osób jest również słabo rozwinięta, szczególnie na obszarach bardziej oddalonych od dużych miast, infrastruktura techniczna oraz słabo rozwinięta sieć usług dla rolnictwa również stanowi barierę w efektywnym prowadzeniu gospodarstwa.

Z tego powodu młodzi rolnicy potrzebują wsparcia inwestycyjnego oraz podnoszenia ich kompetencji i umiejętności (m.in. poprzez korzystanie z usług doradztwa rolniczego). Realizacja celu będzie się odbywać poprzez szeroki katalog interwencji ukierunkowanych na stabilizację dochodów młodych rolników oraz ułatwianie im rozpoczęcia gospodarowania. Kontynuowana będzie płatność dla młodych rolników w ramach płatności bezpośrednich a także wsparcie przy podejmowaniu działalności rolniczej poprzez premie dla osób po raz pierwszy podejmujących taką działalność. Do poprawy dochodu w gospodarstwach młodych rolników może przyczynić się wsparcie na podejmowanie działalności w oparciu o potencjał gospodarstwa, także w kierunku okołorolniczym. Kontynuowane będzie także wsparcie usług dla rolnictwa.

Uzupełnieniem tych interwencji będzie zabezpieczanie młodym rolnikom dostępu do odpowiedniej wiedzy i doradztwa co powinno przełożyć się na większa skłonność do pozostania na wsi i rozpoczęcia prowadzenia działalności rolniczej.

Możliwość zastosowania innowacyjnych rozwiązań technologicznych, w tym cyfrowych, w gospodarstwach rolnych młodych rolników, będzie realizowana w oparciu o wsparcie inwestycyjne na modernizację gospodarstw rolnych.

Rozwój infrastruktury poprawiającej warunki życia i pracy na wsi jest jednym z kluczowych elementów niezbędnych do osiągnięcia tego celu. Kompleksowe rozwiązania w tym zakresie, w tym rozwój Internetu szerokopasmowego będą wspierane w ramach programów Polityki Spójności.

Cel 8 Wspieranie zatrudnienia, wzrostu, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, włączając w to biogospodarkę i zrównoważoną gospodarkę leśną

W latach 2013-2017 na polskiej wsi bezrobocie znacząco się zmniejszyło. W 2017 roku brak pracy dotyczył 5,3% populacji w wieku aktywności zawodowej zamieszkującej na wsi [8]. Skala bezrobocia zmalała także wśród młodych mieszkańców wsi. Niezależnie od powyższego na wsi w dalszym ciągu diagnozuje się niedostateczną liczbę miejsc pracy pozarolniczej. Największy udział w kreowaniu wiejskiego rynku pracy mają mikroprzedsiębiorstwa.

[7] brak odpowiednich zabezpieczeń na etapie ubiegania się o finansowanie rozwoju gospodarstwa; brak historii kredytowej, oraz doświadczenia w zarządzaniu gospodarstwem

[8] CAP Context Indicators 2014-2020, 7. Unemployment, 2018 update, https://ec.europa.eu/assets/agri/cap-context-indicators/documents/c7_en.pdf (dostęp: 04.06.2019).

Zdiagnozowane na obszarach wiejskich skumulowane niekorzystne czynniki w postaci: niedostatecznej infrastruktury technicznej (drogi, gospodarka wodno-ściekowa, Internet), społecznej i zdrowotnej oraz sportowo-rekreacyjnej, utrudnionego dostępu do niej oraz usług publicznych (szczególnie transportowych, opieki zdrowotnej, edukacji, kultury), mała liczba wysokiej jakości miejsc pracy poza sektorem rolniczym prowadzą do marginalizacji dużej części obszarów wiejskich i migracji osób w wieku produkcyjnym do ośrodków miejskich. Równocześnie obszary wiejskie dysponują dużym potencjałem rozwojowym szczególnie w zakresie rozwoju sektora turystyki, rekreacji a także innowacyjnych rozwiązań z zakresu gospodarki obiegu zamkniętego.

Planowane do realizacji w ramach Planu interwencje adresowane na rozwój lokalny będą skupiały się na rozwoju miejsc pracy, ze szczególnym uwzględnieniem miejsc pracy w sektorze turystyki, biogospodarki w tym gospodarki leśnej oraz usług dla mieszkańców wsi. Zakłada się jednak, że wsparcie w ramach Planu będzie miało charakter uzupełniający do Polityki Spójności.

W ramach podejścia LEADER kontynuowane będzie wsparcie finansowe na tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw oraz inwestycje z zakresu małej infrastruktury, wykorzystania potencjału historycznego i kulturowego oraz wsparcie aktywizujące mieszkańców małych miejscowości wiejskich. Dodatkowo pomoc będzie udzielana dla przedsięwzięć związanych z tworzeniem gospodarstw opiekuńczych i rozwojem srebrnej gospodarki. Nowym instrumentem realizowanym w ramach interwencji typu Współpraca będą przedsięwzięcia z zakresu rozwoju inteligentnych wiosek (smart villages) mających na celu wykorzystanie wiedzy lub innowacji w poszukiwaniu rozwiązań m.in. w obszarach poprawy jakości życia, ograniczenia depopularyzacji, niekorzystnych trendów demograficznych, podniesienia jakości usług lokalnych lub bezpieczeństwa, poszanowania środowiska lokalnego, niewystraczającej ilość miejsc pracy czy wykluczenia cyfrowego. Smart villages będą przedsięwzięciami wspieranymi w ramach podejścia LEADER.

Konieczny dla zapewnienia żywotności obszarów wiejskich proces modernizacji i rozwoju infrastruktury technicznej (drogi, sieci wodno-kanalizacyjne oraz rozwój sieci Internetu szerokopasmowego) będzie realizowany w ramach Polityki Spójności, Krajowego Programu Odbudowy i środków krajowych. Z tych samych źródeł należy wspierać inwestycje z obszaru zapewnienia dostępu do usług publicznych dla mieszkańców obszarów wiejskich. Zdiagnozowano także potrzeby w zakresie szkoleń przekwalifikowujących, co będzie komplementarne wobec wsparcia oferowanego w ramach Planu jak i w Polityce Spójności.

Pomimo systematycznej poprawy, stan polskich dróg samorządowych wciąż stanowi jedną z podstawowych barier ograniczających wzrost poziomu bezpieczeństwa ruchu drogowego, a także jest czynnikiem obniżającym aktywność gospodarczą, inwestycyjną oraz konkurencyjność regionów i poszczególnych ośrodków gospodarczych. Tam, gdzie stwierdzono poprawę stanu infrastruktury drogowej i rozpowszechnienie indywidualnych środków transportu wrasta dostępność komunikacyjna obszarów wiejskich.

Istotnym elementem prowadzenia działań na rzecz transformacji obszarów wiejskich w kierunku bardziej zielonej i cyfrowej gospodarki będą kampanie informacyjne skierowane do mieszkańców obszarów wiejskich realizowane w ramach środków Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich.

Cel 9. Poprawa reakcji rolnictwa UE na potrzeby społeczne dotyczące żywności i zdrowia, w tym bezpiecznej, bogatej w składniki odżywcze i zrównoważonej żywności, zapobiegania marnotrawieniu żywności, jak również dobrostanu zwierząt

Głównymi wyzwaniami diagnozowanymi w ramach analizy SWOT dla celu 9 są kwestie związane ze stosowaniem antybiotyków oraz środków ochrony roślin szczególnie w intensywnej produkcji rolniczej. Ponadto rosnące oczekiwania konsumenta co do jakości i bezpieczeństwa żywności skłaniają do poszukiwania coraz to lepszych rozwiązań dotyczących produkcji zdrowej i bezpiecznej żywności, charakteryzującej się dodatkowymi cechami jakościowymi, co potwierdzają stosowne certyfikaty/oznakowania. Oczekiwaniom tym odpowiadają unijne systemy jakości żywności: rolnictwo ekologiczne, system chronionych nazw pochodzenia, chronionych oznaczeń geograficznych i gwarantowanych tradycyjnych specjalności oraz krajowe systemy jakości żywności, w tym system integrowanej produkcji roślin. Zidentyfikowano konieczność wspierania uczestnictwa wszystkich producentów w ramach systemów jakości żywności, a także wspierania zorganizowanych form współpracy systemów jakości zarówno w formie wertykalnej, jak i horyzontalnej. Aby zwiększyć dostępność żywności produkowanej w ramach systemów jakości żywności konieczne jest wspieranie działań informacyjno-promocyjnych o tych produktach i systemach.

W strategii „Od pola do stołu" wyznaczono ambitne cele w zakresie ograniczenia zużycia antybiotyków, środków ochrony roślin, nawozów a także obniżania emisji gazów cieplarnianych. Realizacja tych ambitnych celów wymaga m.in. wdrożenia efektywnych instrumentów wsparcia ukierunkowanych na pomoc w finansowaniu inwestycji (sprzęt i urządzenia do produkcji rolniczej, budowa przebudowa budynków inwentarskich oraz w zakresie rozwiązań, w tym cyfrowych poprawiających precyzję w produkcji zwierzęcej i roślinnej) służących, zmniejszaniu presji rolnictwa na środowisko oraz ograniczających intensywność produkcji.

Odpowiadając na potrzeby ochrony środowiska oraz bezpieczeństwa konsumenta konieczne jest wspieranie działań na rzecz zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin, opartego na podstawie faktycznego zapotrzebowania, z uwzględnieniem zasad integrowanej ochrony roślin. Działania te powinny obejmować wspieranie stosowania niechemicznych, w tym biologicznych metod ochrony roślin, sygnalizacji agrofagów, stosowania systemów wspomagania decyzji w ochronie roślin. Wsparciem powinny zostać objęte rozwiązania na rzecz ochrony środowiska wodnego, jak strefy buforowe czy rozwiązania zapobiegające znoszeniu środka ochrony roślin podczas zabiegu. Konieczne są inwestycje na rzecz budowy bezpiecznych miejsc napełniania i mycia opryskiwaczy, celem ograniczenia ryzyka powstawania skażeń punktowych i w konsekwencji zanieczyszczenia wód podziemnych, jak również wód powierzchniowych.

Rozdrobniona struktura rolnictwa z przewagą małych gospodarstw a także stosunkowo mniejsza niż w Europie Zachodniej skala intensywnej produkcji rolnej umożliwia rozwój rolnictwa ekologicznego. Biorąc jednak pod uwagę dane, potencjał nie jest dostatecznie wykorzystywany. W 2019 r. kontrolą objętych było 19 207 gospodarstw ekologicznych o powierzchni 484 676 ha. Dane za rok 2019 r. wskazują, że liczba gospodarstw wyniosła 18 639, a powierzchnia objęta systemem rolnictwa ekologicznego 507 637 ha. Ostatnie lata pokazują znaczne zmiany w strukturze upraw – wzrost powierzchni zbóż, zarówno ekologicznej jak i w okresie konwersji, wzrosła także wydajność upraw. Wymagającym zaznaczenia jest także znaczny wzrost wartości rynku produktów ekologicznych w Polsce. Szacowana wartość rynku żywności ekologicznej wyrażona w cenach detalicznych brutto wynosi 1,3 mld złotych według danych za rok 2018.

Jednocześnie trendy konsumenckie z ostatnich lat wskazują, że coraz częściej poszukiwana jest żywność produkowana przyjaznymi dla środowiska metodami. Jest to szansa na rozwój przede wszystkim dla mniejszych gospodarstw. Niemniej wysokie koszty przekształcenia produkcji (np. rekultywacja gleby) a także wciąż niewielki w stosunku do żywności produkowanej metodami konwencjonalnymi, popyt powodują, że rolnicy nie planują

PROJEKT

takich działań restrukturyzacyjnych w swoich gospodarstwach. Aby osiągnąć ambitne cele wyznaczone przez strategię „od pola do stołu" konieczne jest z jednej strony odpowiednie wsparcie rolników rekompensujące także koszty ponoszone w związku z przekształceniem gospodarstwa na produkcję ekologiczną, uczestnictwem w systemie integrowanej produkcji roślin lub innych systemach jakości żywności, a z drugiej strony realizacja szerokich kampanii społecznych informujących konsumentów o walorach tak wytwarzanej żywności wynikających z zastosowanych metod produkcji, zdrowotnych i smakowych. Prowadzenie działań informacyjnych wśród konsumentów powinno przełożyć się na wzrost popytu a co za tym idzie na wzrost dochodów gospodarstw ekologicznych. W Polsce ważnym zagadnieniem staje się kwestia dobrostanu zwierząt. Utrzymywanie zwierząt w warunkach przewyższających minimalne, określone w przepisach wymogi, bardzo często związane jest z wyższymi kosztami produkcji związanymi m.in. z mniejszą wydajnością, koniecznością zmniejszenia obsady w budynkach oraz zwiększonymi nakładami pracy. Zagrożeniem dla rozwoju produkcji zwierzęcej z podwyższonym dobrostanem może być postępująca koncentracja i intensyfikacja produkcji zwierzęcej. Liczba gospodarstw utrzymujących zwierzęta gospodarskie znacząco zmieniła się na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat. W 2005 r., 1 547 tys. gospodarstw w Polsce prowadziło produkcję zwierzęcą. Liczba ta zmniejszała się do 719 tys. w 2016 r. Ponadto skala i zakres produkcji zwierzęcej są zróżnicowane regionalnie. Blisko 50% towarowej produkcji zwierzęcej w ujęciu wartościowym jest wytwarzane w województwie wielkopolskim, mazowieckim i podlaskim.

Potencjał rozwojowy dla produkcji ekologicznej będzie wspierany poprzez instrumenty płatności bezpośrednich (ekoschematy). Równocześnie realizowane będą zobowiązania rolnośrodowiskowe. Równocześnie wspierane będą interwencje na rzecz zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin (na podstawie analizy danych meteorologicznych, systemów wspomagania decyzji w ochronie roślin) oraz redukcji ryzyka związanego ze stosowaniem tych preparatów (strefy buforowe, rozwiązania antyznoszeniowe). Dodatkowo w celu poprawy pozycji rolników produkujących żywność ekologiczną lub w innych systemach jakości, w szczególności integrowanej produkcji roślin, zostaną wdrożone instrumenty zachęcające do zrzeszania się producentów i realizowania wspólnych przedsięwzięć w zakresie przygotowania i wprowadzania do obrotu produktów. Podejmowane w tym zakresie działania będą przyczyniać się do zwiększenia powierzchni upraw ekologicznych w Polsce.

Komplementarnie do ww. działań konieczne jest wdrożenie szkoleń podnoszących wiedzę i świadomość w zakresie stosowania praktyk rolnictwa precyzyjnego.

Duży nacisk położony zostanie na działania w celu uświadamiania i szkolenia zarówno posiadaczy zwierząt gospodarskich, jak również lekarzy weterynarii, w zakresie konieczności ograniczania stosowania środków przeciwbakteryjnych u zwierząt. Na poziomie krajowym planowane jest podjęcie prac legislacyjnych w celu wdrożenia nowych rozporządzeń UE dotyczących leków weterynaryjnych i pasz leczniczych, jak również budowy systemu zbierania danych o zużyciu leków u zwierząt.

Komplementarne do ww. działań będą interwencje dotyczące dobrostanu zwierząt. W ramach Planu kontynuowane będą płatności z zakresu dobrostanu zwierząt, ponieważ zwiększa się liczba konsumentów produktów pochodzenia zwierzęcego zwracająca uwagę na warunki utrzymania tych zwierząt i uwzględniająca ten czynnik w podejmowanych decyzjach zakupowych. Dobrostan zwierząt staje się elementem wizerunku produktów pochodzenia zwierzęcego lub cechą odróżniającą od innych

produktów tej samej kategorii. Oczekiwania społeczne w tym zakresie zostały wskazane również w strategii „od pola do stołu", jako jeden z argumentów dla pilnej potrzeby poprawy dobrostanu zwierząt, który poprawia zdrowie zwierząt i jakość żywności, zmniejsza zapotrzebowanie na leki i może pomóc w zachowaniu różnorodności biologicznej.

Jednocześnie strategia wskazuje działanie Komisji polegające na dokonaniu przeglądu przepisów dotyczących dobrostanu zwierząt, w tym dotyczących transportu zwierząt i ich uboju, w celu dostosowania ich do najnowszych dowodów naukowych, rozszerzenia ich zakresu, ułatwienia egzekwowania i ostatecznie zapewnienia wyższego poziomu dobrostanu zwierząt. Ponadto w strategii „od pola do stołu" znalazła się deklaracja dotycząca rozważenia opcji etykietowania produktów w zależności od poziomu dobrostanu zwierząt. Warunki stosowania takiej etykiety będą związane z utrzymywaniem zwierząt na poziomie wyższym niż minimalne wynikające z przepisów.

Kluczowym czynnikiem, który ma wpływ na osiągnięcie założonych w strategii „od pola do stołu" celów jest zapewnienie odpowiedniej wiedzy i informacji dla konsumentów. Kampanie informacyjne zachęcające do nabywania żywności wysokiej jakości o wysokich walorach prozdrowotnych, powinny być uzupełnieniem dla systemowych rozwiązań dotyczących etykietowania żywności, m.in. w zakresie informacji o metodach stosowanych przy produkcji danego produktu. Takie działania będą podejmowane w ramach Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich.

Cel. 10 Modernizacja sektora poprzez wspieranie i dzielenie się wiedzą, innowacjami i cyfryzacja w rolnictwie i na obszarach wiejskich oraz zachęcanie do ich wykorzystywania

Jednym z horyzontalnych celów WPR jest zapewnienie sprawnie funkcjonującego systemu wymiany wiedzy i innowacji (AKIS), który zapewni sprawny przepływ wiedzy pomiędzy jego partnerami. Zarówno analizy SWOT, jak i zidentyfikowane potrzeby wskazują na konieczność podejmowania działań stymulujących wymianę wiedzy pomiędzy partnerami AKIS. W trakcie prowadzonych analiz SWOT dla 9 celów szczegółowych WPR zdiagnozowano szeroki katalog potrzeb szkoleniowo-doradczych dla rolników i mieszkańców obszarów wiejskich. Ponadto analizy wskazały na potrzebę podnoszenia kwalifikacji zawodowych kadry doradczej, jak również wspierania różnych form działań ukierunkowanych wymianę wiedzy i innowacji oraz realizacji projektów z udziałem różnych partnerów.

Proponuje się kontynuację wsparcia w zakresie szkoleń dla rolników, jak i kompleksowego wsparcia w zakresie doradztwa. W celu zapewnienia wysokiego poziomu usług doradczych, kontynuowane będzie wsparcie podnoszenie kwalifikacji doradców. Uruchomienie tych interwencji powinno nastąpić na wczesnym etapie wdrożenia Planu a nawet w okresie przed uruchomieniem interwencji np. inwestycyjnych, tak aby umożliwić jak najlepsze przygotowanie rolników i innych potencjalnych beneficjentów do korzystania z oferowanego w ramach Planu wsparcia w sposób najbardziej efektywny.

W ramach Planu wspierane będą różnego rodzaju działania na rzecz wymiany wiedzy i współpracy pomiędzy partnerami systemu AKIS, a w szczególności pomiędzy nauką a praktyką, w tym tworzenie grup operacyjnych EPI, w ramach Sieci WPR. Istotną rolę dla procesu wymiany wiedzy i innowacji przypisuje się wsparciu

funkcjonowania grup operacyjnych EPI i realizacji przez nie projektów w ramach interwencji „*Współpraca*". Natomiast upowszechnianie wyników projektów zakłada się w szczególności poprzez Sieć WPR.

Uwzględniając dotychczasowe doświadczenia, planowane jest rozszerzenie działalności Sieci na rzecz innowacji w rolnictwie poprzez szersze zaangażowanie doradztwa publicznego w przekazywanie wiedzy i innowacji oraz inicjowanie współpracy wielopodmiotowej. Niezbędne jest również zapewnienie wsparcia wykorzystania narzędzie ICT w doradztwie rolniczym.

Dodatkowo celem tych działań powinno być przygotowanie rolników do zielonej i cyfrowej transformacji w sektorze rolnictwa.

Analizy SWOT wskazują również na potrzebę zapewnienia transferu wiedzy w obszarze ochrony środowiska i kompetencji cyfrowych dla mieszkańców obszarów wiejskich. Proponuje się, aby te elementy transferu wiedzy były realizowane w ramach Polityki Spójności. Podobnie doradztwo dla mieszkańców obszarów wiejskich np. w zakresie planowania i zakładania działalności gospodarczych powinno być zapewnione poprzez programy realizowane z polityki spójności.

Dodatkowo udzielane będą dotacje na przygotowanie i wdrożenie innowacyjnych rozwiązań w podmiotach z sektora rolno-spożywczego obejmujące elementy B+R (w ramach Planu będą udzielane granty dla podmiotów B+R w tym m.in. instytutów, szkół, uczelnia zakresie realizacji badań nad zmniejszeniem emisji w rolnictwie, racjonalnym gospodarowaniem zasobami oraz rolnictwem 4.0.) oraz inwestycje administracji rolnej z zakresu cyfryzacji procesów zarzadzania, monitorowania i ewaluacji. Wsparciem objęte zostaną również inwestycje dotyczące rozwiązań cyfrowych zapewniających dostęp do baz wiedzy, umożliwiających efektywniejszy transfer wiedzy i dzielenie się wiedzą i umiejętnościami. Komplementarnie do realizowanych w ramach Planu interwencji z zakresu cyfryzacji realizowane będą inwestycje infrastrukturalne z zakresu Internetu szerokopasmowego w ramach Polityki Spójności i Krajowego Planu Odbudowy.

3.2. Architektura środowiskowa i klimatyczna

Spośród dziewięciu celów szczegółowych przyszłej WPR, następujące trzy dotyczą bezpośrednio środowiska i klimatu:

- przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, a także wykorzystanie zrównoważonej energii,
- wspieranie zrównoważonego rozwoju i wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze,
- przyczynianie się do ochrony różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu.

W nowym okresie programowania proponuje się system nowej „zielonej architektury" składający się z wzajemnie uzupełniających się **wymogów obowiązkowych** oraz **dodatkowych zachęt** do stosowania praktyk rolniczych korzystnych dla środowiska i klimatu. Elementem zielonej architektury będzie obowiązkowy system **warunkowości** (art. 12 i załącznik III do projektu rozporządzenia w sprawie planów strategicznych). Kolejnym

elementem będą dobrowolne dla rolników systemy na rzecz klimatu i środowiska, tzw. **ekoschematy** – zobowiązania roczne (art. 28 ww. projektu rozporządzenia), zaś następnym, najambitniejszym elementem będą pro-środowiskowe instrumenty wsparcia – **wieloletnie zobowiązania pro-środowiskowe** (art. 65 ww. projektu rozporządzenia) realizowane w ramach II filara WPR. Komplementarny charakter wzmacniający skuteczność Planu w tym obszarze będą miały wybrane działania ukierunkowane na realizację celów środowiskowych i klimatycznych w ramach innych interwencji, w tym w ramach wsparcia **inwestycji**, **współpracy** i **transferu wiedzy**. Oddziaływanie na realizację celów środowiskowych i klimatycznych będzie brane pod uwagę także przy projektowaniu działań ukierunkowanych na inne cele i potrzeby. Przy projektowaniu tych różnych elementów będą uwzględniane uwarunkowania i potrzeby regionalne. Istotnym aspektem podnoszącym ambicje środowiskowe oraz ukierunkowującym przyszłe interwencje na cele środowiskowe i klimatyczne jest Europejski Zielony Ład oraz związane z nim: Strategia „Od pola do stołu" oraz Unijna Strategia na rzecz bioróżnorodności 2030.

Warunkowość składa się z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania (wymogi SMR) oraz norm dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska (normy GAEC) wymienionych w załączniku III do projektu rozporządzenia w sprawie planów strategicznych, odnoszących się do następujących obszarów: (a) klimat i środowisko, (b) zdrowie publiczne, zdrowie zwierząt i zdrowie roślin, (c) dobrostan zwierząt. Wymogi do obowiązkowego spełniania przez rolników ubiegających się o płatności bezpośrednie (art. 14) oraz płatności w ramach II filara (art. 65, 66 i 67). W przypadku ich niewypełniania dokonywane będzie odpowiednie zmniejszenie przyznawanych płatności.

Warunkowość w okresie programowania 2023-2027 łączy dwa elementy WPR 2014-2020 - zasadę wzajemnej zgodności i zazielenienie. Tak jak dotychczas w ramach zasady wzajemnej zgodności, w nowej warunkowości będą obowiązywały normy dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska (GAEC) - jednakże poszerzone o nowe elementy i wymogi podstawowe w zakresie zarządzania (SMR). Wszystkie normy GAEC i niektóre wymogi SMR dotyczące środowiska, będą miały znaczący wpływ na kwestie związane z wodą, glebą, różnorodnością biologiczną, ograniczenie emisji GHG z rolnictwa oraz jego przystosowanie do obserwowanych zmian klimatu.

Zgodnie z nowym modelem wdrażania, państwo członkowskie ma większą elastyczność w zakresie określania poszczególnych wymogów kierując się m.in. przeprowadzoną analizą SWOT i oceną potrzeb. Wynika z tego możliwość **ukierunkowania norm GAEC** tak, aby odpowiadały one na wyzwania krajowe/regionalne i zaspakajały rzeczywiste potrzeby. Jednocześnie (biorąc pod uwagę obecny stan prac legislacyjnych na poziomie UE) proponowane przepisy UE zakładają realizację ambitniejszych celów środowiskowych i klimatycznych i nie przewidują takich jak obecnie zwolnień małych gospodarstw z kontroli w ramach nowej warunkowości.

Ponadto, w celu zapewnienia większych korzyści środowiskowo-klimatycznych zostaną wprowadzone **nowe normy GAEC**. Wymagana będzie m.in. odpowiednia ochrona terenów podmokłych i torfowisk, ponieważ obszary te zawierają duży rezerwuar węgla (który uwolniony do atmosfery mógłby przyczynić się do zmiany klimatu). Wprowadzona zostanie także norma dotycząca zmianowania w celu utrzymania żyzności i poprawy jakości gleby. Obok wyżej wymienionych obowiązków istotny wpływ na ochronę jakości gleb oraz przeciwdziałania erozji

PROJEKT

będą miały wprowadzone normy dotyczące utrzymania na gruntach pokrywy glebowej w okresie gdy ustaje wegetacja roślin, czy też odpowiednich praktyk na gruntach położonych na stokach. W kontekście zachowania i ochrony bioróżnorodności należy wymienić takie obowiązki jak dbałość o elementy krajobrazu, zakaz przycinania drzew w okresie wylęgu ptaków. Natomiast dla ochrony jakości wód i przeciwdziałania jej zanieczyszczeniu istotne znaczenie będzie miało utrzymywanie stref buforowych wzdłuż wód powierzchniowych, na których będą ograniczenia związane ze stosowaniem nawozów azotowych.

W zakresie SMR zaprojektowano włączenie w zakres warunkowości dwóch ważnych dyrektyw środowiskowych - ramowej dyrektywy wodnej i dyrektywy w sprawie zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin. Obie wymienione dyrektywy przyczyniają się m.in. do ochrony różnorodności biologicznej zarówno organizmów wodnych jak i lądowych.

Nowa warunkowość będzie stanowiła podstawę do określenia wymagań dla dodatkowo płatnych, dobrowolnych działań w ramach ambitniejszych elementów zielonej architektury - takich jak ekoschematy, czy pro-środowiskowe płatne zobowiązania wieloletnie w ramach II filaru.

Ekoschematy mają za zadanie stworzenie zachęt dla rolników do realizacji korzystnych praktyk dla środowiska i klimatu, a jednocześnie wykreowanie możliwości ukierunkowania wsparcia na przejście na bardziej zrównoważone i przyjazne środowisku rolnictwo. Ekoschematy będą miały charakter dobrowolnej dla rolników (ale obowiązkowej do wprowadzenia w Planie) rocznej płatności. Państwa członkowskie będą zobowiązane do przeznaczenia na ten instrument co najmniej 20% płatności bezpośrednich. Instrument ten będzie tak zaprojektowany aby w jak największym stopniu realizować korzyści środowiskowe i potrzeby rolników, a także aby zapewnić absorpcję środków, które muszą być zagospodarowane w ramach tego celu.

W ramach ekoschematów proponuje się wdrożyć m.in.: (i) praktyki polegające na ekonomicznym i racjonalnym nawożeniu, które jednocześnie wpłyną na ochronę wód przed eutrofizacją (opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia z wykorzystaniem narzędzia FaST, ekstensywny wypas na TUZ z obsadą zwierząt, prowadzenie zrównoważonego gospodarowania na wszystkich użytkach rolnych w gospodarstwie), (ii) praktyki związane z wzbogacaniem gleby w materię organiczną, czy też jej ochroną przed erozją (korzystna struktura upraw, międzyplony ozime, wsiewki śródplonowe, uproszczone systemy uprawy, zielone ścierniska, zagospodarowanie resztek pożniwnych i poplonowych w formie mulczu (matowania), stała okrywa roślinna w międzyrzędziach w uprawach sadowniczych), (iii) praktyki związane z ochroną różnorodności biologicznej (zakładanie obszarów z roślinami miododajnymi, zimowe pożytki dla ptaków, prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin, pasy uprawne wolne od środków ochrony roślin i nawozów), czy też (iv) praktyki na rzecz ochrony powietrza (praktyki ograniczające emisję amoniaku: przyorywanie obornika na gruntach ornych w ciągu 4 godzin od aplikacji, rozlewanie gnojowicy innymi metodami niż rozbryzgowo). Ponadto, z uwagi na pozytywny wpływ systemu rolnictwa ekologicznego na glebę, wodę i bioróżnorodność proponuje się, aby w ramach ekoschematów promowane były również takie praktyki (w postaci płatności powierzchniowych do upraw ekologicznych).

Jednocześnie w celu promowania retencjonowania wody (retencji glebowej/ krajobrazowej), a w efekcie poprawy gospodarki wodnej oraz zachowania siedlisk hydrogenicznych przewiduje się, aby praktyka dotycząca

PROJEKT

retencjonowania wody na gruntach rolnych, która będzie wdrażana w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego w PROW 2014-2020 r. w roku 2022 r., była kontynuowana w ramach ekoschematów.

Wieloletnie zobowiązania pro-środowiskowe będą kolejnym i najambitniejszym elementem zielonej architektury WPR realizowanym przez interwencje zaprogramowane w oparciu o art. 65. Zgodnie z projektowanymi przepisami UE, i tak jak w obecnym okresie programowania, mają one mieć charakter dobrowolny dla rolnika. Zobowiązania pro-środowiskowe w II filarze WPR muszą wykraczać ponad warunkowość oraz odpowiednie prawodawstwo krajowe i unijne i nie mogą nakładać się na zakres praktyk objętych ekoschematami. Interwencje te planuje się wdrażać w dużej mierze jako kontynuację obecnego podejścia stosowanego w ramach PROW 2014 – 2020 (Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne, premie pielęgnacyjne i zalesieniowe).

Obecnie zaprojektowane na podstawie art. 65 wieloletnie interwencje rolno-środowiskowo–klimatyczne to:

- Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000,
- Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000,
- Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych,
- Wieloletnie pasy kwietne.

Celem interwencji rolno-środowiskowo-klimatycznych będzie promowanie praktyk rolniczych przyczyniających się do zachowania cennych siedlisk przyrodniczych i zagrożonych gatunków, utrzymania tradycyjnych odmian drzew owocowych, ochrony organizmów pożytecznych w tym owadów zapylających oraz ochrony różnorodności krajobrazu.

Zachowaniu zasobów genetycznych roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich będą służyć następujące interwencje zaprogramowane na podstawie art. 65:

- Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie,
- Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie.

Powyższe interwencje zaprogramowane na podstawie art. 65 zostały zaprojektowane tak, by wykraczały m.in. ponad odpowiednie elementy warunkowości, odpowiednie prawodawstwo krajowe i unijne w tym minimalne wymogi dotyczące stosowania nawozów i środków ochrony roślin, a także w taki sposób by nie nakładały się z projektowanymi ekoschematami (art. 28). Interwencje te będą realizowały wszystkie cele środowiskowe WPR, a więc będą przyczyniały się do ochrony różnorodności biologicznej, wzmacniania usług ekosystemowych oraz ochrony siedlisk i krajobrazu, będą wspierały zrównoważony rozwój i wydajne gospodarowanie zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrza także będą przyczyniały się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się.

Kolejnymi interwencjami, które będą wzmacniały efekty zielonej architektury WPR będą **interwencje leśne i zadrzewieniowe.** Będą to inwestycje (zaprogramowane w oparciu o art. 68) przyczyniające się do łagodzenia zmian klimatu oraz utrzymania i wzmocnienia ekologicznej stabilności obszarów leśnych poprzez m.in. łączenie rozdrobnionych kompleksów leśnych w zwarte i ciągłe struktury krajobrazu, tzw. korytarze ekologiczne.

PROJEKT

Tworzenie zalesień, zadrzewień i systemów rolno-leśnych, w szczególności będzie miało znaczący wpływ na zatrzymywanie wody w profilu glebowym oraz poprawę jakości wód. Dzięki inwestycjom w istniejącym lasach, polegającym na przebudowie drzewostanu lub zmianie jego struktury, zwiększana będzie bioróżnorodność oraz odporność ekosystemów leśnych na zmiany klimatu. Natomiast w celu łagodzenia tych zmian, realizowane będą odnowienia w drzewostanach uszkodzonych w wyniku czynników abiotycznych i biotycznych jak również realizowane będą działania zapobiegawcze.

Zalesienia jako inwestycje o wieloletnim charakterze zostaną objęte zobowiązaniami z art. 65, dzięki temu (podobnie jak w okresie programowania 2014-2020) przysługiwała będzie do nich 5 letnia premia pielęgnacyjna i 12 letnia premia zalesieniowa. Do zalesień wykonanych w poprzednich okresach programowania wypłacane będą również płatności kontynuacyjne. Pozostałe inwestycje realizowane na gruntach rolnych tj. zadrzewiania i systemy rolno-leśne, w kolejnych latach po ich założeniu, będą mogły stanowić element ekoschematów, dzięki czemu zapewnione zostaną płatności rekompensujące utrudnienia powstałe w wyniku ich założenia.

Dopełnieniem interwencji o charakterze płatności do powierzchni (lub zwierząt) będą **inwestycje** w gospodarstwach rolnych, **służące ochronie środowiska i klimatu**, w tym pozwalające ograniczyć presję rolnictwa na środowisko naturalne oraz klimat [chodzi o **(i)** urządzenia lub maszyny np. do aplikacji nawozów naturalnych, mineralnych i wapniowych w tym precyzyjne dawkowanie nawozów, aplikacja doglebowa, stosowania środków ochrony roślin z rozwiązaniami ograniczającymi ryzyko ich zniesienia, uprawy bezorkowej, **(ii)** urządzenia do przechowywania nawozów naturalnych, stanowiska do mycia oraz napełniania opryskiwaczy, (**iii**) inwestycje związane z OZE wykorzystywane w cyklu produkcyjnym (z biogazu rolniczego i biomasy), **(iv)** efektywność energetyczna budynków gospodarskich służących do produkcji rolnej].

Również istotnymi interwencjami o charakterze środowisko-klimatycznym realizowanymi przez gospodarstwa rolne będą inwestycje na **rzecz adaptacji rolnictwa do zmian klimatu** (np. zbiorniki gromadzące wody opadowe i roztopowe, instalacje do zagospodarowania wody deszczowej, przebudowa urządzeń melioracji wodnych, instalacje do powtórnego obiegu wody, budowa, przebudowa, remont lub modernizacja budynków lub budowli w celu ich adaptacji do niekorzystnych warunków pogodowych lub pojawienia się zagrożeń chorobowych w produkcji roślinnej lub zwierzęcej).

Stosowanie korzystnych praktyk środowiskowo-klimatycznych np. uprawy bezorkowej, precyzyjnej aplikacji nawozów i środków ochrony roślin, zakwaszania gnojowicy, wymaga posiadania specjalistycznego sprzętu oraz umiejętności stosowania tych technologii przez wykwalifikowanych pracowników. Rozwiązania te nie zawsze mogą być z powodzeniem stosowane przez średnie i małe gospodarstwa rolne. Z tego powodu w Planie rozważa się także **wsparcie inwestycji realizowanych przez podmioty świadczące usługi dla rolnictwa i leśnictwa.**

Wdrożenie przedstawionej powyżej architektury nie będzie możliwe bez rozwijania interwencji w zakresie **współpracy i transferu wiedzy**. Przeprowadzona analiza SWOT, a na jej podstawie ocena potrzeb wskazały na konieczność ciągłej edukacji mieszkańców obszarów wiejskich w tym rolników w zakresie racjonalnego wykorzystania zasobów naturalnych – wody, gleby, powietrza, podnoszenia wiedzy w zakresie łagodzenia zmian klimatu i adaptacji do nich oraz budowania świadomości ekologicznej. Z tego powodu przewiduje się prowadzenie **doradztwa oraz szkoleń** w zakresie aspektów środowiskowo-klimatycznych działalności rolniczej,

PROJEKT

jak również zakłada się wspieranie rolników w określaniu optymalnej, dostosowanej do warunków gospodarstwa, strategii ograniczania emisji gazów cieplarnianych, związków zanieczyszczających powietrze, wodę lub glebę.

W ramach interwencji sektorowych (w sektorze owoców i warzyw oraz pszczelarskim) przewiduje się m.in. realizację interwencji powiązanych z celami środowiskowymi lub bezpośrednio odnoszących się do tych celów. W szczególności proponowane interwencje zostaną nakierowane na działania z zakresu ekologii, ochrony środowiska naturalnego, zrównoważonej produkcji, efektywnej gospodarki wodą, ściekami i odpadami, których efektem będzie zrównoważona i przyjazna dla środowiska naturalnego produkcja rolna, ochrona różnorodności biologicznej.

Instrumenty interwencji rynkowych w zakresie zrównoważonej produkcji będą skutkowały zrównoważonym wykorzystywaniem zasobów naturalnych (woda, gleba, powietrze), łagodzeniem negatywnych zmian klimatu i jednocześnie umożliwią podmiotom sektora dostosowanie się do tych zmian.

W ramach interwencji sektorowych będą mogły zostać częściowo pokryte koszty systemów przyczyniających się do redukcji emisji gazów cieplarnianych i zanieczyszczeń emitowanych do atmosfery, zakupu i montażu urządzeń i instalacji związanych z wytwarzaniem energii ze źródeł odnawialnych, w tym z wykorzystaniem produktów ubocznych i odpadów z produkcji rolnej (np. biogazownie, elektrownie wodne, piece na biomasę). Ponadto w dobie problemów z suszą i narastającym brakiem wody planowane jest w ramach interwencji pokrycie kosztów zakupu i montażu urządzeń przyczyniających się do zmniejszenia ilości wody zużywanej przez istniejące systemy nawadniania oraz pokrycie kosztów zakupu i montażu zamkniętych obiegów wody.

Kolejnym, istotnym elementem architektury środowiskowej w zakresie interwencji w zakładach przetwórczych (MŚP) są operacje na rzecz zmniejszenia negatywnego oddziaływania na środowisko, w zakresie oszczędności wody, energii, w zakresie gospodarki odpadami, zmniejszenia hałasu, ograniczenia wykorzystania plastiku oraz używania mniej obciążających środowisko czynników chłodniczych.

Takie podejście (warunkowość, ekoschematy, wieloletnie zobowiązania pro-środowiskowe, rolnictwo ekologiczne, instrumenty leśne i zadrzewieniowe, inwestycje służące ochronie środowiska i klimatu, interwencje sektorowe, transfer wiedzy) pozwoli kompleksowo włączać sektor rolny w problematykę środowiskowo-klimatyczną.

3.3. Interwencje sektorowe

Z uwagi na znaczące korzyści jakie wynikają ze współpracy producentów rolnych w ich funkcjonowaniu na rynku w nowej perspektywie finansowej przewidziano, w ramach interwencji sektorowych, wdrażanie instrumentów wsparcia skierowanych do organizacji producentów. Interwencje sektorowe będą wdrażane przez Polskę w zakresie obligatoryjnym w sektorach owoców i warzyw oraz w pszczelarskim.

Na obecnym etapie zakłada się, że interwencje sektorowe w pozostałych sektorach nie będą realizowane z uwagi na niski wyjściowy stopień zorganizowania, dużą złożoność systemowych rozwiązań w przepisach UE i ryzyko utraty środków (brak mechanizmu powrotu niewykorzystanych środków do koperty krajowej płatności bezpośrednich). W tym zakresie prowadzone są na bieżąco konsultacje z poszczególnymi branżami.

PROJEKT

Niemniej jednak, plan przewiduje realizację celu istotnej poprawy stopnia zorganizowania rolników poprzez spójne i kompleksowe kierunkowanie szeregu innych działań, poprzez preferowanie zorganizowanych form współpracy rolników oraz ich członków, w tym wsparcie dedykowane dla grup producentów rolnych i organizacji producentów, z wyraźną preferencją dla formy uznanych organizacji producentów (w oparciu o przepisy rozporządzenia 1308/2013).

Jednocześnie, w ramach interwencji na rynku owoców i warzyw przewiduje się kontynuację dotychczasowego podejścia, które było wdrażane od 2010 r. w oparciu o *Strategię krajową dla zrównoważonych programów operacyjnych organizacji producentów owoców i warzyw oraz zrzeszeń organizacji producentów owoców i warzyw w Polsce na lata 2018-2022*. Jednocześnie planowane jest rozszerzenie zakresu interwencji powiązanej z zapobieganiem kryzysom oraz zarządzaniem kryzysowym.

Ponadto, w związku z dobrymi efektami dotychczas realizowanych krajowych programów wsparcia pszczelarstwa, w ramach aktualnie planowanej interwencji w tym sektorze przewiduje się wsparcie głównie dla pszczelarzy, za pośrednictwem organizacji zrzeszających pszczelarzy.

Pszczelarstwo ma wielowymiarowy charakter łączący cechy produkcyjne gospodarski żywnościowej, pełni ważną rolę środowiskową i jest elementem życia społecznego. Celem pszczelarstwa jest pozyskiwanie miodu i produktów pochodnych (pyłek pszczeli, wosk, kit, jad, mleczko pszczele) oraz zapylanie roślin (ponad 80% roślin uprawnych i dziko rosnących wymaga zapylenia przez owady)[9]. Szacuje się, że wkład pszczół w rolnictwo UE wynosi ok. 22 mld EUR[10], z tego w Polsce ok. 1,5 mld EUR[11].
W 2018 r. Polska zajmowała trzecie miejsce w UE pod względem liczby rodzin pszczelich z udziałem 9,3% w ich liczbie ogółem. Więcej pszczół posiadały Hiszpania i Rumunia. W produkcji miodu Polska zajmowała czwarte miejsce w UE (10,7%) po Rumunii, Niemczech i Węgrzech.

Analiza SWOT

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
• Walory ekologiczne terenów wiejskich w Polsce (obszary chronione np. natura 2000, Parki Narodowe), które korzystnie wpływają na jakość miodu. • Ugruntowana tradycja pszczelarska - produkcji i przetwórstwa produktów pszczelich (np. miody pitne). • Szeroki asortyment miodów (odmianowych) oraz wysoka i ceniona jakość na rynku wewnętrznym i zewnętrznym. • Pozytywne efekty programów wsparcia rozwoju pszczelarstwa, których efektem był wzrost liczby rodzin pszczelich i napszeczlenia kraju. • Wysokie kwalifikacje i duże doświadczenie zawodowe pszczelarzy i przetwórców produktów pszczelich. • Dobry stan techniczny sprzętu wykorzystywanego w gospodarce pasiecznej.	• Rozdrobniona struktura gospodarki pasiecznej - małe efekty skali negatywnie wpływają na efektywność produkcji i dystrybucji. • Produkcja miodu jest silnie determinowana warunkami pogodowymi – duże ryzyko produkcyjne i handlowe. • Rozdrobiona struktura i niska rentowność przetwórstwa miodu. Wysokie koszty transakcyjne skupu. • Rozdrobnione powiązania poziome hodowców, brak współpracy między organizacjami. • Problemy z odpowiednim oznakowaniem miodu, głównie co do jego rodzaju. • Brak normy na karmę dla pszczół - syropy, cukier. • Nierównomierne napszczelenie poszczególnych regionów kraju.

[9] Madras-Majewska B., Ściegosz J., [2012]: Wpływ środowiska na pszczoły i pszczół na środowisko, Przegląd Hodowlany, nr 10-12, str. 26.
[10] https://ec.europa.eu/food/animals/live_animals/bees_en
[11] Majewski J., [2016]: Pszczoły w biogospodarce - znaczenie i wartość ekonomiczna, Roczniki Naukowe SERiA, tom 18 zeszyt 4, str. 172-177.

PROJEKT

	• Brak jednolitej koncepcji, która determinowałaby kierunki rozwoju pszczelarstwa oraz zmianę pokoleniową pszczelarzy. • Brak rejestracji wszystkich pasiek w Polsce i obowiązkowych ich kontroli. • Niewystarczające działania promocyjne podkreślające walory smakowe krajowych miodów na rynku wewnętrznym i zewnętrznym. • Brak obiektywnych metod do ustalenia pochodzenia miodu. • Brak szczegółowych wymagań w zakresie jakości handlowej innych niż miód produktów pszczelich. • Mała liczba akredytowanych laboratoriów wykonujących analizę pyłkową miodu na potrzeby rynkowe. • Brak nowych rozwiązań w zwalczaniu warrozy. • Brak rejestracji wszystkich pasiek w Polsce. • Wysokie straty rodzin pszczelich.
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
• Duży potencjał wzrostu popytu w kraju i zagranicą, w tym w szczególności duże możliwości wzrostu konsumpcji w kraju. • Dostępne środki pomocowe, UE i krajowe na rozwój pszczelarstwa. • Postęp hodowlany i modernizacja produkcji szansą na jej zwiększenie. • Rosnące znacznie ochrony środowiska w polityce gospodarczej i regionalnej UE i Polski – programy wsparcia rozwoju pszczelarstwa. • Rozwój agroturystyki i turystyki oraz moda na konsumpcję żywności naturalnej (ekologicznej). • Przychylność społeczeństwa i władz samorządowych w zakresie potrzeby rozwoju pszczelarstwa. • Intensyfikacja działań promocyjnych i poprawa efektywności marketingu. Akcje społeczne promujące produkty pszczele.	• Niekorzystne zmiany klimatyczne i nasilenie się ekstremalnych (negatywnych) zjawisk pogodowych. • Nasilające się choroby pszczół, które skutkują wymieraniem dużej liczby rodzin pszczelich. • Systematycznie rosnący import taniego miodu z Chin i Ukrainy, który jest konkurencyjny cenowo i ma duży udział w zaopatrzeniu rynku. • Małe zainteresowanie młodych rolników produkcją pszczelarską ze względu na niską jej rentowność. • Niewystarczająca świadomość społeczeństwa i kwalifikacje rolników w zakresie prawidłowego posługiwania się środkami ochrony roślin. • Monokultura upraw rolnych – malejąca bioróżnorodność odmianowa produkcji. • Likwidacja roślin miododajnych w ogrodach (np. kwiatów, drzew owocowych) - moda na iglaste rośliny ozdobne. • Zmniejszająca się baza dydaktyczna, wspierająca szkolnictwo w zakresie pszczelarstwa.

Ocena zależności między mocnymi i słabymi stronami, a szansami i zagrożeniami

Utrzymywanie pszczół i produkcja miodu wymaga przede wszystkim odpowiednich pożytków, które zapewniałyby z jednej strony optymalne warunki bytowania, zarówno w wymiarze potencjału roślin miododajnych i ich zróżnicowania, ale także odległości od m.in. miejsc publicznych i najbliższego sąsiedztwa, co niwelowałyby konflikty społeczne. Pod tym względem Polska dysponuje dużym potencjałem rozwoju sektora, a walory ekologiczne terenów wiejskich korzystnie wpływają na zdrowie pszczół oraz jakość i różnorodność pozyskiwanych produktów pszczelich.

Realizowane w Polsce programy wsparcia pszczelarstwa (ok. 280 mln zł w latach 2005-2019) pozwolił na modernizację bazy produkcyjnej i pozytywnie wpłynął na wzrost liczebności rodzin pszczelich i jakość pozyskiwanych produktów. Mimo wzrostu liczebności rodzin pszczelich Polska nadal cechuje się niską wartością

PROJEKT

napszczelenia, co umożliwia dalszą intensyfikację produkcji i rozwój gospodarki wędrownej. Środki te pozwoliły także na działania mające na celu zwalczanie chorób pszczół.

Mocną stroną pszczelarstwa jest kapitał ludzki i tradycyjny charakter hodowli. Wieloletnie doświadczenie i przekazywanie wiedzy z pokolenia na pokolenie, wsparte uczestnictwem w szkoleniach z zakresu botaniki, biologii rodziny pszczelej, chorób pszczół i marketingu pozwala na kreowanie popytu na produkty w oparciu o ich ekologiczne walory. Cechy te wraz z szerokim asortymentem i wysoką jakością miodów ugruntowały dobrą pozycję pszczelarstwa na rynku krajowym i zagranicznym.

Ograniczająco na efektywność produkcji i jej niską rentowność wpływa rozdrobniona struktura pasiek, a w konsekwencji słaba pozycja negocjacyjna z zakładami przemysłowego przetwórstwa miodu i niskie ceny uzyskiwane w skupie. Dodatkowo naturalny charakter gospodarki pasiecznej powoduje, że jest ona uzależniona od warunków agroklimatycznych i cechuje się dużą zmiennością produkcji i wyników ekonomiczno-finansowych. Mimo obowiązku rejestracji podmiotów, które utrzymują pszczoły w celu umieszczenia na rynku tych zwierząt lub produktów pochodzących od tych zwierząt i przekazywania informacji o stanie pasiek do powiatowych lekarzy weterynarii, nie jest on w pełni respektowany (zwłaszcza informacje o zaprzestaniu prowadzenia działalności), co uniemożliwia określenie faktycznej liczebności rodzin pszczelich. Wyniki kontroli Inspekcji Handlowej[12], wskazują także na problemy z przestrzeganiem przepisów w zakresie znakowania produktów.

Szansami rozwoju pszczelarstwa jest rosnące znaczenie działań w zakresie utrzymania bioróżnorodności, którą pszczoły poprzez zapylanie mogą skutecznie chronić. Aktualna liczebność rodzin pszczelich jest niewystarczająca do utrzymania procesów ekologicznych i stabilności ekosystemów oraz zapewnienia ciągłości istnienia gatunków. Dotyczy to także upraw rolniczych i leśnych. Problemy te są elementem polityki gospodarczej i regionalnej UE i Polski oraz są widoczne w programach wsparcia. Wraz ze wzrostem liczebność rodzin pszczelich będzie rosła podaż miodu i innych produktów. Rynek miodu charakteryzuje się tendencją wzrostową, zarówno w kraju jak i z przeznaczeniem na eksport.

Głównymi zagrożeniami rozwoju sektora pszczelarskiego są obecnie niekorzystne zmiany klimatyczne, nasilające się choroby pszczół oraz wymieranie dużej liczby rodzin pod wpływem zatruć środkami chemicznymi. Wpływa to niekorzystnie na wyniki produkcyjne i zniechęca hodowców do odtwarzania ubytków rodzin pszczelich. Intensyfikacja i specjalizacja produkcji rolnej (monokultury) ograniczają bazę pożytków. Malejące zainteresowanie młodych osób pszczelarstwem, obniża kurcząca się baza dydaktyczna nauk rolniczych, botanicznych czy weterynarii. Duży import taniego miodu, który wymusza niską samowystarczalność, niekorzystnie wpływa na ceny oferowane krajowym producentom i często psuje wizerunek miodu.

Ocena mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń w sektorze pszczelarskim wykazała, że możliwe jest efektywniejsze wykorzystanie jego mocnych stron i szans oraz częściowa eliminacja słabych stron i zagrożeń. Cel ten będzie można osiągnąć poprzez kontynuowanie działań podejmowanych dotychczas w ramach programów wsparcia, w tym głównie:

- inwestycje w nowoczesny sprzęt pszczelarski oraz środki transportu, służących do utrzymywania pszczół, pozyskiwania produktów pszczelich oraz do prowadzenia racjonalnej gospodarki wędrownej i

[12] https://wiih.ibip.wroc.pl/public/get_file_contents.php?id=197007

dofinansowanie zakupu wyselekcjonowanych matek pszczelich, działania służące poprawie relacji pomiędzy rolnikiem a pszczelarzem,

- tworzenie grup producentów, uznanych organizacji producentów oraz podmiotów spółdzielczych i integracja produkcji z przetwórstwem, co umożliwi wzmocnienie pozycji przetargowej pszczelarzy i korzyści z efektów skali,
- wsparcie w zakresie zwalczania chorób i pasożytów pszczół,
- wsparcie ośrodków i programów naukowo-badawczych służących wdrażaniu nowych rozwiązań w pszczelarstwie, ułatwiających wprowadzanie produktów na rynek, wpływających na wzrost wartości dodanej produktów i poprawę ich jakości produktów. Oczekiwanym efektem tych działań powinna być poprawa pozycji hodowców pszczół w łańcuchu wartości i wzrost rentowności,
- wsparcie działalności dydaktycznej, szkoleniowej i kampanii informacyjnych w odniesieniu do pszczelarzy, pozostałych grup związanych z pszczelarstwem oraz społeczeństwa, konieczne jest zwiększenie świadomości o pozytywnej roli pszczół w ekosystemie i możliwościach jej wsparcia przez poszczególne grupy społeczne,
- wdrożenie monitoringu rynku na poszczególnych jego poziomach, co umożliwi przyspieszenie reakcji na zjawiska kryzysowe i zwiększy jego transparentność i konkurencyjność,
- działania promocyjne i marketingowe na rynku krajowym i międzynarodowym.

Na podstawie zgłoszeń organizacji pszczelarskich dotyczących potrzeb wsparcia, w ramach dotychczas realizowanych programów wsparcia pszczelarstwa, zidentyfikowano poniższe potrzeby wspierania (i) modernizacji gospodarstw pasiecznych, (ii) szkoleń, przede wszystkim, z zakresu prowadzenia gospodarki pasiecznej, (iii) walki z chorobami pszczół, szczególnie z warrozą, (iv) odbudowy pogłowia rodzin pszczelich, oraz (v) działań prowadzących do poprawy jakości produktów pszczelich.

Powyższe potrzeby znajdują odzwierciedlenie w projektowanych rodzajach interwencji opisanych w rozdziale 5.2.

3.4. Podejście do zarządzania ryzykiem

Interwencje w zakresie zarządzania ryzykiem w rolnictwie mają zwiększyć ochronę dochodów producentów rolnych poprzez uzupełnienie podejmowanych przez nich działań zapobiegawczych. Działalność rolnicza uważana jest za wyjątkowo ryzykowną. Wysoka zmienność uzyskiwanych wyników ekonomicznych w istotny sposób odróżnia rolnictwo od większości pozostałych rodzajów działalności wytwórczej w gospodarce. Decyduje o tym wiele różnorodnych przyczyn, jednak zdecydowanie największe znaczenie spośród nich odgrywa ścisłe uzależnienie uzyskiwanych przez rolników wyników produkcyjnych od czynników klimatycznych. Dotychczasowe sposoby ograniczania strat produkcyjnych (zmianowanie, dobór roślin do warunków glebowych, klimatycznych itp.), choć coraz doskonalsze, nie są w stanie wyeliminować wszystkich zagrożeń. Dofinansowanie składek do ubezpieczenia określonych ryzyk oraz dofinansowanie kosztów założenia, funkcjonowania i wypłaty odszkodowań z funduszy ubezpieczeń wzajemnych istotnie wpłynie na korzystanie przez rolników z instrumentu w postaci ubezpieczeń. Znajomość praktyk zarządzania ryzykiem (na poziomie gospodarstwa rolniczego) przez kierujących szczególnie dotyczy podmiotów towarowych oraz producentów rolnych tworzących grupy lub zrzeszonych w innych formach rolników, co istotnie przyczynia się do zwiększonego zapotrzebowania na wdrażanie nowych instrumentów zarządzania ryzykiem. Rosnące zapotrzebowanie na transfer ryzyka jest także

PROJEKT

wynikiem wzrostu automatyzacji, mechanizacji i kapitałochłonności prowadzenia produkcji rolnej w nieprzewidywalnych warunkach atmosferycznych.

Zidentyfikowanie poziomów ryzyk występujących w rolnictwie wymaga odmiennych sposobów reakcji:

- normalna zmienność produkcji, cen i warunków pogodowych, która nie wymaga szczególnego reagowania ze strony polityki rolnej. Zmienność taka może być bezpośrednio kontrolowana przez rolników w ramach normalnej strategii prowadzenia działalności rolniczej, przez dywersyfikację produkcji, stosowanie odpowiednich praktyk i technologii, które zmniejszają wahania plonów, akumulowanie oszczędności itp.,
- ekstremalne, katastroficzne zdarzenia o charakterze klęsk żywiołowych (jak rozległe susze, wybuch chorób zwierząt itp.), które mogą dotknąć znaczną liczbę, a nawet wszystkich rolników w danym regionie. Tego typu zdarzenia nie mogą być kontrolowane przez rolników lub rynek. W takich przypadkach może okazać się konieczna interwencja publiczna. Interwencje takie mogą również dotyczyć ekstremalnych zakłóceń na rynku i w handlu,
- ryzyko „zbywalne", które kształtuje się pomiędzy wymienionymi wcześniej rodzajami ryzyka. Można je kontrolować za pomocą takich narzędzi rynkowych, jak ubezpieczenia i rynki terminowe (*futures*), fundusze wzajemne zakładane i finansowane przez rolników. Przykładami ryzyk zbywalnych są np. te wynikające ze zdarzeń pogodowych oraz niektóre zmiany cen rynkowych.

Obniżenie stopnia oddziaływania ryzyka na funkcjonowanie gospodarstwa i podejmowanie optymalnych decyzji na poziomie gospodarstwa rolnego oraz na poziomie instytucjonalnym (możliwość przeniesienia ryzyka na rynek) następuje w ramach działań podejmowanych na **poziomie gospodarstwa rolnego**:

1. w zakresie ograniczania ryzyka produkcyjnego:
   a. organizacja gospodarstw – wykorzystanie najprostszych działań ograniczających m.in. ryzyko pogodowe/klimatyczne i ryzyko chorób roślin i zwierząt. Wśród nich wymienić należy: technologie uprawy roślin (zmianowanie, dobór roślin do warunków glebowych, klimatycznych, dostosowanie terminów poszczególnych prac polowych do długookresowych obserwacji pogodowych itp., stosowanie odpowiednich zabiegów uprawowych w tym m.in. rolnictwo precyzyjne; inwestycje w nowoczesne urządzenia np. deszczownie, chłodnie, maszyny; zachowanie odpowiednich standardów sanitarnych i żywieniowych zwierząt, działanie ograniczające zmiany klimatyczne np. zwiększanie zacienień - ograniczanie suszy);
   b. dywersyfikacja struktury produkcji - zastosowanie różnych upraw, w celu zwiększenia bioróżnorodności i ograniczenia chorób roślin, zrównoważenie gospodarstw rolnych poprzez łączenie produkcji roślinnej i zwierzęcej;
   c. działania edukacyjne - edukacja rolników na temat zmian klimatycznych, technik rolniczych przyjaznych klimatowi, rolnictwa inteligentnego, korzyści finansowych z podejmowania działań ograniczających ryzyko;
2. w zakresie ograniczania ryzyka rynkowego:
   a. organizacja produkcji – podejmowane działania powinny dotyczyć m.in.: dywersyfikacji różnych kierunków produkcji, w celu zmniejszenia ryzyka na rynku produktów rolnych;
   b. dywersyfikacja dochodów – mająca na celu wykorzystanie zasobów ziemi, kapitału i pracy do prowadzenia działalności innej niż rolnicza np. agroturystyka, pszczelarstwo, rozwój usług, przetwórstwo produktów pochodzących z gospodarstwa rolnego.

PROJEKT

Działania podejmowane na **poziomie instytucjonalnym**:

1. w zakresie ograniczania ryzyka produkcyjnego
   a. przenoszenie ryzyka – zastosowanie instrumentów ubezpieczeniowych (otwarty rynek ubezpieczeń komercyjnych, rynek ubezpieczeń majątkowych, funkcjonowanie obowiązkowego systemu ubezpieczeń nieruchomości w gospodarstwie), rozwój rynku ubezpieczeń dotowanych upraw i zwierząt gospodarskich poprzez subwencjonowanie składek ubezpieczeniowych. Działanie polegające na dotowaniu ubezpieczeń powinno pomagać rolnikom w pokrywaniu składek płaconych na ubezpieczenie a także pomagać w tworzeniu funduszy wspólnego inwestowania i rekompensat wypłacanych rolnikom z takich funduszy za straty wynikające z niekorzystnych zjawisk klimatycznych, z wystąpienia chorób zwierząt lub roślin, inwazji szkodników lub incydentów środowiskowych;
   b. interwencje - szybki i sprawny dostęp do preferencyjnych kredytów na wznowienie produkcji rolnej po klęskach, pomoc państwa dla gospodarstw na wypadek wystąpienia klęsk żywiołowych, subwencjonowanie nasion odpornych na zmiany klimatu;
   c. monitoring niekorzystnych zjawisk pogodowych – poprawa jakości i dostępności danych meteorologicznych poprzez rozwój infrastruktury i technologii np. rozwój Systemu Monitoringu Suszy Rolniczej oraz prognozowaniem sytuacji pogodowej dla celów rolniczych.
2. W zakresie ograniczania ryzyka rynkowego:
   a. interwencje polityki rolnej – zastosowanie instrumentów ograniczających ryzyko cenowe i dochodowe m.in. dopłat bezpośrednich i realizowanych przez nie funkcji amortyzatora ryzyka cenowego i dochodowego; interwencje rynkowe (cła itp.); ulgi w podatku rolnym oraz w składkach KRUS i w czynszach dzierżawnych z tytułu gospodarowania mieniem Skarbu Państwa; tworzenie funduszy wspólnego inwestowania w celu zapewnienia wsparcia rolnikom doświadczającym poważnego spadku dochodów;
   b. dzielenie się ryzykiem przez rynek - zastosowanie takich działań, jak: kontraktacje, kontrakty terminowe, ingerencja pozioma (wsparcie dla powstawania i rozwoju grup producenckich) i pionowa (tworzenie trwałych łańcuchów dostaw).

3.5. Strategia dla młodych rolników

Korzystna struktura wiekowa właścicieli gospodarstw rolnych jest jednym z kluczowych elementów mogących mieć wpływ na konkurencyjność rolnictwa i żywotność obszarów wiejskich. Należy zwrócić uwagę, że pomimo wyraźnej poprawy sytuacji materialnej gospodarstw domowych w Polsce, przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w grupie zawodowej rolników wciąż jest na jednym z najniższych poziomów w porównaniu do innych grup zawodowych. Relatywnie niska dochodowość sektora rolnego może zatem w sposób zasadniczy ograniczać atrakcyjność zawodu rolnika. Podniesienie atrakcyjności zawodu rolnika musi wiązać się więc z podniesieniem konkurencyjności i rentowności rolnictwa, dając osobom z nim związanym również satysfakcję finansową.

PROJEKT

Osobom związanym z rolnictwem należy zatem zapewnić odpowiednie wynagrodzenie za ich pracę. Równocześnie konieczne jest realizowanie działań, które poprawią standard życia i pracy na obszarach wiejskich poprzez m.in. modernizowanie i rozwijanie sieci infrastruktury technicznej, poprawę dostępu do usług publicznych, w tym do kultury a także zapewnienie odpowiednio wysokiej jakości usług dla rolników. Dostęp do dobrej jakości podstawowych usług publicznych, a także profesjonalnych usług na rzecz rolnictwa umożliwiających realizację planów w zakresie produkcji czy wchodzenia w nowe sektory gospodarski (np. biogospodarka, rolnictwo cyfrowe) jest z całą pewnością argumentem za wejściem, bądź pozostaniem młodej osoby w rolnictwie i na obszarach wiejskich.

Rolnictwo charakteryzuje się dużą kapitałochłonnością, stąd obok barier związanych z dostępem do gruntów rolnych, również koszt wyposażenia technicznego gospodarstwa rolnego stanowi ogromny wysiłek finansowy. Wsparcie procesu modernizacji gospodarstw rolnych jest wiec elementem niezbędnym, przy czym w przypadku młodego rolnika, rozpoczynającego działalność rolniczą po raz pierwszy wsparcie to ma szczególne znaczenie.

Według aktualnych danych statystycznych, struktura wieku rolników w Polsce jest nadal stosunkowo korzystna na tle innych państw Unii Europejskiej. Jednak w ostatniej dekadzie udział młodych rolników w ogólnej liczbie kierowników gospodarstw zmniejszył się, podczas gdy udział rolników powyżej 55 roku życia wzrósł.

Z perspektywy wpływu uwarunkowań demograficznych na sytuację ekonomiczną i społeczną na obszarach wiejskich istotne są zmiany w strukturze wieku ogółu ludności wiejskiej, w tym przede wszystkim/ także zmiany w strukturze wieku rolników.

W 2016 roku wskaźnik odzwierciedlający sytuację demograficzną grupy kierowników gospodarstw rolnych (stosunek odsetka osób do 35 lat do odsetka osób w wieku co najmniej 55 lat) dla Polski wynosił 0,27. Poziom tego indeksu należał do najwyższych w UE-28 i był wynikiem ukształtowanych w przeszłości pozytywnych zjawisk demograficznych, a także dużej roli rodzinnej formy użytkowania gruntów rolnych (wskaźnik struktury wieku kierowników gospodarstw dla wszystkich państw członkowskich UE wynosił 0,09). Pomimo korzystnej struktury wieku, należy wskazać na zwiększającą się grupę osób w wieku produkcyjnym nieaktywnym oraz poprodukcyjnym, a co za tym idzie powoli zmieniające się relacje pomiędzy liczbą młodych oraz starszych kierowników gospodarstw.

Należy jednak zauważyć, że struktura wieku rolników w poszczególnych województwach różni się. Zgodnie z raportem Instytutu Rozwoju Wsi i Rolnictwa, Monitoring rozwoju obszarów wiejskich najbardziej niekorzystna sytuacja demograficzna występuje w gminach peryferyjnych, położonych na styku województw we wschodniej i centralnej Polsce. Natomiast najmłodsze wsie znajdują się w Małopolsce i na Kaszubach; jednak tempo starzenia się ludności wiejskiej jest obecnie większe na zachodzie niż na wschodzie kraju.

Natomiast Wyniki Badania Struktury Gospodarstw Rolnych 2016 r. GUS wskazują, że najmniej korzystna struktura wieku rolników występuje w województwach: dolnośląskim, lubuskim, małopolskim, podkarpackim i śląskim.

PROJEKT

Ważnym czynnikiem determinującym proces wymiany pokoleniowej w rolnictwie jest skłonność kierujących do przekazywania gospodarstw następcom naturalnym lub poprzez sprzedaż.

Brak wspomnianej skłonności powoduje, że młodzi rolnicy planujący rozpoczęcie prowadzenia gospodarstwa lub powiększenie gospodarstwa, napotykają na trudności, które zniechęcają ich do podejmowania działalności rolniczej lub ograniczają możliwość dalszego rozwoju gospodarstwa.

Dotychczas **w Polsce narzędzia finansowego wsparcia młodych rolników obejmują cztery elementy.**

1. **Pomoc krajowa** - kredyt z częściową spłatą kapitału na zakup użytków rolnych przez młodych rolników (linia MRcsk). Dodatkowo na ogólnych zasadach również młodzi rolnicy mogą korzystać z kredytów preferencyjnych na inwestycje w rolnictwie i w rybactwie śródlądowym (linia RR), a także z poręczeń i gwarancji kredytowych.
2. **Wsparcie w ramach płatności bezpośrednich** w I filarze WPR - Płatność dla młodych rolników na podstawie art. 50 rozporządzenia (UE) nr 1307/2013. Celem płatności jest wsparcie dochodu młodych rolników rozpoczynających działalność rolniczą, aby ułatwić im zakładanie działalności i dostosowanie strukturalne ich gospodarstw rolnych po rozpoczęciu działalności. Płatność przyznawana jest maksymalnie przez okres pięciu lat począwszy od pierwszego złożenia wniosku o tę płatność i przysługuje do powierzchni gruntów objętych jednolitą płatnością obszarową, nie większej jednak niż 50 ha.
3. **Wsparcie młodych rolników w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020** jest związane z rozpoczynaniem prowadzenia działalności rolniczej w gospodarstwie rolnym o odpowiedniej wielkości ekonomicznej. Wsparcie dotyczy rozwoju działalności rolniczej w gospodarstwie rolnym, a także przygotowania do sprzedaży wytwarzanych w gospodarstwie produktów rolnych. Wsparcie skierowane jest wyłącznie do osób młodych (nie więcej niż 40 lat), o odpowiednich kwalifikacjach zawodowych, które po raz pierwszy rozpoczynają prowadzenie gospodarstwa rolnego jako kierujący.
4. **Preferencje dla młodych rolników w zakresie instrumentów wsparcia inwestycyjnego.**

W toku prac nad Planem, w oparciu o wyniki analiz SWOT, wnioski wynikające ze Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030, sprawozdania specjalnego Europejskiego Trybunału Obrachunkowego „Unijne wsparcie dla młodych rolników powinno być lepiej ukierunkowane, tak aby zapewniało rzeczywisty wkład w wymianę pokoleń”[13], a także analiz i raportów, zidentyfikowano trzy główne potrzeby dotyczące młodych rolników w zakresie celu szczegółowego 7:

- dostęp do kapitału,
- dostęp do ziemi,
- dostęp do wiedzy i innowacji.

Biorąc pod uwagę trendy demograficzne, wyludnianie się obszarów peryferyjnych (przygraniczne obszary województw oraz przy zewnętrznych granicach kraju szczególnie województwa wschodnie) oraz duże rozdrobnienie gruntów, a także wysokie koszty produkcji, w tym inwestycyjne (m.in. związane z zakupem ziemi) i niską dochodowość w rolnictwie, ukierunkowanie wsparcia powinno przyczyniać się z jednej strony do

[13] https://www.eca.europa.eu/pl/Pages/NewsItem.aspx?nid=8557

znoszenia barier, a z drugiej powinno stanowić zachętę dla osób młodych do podejmowania decyzji o prowadzeniu działalności związanej z rolnictwem. W pierwszej kolejności instrumenty wsparcia powinny zapewniać odpowiedni dostęp do kapitału i zachęcać do przeprowadzenia inwestycji restrukturyzujących w przejmowanym lub tworzonym gospodarstwie, tak aby poprawić jego pozycję konkurencyjną na rynku. Dodatkowo takie narzędzia wsparcia powinny być łatwo dostępne, tak aby osoby rozpoczynające po raz pierwszy działalność rolniczą nie zniechęcały się nadmiernymi obciążeniami administracyjnymi.

W ramach I filaru proponuje się kontynuację wsparcia w postaci **uzupełniającego wsparcia dochodów dla młodych rolników** w kształcie obowiązującym obecnie z rozszerzeniem wypłaty pomocy na całą powierzchnię gospodarstwa, przy czym finalne ustalenia dotyczące wysokości tego wsparcia będą podjęte w toku dalszych prac. Ten dodatkowy strumień wsparcia zmniejszy finalnie ryzyko związane z działalnością inwestycyjną i operacyjną w tych gospodarstwach.

Proponuje się także kontynuowanie wsparcia w formie **premii w ramach II filara WPR**, które jak wynika z dotychczasowych doświadczeń (odpowiada na wyzwania stojące przed młodymi rolnikami) jest istotną zachętą do podejmowania działalności rolniczej.

Ponadto rozważa się możliwość wprowadzenia **preferencji** dla młodych rolników **w zakresie instrumentów wsparcia inwestycyjnego.** Duża skłonność młodych rolników do wdrażania rozwiązań innowacyjnych, a także większa świadomość w zakresie ochrony środowiska i adaptacji oraz przeciwdziałania zmianom klimatu, będzie miała wpływ na podwyższone koszty realizowanych przez nich inwestycji. Zatem wsparcie w ramach instrumentów z zakresu inwestycji w gospodarstwach rolnych, wsparcia uczestnictwa w systemach jakości, czy inwestycji z zakresu małego przetwórstwa i RHD powinno uwzględniać preferowanie przedsięwzięć, zgłaszanych do realizacji przez młodych rolników.

Podejście strategiczne musi obejmować również narzędzia transferu wiedzy i informacji odpowiednio dostosowane do potrzeb tej grupy docelowej. Rozwiązania w tym obszarze powinny uwzględniać rozwiązania cyfrowe umożliwiające kształcenie na odległość oraz szybką wymianę wiedzy z innymi rolnikami lub doradcami. Zapewnienie dostępu do szkoleń podnoszących i poszerzających kwalifikacje zawodowe, w tym w zakresie praktyk rolniczych przyjaznych środowisku, uwzględniających dobrostan zwierząt a także doskonalących wiedzę rolnika na temat produkcji żywności o wysokich walorach odżywczych i zdrowotnych. Ponadto istotne jest udostępnienie narzędzi i kanałów dystrybucji wiedzy w zakresie doskonalenia umiejętności cyfrowych, które będzie miało znaczenie m.in. w zakresie transformacji cyfrowej w rolnictwie.

Uzupełniająco do wsparcia w ramach Planu niezbędne jest zapewnienie również instrumentów finansowych krajowych, a także regulacji prawnych, które ułatwiałyby dostęp do kapitału i ziemi.

PROJEKT

4. ELEMENTY WSPÓLNE DLA INTERWENCJI

4.1. Definicje i wymagania minimalne

Uwzględniając dotychczasowe doświadczenia, a także wnioski z przeprowadzonych analiz proponuje się następujące definicje, wymagane zgodnie z projektem rozporządzenia w sprawie planów strategicznych:

Działalność rolnicza – produkcja produktów rolnych – z wyjątkiem produktów rybołówstwa – wymienionych w załączniku I do TFUE - *Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej*, a także bawełnę i zagajniki o krótkiej rotacji, jak i utrzymywanie użytków rolnych w stanie, dzięki któremu nadają się one do wypasu lub uprawy, bez konieczności podejmowania działań przygotowawczych wykraczających poza zwykłe praktyki rolnicze i użycie zwykłego sprzętu rolniczego.

Produkcja produktów rolnych – produkcja, hodowla lub uprawa produktów rolnych.

Utrzymywanie użytków rolnych w stanie nadającym się do wypasu lub uprawy – obowiązek wykonania co najmniej jednego zabiegu agrotechnicznego mającego na celu usunięcie lub zniszczenie niepożądanej roślinności w terminie określonym w aktach prawa krajowego.

Użytek rolny – każdy obszar zajmowany przez grunty orne, uprawy trwałe i trwałe użytki zielone.

Grunty orne – grunty uprawiane w celu produkcji roślinnej lub obszary dostępne dla produkcji roślinnej, ale ugorowane, i obejmujące obszary odłogowane zgodnie z art. 22, 23, 24 rozporządzenia Rady (WE) nr 1257/1999, art. 39 rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005, art. 28 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 lub z art. 65 rozporządzenia w sprawie planów strategicznych lub normą GAEC 9 wymienioną w załączniku III do projektu rozporządzenia w sprawie planów strategicznych; obejmują one również obszary odłogowane zgodnie z art. 28 rozporządzenia w sprawie planów strategicznych, pod warunkiem że, obszary te w chwili rozpoczęcia odłogowania zgodnie z tym artykułem, były gruntem uprawianym w celu produkcji roślinnej lub były dostępne dla produkcji roślinnej, ale ugorowane.

Trwałe użytki zielone – grunty, które nie były objęte płodozmianem danego gospodarstwa rolnego przez okres co najmniej pięciu lat, wykorzystywane do uprawy traw lub innych zielnych roślin pastewnych rozsiewających się naturalnie (samosiewnych) lub uprawianych (wysiewanych). Zaoranie lub uprawa nie powoduje zmiany klasyfikacji danego obszaru jako trwałego użytku zielonego, pod warunkiem, że nowo wysiana po uprawie lub zaoraniu okrywa roślinna również należy do traw lub innych zielnych roślin pastewnych.

Uprawy trwałe – uprawy niepodlegające płodozmianowi, inne niż trwałe użytki zielone i pastwiska trwałe, które zajmują grunty przez okres pięciu lat lub dłużej i dają powtarzające się zbiory, w tym szkółki i zagajniki o krótkiej rotacji.

Zagajniki o krótkiej rotacji – obszar obsadzany określonymi gatunkami drzew o maksymalnym cyklu zbioru 10 lat.

Trawy lub inne zielne rośliny pastewne – wszystkie rośliny zielne, rosnące tradycyjnie na naturalnych pastwiskach i łąkach lub zazwyczaj zawarte w mieszankach nasion przeznaczonych do zasiewania pastwisk lub łąk.

PROJEKT

Kwalifikujący się hektar obejmuje:

(a) wszelkie użytki rolne gospodarstwa rolnego, które w trakcie roku, na który wnioskuje się o wsparcie, są wykorzystywane do prowadzenia działalności rolniczej – lub – w przypadku gdy te użytki rolne wykorzystywane są także do prowadzenia działalności pozarolniczej – są w przeważającej mierze wykorzystywane do celów działalności rolniczej, i które pozostają w dyspozycji rolnika do dnia 31 maja roku, w którym został złożony wniosek o przyznanie płatności;

(b) obszar gospodarstwa rolnego:

- objęty elementami krajobrazu podlegającymi obowiązkowi zachowania zgodnie z normą GAEC 9, o której mowa w załączniku III do rozporządzenia w sprawie planów strategicznych;
- wykorzystywane do osiągnięcia minimalnego udziału gruntów ornych przeznaczonych na elementy nieprodukcyjne zgodnie z normą GAEC 9;
- który, na czas trwania odpowiedniego zobowiązania rolnika, został utworzony lub jest utrzymywany w wyniku ekoschematów, o których mowa w art. 28 rozporządzenia w sprawie planów strategicznych;

(c) wszelkie użytki rolne gospodarstwa rolnego, które zapewniły prawo do płatności na podstawie tytułu III rozdział II sekcja 2 podsekcja 2 projektu rozporządzenia w sprawie planów strategicznych lub na podstawie systemu płatności podstawowej, lub systemu jednolitej płatności obszarowej określonego w tytule III rozporządzenia (UE) nr 1307/2013 i które:

- nie są zgodne z definicją „kwalifikującego się hektara" w wyniku wdrożenia dyrektyw 92/43/EWG i 2009/147/WE lub dyrektywy 2000/60/WE;
- nie są zgodne z definicją „kwalifikującego się hektara" w wyniku wdrożenia normy GAEC 2, o której mowa w załączniku III do projektu rozporządzenia w sprawie planów strategicznych;
- nie są zgodne z definicją „kwalifikującego się hektara" w wyniku działań obszarowych, w tym paludikultury, przyczyniających się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowania się do niej lub do celów w zakresie środowiska lub bioróżnorodności określonych w art. 6 ust. 1 lit. d) i f rozporządzenia w sprawie planów strategicznych;
- w okresie, w którym mają zastosowanie odnośne zobowiązania danego rolnika, są zalesione zgodnie z art. 31 rozporządzenia (WE) nr 1257/1999, art. 43 rozporządzenia (WE) nr 1698/2005, art. 22 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 lub art. 65 i 68 projektu rozporządzenia w sprawie planów strategicznych, w ramach systemu krajowego, którego warunki są zgodne z art. 43 ust. 1, 2 i 3 rozporządzenia (WE) nr 1698/2005, art. 22 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 lub art. 65 i 68 projektu rozporządzenia w sprawie planów strategicznych;
- w okresie, w którym mają zastosowanie odnośne zobowiązania danego rolnika, są obszarem odłogowanym zgodnie z art. 22, 23 i 24 rozporządzenia (WE) nr 1257/1999, art. 39 rozporządzenia (WE) nr 1698/2005, art. 28 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 lub art. 65 projektu rozporządzenia w sprawie planów strategicznych;

(d) W przypadkach należycie uzasadnionych względami środowiskowymi kwalifikujące się hektary mogą również obejmować pewne obszary wykorzystywane do działalności rolniczej tylko co drugi rok.

PROJEKT

(e) Obszary wykorzystywane do produkcji konopi stanowią kwalifikujące się hektary tylko wtedy, gdy stosowane odmiany zawierają maksymalnie 0,2% tetrahydrokanabinolu.

Młody rolnik – osoba fizyczna, która ma nie więcej niż 40 lat i po raz pierwszy rozpoczyna działalność w gospodarstwie rolnym jako kierujący tym gospodarstwem rolnym.

Działka rolna oznacza jednostkę powierzchni użytków rolnych zdefiniowanych zgodnie z art. 4 ust. 1 lit. b rozporządzenia w sprawie planów strategicznych.

Las – definicja lasu określona w art. 3 ustawy o lasach, która stanowi, iż las to grunt:

1) o zwartej powierzchni co najmniej 0,10 ha, pokryty roślinnością leśną (uprawami leśnymi) - drzewami i krzewami oraz runem leśnym - lub przejściowo jej pozbawiony:
   a. przeznaczony do produkcji leśnej lub
   b. stanowiący rezerwat przyrody lub wchodzący w skład parku narodowego albo
   c. wpisany do rejestru zabytków;
2) związany z gospodarką leśną, zajęty pod wykorzystywane dla potrzeb gospodarki leśnej: budynki i budowle, urządzenia melioracji wodnych, linie podziału przestrzennego lasu, drogi leśne, tereny pod liniami energetycznymi, szkółki leśne, miejsca składowania drewna, a także wykorzystywany na parkingi leśne i urządzenia turystyczne.

Przetwórstwo produktów rolnych - oznacza czynności dokonywane na produkcie rolnym, których produktem końcowym jest również produkt rolny, z wyjątkiem wykonywanych w gospodarstwach czynności niezbędnych do przygotowania produktów zwierzęcych lub roślinnych do pierwszej sprzedaży.

Przetwarzaniem produktów rolnych nie jest np. mycie, czy pakowanie produktów rolnych w gospodarstwie rolnym, które to czynności nie stanowią przetwarzania, a są to czynności niezbędne do przygotowania produktów zwierzęcych lub roślinnych do pierwszej sprzedaży.

Systemy jakości żywności – oznaczają rolnictwo ekologiczne, system chronionych nazw pochodzenia, chronionych oznaczeń geograficznych i gwarantowanych tradycyjnych specjalności oraz systemy jakości żywności uznane za krajowe.

PROJEKT

4.2. Wymogi warunkowości

W nowej perspektywie finansowej UE, dotychczasowa zasada wzajemnej zgodności (*cross-compliance*) oraz praktyki zazielenienia zostaną zastąpione tzw. systemem warunkowości.

Warunkowość składa się z wymogów podstawowych w zakresie zarządzania (wymogi SMR) oraz norm dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska (normy GAEC) wymienionych w załączniku III do projektu rozporządzenia w sprawie planów strategicznych, odnoszących się do następujących obszarów:

a) klimat i środowisko;
b) zdrowie publiczne, zdrowie zwierząt i zdrowie roślin;
c) dobrostan zwierząt.

Do przestrzegania systemu warunkowości będą zobowiązani beneficjenci ubiegający się o płatności bezpośrednie, o których mowa w art. 14 projektu rozporządzenia w sprawie planów strategicznych oraz o wsparcie w ramach II filara, określone na podstawie art 65, 66 i 67 ww. projektu rozporządzenia (płatności analogicznych do obecnych, takich jak ONW czy płatności rolno-środowiskowo-klimatyczne).

Wymogi SMR nie ustanawiają nowych obowiązków a jedynie wprost wynikają z przepisów krajowych wdrażających określone artykuły przepisów UE (m.in. dotyczących dyrektywy ptasiej, siedliskowej, ramowej dyrektyw wodnej, dyrektywy azotanowej, dyrektywy ds. bezpieczeństwa żywności, dyrektyw ustanawiających minimalne normy ochrony świń i cieląt, dyrektywy dotyczącej ochrony zwierząt gospodarskich, itd.) wskazanych w załączniku III do rozporządzenia w sprawie planów strategicznych.

Natomiast w przypadku norm GAEC państwa członkowskie zobowiązane są do ich określenia na poziomie krajowym lub regionalnym zgodnie z głównym celem norm, o którym mowa w załączniku III, biorąc pod uwagę szczególne cechy danych obszarów, w tym warunki glebowe i klimatyczne, istniejące systemy rolnicze, użytkowanie gruntów, zmianowanie upraw, praktyki rolnicze i struktury gospodarstw rolnych.

Biorąc pod uwagę dotychczasowe doświadczenia z wdrażania norm GAEC, a także analizy i opinie jednostek naukowych, na obecnym etapie prac, zaproponowano normy na poziomie krajowym wymagane zgodnie z projektem rozporządzenia w sprawie planów strategicznych. **Niemniej ostateczne brzmienie i zakres obowiązywania norm GAEC uzależniony jest od ostatecznego brzmienia norm przyjętych na poziomie UE.**

Normy GAEC zaproponowane na obecnym etapie prac zostały wskazane w załączniku nr 6.

4.3. Opis korzystania z pomocy technicznej oraz opis sieci WPR

Cel wsparcia z pomocy technicznej

Celem pomocy technicznej jest wspieranie zarządzania planem strategicznym wspólnej polityki rolnej (PS WPR) i wdrażania określonych w nim interwencji, w tym utworzenia i funkcjonowania krajowej sieci wspólnej polityki rolnej (KS WPR).

Zakres i orientacyjne planowanie działania pomocy technicznej

Pomoc techniczna zostanie wykorzystana do sfinansowania działań związanych z zarządzaniem i wdrażaniem interwencji w ramach I i II filaru WPR, jak również do utworzenia i funkcjonowania krajowej sieci wspólnej polityki rolnej (KS WPR). Środki pomocy technicznej zostaną w szczególności przeznaczone na następujące działania:

1. przygotowanie, zarządzanie, wdrażanie, monitorowanie, ocena, rozpatrywanie skarg oraz kontrola i audyt w ramach realizacji planu strategicznego WPR;
2. utworzenie i realizacja zadań krajowej sieci wspólnej polityki rolnej, w tym wsparcie systemu AKIS oraz informowanie beneficjentów o interwencjach określonych w planie strategicznym WPR;

PROJEKT

3. zmniejszenie obciążenia administracyjnego dla beneficjentów, w tym informatyzację procesu ubiegania się o wsparcie i obsługi tego wsparcia w ramach interwencji planu strategicznego WPR oraz wzmocnienie potencjału organów państwa członkowskiego i beneficjentów w zakresie zarządzania i wykorzystania funduszy;
4. związane z poprzednim okresem programowania w zakresie dotyczącym II filaru oraz kolejnym okresem programowania, w tym prace nad przygotowaniem planu strategicznego WPR na kolejny okres programowania.

Biorąc pod uwagę możliwość finansowania w okresie programowania 2023-2027 dodatkowo działań związanych z zarządzaniem i wdrażaniem interwencji w ramach I filaru WPR oraz utworzeniem i funkcjonowaniem sieci WPR obejmującej również I filar (zatem w szerszym zakresie niż miało to miejsce w poprzednich okresach programowania), na pomoc techniczną (w tym KS WPR) planuje się przeznaczyć 4% całkowitego wkładu EFRROW określonego w planie strategicznym WPR.

W ramach pomocy technicznej realizowane będą dwa schematy:

- **Schemat I:** Wsparcie wdrażania planu strategicznego WPR oraz utworzenie i funkcjonowanie krajowej sieci WPR.
- **Schemat II:** Wsparcie operacji realizowanych w ramach krajowej sieci WPR.

Beneficjenci pomocy technicznej

Proponuje się następujących beneficjentów pomocy technicznej:

- Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi;
- Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa;
- Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa;
- samorządy województw;
- Ministerstwo Finansów;
- Urząd Zamówień Publicznych;
- Krajowa Stacja Chemiczno-Rolnicza;
- podmioty zaangażowane w działania związane z funkcjonowaniem Krajowej Sieci Wspólnej Polityki Rolnej; (jednostki doradztwa rolniczego[14], partnerzy KSOW);
- inni beneficjenci.

Krajowa sieć Wspólnej Polityki Rolnej

Proponuje się, aby Krajowa sieć WPR była tworzona w oparciu o istniejącą krajową sieć obszarów wiejskich (KSOW), uwzględniając modyfikacje wynikające z dotychczasowych doświadczeń funkcjonowania Sieci. Krajowa

[14] Chodzi o Ośrodki Doradztwa Rolniczego oraz Centrum Doradztwa Rolniczego

PROJEKT

sieć Wspólnej Polityki Rolnej będzie mieć jednak szerszy zakres zadań, ponieważ obejmować będzie całą Wspólną Politykę Rolną, tj. zagadnienia dotyczące I i II filaru WPR, a w związku z tym będzie podejmować działania w zakresie tworzenia sieci kontaktów w odniesieniu do wszystkich interwencji określonych w planie strategicznym WPR.

Krajowa sieć WPR wspierać będzie również wymianę wiedzy i innowacji w rolnictwie pomiędzy partnerami systemu AKIS.

W związku z objęciem działaniami sieci również interwencji I filaru WPR sieć KS WPR obejmować będzie szerszy zakres interesariuszy niż obecna KSOW. Niemniej jednak budowa krajowej sieci WPR w oparciu o obecną KSOW zapewni ciągłość jej funkcjonowania i wykorzystanie dotychczasowego potencjału.

Działania krajowej sieć WPR finansowane będą ze środków pomocy technicznej EFRROW.

Cele krajowej sieci WPR

Celem Krajowej sieci WPR jest budowanie zdolności administracyjnych i organizacyjnych zainteresowanych stron, zwiększenie ich zaangażowania w realizację planów strategicznych WPR, wspieranie innowacji w rolnictwie i rozwoju obszarów wiejskich oraz systemu AKIS, a także skuteczniejsza realizacja planów strategicznych WPR.

Ponadto tworzenie sieci kontaktów pomiędzy podmiotami zaangażowanymi w rozwój obszarów wiejskich i rolnictwa za pośrednictwem krajowej sieci WPR będzie służyć następującym celom:

1. zwiększeniu zaangażowania wszystkich zainteresowanych stron w przygotowanie i wdrażanie planów strategicznych WPR, a także ułatwianiu wymiany wiedzy i doświadczenia w zakresie wdrażania Planu;
2. poprawie jakości wdrażania planów strategicznych WPR;
3. informowaniu opinii publicznej i potencjalnych beneficjentów o WPR i możliwościach finansowania;
4. wspieraniu innowacyjności w rolnictwie i rozwoju obszarów wiejskich oraz włączenia i interakcji między wszystkimi zainteresowanymi stronami w procesie wymiany i tworzenia wiedzy;
5. przyczynianiu się do rozpowszechniania wyników realizacji planów strategicznych WPR;
6. wspieraniu administracji państwa członkowskiego we wdrażaniu planów strategicznych WPR i przechodzeniu na model realizacji oparty na wynikach;
7. wspieraniu zdolności monitorowania i oceny odpowiednich organów.

Powyższe cele zostaną osiągnięte m.in. przez realizację takich działań jak: gromadzenie, analizę i rozpowszechnianie informacji o działaniach i dobrych praktykach wdrożonych lub wspieranych w ramach planów strategicznych WPR, tworzenie platform, forów i wydarzeń w celu ułatwienia wymiany informacji i doświadczeń między zainteresowanymi stronami i wzajemnego uczenia się, tworzenie sieci i wsparcie przygotowania i realizacji projektów interaktywnych, wsparcie współpracy między grupami operacyjnymi EPI, LGD, tworzenie innych zachęt do współpracy pomiędzy partnerami i wsparcie funkcjonowania systemu AKIS, wkład w dalszy rozwój WPR i przygotowanie planu strategicznego WPR na kolejny okres programowania.

Struktura, zarządzanie i funkcjonowanie krajowej sieci WPR

PROJEKT

Strukturę organizacyjno-instytucjonalną krajowej sieci WPR (jednostki wsparcia Sieci) będą tworzyć: Minister MRiRW, ARiMR, KOWR, samorządy województw oraz jednostki doradztwa rolniczego. Planuje się, iż do struktury organizacyjno-instytucjonalnej (biorąc pod uwagę zakres zadań sieci) zostaną również włączone instytuty badawcze.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi będzie wykonywać zadania instytucji zarządzającej, w szczególności opracowywać krajowe przepisy i wytyczne oraz nadzorować funkcjonowanie Sieci, a także realizować operacje własne. Minister odpowiadać będzie za przygotowanie planu działania Krajowej Sieci WPR 2023-2027.

Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie będzie pełnić funkcję jednostki centralnej (JC), w szczególności koordynatora funkcjonowania całej Sieci oraz będzie realizować jej zadania na poziomie krajowym wykonując powyższe zadania m.in. przez realizację operacji własnych. Ponadto JC odpowiedzialna będzie za opracowanie corocznej wytycznej do planu działania (po konsultacji z Komitetem Sterującym ds. krajowej sieci WPR), która będzie zawierała propozycje kluczowych tematów do realizacji przez sieć na dany rok i na kolejne lata.

Ośrodki Doradztwa Rolniczego będą realizowały zadania sieci na poziomie województwa oraz operacje w ramach planu operacyjnego.

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa, samorządy województw - będą realizowały zadania wyłącznie w zakresie Strategii Komunikacji WPR 2023-2027. Plan Komunikacyjny tworzony w ramach Strategii Komunikacji WPR 2023-2027 zatwierdzany będzie przez IZ. W realizację planu komunikacyjnego włączone zostaną również jednostki doradztwa rolniczego.

Instytuty badawcze zaangażowane będą w szczególności w prace związane z przygotowaniem planu strategicznego WPR oraz jego oceną, jak również w realizację badań i ekspertyz w zakresie wdrażanych interwencji oraz funkcjonowanie systemu AKIS. Przewidywane jest również wsparcie: prowadzenia współpracy i wymiany wiedzy pomiędzy instytutami naukowymi a innymi partnerami AKIS, udział w pracach Europejskiej Sieci Innowacji, jak również przygotowywanie projektów międzynarodowych.

W działania sieci oprócz jednostek wsparcia sieci będą zaangażowani jej partnerzy, tj. podmioty działające na rzecz rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa.

Sieć będzie wspierana przez Komitet Sterujący ds. krajowej sieci WPR, pełniący funkcję organu pomocniczego Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Utrzymanie struktury organizacyjnej krajowej sieci WPR będzie finansowane ze środków przeznaczonych na wsparcie funkcjonowania w ramach Schematu I pomocy technicznej.

Szczegółowy opis Pomocy Technicznej w tym sieci WPR został przedstawiony w załączniku nr 7.

4.4. Koordynacja, demarkacja i komplementarność z innymi funduszami UE

26 kwietnia 2019 r. Zarządzeniem Ministra Inwestycji i Rozwoju powołane zostały grupy robocze dla wsparcia przygotowania programów operacyjnych finansowanych w ramach polityki spójności oraz koordynacji interwencji

PROJEKT

w ramach celów tej polityki. W każdej z grup udział brał przedstawiciel MRiRW. Prace w grupach nie zostały jeszcze zakończone.

17 września 2019r. Rada Ministrów przyjęła Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego 2030. Strategia wskazuje 4 typy obszarów, do których powinna trafiać szczególna pomoc. To tak zwane obszary strategicznej interwencji (OSI), w tym m.in. skupiska gmin wiejskich i powiązane z nimi funkcjonalnie małe miasta poniżej 20 tys. mieszkańców o największej koncentracji problemów rozwojowych i w największym stopniu zagrożone trwałą marginalizacją. Działania KSRR mają finansować: środki budżetu państwa, środki jst, środki UE (polityka spójności), środki wycofane z instrumentów inżynierii finansowej w okresie 2007-2013 oraz instrumentów finansowych i pomocy zwrotnej w okresie 2014-2020, podlegających ponownemu wykorzystaniu w formie wsparcia zwrotnego; inne środki publiczne, w tym pochodzące z zagranicy np. EBI oraz z innych Międzynarodowych Instytucji Finansowych, środków Norweskiego Mechanizmu Finansowego, a także innych instrumentów funkcjonujących w oparciu o środki publiczne, np. NFOŚiGW *Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej*, instrumenty Banku Gospodarstwa Krajowego w ramach *Polskiego Funduszu Rozwoju (Grupa PFR)*; i środki prywatne. KSRR 2030 nie będzie finansowana z WPR, stąd prezentuje strategiczne rozstrzygnięcia w zakresie zaangażowania środków polityki spójności w ROW. W strategii oprócz działań adresowanych do OSI przeważnie wiejskich zmarginalizowanych zapisano również działania adresowane do „obszarów wiejskich rozwijających się w oparciu o endogeniczne potencjały gospodarcze".

W dniu 15 października 2019 r. Rada Ministrów przyjęła Uchwałę w sprawie przyjęcia „Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030", przedłożoną przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (SZRWRiR 2030). Jest to podstawowy dokument strategiczny polityki rolnej i rozwoju obszarów wiejskich państwa prezentujący cele, kierunki interwencji oraz działania, jakie powinny zostać podjęte w perspektywie roku 2030. Dokument został opracowany w uzgodnieniu z Ministrem Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej. SZRWRiR 2030 była uzgadniana ze wszystkimi resortami, regionami oraz konsultowana publicznie. W strategii wskazano działania strategiczne oraz potencjalne źródła ich finansowania nie przesądzając jeszcze o dokładnym kształcie linii demarkacyjnej (w SZRWiR 2030 ujęte zostały wszystkie działania kierowane do ROW, a w KSRR 2030 *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030* tylko te, które służą spójności i wymagają wsparcia środkami spoza WPR).

MFiPR *Ministerstwo Finansów, Funduszy i Polityki Regionalnej* przygotowało projekt „Założeń Umowy Partnerstwa – Programowanie perspektywy finansowej 2021- 2027". W opinii MRiRW dokument powinien wskazywać, które z rodzajów wsparcia przewidzianego w projekcie ZUP - *Założenia Umowy Partnerstwa – Programowanie perspektywy finansowej 2021- 2027,* planuje się skierować do obszarów wiejskich.

Jesienią 2019 r. MRiRW zaprosiło wszystkie resorty do prac nad wstępną linią demarkacyjna między WPR i polityką spójności opracowując wspólny dokument pn. „Założenia programowania rozwoju obszarów wiejskich ze środków europejskich na lata 2021-2027". W ramach dyskusji opracowane zostało „Wspólne stanowisko obu resortów w sprawie zakresu interwencji środków europejskich z polityki spójności oraz wspólnej polityki rolnej w kolejnej perspektywie finansowej UE 2021-2027", a jego odzwierciedlenie znalazło się w dokumencie pn. „Założenia programowania rozwoju obszarów wiejskich ze środków europejskich na lata 2021-2027" przyjętym na KSE *Komitet ds. Europejskich, Komitet Stały Rady Ministrów* i przedstawionym na RM na początku 2020 r.

PROJEKT

Po przyjęciu kompromisu w sprawie budżetu UE na kolejną perspektywę finansową Decyzją nr 3 ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego - Przewodniczącego Międzyresortowego Zespołu do spraw Funduszy Unii Europejskiej z dnia 27 lipca 2020 r. zostało powołanych 7 grup roboczych ds. Krajowego Planu Odbudowy – nowego instrumentu wsparcia ze środków RRF (ang. *Rapid Response Fund)*. W każdej z grup jest przedstawiciel MRiRW, a grupy opiniują zgłaszane propozycje projektów również pod kątem możliwości ich finansowania z innych środków UE w tym polityki spójności lub WPR. 18 września 2020 r. Komitet Koordynacyjny ds. Polityki Rozwoju podjął Uchwałę nr 96 w sprawie przyjęcia kierunkowego (z zastrzeżeniem stanowiska Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Ministerstwa Klimatu) „Matrycy na potrzeby identyfikacji zakresu tematycznego oraz projektów do Krajowego Planu Odbudowy", w której znajduje się m.in. Informacja „Proponowany typ projektów do sfinansowania z innych źródeł / demarkacja między źródłami".

Powołano grupy robocze przy Międzyresortowym Zespole do spraw Funduszy Unii Europejskiej, których zadaniem jest wsparcie prac nad przygotowaniem programów operacyjnych na lata 2021 – 2027. Zadaniem grup roboczych jest m.in. wsparcie instytucji odpowiedzialnych za przygotowanie dokumentów programowych na lata 2021-2027 w zakresie zapewnienia komplementarności inwestycji polityki spójności zapisanych w krajowych i regionalnych programach i ich zgodności z celami krajowych i europejskich dokumentów strategicznych oraz zapewnienia komplementarności programów polityki spójności z innymi instrumentami Unii Europejskiej i Krajowym Planem Odbudowy.

Ponadto prowadzono aktualizację dokumentu pn. „Założenia programowania rozwoju obszarów wiejskich ze środków europejskich na lata 2021-2027", w którym została przedstawiona spójna strategia wykorzystania głównych środków UE po 2020 r. finansujących obok WPR działania rozwojowe na obszarach wiejskich tj. Polityki spójności i Krajowego Planu Odbudowy (RRF).

W celu osiągnięcie jak największych korzyści oraz wartości dodanej środków europejskich na lata 2021-2027 wskazane zostały obszary/ zakresy wsparcia publicznego, które z powodów opisanych wcześniej ograniczeń finansowych lub wskazanej przez KE koncentracji tematycznej powinny być głównie lub wyłącznie domeną działań polityki spójności lub *Krajowego Planu Odbudowy*.

Zaprezentowane poniżej priorytety inwestycyjne rozwoju obszarów wiejskich i sektora rolno-spożywczego po 2020 r. ze środków polityki spójności i *Krajowego Planu Odbudowy* dotyczą inwestycji/ reform na obszarach wiejskich, które nie są lub nie mogą być przedmiotem wsparcia w ramach WPR 2021-2027[15]. Poniższy katalog nie wyczerpuje wszystkich inwestycji jakie mogą lub będą kierowane do obszarów wiejskich i sektora rolno-spożywczego ze środków UE innych niż WPR w latach 2021-2027.

Do priorytetów inwestycyjnych rozwoju obszarów wiejskich i sektora rolno-spożywczego ze środków polityki spójności 2021-2027 zalicza się:

– rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich (wsparcie na zakładanie lub rozwój przedsiębiorstw niezwiązanych z rolnictwem, wsparcie współpracy między tymi podmiotami i budowania ich potencjału innowacyjnego);

[15] Według stanu na dzień 4 grudnia 2020 r.

- rozwój kadr dla nowych branż (zielone miejsca pracy), nabywanie nowych umiejętności i podnoszenie kompetencji osób z obszarów wiejskich pozostających poza rynkiem pracy lub odchodzących z rolnictwa;
- modernizacja sieci elektroenergetycznych na obszarach wiejskich (w tym przesyłu i dystrybucji);
- inwestycje służące poniesieniu innowacyjności podmiotów gospodarczych na obszarach wiejskich i budowa potencjału B+R+I (w tym m.in. badania naukowe z obszaru rolnictwa 4.0., przetwórstwa spożywczego i realizacji celów Europejskiego Zielonego Ładu na obszarach wiejskich; cyfryzacja szkolnictwa i nauki rolniczej);
- termomodernizacja budynków prywatnych oraz oszczędność energii na poziomie gospodarstw domowych z obszarów wiejskich;
- instalacje i zagospodarowanie odpadów (np. punkty zbierania odpadów rolniczych);
- Inwestycje w prywatnych podmiotach gospodarczych spoza sektora rolnego i gospodarstwach domowych w zakresie ochrony powietrza
- infrastruktura węzłów przesiadkowych i niskoemisyjny transport na obszarach wiejskich wchodzących w skład miejskich obszarów funkcjonalnych (MOF);
- rozwój usług i infrastruktury niezbędnej dla zapewnienia dostępu do opieki nad dzieckiem do lat 5;
- cyfryzacja usług doradczych i IOB;
- wsparcie inwestycji prywatnych w zakresie GOZ na obszarach wiejskich (w tym m.in. gromadzenie i wykorzystanie powtórne tzw. „szarej wody" z powierzchni zasklepionych i dachów) oraz transformacji cyfrowej i wdrożenia GOZ w przetwórstwie rolno-spożywczym.

Do priorytetów inwestycyjnych rozwoju obszarów wiejskich i sektora rolno-spożywczego ze środków Krajowego Planu Odbudowy zalicza się:

- rozwiązania cyfrowe w administracji rolnej pozwalające realizować sprawnie politykę rolną w warunkach ograniczeń wynikających z pandemii COVID-19 oraz zapewniające bezpieczeństwo cyfrowe (modernizacja lub budowa publicznych systemów informatycznych umożliwiających lub usprawniających e-usługi w rolnictwie, wdrożenie rozwiązań Security Operations Center - SOC na potrzeby ARiMR, KOWR, ODR);
- rozbudowa Bałtyckiego Terminala Zbożowego w Gdyni i Budowa Terminala Intermodalnego Bydgoszcz Emilianowo;
- rozwiązania cyfrowe w nauce rolniczej i doradztwie rolnej umożliwiające realizację projektów inwestycyjnych w gospodarstwach rolnych ze środków WPR, które przyczynią się do wzrostu innowacyjności sektora po pandemii COVID-19 (budowa dedykowanych centrów i systemów informatycznych dot. agrofagów, doradztwa rolniczego i wiedzy rolniczej, wykorzystania danych satelitarnych do analiz przestrzeni rolniczej,);
- inwestycje, badania i projekty demonstracyjne z zakresu rolnictwa precyzyjnego i Europejskiego Zielonego Ładu, które mogą pomóc budować nowe przewagi konkurencyjne na rynkach międzynarodowych po pandemii COVID-19 (w tym m.in. utworzenie sieci makroregionalnych klastrów rolnictwa 4.0., demonstracje rozwiązań służących wdrażaniu w strategicznych spółkach rolnych z udziałem Skarbu Państwa, demonstracje rozwiązań cyfrowych dot. rolnictwa na terenach górskich i podgórskich, laboratoria w Instytutach podległych Ministerstwu Rolnictwa i Rozwoju Wsi i GIJHARS; badania z zakresu metod przygotowania do obrotu handlowego owoców i warzyw przeznaczonych do konsumpcji w stanie świeżym; zabezpieczenie materiału kwalifikowanego ziemniaka);

PROJEKT

– wsparcia odbudowy obszarów wiejskich związanych z branżą turystyczną, która szczególnie ucierpiała z powodu pandemii COVID-19 (program rewitalizacji młynów wodnych, inwestycje w gospodarstwach agroturystycznych, opracowania i wdrożenia ogólnopolskiej sieci „markowych agroturystycznych gospodarstw rolnych").

Do priorytetów inwestycyjnych rozwoju obszarów wiejskich i sektora rolno-spożywczego ze środków Krajowego Planu Odbudowy, a w razie zbyt małej dostępności środków[16] na osiągnięcie zakładanych celów - również w ramach środków polityki spójności 2021-2027 zalicza się:

– infrastruktura sieci Internet (w tym zaprojektowanie i budowa sieci światłowodowej z indywidualnymi przyłączami do wszystkich chętnych obiorców indywidualnych w gminach wiejskich na terenie całego kraju – białe i szare plamy oraz 5G);

– infrastruktura wodno-kanalizacyjna na obszarach wiejskich;

– inwestycje infrastrukturalne i cyfrowe służące racjonalnej gospodarce wodą na obszarach wiejskich i przeciwdziałaniu suszy (w tym budowa, przebudowa, odbudowa urządzeń melioracji wodnych, urządzeń wodnych i hydrotechnicznych, budowa systemu informatycznego dot. zarządzania zasobami wody na obszarach wiejskich; opracowanie wieloletnich, lokalnych planów działań dotyczących inwestycji w poprawę gospodarki wodnej w ramach partnerstw wodnych);

– Utworzenie *Funduszu Niskoemisyjnego Transportu Wiejskiego*, z którego będą udzielone dotacje na zakup pojazdów elektrycznych przez rolników i zrzeszenia oraz przedsiębiorców prowadzących działalności na terenach wiejskich o ile produkują energię z OZE;

– inwestycje OZE na obszarach wiejskich (w tym m.in. budowa instalacji OZE i magazynów energii związanych z działalnością rolniczą, pompy ciepła i systemy rekuperacji, budowa lokalnej sieci dystrybucji energii z OZE, dopłata do funkcjonowania spółdzielni energetycznej, dopłata do magazynowania energii w gospodarstwach rolnych, w tym spółkach KOWR);

– pakiet działań aktywizująco-wspierających dla dzieci i młodzieży z obszarów wiejskich (program stypendialny, doposażanie pracowni komputerowych w szkołach rolniczych w sprzęt i oprogramowanie, przekazywanie sprzętu komputerowego dla dzieci i młodzieży, organizacja turnusów wypoczynkowych dla dzieci i młodzieży);

– niskoemisyjny transport zbiorowy, zero emisyjny transport na obszarach wiejskich oraz inwestycje poprawiające bezpieczeństwo w transporcie na obszarach wiejskich (w tym m.in. budowa nowych odcinków dróg gminnych i powiatowych lub przebudowa już istniejących, budowa ścieżek rowerowych/ pieszo – rowerowych i infrastruktury towarzyszącej, punkty ładowania pojazdów elektrycznych, oświetlenie uliczne);

– rewitalizacja, budowa i odbudowa obiektów infrastruktury kulturowej wsi polskiej, na bazie istniejących i odnawianych (restaurowanych i rewitalizowanych) obiektów dziedzictwa kulturowego wsi, materialnego i niematerialnego, ponoszenie kompetencji i umiejętności w zakresie zarządzania i ochrony artefaktów kultury wiejskiej;

– wsparcie działań na rzecz ochrony bioróżnorodności i krajobrazu na terenach wiejskich.

[16] W zależności od ostatecznego kształtu KPO część inwestycji planowanych do sfinansowania w ramach środków RRF może finalnie nie znaleźć się w KPO i zostać przeniesiona do programów realizujących Umowę Partnerstwa 2021-2027, albo w KPO będzie realizowana tylko część naborów w danym działaniu, a jego kontynuacja będzie finansowana ze środków programów realizujących Umowę Partnerstwa 2021-2027.

PROJEKT

Informacja dotycząca demarkacji i komplementarność Planu z innymi funduszami UE została przedstawiona w załączniku nr 8.

PROJEKT

5. ROZWAŻANE DZIAŁANIA (INTERWENCJE)

5.1. Opis projektowanych interwencji I filaru

Art. 17-18 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**Podstawowe wsparcie dochodów do celów zrównoważoności**
Cel szczegółowy	**Cel 1: Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw rolnych i ich odporności w całej Unii w celu zwiększenia bezpieczeństwa żywnościowego**
Beneficjent	Rolnik w rozumieniu art. 3 lit. a projektu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczącego wsparcia na podstawie planów strategicznych.
Opis zakresu interwencji	Wsparcie przysługuje do całkowitej powierzchni kwalifikujących się hektarów. Płatność na hektar, jednolita w całym kraju.
Opis warunków kwalifikowalności	Minimalne wymagania. Działka deklarowana do wsparcia musi być położona na gruntach będących kwalifikującymi się hektarami).
Wysokość wsparcia	W trakcie opracowywania.

Art. 26 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**Uzupełniające redystrybucyjne wsparcie dochodów do celów zrównoważoności**
Cel szczegółowy	**Cel 1: Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw rolnych i ich odporności w całej Unii w celu zwiększenia bezpieczeństwa żywnościowego.**
Beneficjent	Rolnik w rozumieniu art. 3 lit. a projektu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczącego wsparcia na podstawie planów strategicznych.
Opis zakresu interwencji	Interwencja jest uzupełnieniem Podstawowego wsparcia dochodów do celów zrównoważoności i ma następujące zadania: – zahamowanie trendu zmniejszania zatrudnienia w rolnictwie wskutek przeciętnie mniejszych dochodów, – zwiększenie odporności gospodarstw rolnych na wahania koniunkturalne, – zapobieganie zmienności dochodów z działalności rolniczej i utrzymanie ich na godziwym poziomie, – wyrównanie szans rozwojowych małych i średnich gospodarstw nie osiągających korzyści w związku z efektem skali (występującym w gospodarstwach większych), jednak mających perspektywy na trwały rozwój. Płatność roczna przyznawana do powierzchni maksymalnie 30 ha, do której przyznano Podstawowe wsparcie dochodu do celów zrównoważoności, dla gospodarstw posiadających od 3 ha do 50 ha.
Opis warunków kwalifikowalności	Minimalne wymagania. Działka deklarowana do wsparcia musi być położona na gruntach będących kwalifikującymi się hektarami, do których przyznano Podstawowe wsparcie dochodów do celów zrównoważoności.
Wysokość wsparcia	W trakcie opracowywania.

PROJEKT

Art. 27 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**Uzupełniające wsparcie dochodów dla młodych rolników**
Cel szczegółowy	**Cel 7: Przyciąganie młodych rolników i ułatwianie rozwoju działalności gospodarczej**
Beneficjent	Młody rolnik w rozumieniu art. 4 ust. 1 lit. e projektu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczącego wsparcia na podstawie planów strategicznych.
Opis zakresu interwencji	Uzupełniające wsparcie dochodów dla młodych rolników w ramach I filaru jest jedną z możliwości wsparcia młodych rolników obok pomocy inwestycyjnej udzielanej w ramach II filaru WPR na podstawie art. 69 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczącego wsparcia na podstawie planów strategicznych. Interwencja ma na celu zahamowanie odpływu młodych osób z rolnictwa i przyciąganie młodych rolników oraz ich zachęcanie do rozpoczęcia lub kontynuacji prowadzenia działalności rolniczej. Wsparcie przyznawane beneficjentom Podstawowego wsparcia dochodów do celów zrównoważoności. Płatność roczna przyznawana na hektar użytków rolnych w gospodarstwie, z jednolitą stawką w całym kraju, bez limitu powierzchniowego użytków rolnych w gospodarstwie. Wsparcie przyznawane maksymalnie przez okres pięciu lat począwszy od rozpoczęcia działalności rolniczej.
Opis warunków kwalifikowalności	Posiadanie gruntów, do których przyznano Podstawowe wsparcie dochodów do celów zrównoważoności. Maksymalny wiek nieprzekraczający 40 lat w roku złożenia wniosku o przyznanie wsparcia (*tzn. nieukończenie 41 roku życia w pierwszym roku składania wniosku o przyznanie Podstawowego wsparcia* dochodów *do celów zrównoważoności*). Warunek bycia „kierującym gospodarstwem”.
Wysokość wsparcia	W trakcie opracowywania.

PROJEKT

Art. 28 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**Ekoschematy – praktyki korzystne dla środowiska i klimatu**
Cel szczegółowy	**Cel 4: Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, a także wykorzystanie zrównoważonej energii;** *Cel 5: Wspieranie zrównoważonego rozwoju i wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze;* *Cel 6: Przyczynianie się do ochrony różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu.*
Beneficjent	Rolnik w rozumieniu art. 3 lit. a projektu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczącego wsparcia na podstawie planów strategicznych.
Opis zakresu interwencji	Projektowana interwencja będzie miała formę płatności rocznej na hektar użytków rolnych, na których rolnik zobowiąże się do realizacji co najmniej jednego ekoschematu z listy proponowanych praktyk: ***Obszary z roślinami miododajnymi**:* – Wysiew mieszanki składającej się z co najmniej dwóch gatunków roślin miododajnych z określonej listy, przy czym gatunki typowo uprawne mogą być wysiewane wyłącznie w mieszance z pozostałymi (nieuprawnymi) gatunkami roślin i nie mogą dominować w mieszance. Dopuszcza się udział traw lub innych zielnych roślin pastewnych w mieszance pod warunkiem, że nie są one dominujące. – Zakaz prowadzenia produkcji rolnej (w tym zakaz wypasu i koszenia) w terminie do 30 września. – Zakaz stosowania środków ochrony roślin. ***Zimowe pożytki dla ptaków:*** – Wysiew we wsiewce, wraz ze zbożem jarym, przynajmniej dwóch gatunków roślin stanowiących źródło pokarmu i miejsce schronienia dla ptaków w okresie jesienno-zimowym, m.in. takich gatunków jak len, komosa ryżowa, rzepak, jarmuż, w określonej ilości. – Pozostawienie zboża wraz ze wsiewkami na polu na okres jesienno-zimowy do luty/marzec następnego roku. – Zakaz stosowania środków ochrony roślin po wysiewie roślin. ***Ekstensywny wypas na TUZ z obsadą zwierząt*** – Obsada zwierząt trawożernych (bydło, kozy, owce, konie) wynosi co najmniej 0,5 DJP/ha TUZ i maksymalnie 1,5 DJP/ha TUZ. ***Zielone ścierniska*** – Pozostawienie po zbiorze: zboża, mieszanki zbożowej lub mieszanki zbożowo-strączkowej, ścierniska do 15 marca następnego roku. – Zakaz stosowania środków ochrony roślin i innych zabiegów agrotechnicznych po zbiorze rośliny uprawianej w plonie głównym. ***Międzyplony ozime*** – Utrzymanie międzyplonu ozimego w terminie co najmniej od dnia 1 października do co najmniej 15 lutego; W okresie utrzymania międzyplonu dopuszcza się jego wcześniejszą likwidację poprzez zmulczowanie i pozostawienie mulczu na polu do co najmniej 15 lutego; – Zakaz stosowania środków ochrony roślin przez okres utrzymania międzyplonu ozimego; – Po okresie utrzymania międzyplonu ozimego, obowiązek jego przykrycia/wymieszania (rozdrobnienie i przyoranie, wymieszanie z wierzchnią warstwą gleby, podorywka, talerzowanie, inne).

PROJEKT

Wsiewki śródplonowe

- Wysiew traw lub roślin bobowatych drobnonasiennych (w tym mieszanek traw z bobowatymi drobnonasiennymi oraz mieszanek bobowatych drobnonasiennych) w uprawę główną.
- Termin wysiewu: w terminie wysiewu uprawy jarej lub wiosną w rosnącą roślinę ozimą.
- Okres pozostawienia na polu: do czasu wysiewu następnej uprawy głównej. Dopuszcza się pozostawienie wsiewki jako uprawa główna w roku następnym.

Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia z wykorzystaniem narzędzia FaST

- **Wariant podstawowy** (bez wapnowania, w przypadku, gdy wyniki próbek gleby nie wskazują na potrzebę zastosowania wapnowania): Opracowanie i przestrzeganie planu nawozowego do powierzchni wszystkich gruntów ornych w gospodarstwie, opartego na bilansie azotu oraz chemicznej analizie gleby określającej dawki składników pokarmowych (N, P, K oraz potrzeby wapnowania)
- **Wariant z wapnowaniem**: Obejmuje opisany wyżej zakres podstawowy rozszerzony o zastosowanie wapnowania, którego potrzeba wynika z przeprowadzonych w ramach wariantu podstawowego badań gleby.

Korzystna struktura upraw:

Uprawa co najmniej 3 różnych gatunków upraw, przy czym:

- co najmniej 25% w strukturze zasiewów stanowią uprawy gatunków roślin mających pozytywny wpływ na bilans glebowej materii organicznej,
- udział zbóż nie przekracza 50%, a udział roślin okopowych nie przekracza 25%.

Prowadzenie zrównoważonego gospodarowania na wszystkich użytkach rolnych w gospodarstwie *[praktyka niedostępna dla rolników, którzy realizują praktykę ekstensywny wypas na TUZ z obsadą zwierząt]*

- Na wszystkich użytkach rolnych w gospodarstwie prowadzi się zrównoważoną gospodarkę nawozowo-paszową określoną obsadą zwierząt w granicach np. od 0,5 do 1,5 DJP/ ha UR.

Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin:

- Prowadzenie w danym roku uprawy zgodnie z metodyką integrowanej produkcji roślin dla danego rodzaju uprawy, potwierdzone certyfikatem Integrowanej Produkcji.

Praktyki ograniczające emisję amoniaku:

- *Przyorywanie obornika na gruntach ornych w ciągu 4 godzin od aplikacji.* Realizacja tej praktyki będzie potwierdzana przez rolnika za pomocą tzn. zdjęcia geotagowanego przy wykorzystaniu aplikacji udostępnionej przez ARiMR.
- *Rozlewanie gnojowicy innymi metodami niż rozbryzgowo.* Minimalizowanie strat amoniaku poprzez rozlewanie gnojowicy na gruntach ornych metodami innymi niż rozbryzgowo: iniekcja płytka z wykorzystaniem aplikatorów wyposażonych w redlice tarczowe albo aplikacja do gleby z zastosowaniem wozów asenizacyjnych z płozami.

Uproszczone systemy uprawy:

- Na gruntach ornych prowadzona jest uprawa uproszczona w formie następujących praktyk:
  - ✓ uprawa konserwująca bezorkowa z mulczowaniem lub
  - ✓ uprawa uproszczona lub
  - ✓ uprawa pasowa.

Pasy uprawne wolne od środków ochrony roślin i nawozów:

- Pomoc jest przyznawana do upraw na gruntach ornych, na których pozostawiono co najmniej dwa pasy wolne od środków ochrony roślin i nawozów, zajmujące co najmniej 20% działki rolnej. Co najmniej jeden pas musi znajdować się wewnątrz uprawy rolnej.
- Pasy**:**
  - ✓ jeśli znajdują się wewnątrz uprawy, to powinny mieć szerokość minimum 9 m,
  - ✓ jeżeli uprawa rolna przylega do granicy lasu, to jeden z pasów musi przebiegać

PROJEKT

	wzdłuż całej granicy rolno-leśnej i mieć szerokość minimum 6 m, ✓ nie mogą do siebie przylegać, ✓ powinny być obsiane innym gatunkiem niż pozostała część działki rolnej. – Utworzone na polu pasy mogą mieć charakter rotacyjny (w cyklu rocznym). – Na wydzielonych pasach obowiązuje: ✓ zakaz stosowania nawozów mineralnych, ✓ zakaz stosowania środków ochrony roślin, ✓ zakaz stosowania komunalnych osadów ściekowych, ✓ zakaz składowania obornika, słomy, siana, odpadów. ***Zagospodarowanie resztek pożniwnych i poplonowych w formie mulczu (matowania).*** Pozostawienie co najmniej do końca lutego w formie mulczu resztek pozbiorowych (ściernisko, rozdrobniona słoma po zbiorach zbóż, kukurydzy, rzepaku i innych roślin zbieranych kombajnem, w tym także inne resztki pozbiorowe i roślinne pozostawiane na okres jesienno – zimowy: liście buraków, biomasa międzyplonów). Pozostawiona biomasa powinna być rozdrobiona i w miarę możliwości równomiernie rozmieszczona na powierzchni gleby; W przypadku międzyplonów ścierniskowych dopuszcza się pozostawienie biomasy nierozdrobnionej do wiosny. ***Stała okrywa roślinna w międzyrzędziach w uprawach sadowniczych*** ***Zadrzewienia śródpolne i systemy rolno-leśne*** – Utrzymanie na gruncie rolnym zadrzewień i systemów rolno-leśnych założonych w ramach *Inwestycji w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów* (z art. 68 projektu rozporządzenia o planach strategicznych). ***Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych*** [praktyka dostępna jedynie dla rolników, którzy równolegle realizują wybrane pakiety przyrodnicze związane z zachowaniem cennych siedlisk przyrodniczych i siedlisk zagrożonych gatunków ptaków w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego PROW 2014-2020 r. oraz zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatycznego w ramach Planu Strategicznego 2023-2027 lub praktykę ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych w ramach ekoschematów]
Opis warunków kwalifikowalności	Warunkiem przyznania płatności jest podjęcie się przez rolnika realizacji co najmniej jednego ekoschematu z ww. listy praktyk na gruntach rolnych kwalifikujących się do płatności i spełnienie przez niego wymagań określonych dla tej praktyki. Płatność byłaby przyznawana do powierzchni, na której realizowana byłaby dana praktyka. W niektórych przypadkach, ze względu na charakter proponowanych praktyk, płatność byłaby przyznawana do całkowitej powierzchni gruntów ornych/użytków rolnych w gospodarstwie, np. w przypadku praktyki opracowanie i przestrzeganie planu nawozowego, czy korzystnej struktury upraw.
Wysokość wsparcia	Przewiduje się wprowadzenie odrębnych stawek płatności dla poszczególnych praktyk.

PROJEKT

Art. 28 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**Ekoschemat – Rolnictwo ekologiczne**
Cel szczegółowy	**Cel 4: Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowania się do niej, a także wykorzystanie zrównoważonej energii** *Cel 5: Wspieranie zrównoważonego rozwoju i wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi takimi jak woda, gleba i powietrze* *Cel 6: Przyczynianie się do ochrony różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu* *Cel 9: Poprawa reakcji rolnictwa UE na potrzeby społeczne dotyczące żywności i zdrowia, w tym bezpiecznej, bogatej w składniki odżywcze i zrównoważonej żywności, zapobiegania marnotrawieniu żywności, jak również dobrostanu zwierząt.*
Beneficjent	Rolnik w rozumieniu art. 3 lit. a projektu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczącego wsparcia na podstawie planów strategicznych objęty nadzorem jednostki certyfikującej w ramach systemu kontroli i certyfikacji w rolnictwie ekologicznym, posiadający ważny certyfikat wydany przez upoważnioną jednostkę certyfikującą, zgodnie z unijnymi i krajowymi przepisami o rolnictwie ekologicznym.
Opis zakresu interwencji	Celem jest wspieranie dobrowolnych zobowiązań rolników, którzy podejmują się utrzymać lub przejść na praktyki i metody rolnictwa ekologicznego określone w prawodawstwie unijnym i krajowym. Rolnictwo ekologiczne to prowadzenie produkcji rolniczej w sposób łączący: najkorzystniejsze dla środowiska praktyki, ochronę zasobów naturalnych, wysoki stopień różnorodności biologicznej, stosowanie wysokich standardów dotyczących dobrostanu zwierząt. Oferuje ono konsumentom wyroby wytwarzane przy użyciu substancji naturalnych i naturalnych procesów. System kontroli i certyfikacji w rolnictwie ekologicznym ma na celu zagwarantowanie, iż produkty oznakowane jako ekologiczne zostały wytworzone zgodnie z obowiązującymi przepisami. Wszystkie uprawy deklarowane do wsparcia finansowego w ramach interwencji podlegają kontroli jednostek certyfikujących. W ramach interwencji realizowane są 5-letnie zobowiązania ekologiczne w ramach: • Upraw na gruntach ornych • Upraw sadowniczych • Trwałych użytków zielonych oraz niektórych upraw paszowych na gruntach ornych.
Opis warunków kwalifikowalności	**Kryteria dostępu:** – Posiadanie gospodarstwa rolnego położonego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, o powierzchni użytków rolnych nie mniejszej niż 1 ha. – Posiadanie przez rolnika odpowiedniego numeru identyfikacyjnego nadanego w trybie przepisów o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności. **Warunki/wymogi szczegółowe:** – Prowadzenie produkcji rolnej, zgodnie z przepisami określonymi w ustawie o rolnictwie ekologicznym i rozporządzeniu Rady (WE) nr 834/2007 (Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/848) i posiadanie ważnego certyfikatu wydanego przez upoważnioną jednostkę certyfikującą, zgodnie z przepisami unijnymi i krajowymi o rolnictwie ekologicznym; – Posiadanie zwierząt – w przypadku ubiegania się o płatności do trwałych użytków zielonych oraz niektórych upraw paszowych na gruntach ornych po okresie/w okresie konwersji; – Odpowiednie przeznaczenie plonu (m. in. do przetwórstwa, sprzedaży, przekazania do

PROJEKT

	innych gospodarstw, żywienia zwierząt utrzymywanych w gospodarstwie); – Zachowanie trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje przyrody. Wymogi szczegółowe w przypadku podstawowych upraw sadowniczych, ekstensywnych upraw sadowniczych oraz upraw jagodowych: – Utrzymanie minimalnej obsady dla poszczególnych gatunków roślin z tolerancją do 10%; – Obowiązek utrzymania minimalnej obsady drzew owocowych (wskazanej w przepisach krajowych) przez 2 lata po zakończeniu okresu zobowiązania; – Coroczne wykonywanie na plantacji zabiegów uprawowych i pielęgnacyjnych; – Uprawa gatunków w okresie owocowania, a w przypadku upraw niebędących w okresie owocowania - potwierdzenie, że do założenia tych upraw wykorzystano materiał nasadzeniowy odpowiedniej jakości.
Wysokość wsparcia	Płatność roczna – określona na podstawie poniesionych kosztów i utraconych dochodów związanych z realizacją wymogów określonych dla interwencji. Płatność jest przyznawana do powierzchni (ha). Płatność do powierzchni upraw w okresie konwersji - do 3 lat realizacji zobowiązania. Płatność do powierzchni upraw po okresie konwersji - do 5 lat realizacji zobowiązania. Stawki płatności w zależności od grupy upraw i okresu konwersji/po konwersji wynoszą od 1250 zł do 3000 zł. Zobowiązanie w ramach upraw na gruntach ornych: - Uprawy rolnicze w okresie konwersji; - Uprawy warzywne w okresie konwersji; - Uprawy zielarskie w okresie konwersji; - Uprawy jagodowe w okresie konwersji; - Uprawy rolnicze po okresie konwersji; - Uprawy warzywne po okresie konwersji; - Uprawy zielarskie po okresie konwersji; - Uprawy jagodowe po okresie konwersji. Zobowiązanie w ramach upraw sadowniczych: - Podstawowe uprawy sadownicze w okresie konwersji; - Ekstensywne uprawy sadownicze w okresie konwersji; - Podstawowe uprawy sadownicze po okresie konwersji; - Ekstensywne uprawy sadownicze po okresie konwersji. Zobowiązanie w ramach trwałych użytków zielonych oraz wybranych upraw paszowych na gruntach ornych: - Trwałe użytki zielone oraz uprawy paszowe na gruntach ornych (wybrane) w okresie konwersji; - Trwałe użytki zielone oraz uprawy paszowe na gruntach ornych (wybrane) po okresie konwersji Płatność jest przyznawana do gatunków roślin określonych na poziomie przepisów krajowych.

PROJEKT

	W przypadku gospodarstw ze zrównoważoną produkcją roślinną i zwierzęcą płatność ekologiczna do powierzchni upraw może być powiększona o premię za prowadzenie gospodarstwa w sposób zrównoważony (tzw. premia zwierzęca). Pomoc będzie mogła być przyznana, jeżeli na wszystkich użytkach rolnych w gospodarstwie (również do powierzchni, do której rolnik nie będzie ubiegał się o płatności) będzie zapewniona obsada zwierząt od 0,5 DJP/ha do 1,5 DJP/ha. Ponadto w celu uproszczenia wnioskowania o wsparcie i realizacji zobowiązań przez rolników, małe gospodarstwa ekologiczne (do 10 ha), zamiast ww. płatności dla poszczególnych rodzajów upraw, mogą otrzymać płatność uproszczoną w jednakowej wysokości do każdego ha użytków rolnych (niezależnie od rodzaju uprawy prowadzonej na danej powierzchni). Dodatkowo płatność może być powiększona o rekompensatę kosztów transakcyjnych poniesionych z tytułu kosztów kontroli gospodarstwa przeprowadzanej przez jednostkę certyfikującą w ramach systemu kontroli w rolnictwie ekologicznym.

PROJEKT

Art. 28 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**Ekoschemat – Dobrostan zwierząt**
Cel szczegółowy	**Cel 9: Poprawa reakcji rolnictwa UE na potrzeby społeczne dotyczące żywności i zdrowia, w tym bezpiecznej, bogatej w składniki odżywcze i zrównoważonej żywności, zapobiegania marnotrawieniu żywności, jak również dobrostanu zwierząt.**
Beneficjent	Rolnik w rozumieniu art. 3 lit. a projektu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczącego wsparcia na podstawie planów strategicznych
Opis zakresu interwencji	Celem interwencji jest zachęcenie rolników do promowania podwyższonych (ponad obowiązujące standardy) warunków dobrostanu zwierząt. Rolnikom udzielane będzie wsparcie za realizację zobowiązań w zakresie dobrostanu zwierząt, które wykraczają ponad odpowiednie obowiązkowe normy wynikające z powszechnie obowiązującego prawa oraz powszechnie stosowane praktyki. Wsparcie to ma na celu zrekompensowanie dodatkowych poniesionych kosztów i utraconych dochodów w wyniku wprowadzenia praktyk hodowlanych związanych z podwyższonym dobrostanem zwierząt. Interwencja obejmuje świnie (lochy i tuczniki), bydło (krowy i opasy), owce, kury nioski, brojlery, indyki i konie. Zobowiązanie w ramach interwencji Dobrostan zwierząt podejmowane jest na okres jednego roku.
Opis warunków kwalifikowalności	**Kryteria dostępu:** • Posiadanie przez rolnika odpowiedniego numeru identyfikacyjnego nadanego w trybie przepisów o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności. • Posiadanie odpowiedniej siedziby stada zarejestrowanej zgodnie z przepisami o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt (jeśli dotyczy). • Posiadanie nadanego numeru weterynaryjnego - w przypadku kur niosek, brojlerów i indyków. • Minimalna liczba posiadanych stanowisk: - w przypadku kur niosek — 350, - w przypadku brojlerów — 500, - w przypadku indyków — 100. • Minimalna liczba posiadanych zwierząt: - w przypadku opasów - minimum 3 szt. zwierząt niepokrytych, opasanych w gospodarstwie ciągle od min. 4 do maks. 30 miesiąca życia; - w przypadku koni – 2 szt. **Warunki/wymogi szczegółowe** • Zwierzęta objęte wymogami są oznakowane i zarejestrowane zgodnie z przepisami o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt (jeśli dotyczy). • Wymogi odnoszące się do danej grupy zwierząt dotyczą wszystkich zwierząt tej grupy utrzymywanych w gospodarstwie rolnym. • Rolnik realizujący interwencję dotyczącą dobrostanu zwierząt po raz pierwszy w nowym okresie programowania zobowiązany jest do odbycia szkolenia z zakresu metod ograniczających stosowanie antybiotyków. Ponadto, w przypadku: **1. loch:** • wszystkie lochy w gospodarstwie rolnym są indywidualnie oznakowane i zarejestrowane zgodnie z przepisami o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt;

PROJEKT

- lochy nie są utrzymywane w systemie jarzmowym; dopuszcza się jednak utrzymywanie loch w jarzmie w okresie okołoporodowym nie dłużej jednak niż przez 8 dni;
- lochom zapewnia się zwiększoną o co najmniej 20% powierzchnię bytową w budynkach;
- posiadanie planu poprawy dobrostanu zwierząt;
- zapewnienie lochom dostępu do wybiegów: dodatkowa opcja dla gospodarstw zapewniających lochom warunki bytowe w zakresie powiększonej powierzchni bytowej w budynkach (opcja będzie uruchomiona w przypadku, kiedy obszar Polski będzie wolny od ASF).

2. tuczników:

- do płatności kwalifikują się jedynie tuczniki pochodzące od loch utrzymywanych w gospodarstwach realizujących dobrostan loch;
- tucznikom zapewnia się zwiększoną o co najmniej 20% powierzchnię bytową w budynkach;
- posiadanie planu poprawy dobrostanu zwierząt;
- zapewnienie tucznikom dostępu do wybiegów: dodatkowa opcja dla gospodarstw zapewniających tucznikom warunki bytowe w zakresie powiększonej powierzchni bytowej w budynkach (opcja będzie uruchomiona w przypadku, kiedy obszar Polski będzie wolny od ASF).

3. krów mlecznych:

a) wypas:

- krowom mlecznym zapewnienia się co najmniej 120 dni wypasu w sezonie wegetacyjnym (przez min. 6 godz. dziennie);
- prowadzenie rejestru wypasu krów mlecznych.

b) zwiększona powierzchnia w budynkach:

- krowom mlecznym utrzymywanym grupowo zapewnienia się zwiększoną o co najmniej 20% powierzchnię bytową w budynkach;
- posiadanie planu poprawy dobrostanu zwierząt.

4. krów mamek:

- krowom mamkom, cielętom, jałówkom, a także opasom do 12 m-cy użytkowanym w kierunku mięsnym zapewnienia się:
  - co najmniej 140 dni wypasu w sezonie wegetacyjnym;
  - dostęp (poza sezonem wegetacyjnym) do środowiska zewnętrznego o powierzchni o co najmniej 20% większej niż powierzchnia wymagana w odniesieniu do systemu otwartego utrzymywania bydła;
- posiadanie planu poprawy dobrostanu zwierząt.

5. owiec:

- wszystkim grupom technologicznym zwierząt z gatunku owca domowa zapewnienia się:
  - wypas lub dostęp do wybiegu przez co najmniej 120 dni w sezonie wegetacyjnym,
  - zwiększoną o co najmniej 20% powierzchnię bytową w pomieszczeniach;
- posiadanie planu poprawy dobrostanu zwierząt.

6. kur niosek:

- zakaz obcinania dziobów;
- zapewnienie utrzymania podłogowego na ściółce;
- zapewnienie zwiększonej powierzchni bytowej w kurniku – obsada nie większa niż 7 szt./m^2,
- zapewnienie:

PROJEKT

- przy gnieździe pojedynczym – nie więcej niż 5 kur/gniazdo, a przy gnieździe grupowym – nie więcej niż 96 kur/m^2 ,
- grzędy o długości min. 0,2 m/szt.;

- posiadanie planu poprawy dobrostanu zwierząt.

7. brojlerów:

- zapewnienie zwiększonej powierzchni bytowej w kurniku - obsada nie większa niż 30 kg/m^2 i jednocześnie nie większa niż 20 szt./m^2;
- zapewnienie minimum 6 godzin nieprzerwanej ciemności/dobę;
- posiadanie planu poprawy dobrostanu zwierząt.

8. indyków:

- zakaz obcinania dziobów;
- zapewnienie zwiększonej powierzchni bytowej w pomieszczeniu – obsada w zależności od typu użytkowego nie większa niż 36-50 kg/m^2 (w przepisach szczegółowych będą doprecyzowane wielkości dotyczące liczby sztuk w zależności od typu użytkowego – lekki/średni/ciężki);
- zapewnienie 8 godzin nieprzerwanej ciemności/dobę;
- posiadanie planu poprawy dobrostanu zwierząt.

9. opasów:

- do płatności kwalifikują się jedynie opasy z gospodarstw, które jednocześnie nie realizują interwencji dotyczącej dobrostanu krów mamek;
- utrzymywanie bez uwięzi;
- w przypadku opasów utrzymywanych w budynkach:
  - zapewnienie zwiększonej o co najmniej 20% powierzchni bytowej w budynkach (względem wymaganej powierzchni),
  - utrzymywanie w systemie ściołowym,
  - zapewnienie wypasu lub dostępu do wybiegu przez co najmniej 110 dni w sezonie wegetacyjnym (przez min. 4 godz./dobę), a poza sezonem wegetacyjnym – dostępu do wybiegu;
- w przypadku opasów utrzymywanych w systemie otwartym:
  - zapewnienie zadaszenia o powierzchni zwiększonej o co najmniej 20% względem wymaganej powierzchni bytowej dla opasów utrzymywanych w systemie wolnostanowiskowym bez wydzielonych legowisk na ściółce,
  - zapewnienie ściółki pod zadaszeniem;
- posiadanie oświadczenia od kupującego zwierzę o niestosowaniu uboju rytualnego;
- posiadanie planu poprawy dobrostanu zwierząt.

10. Koni (dorosłym/młodzieży/ klaczy ze źrebięciem)**:**

- utrzymywanie bez uwięzi;
- posiadanie planu poprawy dobrostanu zwierząt;
- zapewnienie:

a) w przypadku koni utrzymywanych w budynkach:

- boksów lub w przypadku utrzymywania wolnostanowiskowego w budynkach - powierzchni zwiększonej co najmniej o 25% względem wymaganej powierzchni,
- wypasu przez co najmniej 140 dni w sezonie wegetacyjnym (przez min. 6 godz./dobę),
- poza sezonem wegetacyjnym, dostępu do wybiegu/biegalni przez min. 2 godz./dzień
- powierzchni 70m^2/szt dla koni dorosłych/ młodzieży
- powierzchni 85 m^2/szt dla klaczy ze źrebięciem;

b) w przypadku koni utrzymywanych w systemie otwartym:

PROJEKT

	– powierzchni zewnętrznej zwiększonej o co najmniej 25% względem powierzchni wymaganej dla systemu otwartego, – zadaszenia o powierzchni zwiększonej o co najmniej 25% względem wymaganej powierzchni w budynkach dla systemu utrzymania wolnostanowiskowego bez uwięzi; – zapewnienie ściółki pod zadaszeniem. W ramach interwencji Dobrostan zwierząt dopuszcza się łączenie kilku rodzajów płatności w gospodarstwie. Dopuszcza się na poziomie gospodarstwa równoczesną realizację interwencji Dobrostan zwierząt z interwencjami dotyczącymi zobowiązań rolno-środowiskowo-klimatycznych, zobowiązań w zakresie ochrony zasobów genetycznych zwierząt i interwencji z zakresu rolnictwa ekologicznego, gdyż zobowiązania w ramach tych interwencji uzupełniają się wzajemnie, przy czym ze względu na sposób kalkulacji płatności nie zachodzi ryzyko podwójnego finansowania.
Wysokość wsparcia	Płatność roczna - określona na podstawie poniesionych kosztów i utraconych dochodów związanych z realizacją wymogów określonych dla interwencji. Płatność dobrostanowa jest przyznawana do sztuki zwierzęcia, w przypadku: **a. loch:** – 301 zł/lochę - za zapewnienie lochom zwiększonej powierzchni bytowej w budynkach, – *612 zł/ lochę - (dodatkowa płatność za zapewnienie lochom dostępu do wybiegu);* **b. tuczników:** – 24 zł/ tucznika - za zapewnienie tucznikom zwiększonej powierzchni bytowej w budynkach, – *33 zł/ tucznika – (dodatkowa płatność za zapewnienie tucznikom dostępu do wybiegu);* **c. krów mlecznych:** – 185 zł/ krowę - za wypas krów mlecznych, – 595 zł/ krowę - za zapewnienie krowom mlecznym zwiększonej powierzchni bytowej w budynkach; **d. krów mamek:** – 329 zł/ krowę - za zapewnienie krowom mamkom dostępu do zwiększonej powierzchni zewnętrznej; **e. owiec:** – 133 zł/ owcę - za zapewnienie owcom zwiększonej powierzchni bytowej w pomieszczeniach. Stawki dla pozostałych gatunków są w trakcie opracowywania. Dodatkowo płatność może być powiększona o rekompensatę kosztów transakcyjnych, w szczególności z tytułu sporządzenia planu poprawy dobrostanu zwierząt (jeśli wymagany). W przypadku wariantów dotyczących dobrostanu krów mlecznych płatność będzie przyznawana z zastosowaniem poniższych progów degresywności: • do 100 sztuk – 100% • 101-150 sztuk – 75% • powyżej 150 sztuk – 50%

PROJEKT

Art. 29-31 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji do krów**
Cel szczegółowy	**Cel 1: Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw rolnych i ich odporności w całej Unii w celu zwiększenia bezpieczeństwa żywnościowego** *Cel 2: Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację*
Beneficjent	Rolnik w rozumieniu art. 3 lit. a projektu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczącego wsparcia na podstawie planów strategicznych będący posiadaczem określonej wielkości stada krów.
Opis zakresu interwencji	Wsparcie do krów będzie przeciwdziałać spadkowi opłacalności produkcji rolnej w gospodarstwach utrzymujących zwierzęta. Płatność roczna do sztuki zwierzęcia. Przyznawana jest do zwierząt kwalifikujących się do płatności, nie więcej jednak niż do 20 sztuk.
Opis warunków kwalifikowalności	Minimalne wymagania. W przypadku województw, w których średnia wielkość gruntów rolnych jest wyższa od średniej krajowej, tj. dolnośląskiego, kujawsko-pomorskiego, lubuskiego, opolskiego, podlaskiego, pomorskiego, warmińsko-mazurskiego, wielkopolskiego i zachodniopomorskiego, do płatności kwalifikują się rolnicy, którzy posiadają co najmniej 3 szt. kwalifikujących się zwierząt. Obsada zwierząt (bydła, owiec i kóz) w gospodarstwie wynosi od 0,5 do 1,5 DJP/ha UR. Wiek zwierząt ustalany na dzień 15 maja roku złożenia wniosku. Zwierzęta zgłaszane do płatności powinny spełniać wymagania w zakresie identyfikacji i rejestracji najpóźniej od dnia złożenia wniosku. Wymagany okres przetrzymywania: 30 dni od dnia złożenia wniosku.
Wysokość wsparcia	W trakcie opracowywania

PROJEKT

Art. 29-31 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji do młodego bydła**
Cel szczegółowy	**Cel 1: Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw rolnych i ich odporności w całej Unii w celu zwiększenia bezpieczeństwa żywnościowego** *Cel 2: Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację*
Beneficjent	Rolnik w rozumieniu art. 3 lit. a projektu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczącego wsparcia na podstawie planów strategicznych będący posiadaczem określonej wielkości stada młodego bydła.
Opis zakresu interwencji	Wsparcie do młodego bydła będzie przeciwdziałać spadkowi opłacalności produkcji rolnej w gospodarstwach utrzymujących zwierzęta. Płatność roczna do sztuki zwierzęcia. Przyznawana jest do zwierząt kwalifikujących się do płatności, nie więcej jednak niż do 20 sztuk.
Opis warunków kwalifikowalności	Minimalne wymagania. W przypadku województw, w których średnia wielkość gruntów rolnych jest wyższa od średniej krajowej, tj. dolnośląskiego, kujawsko-pomorskiego, lubuskiego, opolskiego, podlaskiego, pomorskiego, warmińsko-mazurskiego, wielkopolskiego i zachodniopomorskiego, do płatności kwalifikują się rolnicy, którzy posiadają co najmniej 3 szt. kwalifikujących się zwierząt. Obsada zwierząt (bydła, owiec i kóz) w gospodarstwie wynosi od 0,5 do 1,5 DJP/ha UR. Wiek zwierząt ustalany na dzień 15 maja roku złożenia wniosku. Zwierzęta zgłaszane do płatności powinny spełniać wymagania w zakresie identyfikacji i rejestracji najpóźniej od dnia złożenia wniosku. Wymagany okres przetrzymywania: 30 dni od dnia złożenia wniosku.
Wysokość wsparcia	W trakcie opracowywania

Art. 29-31 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji do owiec**
Cel szczegółowy	**Cel 1: Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw rolnych i ich odporności w całej Unii w celu zwiększenia bezpieczeństwa żywnościowego** *Cel 2: Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację*
Beneficjent	Rolnik w rozumieniu art. 3 lit. a projektu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczącego wsparcia na podstawie planów strategicznych. będący posiadaczem określonej wielkości stada owiec.
Opis zakresu interwencji	Wsparcie do owiec będzie przeciwdziałać spadkowi opłacalności produkcji rolnej w gospodarstwach utrzymujących zwierzęta. Płatność roczna do sztuki zwierzęcia. Jednolita w całym kraju. Wypłacana jest do wszystkich kwalifikujących się zwierząt w gospodarstwie (brak limitu).
Opis warunków kwalifikowalności	Minimalne wymagania. Rolnik posiada minimum 10 maciorek owczych w wieku co najmniej 12 miesięcy. Wiek zwierząt, ustalany na dzień 15 maja roku złożenia wniosku. Zwierzęta zgłaszane do płatności powinny spełniać wymagania w zakresie identyfikacji i rejestracji najpóźniej od dnia złożenia wniosku. Wymagany okres przetrzymywania: od 15 marca do 15 kwietnia roku, w którym został złożony wniosek o przyznanie tej płatności.
Wysokość wsparcia	W trakcie opracowywania

PROJEKT

Art. 29-31 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji do kóz**
Cel szczegółowy	**Cel 1: Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw rolnych i ich odporności w całej Unii w celu zwiększenia bezpieczeństwa żywnościowego** *Cel 2: Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację*
Beneficjent	Rolnik w rozumieniu art. 3 lit. a projektu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczącego wsparcia na podstawie planów strategicznych. będący posiadaczem określonej wielkości stada kóz.
Opis zakresu interwencji	Wsparcie do kóz będzie przeciwdziałać spadkowi opłacalności produkcji rolnej w gospodarstwach utrzymujących zwierzęta. Płatność roczna do sztuki zwierzęcia. Jednolita w całym kraju. Wypłacana jest do wszystkich kwalifikujących się zwierząt w gospodarstwie (brak limitu).
Opis warunków kwalifikowalności	Minimalne wymagania. Rolnik posiada minimum 5 samic kozy w wieku co najmniej 12 miesięcy. Wiek zwierząt ustalany na dzień 15 maja roku złożenia wniosku. Zwierzęta zgłaszane do płatności powinny spełniać wymagania w zakresie identyfikacji i rejestracji najpóźniej od dnia złożenia wniosku. Wymagany okres przetrzymywania: 30 dni od dnia złożenia wniosku.
Wysokość wsparcia	W trakcie opracowywania

Art. 29-31 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji do buraków cukrowych**
Cel szczegółowy	**Cel 1: Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw rolnych i ich odporności w całej Unii w celu zwiększenia bezpieczeństwa żywnościowego** *Cel 2: Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację*
Beneficjent	Rolnik w rozumieniu art. 3 lit. a projektu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczącego wsparcia na podstawie planów strategicznych.
Opis zakresu interwencji	Wsparcie przyczyni się do złagodzenia trudności występujących w sektorze buraków cukrowych i do zwiększenia konkurencyjności sektora. Pomoc w formie płatności rocznej na hektar, jednolita w całym kraju.
Opis warunków kwalifikowalności	Minimalne wymagania. Uprawa buraków cukrowych. Zawarcie umowy dostawy, w której rolnik zobowiązuje się do wytworzenia i dostarczenia odpowiedniemu podmiotowi określonej ilości buraków cukrowych z określonej powierzchni gruntów, a podmiot ten zobowiązuje się te buraki odebrać w umówionym terminie, zapłacić za nie umówioną cenę i przeznaczyć te buraki na produkcję cukru. Płatność przyznawana jest rolnikowi do powierzchni uprawy buraków cukrowych nie większej, niż powierzchnia gruntów określona w umowie.
Wysokość wsparcia	W trakcie opracowywania

PROJEKT

Art. 29-31 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji do chmielu**
Cel szczegółowy	**Cel 1: Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw rolnych i ich odporności w całej Unii w celu zwiększenia bezpieczeństwa żywnościowego** *Cel 2: Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację*
Beneficjent	Rolnik w rozumieniu art. 3 lit. a projektu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczącego wsparcia na podstawie planów strategicznych.
Opis zakresu interwencji	Wsparcie ma na celu utrzymanie produkcji w sektorze chmielu. Pomoc w formie płatności na hektar do uprawy chmielu w: rejonie lubelskim obejmującym powiaty: biłgorajski, chełmski, hrubieszowski, kielecki, kozienicki, krasnostawski, kraśnicki, lipski, lubaczowski, lubartowski, lubelski, łańcucki, łęczyński, łukowski, opolski z siedzibą władz w Opolu Lubelskim, puławski, radzyński, starachowicki, świdnicki z siedzibą władz w Świdniku, tomaszowski z siedzibą władz w Tomaszowie Lubelskim, włodawski, zamojski i zwoleński; rejonie wielkopolskim obejmującym powiaty: bydgoski, gorzowski, gostyński, grodziski z siedzibą władz w Grodzisku Wielkopolskim, kępiński, koszaliński, krotoszyński, nakielski, nowotomyski, poznański, rawicki, słupecki, wolsztyński, żagański, żarski i żniński lub rejonie dolnośląskim obejmującym powiaty: kłodzki, nyski, oleśnicki, piotrkowski, wrocławski i zawierciański.
Opis warunków kwalifikowalności	Minimalne wymagania. Minimalna obsada: 1 300 szt./ ha. Płatność do powierzchni, na których uprawiane są rośliny chmielu, zajętych przez konstrukcję nośną i ograniczonych linią jej zewnętrznych odciągów kotwicznych. Jeżeli na tej linii znajdują się sadzonki chmielu, to dodaje się pasy brzeżne o szerokości odpowiadającej średniej szerokości międzyrzędzia wewnątrz działki, pod warunkiem że nie stanowią one części drogi publicznej. Ponadto dodaje się pasy przeznaczone na manewry maszynami rolniczymi, znajdujące się na zakończeniach rzędów roślin, pod warunkiem że szerokość żadnego z nich nie przekracza 8 m i nie stanowią one części drogi publicznej.
Wysokość wsparcia	W trakcie opracowywania

Art. 29-31 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji do lnu**
Cel szczegółowy	**Cel 1: Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw rolnych i ich odporności w całej Unii w celu zwiększenia bezpieczeństwa żywnościowego** *Cel 2: Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację*
Beneficjent	Rolnik w rozumieniu art. 3 lit. a projektu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczącego wsparcia na podstawie planów strategicznych.
Opis zakresu interwencji	Wsparcie ma na celu utrzymanie produkcji w sektorze lnu. Pomoc w formie płatności rocznej na hektar, jednolita w całym kraju.
Opis warunków kwalifikowalności	Minimalne wymagania. Rolnik posiada grunty rolne na terenie Polski, na których prowadzi w roku składania wniosku uprawę lnu.
Wysokość wsparcia	W trakcie opracowywania

PROJEKT

Art. 29-31 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji do konopi**
Cel szczegółowy	**Cel 1: Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw rolnych i ich odporności w całej Unii w celu zwiększenia bezpieczeństwa żywnościowego** *Cel 2: Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację*
Beneficjent	Rolnik w rozumieniu art. 3 lit. a projektu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczącego wsparcia na podstawie planów strategicznych.
Opis zakresu interwencji	Wsparcie ma na celu utrzymanie produkcji w sektorze konopi. Pomoc w formie płatności rocznej na hektar, jednolita w całym kraju.
Opis warunków kwalifikowalności	Minimalne wymagania. Rolnik posiada grunty rolne na terenie Polski, na których prowadzi w roku składania wniosku uprawę konopi. Rolnik stosuje odmiany zawierające w uprawie polowej maksymalnie 0,2% tetrahydrokanabinolu (THC) w suchej masie rośliny.
Wysokość wsparcia	W trakcie opracowywania

Art. 29-31 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji do pomidorów**
Cel szczegółowy	**Cel 1: Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw rolnych i ich odporności w całej Unii w celu zwiększenia bezpieczeństwa żywnościowego** *Cel 2: Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację*
Beneficjent	Rolnik w rozumieniu art. 3 lit. a projektu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczącego wsparcia na podstawie planów strategicznych.
Opis zakresu interwencji	Wsparcie przyczyni się do złagodzenia trudności występujących w sektorze pomidorów i do zwiększenia konkurencyjności sektora. Pomoc w formie płatności rocznej na hektar, jednolita w całym kraju.
Opis warunków kwalifikowalności	Minimalne wymagania. Uprawa pomidorów. Zawarcie umowy na uprawę pomidorów, w której rolnik zobowiązuje się do wytworzenia i dostarczenia podmiotowi, którego przedmiot działalności obejmuje przetwarzanie owoców i warzyw, określonej ilości pomidorów z określonej powierzchni gruntów, a podmiot ten zobowiązuje się te pomidory odebrać w umówionym terminie, zapłacić za nie umówioną cenę i je przetworzyć. Płatność przyznawana jest rolnikowi do powierzchni uprawy pomidorów nie większej, niż powierzchnia gruntów określona w umowie.
Wysokość wsparcia	W trakcie opracowywania

PROJEKT

Art. 29-31 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji do truskawek**
Cel szczegółowy	**Cel 1: Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw rolnych i ich odporności w całej Unii w celu zwiększenia bezpieczeństwa żywnościowego** *Cel 2: Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację*
Beneficjent	Rolnik w rozumieniu art. 3 lit. a projektu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczącego wsparcia na podstawie planów strategicznych.
Opis zakresu interwencji	Wsparcie przyczyni się do złagodzenia trudności występujących w sektorze truskawek i do zwiększenia konkurencyjności sektora. Pomoc w formie płatności rocznej na hektar, jednolita w całym kraju.
Opis warunków kwalifikowalności	Minimalne wymagania. Rolnik posiada grunty rolne na terenie Polski, na których prowadzi w roku składania wniosku uprawę truskawek
Wysokość wsparcia	W trakcie opracowywania

Art. 29-31 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji do ziemniaków skrobiowych**
Cel szczegółowy	**Cel 1: Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw rolnych i ich odporności w całej Unii w celu zwiększenia bezpieczeństwa żywnościowego** *Cel 2: Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację*
Beneficjent	Rolnik w rozumieniu art. 3 lit. a projektu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczącego wsparcia na podstawie planów strategicznych.
Opis zakresu interwencji	Wsparcie przyczyni się do złagodzenia trudności występujących w sektorze ziemniaków skrobiowych i do zwiększenia konkurencyjności sektora. Pomoc w formie płatności rocznej na hektar, jednolita w całym kraju.
Opis warunków kwalifikowalności	Minimalne wymagania. Uprawa ziemniaków skrobiowych. Zawarcie umowy na uprawę ziemniaków skrobiowych, w której rolnik zobowiązuje się do wytworzenia i dostarczenia podmiotowi, którego przedmiot działalności obejmuje wytwarzanie skrobi lub wyrobów skrobiowych, określonej ilości ziemniaków skrobiowych z określonej powierzchni gruntów, a podmiot ten zobowiązuje się te ziemniaki odebrać w umówionym terminie, zapłacić za nie umówioną cenę i wyprodukować z nich skrobię lub wyroby skrobiowe, Płatność przyznawana jest rolnikowi do powierzchni uprawy ziemniaków skrobiowych nie większej, niż powierzchnia gruntów określona w umowie
Wysokość wsparcia	W trakcie opracowywania

PROJEKT

Art. 29-31 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji do paszowych roślin wysokobiałkowych**
Cel szczegółowy	**Cel 1: Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw rolnych i ich odporności w całej Unii w celu zwiększenia bezpieczeństwa żywnościowego** *Cel 2: Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację*
Beneficjent	Rolnik w rozumieniu art. 3 lit. a projektu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczącego wsparcia na podstawie planów strategicznych. .
Opis zakresu interwencji	Wsparcie przyczyni się do złagodzenia trudności występujących w sektorze paszowych roślin wysokobiałkowych i do zwiększenia konkurencyjności sektora. Pomoc w formie płatności rocznej na hektar, jednolita w całym kraju, do uprawy w plonie głównym następujących paszowych roślin wysokobiałkowych: esparceta, komonica, koniczyna, lędźwian, lucerna, nostrzyk, seradela, wyka – do określonej powierzchni uprawy. Wyłączone ze wsparcia: mieszanki z innymi roślinami (np. zboża) z wyjątkiem wyki uprawianej z rośliną podporową.
Opis warunków kwalifikowalności	Minimalne wymagania. Uprawa nie może zostać przeznaczona na zielony nawóz (zakaz przyorywania).
Wysokość wsparcia	W trakcie opracowywania

Art. 29-31 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji do roślin wysokobiałkowych na nasiona**
Cel szczegółowy	**Cel 1: Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw rolnych i ich odporności w całej Unii w celu zwiększenia bezpieczeństwa żywnościowego** *Cel 2: Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację*
Beneficjent	Rolnik w rozumieniu art. 3 lit. a projektu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczącego wsparcia na podstawie planów strategicznych.
Opis zakresu interwencji	Wsparcie przyczyni się do złagodzenia trudności występujących w sektorze roślin wysokobiałkowych na nasiona i do zwiększenia konkurencyjności sektora. Pomoc w formie płatności rocznej na hektar, jednolita w całym kraju, do uprawy w plonie głównym roślin wysokobiałkowych objętych wsparciem, tj.: bobik, groch pastewny, soja, łubin. Wyłączone ze wsparcia: mieszanki z innymi roślinami (np. zboża).
Opis warunków kwalifikowalności	Minimalne wymagania. Warunek otrzymania wsparcia: zbiór nasion.
Wysokość wsparcia	W trakcie opracowywania

PROJEKT

5.2. Opis projektowanych interwencji sektorowych

Rodzaje interwencji na rynku owoców i warzyw

W Polsce w obecnym okresie programowania programy operacyjne organizacji producentów owoców i warzyw wdrażane są w oparciu o *Strategię krajową dla zrównoważonych programów operacyjnych organizacji producentów owoców i warzyw oraz zrzeszeń organizacji producentów owoców i warzyw w Polsce na lata 2018-2022.* Działania zawarte w tej strategii zostały wybrane w oparciu o przeprowadzoną analizę wyjściową sektora oraz analizę SWOT.

Projekt rozporządzenia w sprawie planów strategicznych zakłada, że wdrażanie interwencji dla sektora owoców i warzyw w państwach członkowskich, gdzie funkcjonują organizacje producentów nadal będzie obowiązkowe. Wybór określonych rodzajów interwencji musi nastąpić z uwzględnieniem szczególnej sytuacji na danym obszarze, w następstwie przeprowadzenia oceny *ex-ante*, analizy SWOT oraz oceny potrzeb.

Przeprowadzona analiza sytuacji wyjściowej i analiza SWOT, w tym również analiza potrzeb wykazały brak istotnych różnic w porównaniu z dotychczas identyfikowanymi słabymi i mocnymi stronami sektora, jak też szansami i zagrożeniami. Przy wyborze interwencji istotnym jest podejmowanie dalszych wysiłków w następujących obszarach: poprawa jakości oraz wzrost i stabilizacja cen producentów, dostosowanie produkcji organizacji producentów do wymogów konkretnych rynków zbytu, skuteczne reagowanie w sytuacjach kryzysu na rynku, poprawa marketingu poprzez promocję i komunikację oraz ochrona środowiska naturalnego i klimatu. Dodatkowo w związku z występowaniem w ostatnich latach epizodów dużej destabilizacji na rynku owoców i warzyw (wybuch epidemii *E. coli* na warzywach, embargo Federacji Rosyjskiej na produkty sektora owoców i warzyw), jak również z uwagi na konieczność szybkiego reagowania na bieżącą niekorzystną sytuację spowodowaną spadkiem cen, należy rozważyć rozszerzenie zakresu dostępnych instrumentów związanych celem zapobieganie kryzysom i zarządzanie kryzysowe.

Mając na względzie powyższe, przedstawiono propozycje pięciu interwencji, które będą mogły być wdrażane w ramach programów operacyjnych organizacji producentów owoców i warzyw w nowej perspektywie finansowej na lata 2023-2027 i które odpowiadają celom szczegółowym zawartym w art. 6 rozporządzenia w sprawie planów strategicznych jak też ustanowionym dla sektora owoców i warzyw.

PROJEKT

Art. 41b) projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**Poprawa infrastruktury wykorzystywanej do planowania i organizacji produkcji, w tym do utrzymania jakości produktu w procesie produkcji, dostosowywania tej produkcji do popytu, optymalizacji kosztów produkcji oraz stabilizacji cen producentów owoców i warzyw – (1)**
Cel Szczegółowy	**Cel 1: Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw rolnych i ich odporności w całej Unii w celu zwiększenia bezpieczeństwa żywnościowego** *Cel 2: Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację;* *Cel 3: Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości;* *Cel 9: Poprawa reagowania rolnictwa UE na potrzeby społeczne dotyczące żywności i zdrowia, w tym bezpiecznej i bogatej w składniki odżywcze żywności produkowanej w sposób zrównoważony, zapobiegania marnotrawieniu żywności, jak również dotyczące dobrostanu zwierząt.* *Interwencja realizuje cel w odniesieniu do sektora owoców i warzyw - art. 41a lit. a projektu rozporządzenia o planach strategicznych.*
Beneficjent	Organizacje producentów i zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw uznane na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013.
Opis zakresu interwencji	Celem interwencji jest poprawa wyposażenia technicznego organizacji producentów owoców i warzyw wykorzystywanego do planowania i organizacji produkcji, w tym do utrzymania jakości produktu w procesie produkcji, dostosowywania tej produkcji do popytu, optymalizacji kosztów produkcji oraz stabilizacji cen producentów owoców i warzyw. **Koszty kwalifikowalne:** – zakup i montaż instalacji chroniących uprawy owoców i warzyw przed przymrozkami; – zakup kwalifikowanego materiału szkółkarskiego do wymiany lub powiększenia upraw trwałych oraz wieloletnich; – zakup i instalacja urządzeń i oprogramowania komputerowego do kontroli warunków klimatycznych, fitopatologicznych oraz entomologicznych w produkcji owoców i warzyw; – zakup i instalacja systemów przekazywania informacji dotyczących planowania i organizacji produkcji owoców i warzyw; – zakup infrastruktury chroniącej drzewa i krzewy owocowe oraz uprawy warzywne przed opadami gradu, nadmiernymi opadami deszczu lub ptakami; – wdrażanie krajowych i unijnych systemów jakości; – wdrażanie systemów identyfikowalności i systemów certyfikacji, w tym monitoring jakości produktów oferowanych odbiorcom; – zakup opryskiwaczy wyposażonych w rozwiązania antyznoszeniowe.
Opis warunków kwalifikowalności	O wsparcie ubiegać się mogą organizacje producentów lub zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw realizujące zatwierdzony program operacyjny. Wsparcie będzie przyznawane w oparciu o prawidłowo złożony wniosek wraz z załącznikami, w tym fakturą za poniesione kwalifikowane koszty.
Opis formy pomocy	Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowanych inwestycji.
Wysokość	Unijna pomoc finansowa jest równa rzeczywiście wpłaconym składkom organizacji oraz

PROJEKT

wsparcia	jej członków do funduszy operacyjnych przeznaczonych do finansowania realizacji programów operacyjnych, ograniczona do 50% rzeczywiście poniesionych wydatków. Unijna pomoc finansowa jest ograniczona do 4,1% wartości produkcji sprzedanej (WPS) przez każdą organizację producentów lub do 4,5% WPS przez każde zrzeszenie organizacji producentów.

Art. 41b) projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**Poprawa wyposażenia technicznego wykorzystywanego do koncentracji dostaw i umieszczania produktów na rynku owoców i warzyw –– (2)**
Cel Szczegółowy	**Cel 1: Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw rolnych i ich odporności w całej Unii w celu zwiększenia bezpieczeństwa żywnościowego** *Cel 3: Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości* *Interwencja realizuje cel w odniesieniu do sektora owoców i warzyw - art. 41a lit. b) projektu rozporządzenia o planach strategicznych.*
Beneficjent	organizacje producentów i zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw uznane na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013.
Opis zakresu interwencji	Celem interwencji jest poprawa infrastruktury wykorzystywanej do koncentrowania dostaw pochodzących od członków organizacji producentów i zrzeszeń organizacji producentów owoców i warzyw oraz umieszczania produktów na rynku. **Koszty kwalifikowalne:** – budowa lub zakup chłodni wyposażonych w nowoczesne systemy przechowywania wraz z niezbędną infrastrukturą służącą do stosowania nowoczesnych systemów przechowywania w chłodniach; – zakup lub budowa budynków lub budowli jak też zakup maszyn i urządzeń służących do przygotowania owoców i warzyw do sprzedaży; – zakup maszyn lub urządzeń służących do sprawnego i efektywnego realizowania dostaw; – zakup i instalacja systemów teleinformatycznych wspierających stosowanie nowoczesnych metod kontrolowania, planowania i realizacji dostaw; – zakup i instalacja systemów teleinformatycznych służących do wspierania nowoczesnych form handlu, w tym handlu internetowego; – zakup dostępu do nowoczesnych platform handlowych, giełd towarowych typu spot i terminowych oraz baz danych handlowych, statystycznych i informacji rynkowej.
Opis warunków kwalifikowalności	O wsparcie ubiegać się mogą organizacje producentów lub zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw realizujące zatwierdzony program operacyjny. Wsparcie będzie przyznawane w oparciu o prawidłowo złożony wniosek wraz z załącznikami, w tym fakturą za poniesione kwalifikowalne koszty.
Opis formy pomocy	Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowalnych inwestycji.
Wysokość wsparcia	Unijna pomoc finansowa jest równa rzeczywiście wpłaconym składkom organizacji oraz jej członków do funduszy operacyjnych przeznaczonych do finansowania realizacji programów operacyjnych, ograniczona do 50% rzeczywiście poniesionych wydatków. Unijna pomoc finansowa jest ograniczona do 4,1% wartości produkcji sprzedanej (WPS) przez każdą organizację producentów lub do 4,5% WPS przez każde zrzeszenie organizacji producentów.

PROJEKT

Art. 41b) projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**Działania informacyjne, promocyjne i marketingowe w odniesieniu do produktów, marek i znaków towarowych organizacji producentów owoców i warzyw – (3)**
Cel Szczegółowy	**Cel 1: Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację** *Cel 3: Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości;* *Interwencja realizuje cel w odniesieniu do sektora owoców i warzyw - art. 41a lit. h) projektu rozporządzenia o planach strategicznych.*
Beneficjent	organizacje producentów i zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw uznane na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013.
Opis zakresu interwencji	Celem interwencji jest zwiększenie rozpoznawalności marki lub znaku towarowego organizacji producentów, promocji produktów oferowanych przez organizację producentów jak też promocji znaków jakości. **Koszty kwalifikowalne:** – rejestracja znaków towarowych; – przeprowadzenie badań marketingowych dotyczących marki lub znaku towarowego organizacji producentów lub zrzeszenia organizacji producentów; – przeprowadzanie badań marketingowych w zakresie promocji ogólnej produktów i promocji znaków jakości; – realizacja działań informacyjnych, promocyjnych i marketingowych w odniesieniu do produktów, marek i znaków towarowych organizacji producentów.
Opis warunków kwalifikowalności	O wsparcie ubiegać się mogą organizacje producentów lub zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw realizujące zatwierdzony program operacyjny. Wsparcie będzie przyznawane w oparciu o prawidłowo złożony wniosek wraz z załącznikami, w tym fakturą za poniesione kwalifikowalne koszty.
Opis formy pomocy	Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowalnych.
Wysokość wsparcia	Unijna pomoc finansowa jest równa rzeczywiście wpłaconym składkom organizacji oraz jej członków do funduszy operacyjnych przeznaczonych do finansowania realizacji programów operacyjnych, ograniczona do 50% rzeczywiście poniesionych wydatków. Unijna pomoc finansowa jest ograniczona do 4,1% wartości produkcji sprzedanej (WPS) przez każdą organizację producentów lub do 4,5% WPS przez każde zrzeszenie organizacji producentów.

PROJEKT

Art. 41b) projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**Działania mające na celu zapobieganie kryzysom oraz zarządzanie kryzysowe na rynku owoców i warzyw - (4)**
Cel Szczegółowy	**Cel 1: Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw rolnych i ich odporności w całej Unii w celu zwiększenia bezpieczeństwa żywnościowego;** *Cel 2: Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację;* *Cel 3: Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości.* *Interwencja realizuje cel w odniesieniu do sektora owoców i warzyw - art. 41a lit. j) projektu rozporządzenia o planach strategicznych*.
Beneficjent	Organizacje producentów i zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw uznane na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013.
Opis zakresu interwencji	Celem interwencji jest skuteczne zarządzanie ryzykiem na rynku w latach wystąpienia kryzysu. **Koszty kwalifikowalne:** – Wsparcie za wycofane z rynku produkty na tzw. bezpłatną dystrybucję lub inne przeznaczenia; – Wdrażanie i zarządzanie wymogami sanitarnymi i fitosanitarnymi państw trzecich na terytorium UE w celu ułatwienia dostępu do rynków państw trzecich; – Usługi doradcze, szkolenia, wsparcie techniczne, szkolenia i wymiana dobrych praktyk, w szczególności w odniesieniu do zrównoważonych metod ograniczania występowania szkodników, zrównoważone wykorzystanie środków ochrony roślin jak również, wykorzystania platform sprzedażowych, giełd towarowych typu spot i terminowych.
Opis warunków kwalifikowalności	O wsparcie ubiegać się mogą organizacje producentów lub zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw realizujące zatwierdzony program operacyjny. Wsparcie będzie przyznawane w oparciu o prawidłowo złożony wniosek wraz z załącznikami, w tym fakturą za poniesione kwalifikowalne koszty.
Opis formy pomocy	Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowalnych.
Wysokość wsparcia	Unijna pomoc finansowa jest równa rzeczywiście wpłaconym składkom organizacji oraz jej członków do funduszy operacyjnych przeznaczonych do finansowania realizacji programów operacyjnych, ograniczona do 50% rzeczywiście poniesionych wydatków (100% w przypadku wycofania z rynku na bezpłatną dystrybucję). Unijna pomoc finansowa jest ograniczona do 4,6% wartości produkcji sprzedanej (WPS) przez każdą organizację producentów lub do 5,1% WPS przez każde zrzeszenie organizacji producentów.

PROJEKT

Art. 41b) projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**Działania na rzecz ochrony środowiska oraz łagodzenia zmian klimatu – (5)**
Cel Szczegółowy	**Cel 4: przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, a także do zwiększania udziału zrównoważonej energii** *Cel 5: wspieranie zrównoważonego rozwoju i wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze;* *Cel 6: przyczynianie się do ochrony różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu.* *Interwencja realizuje cel w odniesieniu do sektora owoców i warzyw - art. 41a lit. e i f) projektu rozporządzenia o planach strategicznych.*
Beneficjent	organizacje producentów i zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw uznane na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013.
Opis zakresu interwencji	Celem interwencji jest włączenie sektora owoców i warzyw w działania na rzecz ochrony środowiska naturalnego oraz w działania na rzecz łagodzenia zmian klimatycznych. **Koszty kwalifikowalne:** – zakup systemów przyczyniających się do redukcji emisji gazów cieplarnianych i zanieczyszczeń emitowanych do atmosfery; – zakup i montaż urządzeń i instalacji zasilanych z odnawialnych źródeł energii; – zakup i montaż urządzeń przyczyniających się do zmniejszenia ilości wody zużywanej przez istniejące systemy nawadniania; – zakup i montaż zamkniętych obiegów wody; – zakup infrastruktury do kompostowania bioodpadów; – zakup owadów zapylających; – zakup stacji meteorologicznych, systemów wspomagania decyzji w ochronie roślin, sprzętu IT; – stanowisko do napełniania opryskiwaczy; – budowa systemu oczyszczania ścieków lub płynnych pozostałości po zabiegach ochrony roślin.
Opis warunków kwalifikowalności	O wsparcie ubiegać się mogą organizacje producentów lub zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw realizujące zatwierdzony program operacyjny. Wsparcie będzie przyznawane w oparciu o prawidłowo złożony wniosek wraz z załącznikami, w tym fakturą za poniesione kwalifikowalne koszty. Organizacje producentów muszą zapewnić, że w **co najmniej 15% wydatków** realizowanych w ramach zatwierdzonych programów operacyjnych będzie przeznaczanych na cele, o których mowa w art. 41a lit. e i f projektu rozporządzenia. Jeżeli co najmniej 80% członków organizacji producentów realizuje co najmniej jedno zobowiązanie rolno-środowiskowo-klimatyczne lub zobowiązanie rolnictwa ekologicznego, każde z takich zobowiązań uznaje się za realizację interwencji obejmującej wyżej wskazane 15% wydatków.
Opis formy pomocy	Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowalnych inwestycji.
Wysokość wsparcia	Unijna pomoc finansowa jest równa rzeczywiście wpłaconym składkom organizacji oraz jej członków do funduszy operacyjnych przeznaczonych do finansowania realizacji programów operacyjnych, ograniczona do 50% rzeczywiście poniesionych wydatków. Unijna pomoc finansowa jest ograniczona do 4,1% wartości produkcji sprzedanej

PROJEKT

	(WPS) przez każdą organizację producentów lub do 4,5% WPS przez każde zrzeszenie organizacji producentów. W przypadku wybranych kosztów kwalifikowanych (bezpośrednio realizujących cel, o którym mowa w art. 41a lit. e) i f), możliwe będzie podniesienie limitu unijnej pomocy finansowej z 50% do 80% wydatków, jeżeli poniesiony wydatek obejmie co najmniej 20% wydatków w ramach zatwierdzonego programu operacyjnego (art. 46 ust. 3b projektu rozporządzenia).

Interwencje sektorowe w sektorze pszczelarskim

Projektowane interwencje sektorowe dotyczące sektora pszczelarskiego (art. 49) są kontynuacją dotychczas realizowanych krajowych programów wsparcia pszczelarstwa w Polsce, opracowywanych na podstawie art. 55 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylającego rozporządzenia Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 671, z późn. zm.).

W związku z pozytywnymi rezultatami dotychczas realizowanej pomocy w sektorze pszczelarskim, proponowana interwencja obejmuje sześć rodzajów interwencji w sektorze – o których mowa w art. 49 projektu rozporządzenia dotyczącego planów strategicznych WPR - wcześniej realizowanych, w obszarze wspierania:

1. szkoleń,
2. modernizacji gospodarstw pasiecznych,
3. walki z warrozą,
4. prowadzenia gospodarki wędrownej,
5. odbudowy pogłowia pszczół,
6. analiz miodu.

Proponowane działania w obszarze poszczególnych rodzajów interwencji zostały zaplanowane z uwzględnieniem środków budżetowych określonych w załączniku VIII projektu rozporządzenia w sprawie planów strategicznych WPR.

Uwzględniając dotychczas realizowane kierunki wsparcia, Analizę sektorów produkcji rolnej opracowaną przez IERiGŻ, zachodzące zmiany w pszczelarstwie oraz oczekiwania branży pszczelarskiej, proponuje się poniższe rodzaje interwencji, które należy traktować jako jeden szerszy plan interwencyjny dla sektora pszczelarskiego.

PROJEKT

Art. 49 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**Wspieranie podnoszenia poziomu wiedzy pszczelarskiej - (1) Szkolenia**
Cel Szczegółowy	**Cel 2: Poprawa orientacji rynkowej i zwiększenie konkurencyjności, w tym większy nacisk na badania, technologię i cyfryzację**
Beneficjent	Organizacje pszczelarskie działające w formie: 1) związków pszczelarskich; 2) stowarzyszeń pszczelarzy; 3) zrzeszeń pszczelarzy; 4) spółdzielni pszczelarskich; 5) grup producentów rolnych – w zakresie działalności pszczelarskiej.
Opis zakresu interwencji	Celem tego działania jest podnoszenie poziomu wiedzy z zakresu prowadzenia gospodarki pasiecznej. Działaniem może być objęty: - pszczelarz (podmiot prowadzący działalność nadzorowaną w zakresie utrzymywania pszczół (Apis mellifera); - osoba, która złoży oświadczenie, że planuje prowadzić działalność nadzorowaną w zakresie utrzymywania pszczół (Apis mellifera)
Opis warunków kwalifikowalności	Beneficjent będący organizacją zrzeszającą pszczelarzy przeprowadzi szkolenia i konferencje, przede wszystkim z zakresu prowadzenia gospodarki pasiecznej. Tematy szkoleń czy konferencji pszczelarskich obejmujące inny niż wyżej wyszczególniony zakres, nie mogą przekroczyć 30% godzin szkoleniowych.
Opis formy pomocy	100% refundacja określonych kosztów szkoleń i konferencji pszczelarzy i osób planujących założenie pasieki
Wysokość wsparcia	1. Koszty podstawowe – wydatki poniesione na: a. materiały szkoleniowe - maksymalnie 20,00 zł/komplet. Maksymalna liczba kompletów wynosi 110% liczby uczestników szkolenia; b. najem pomieszczeń – maksymalnie 600,00 zł/dzień, pod warunkiem, że szkolenie trwa przynajmniej 6 godzin dziennie; c. wynagrodzenia wykładowców oraz osób prowadzących zajęcia praktyczne w pasiece – maksymalnie 300,00 zł/godzina lekcyjna (45 min); d. wyżywienie uczestników szkolenia – maksymalnie 50,00 zł w przeliczeniu na osobę dziennie. 2. Koszty dodatkowe – udokumentowane koszty bezpośrednio związane z wykonaniem projektu (np. księgowości, prac biurowych, nabycia materiałów biurowych, korespondencji, telekomunikacji), do 7% sumy kosztów podstawowych podlegających refundacji.

PROJEKT

Art.49 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**Wspieranie modernizacji gospodarstw pasiecznych - (2) Sprzęt pszczelarski**
Cel Szczegółowy	**Cel 2: Poprawa orientacji rynkowej i zwiększenie konkurencyjności, w tym większy nacisk na badania, technologię i cyfryzację**
Beneficjent	Pszczelarz, producent produktów pszczelich prowadzący działalność nadzorowaną w zakresie utrzymywania pszczół, umieszczający na rynku te produkty zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, który może się ubiegać o pomoc za pośrednictwem organizacji pszczelarskiej działającej w formie: 1) związków pszczelarskich; 2) stowarzyszeń pszczelarzy; 3) zrzeszeń pszczelarzy; 4) spółdzielni pszczelarskich; 5) grup producentów rolnych – w zakresie działalności pszczelarskiej.
Opis zakresu interwencji	Celem tego działania jest zwiększenie ilości nowego sprzętu pszczelarskiego w gospodarstwach pasiecznych.
Opis warunków kwalifikowalności	Beneficjentem końcowym pomocy jest pszczelarz posiadający co najmniej 10 pni pszczelich.
Opis formy pomocy	60% refundacja kosztów zakupu nowego sprzętu pszczelarskiego
Wysokość wsparcia	1. Koszty podstawowe – wydatki poniesione na zakup nowego sprzętu pszczelarskiego. Maksymalna wysokość pomocy przekazanej jednemu pszczelarzowi w okresie jednego sezonu pszczelarskiego nie może przekroczyć 100 zł w przeliczeniu na jeden posiadany pień pszczeli i nie więcej niż 15 000 zł. 2. Koszty dodatkowe – udokumentowane koszty bezpośrednio związane z wykonaniem projektu (np. księgowości, prac biurowych, nabycia materiałów biurowych, korespondencji, telekomunikacji), do 4% sumy kosztów podstawowych podlegających refundacji.

Art. 49 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**Wspieranie walki z warrozą produktami leczniczymi - (3) warroza**
Cel Szczegółowy	**Cel 2: Poprawa orientacji rynkowej i zwiększenie konkurencyjności, w tym większy nacisk na badania, technologię i cyfryzację**
Beneficjent	Pszczelarz, producent produktów pszczelich prowadzący działalność nadzorowaną w zakresie utrzymywania pszczół, który może się ubiegać o pomoc za pośrednictwem organizacji pszczelarskiej działającej w formie: 1) związków pszczelarskich; 2) stowarzyszeń pszczelarzy; 3) zrzeszeń pszczelarzy; 4) spółdzielni pszczelarskich; 5) grup producentów rolnych – w zakresie działalności pszczelarskiej.
Opis zakresu interwencji	Celem tego działania jest zwiększenie wzmocnienie walki z warrozą poprzez udzielenie pomocy do zakupu środków warrozobójczych.
Opis warunków kwalifikowalności	Beneficjentem końcowym pomocy jest pszczelarz.
Opis formy pomocy	90% refundacja kosztów zakupu produktów leczniczych do walki z warrozą.
Wysokość wsparcia	1. Koszty podstawowe – wydatki poniesione na zakup produktów leczniczych do walki z warrozą. 2. Koszty dodatkowe – udokumentowane koszty bezpośrednio związane z wykonaniem

PROJEKT

	projektu (np. księgowości, prac biurowych, nabycia materiałów biurowych, korespondencji, telekomunikacji), do 4% sumy kosztów podstawowych podlegających refundacji.

Art. 49 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**Ułatwienie prowadzenia gospodarki wędrownej - (4) gospodarka wędrowna**
Cel Szczegółowy	**Cel 2: Poprawa orientacji rynkowej i zwiększenie konkurencyjności, w tym większy nacisk na badania, technologię i cyfryzację**
Beneficjent	Pszczelarz, producent produktów pszczelich prowadzący działalność nadzorowaną w zakresie utrzymywania pszczół, umieszczający na rynku te produkty zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, który może się ubiegać o pomoc za pośrednictwem organizacji pszczelarskiej działającej w formie: 1) związków pszczelarskich; 2) stowarzyszeń pszczelarzy; 3) zrzeszeń pszczelarzy; 4) spółdzielni pszczelarskich; 5) grup producentów rolnych – w zakresie działalności pszczelarskiej.
Opis zakresu interwencji	Celem tego działania jest zwiększenie ilości nowych urządzeń w gospodarstwach pasiecznych, służących do prowadzenia gospodarki wędrownej.
Opis warunków kwalifikowalności	Beneficjentem końcowym pomocy jest pszczelarz posiadający co najmniej 25 pni pszczelich.
Opis formy pomocy	60% refundacja kosztów zakupu nowego sprzętu pszczelarskiego.
Wysokość wsparcia	1) Koszty podstawowe – wydatki poniesione na zakup nowych urządzeń służących do prowadzenia gospodarki wędrownej. Maksymalna wysokość pomocy przekazanej jednemu pszczelarzowi na ten rodzaj interwencji w okresie jednego sezonu pszczelarskiego, nie może przekroczyć: - 150 zł w przeliczeniu na jeden posiadany pień pszczeli i nie więcej niż 20 000 zł w przypadku posiadaczy co najmniej 25 pni pszczelich, - 200 zł w przeliczeniu na jeden posiadany pień pszczeli i nie więcej niż 70 000 zł w przypadku posiadaczy co najmniej 150 pni pszczelich. 2) Koszty dodatkowe – udokumentowane koszty bezpośrednio związane z wykonaniem projektu (np. księgowości, prac biurowych, nabycia materiałów biurowych, korespondencji, telekomunikacji), do 4% sumy kosztów podstawowych podlegających refundacji.

Art. 49 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**Pomoc na odbudowę i poprawę wartości użytkowej pszczół - (5) odbudowa**
Cel Szczegółowy	**Cel 2: Poprawa orientacji rynkowej i zwiększenie konkurencyjności, w tym większy nacisk na badania, technologię i cyfryzację**
Beneficjent	Pszczelarz, producent produktów pszczelich prowadzący działalność nadzorowaną w zakresie utrzymywania pszczół, który może się ubiegać o pomoc za pośrednictwem organizacji pszczelarskiej działającej w formie: 1) związków pszczelarskich; 2) stowarzyszeń pszczelarzy; 3) zrzeszeń pszczelarzy;

PROJEKT

	4) spółdzielni pszczelarskich; 5) grup producentów rolnych – w zakresie działalności pszczelarskiej.
Opis zakresu interwencji	Celem tego działania jest pomoc w odbudowie liczebności pogłowia pszczół w Polsce i poprawa jego wartości użytkowej.
Opis warunków kwalifikowalności	Pszczelarz w danym sezonie może otrzymać wsparcie do zakupu matek, pakietów i odkładów pszczelich łącznie, nie więcej niż 50% liczby aktualnie posiadanych przez niego pni pszczelich, w tym nie więcej niż 20% pakietów i odkładów pszczelich – limitu 20% pakietów i odkładów pszczelich nie stosuje się do małych pasiek (do 6 pni pszczelich).
Opis formy pomocy	70% refundacja kosztów zakupu pszczół.
Wysokość wsparcia	1. Koszty podstawowe – wydatki poniesione na zakup matek, pakietów i odkładów pszczelich znanej wartości hodowlanej; 2. Koszty dodatkowe – udokumentowane koszty bezpośrednio związane z wykonaniem projektu (np. księgowości, prac biurowych, nabycia materiałów biurowych, korespondencji, telekomunikacji), do 4% sumy kosztów podstawowych podlegających refundacji.

Art. 49 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**Wspieranie badania jakości handlowej miodu oraz identyfikacji miodów odmianowych - (6) analizy**
Cel Szczegółowy	**Cel 2: Poprawa orientacji rynkowej i zwiększenie konkurencyjności, w tym większy nacisk na badania, technologię i cyfryzację**
Beneficjent	Pszczelarz, producent produktów pszczelich prowadzący działalność nadzorowaną w zakresie utrzymywania pszczół, umieszczający na rynku te produkty zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, który może się ubiegać o pomoc za pośrednictwem organizacji pszczelarskiej działającej w formie: 1) związków pszczelarskich; 2) stowarzyszeń pszczelarzy; 3) zrzeszeń pszczelarzy; 4) spółdzielni pszczelarskich; 5) grup producentów rolnych – w zakresie działalności pszczelarskiej.
Opis zakresu interwencji	Celem tego działania jest upowszechnianie praktyki monitorowania jakości miodu oraz zachęcanie producentów produktów pszczelich do poszerzania oferty handlowej miodów odmianowych.
Opis warunków kwalifikowalności	Beneficjentem końcowym pomocy jest pszczelarz posiadający co najmniej 10 pni pszczelich.
Opis formy pomocy	90% refundacja kosztów określonych kosztów
Wysokość wsparcia	1. Koszty podstawowe – wydatki poniesione na zakup analiz fizyko-chemicznych oraz analizy pyłkowej miodu. 2. Koszty dodatkowe – udokumentowane koszty bezpośrednio związane z wykonaniem projektu (np. księgowości, prac biurowych, nabycia materiałów biurowych, korespondencji, telekomunikacji), do 4% sumy kosztów podstawowych podlegających refundacji.

PROJEKT

5.3. Opis projektowanych interwencji II filaru

Art. 65 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000 (zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne)**
Cel Szczegółowy	**Cel 6: Przyczynianie się do ochrony różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu**
Beneficjent	Rolnik w rozumieniu art. 3 lit. a projektu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczącego wsparcia na podstawie planów strategicznych lub posiadacz użytku przyrodniczego
Opis zakresu interwencji	Celem tej interwencji jest utrzymanie, zapobieganie pogarszaniu się lub przywrócenie właściwego stanu ochrony: – cennych siedlisk przyrodniczych (m.in. zmiennowilgotne łąki trzęślicowe, zalewowe łąki selernicowe i słonorośla, półnaturalne łąki wilgotne oraz świeże), – siedlisk lęgowych ptaków (m. in. kszyka, rycyka, kulika wielkiego, krwawodzioniczki dubelta, derkacza), których występowanie jest uzależnione od prowadzenia działalności rolniczej. Wsparciem proponuje się również objąć siedliska marginalne z punktu widzenia działalności rolnej, ale mających pozytywny wpływ na różnorodność biologiczną obszarów wiejskich (np. murawy). Trwałość tych siedlisk jest zależna od wykonywania ekstensywnych zabiegów agrotechnicznych. Wsparciem mogą być objęte grunty znajdujące się na obszarach Natura 2000, na których występują określone gatunki fauny lub flory, lub zbiorowiska roślinne. W ramach tej interwencji beneficjenci zobowiązują się do realizacji wymogów związanych z ekstensywnym rolniczym użytkowaniem gruntu, obejmujących w szczególności: – stosowanie odpowiedniej liczby pokosów, – ekstensywny wypas zwierząt, – dostosowanie terminów koszenia/wypasu do potrzeb ochrony przyrody. Szczegółowy zakres wymogów jest różny w zależności od przedmiotu ochrony – dostosowany do preferencji zagrożonych gatunków oraz charakteru siedlisk przyrodniczych. W związku z tym interwencja wdrażana jest poprzez szereg pakietów dedykowanych odpowiednim siedliskom/gatunkom. Realizacja powyższej interwencji wpisuje się w założenia Priorytetowych Ram Działań dla sieci Natura 2000. Zobowiązania podejmowane są przez beneficjentów na okres 5 lat.
Opis warunków kwalifikowalności	Beneficjent posiada: - gospodarstwo rolne o powierzchni użytków rolnych lub obszarów przyrodniczych nie mniejszej niż 1 ha, - grunt, na którym występuje siedlisko przyrodnicze lub gatunek uprawniony do wsparcia w ramach interwencji. Pomoc przysługuje do działek o powierzchni nie mniejszej niż 0,1 ha.
Opis kryteriów wyboru	Brak
Opis formy pomocy	Płatność roczna w formie zryczałtowanej - według stawki wyliczonej na podstawie utraconych dochodów i dodatkowych kosztów, przyznawana do powierzchni gruntu objętego zobowiązaniem. Stawki płatności są zróżnicowane ze względu na rodzaj siedliska/gatunek chroniony i wynikający z tego zakres zobowiązań.
Wysokość wsparcia	ok. 600 do ok. 1500 zł/ha, zróżnicowane w zależności przedmiotu wsparcia

PROJEKT

Art. 65 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000 (zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne)**
Cel Szczegółowy	**Cel 6: Przyczynianie się do ochrony różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu**
Beneficjent	Rolnik w rozumieniu art. 3 lit. a projektu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczącego wsparcia na podstawie planów strategicznych lub posiadacz użytku przyrodniczego
Opis zakresu interwencji	Celem tej interwencji jest utrzymanie bądź przywrócenie właściwego stanu lub zapobieganie pogarszaniu się stanu cennych siedlisk przyrodniczych lub zagrożonych gatunków, których występowanie jest uzależnione od prowadzonej działalności rolniczej. Wsparciem mogą być objęte obszary, na których znajdują się określone gatunki fauny i flory lub siedliska fitosocjologiczne poza obszarami Natura 2000 (zakres wsparcia podobny jak w pakiecie Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000). W ramach tej interwencji beneficjenci zobowiązują się do realizacji wymogów związanych z ekstensywnym rolniczym użytkowaniem gruntu, obejmujących w szczególności: – stosowanie odpowiedniej liczby pokosów, – ekstensywny wypas zwierząt, – dostosowanie terminów koszenia/wypasu do potrzeb ochrony przyrody. Szczegółowy zakres wymogów jest różny w zależności od przedmiotu ochrony – dostosowany do preferencji zagrożonych gatunków oraz charakteru siedlisk przyrodniczych. W związku z tym interwencja wdrażana jest poprzez szereg pakietów dedykowanych odpowiednim siedliskom/gatunkom. Zobowiązania podejmowane są przez beneficjentów na okres 5 lat.
Opis warunków kwalifikowalności	Beneficjent posiada: - gospodarstwo rolne o powierzchni użytków rolnych lub obszarów przyrodniczych nie mniejszej niż 1 ha, - grunt, na którym występuje siedlisko przyrodnicze lub gatunek uprawniony do wsparcia w ramach interwencji. Pomoc przysługuje do działek o powierzchni nie mniejszej niż 0,1 ha.
Opis kryteriów wyboru	Brak
Opis formy pomocy	Płatność roczna w formie zryczałtowanej - według stawki wyliczonej na podstawie utraconych dochodów i dodatkowych kosztów, przyznawana do powierzchni gruntu objętego zobowiązaniem. Stawki płatności są zróżnicowane ze względu na rodzaj siedliska/gatunek chroniony i wynikający z tego zakres zobowiązań.
Wysokość wsparcia	ok. 600 do ok. 1500 zł/ha, zróżnicowane w zależności przedmiotu wsparcia

PROJEKT

Art. 65 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych (zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne)**
Cel Szczegółowy	**Cel 6: Przyczynianie się do ochrony różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu**
Beneficjent	Rolnik w rozumieniu art. 3 lit. a projektu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczącego wsparcia na podstawie planów strategicznych
Opis zakresu interwencji	Celem tej interwencji jest ochrona dawnych odmian drzew owocowych, nieprzydatnych do uprawy towarowej, lecz stanowiących cenne dziedzictwo i zasób genetyczny. Sady złożone z tradycyjnych odmian drzew owocowych są charakterystycznym elementem krajobrazu wiejskiego i (ze względu na ekstensywny sposób użytkowania) – środowiskiem życia wielu organizmów. W ramach tej interwencji beneficjenci zobowiązują się do realizacji określonych wymogów obejmujących w szczególności: – utrzymanie wielogatunkowych lub wieloodmianowych sadów złożonych z drzew owocowych odmian tradycyjnych jabłoni, gruszy, czereśni, wiśni lub śliw – odpowiednie użytkowanie i pielęgnację tych sadów – zakaz stosowania herbicydów. Wsparcie dotyczy istniejących, starych sadów, jak i sadów nowoutworzonych. Zobowiązania podejmowane są na okres 5 lat.
Opis warunków kwalifikowalności	Beneficjent posiada gospodarstwo rolne o powierzchni użytków rolnych nie mniejszej niż 1 ha. Pomoc przyznawana jest do wieloodmianowych lub wielogatunkowych sadów złożonych z drzew owocowych odmian tradycyjnych; lista odmian i szczegółowe parametry sadów uprawnionych do wsparcia określone będą w przepisach krajowych. Do płatności kwalifikują się działki nie mniejsze niż 0,1 ha.
Opis kryteriów wyboru	Brak
Opis formy pomocy	Płatność roczna w formie zryczałtowanej - według stawki wyliczonej na podstawie utraconych dochodów i dodatkowych kosztów, przyznawana do powierzchni gruntu objętego zobowiązaniem.
Wysokość wsparcia	Ok. 2000 zł/ha

Art. 65 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie**
Cel Szczegółowy	**Cel 6: Przyczynianie się do ochrony różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu**
Beneficjent	Rolnik w rozumieniu art. 3 lit. a projektu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczącego wsparcia na podstawie planów strategicznych
Opis zakresu interwencji	Celem interwencji jest zachowanie bioróżnorodności roślin uprawnych i zapobieganie erozji genetycznej przez wsparcie uprawy rzadkich, tradycyjnych gatunków, odmian, i ekotypów oraz dywersyfikacja upraw sprzyjająca bioróżnorodności na terenach wiejskich. Wsparciem objęta będzie uprawa lub wytwarzanie materiału siewnego/nasion roślin: (i) odmian regionalnych lub amatorskich zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze, (ii) marginalnych zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze (iii) gatunków roślin tradycyjnych, obecnie rzadko uprawianych takich jak: *pszenica płaskurka, pszenica samopsza, żyto krzyca, lnianka siewna, nostrzyk biały, lędźwian siewny, soczewica jadalna, pasternak zwyczajny, przelot pospolity, gryka zwyczajna*

PROJEKT

	i proso zwyczajne. Zobowiązania podejmowane są na okres 5 lat.
Opis warunków kwalifikowalności	Beneficjent posiada gospodarstwo rolne o powierzchni użytków rolnych nie mniejszej niż 1 ha. Do płatności kwalifikują się działki nie mniejsze niż 0,1 ha. Limit powierzchni uprawy danego gatunku/odmiany w gospodarstwie wynosi 5 ha.
Opis kryteriów wyboru	Brak
Opis formy pomocy	Płatność roczna w formie zryczałtowanej - według stawki wyliczonej na podstawie utraconych dochodów i dodatkowych kosztów, przyznawana do powierzchni gruntu objętego zobowiązaniem.
Wysokość wsparcia	Od ok 1400 do ok. 1650 zł/ha

Art. 65 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie**
Cel Szczegółowy	**Cel 6: Przyczynianie się do ochrony różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu**
Beneficjent	Rolnik w rozumieniu art. 3 lit. a projektu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczącego wsparcia na podstawie planów strategicznych
Opis zakresu interwencji	Obecnie w produkcji zwierzęcej dominują rasy wyspecjalizowane, przeznaczone do chowu intensywnego, a więc charakteryzujące się wysoką produktywnością i wysokimi wymaganiami odnośnie do warunków utrzymania i żywienia. Dla przyszłości hodowli zwierząt i zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego niezbędne jest zachowanie różnorodności genetycznej zwierząt gospodarskich. Celem tej interwencji jest zachowanie i gospodarcze wykorzystanie zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich poprzez wsparcie hodowli ras zachowawczych. Pomoc przyznawana będzie rolnikom realizującym programy ochrony zasobów genetycznych kierowane przez Instytut Zootechniki - Państwowy Instytut Badawczy. Obecnie (2020 r.) programy te obejmują: – bydło ras: polskie czerwone, białogrzbiete, polskie czerwono-białe, polskie czarno-białe – konie ras: huculskie, małopolskie, śląskie, wielkopolskie, sokólskie, sztumskie oraz koniki polskie – owce ras: wrzosówki, świniarki, olkuskie, polskie owce górskie odmiany barwnej, merynosy odmiany barwnej, uhruskie, wielkopolskie, żelaźnieńskie, koridеil, kamienieckie, pomorskie, cakle podhalańskie, merynosy polskie w starym typie, czarnogłówki, polskie owce pogórza – świnie ras: puławskie, złotnickie białe, złotnickie pstre – kozy rasy: koza karpacka. Zobowiązania podejmowane są na okres 5 lat.
Opis warunków kwalifikowalności	Płatności dotyczą samic ras zachowawczych objętych odpowiednim programem ochrony; minimalne wielkości stad zwierząt, jakie mogą być objęte pomocą zostaną określone w przepisach krajowych.
Opis kryteriów wyboru	Brak
Opis formy pomocy	Płatność roczna w formie zryczałtowanej - według stawki wyliczonej na podstawie utraconych dochodów i dodatkowych kosztów, przyznawana do sztuki zwierzęcia. Stawki płatności są zróżnicowane ze względu na gatunek zwierzęcia.
Wysokość wsparcia	Od ok. 400 zł/szt. do ok. 2000 zł/ha, zróżnicowane w zależności gatunku
Art. 65 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	

PROJEKT

Nazwa interwencji	**Wieloletnie pasy kwietne (zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne)**
Cel Szczegółowy	**Cel 6: Przyczynianie się do ochrony różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu**
Beneficjent	Rolnik w rozumieniu art. 3 lit. a projektu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczącego wsparcia na podstawie planów strategicznych
Opis zakresu interwencji	Celem interwencji jest wzbogacenie bioróżnorodności i krajobrazu wiejskiego oraz zapewnienie miejsca bytowania oraz bazy pokarmowej dla organizmów pożytecznych, w tym owadów zapylających i ptaków krajobrazu rolniczego. Interwencja polegać będzie na zakładaniu i utrzymaniu śródpolnych, wieloletnich pasów kwietnych, stanowiących jednocześnie korytarze ekologiczne i ostoje dla wielu gatunków zwierząt W ramach tej interwencji beneficjenci zobowiązują się do realizacji określonych wymogów obejmujących w szczególności: – wysiew w terminie jesiennym lub wiosennym mieszanek wielogatunkowych (gatunki roczne i wieloletnie), a następnie utrzymanie na gruntach ornych pasów kwietnych o określonej szerokości – wykonanie odpowiednich zabiegów, np. koszenie – zakaz stosowania środków ochrony roślin. Zobowiązania podejmowane są na okres 5 lat.
Opis warunków kwalifikowalności	Beneficjent posiada gospodarstwo rolne o powierzchni użytków rolnych nie mniejszej niż 1 ha.
Opis kryteriów wyboru	Brak
Opis formy pomocy	Płatność roczna w formie zryczałtowanej - według stawki wyliczonej na podstawie utraconych dochodów i dodatkowych kosztów, przyznawana do powierzchni gruntu objętego zobowiązaniem.
Wysokość wsparcia	Od ok. 3 000 zł/ha

PROJEKT

Art. 66 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW)**
Cel szczegółowy	Cel 1: Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw rolnych i ich odporności w całej Unii w celu zwiększenia bezpieczeństwa żywnościowego Cel 5: Wspieranie zrównoważonego rozwoju i wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi takimi jak woda, gleba i powietrze
Beneficjent	**Rolnicy** w rozumieniu art. 3 lit. a projektu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczącego wsparcia na podstawie planów strategicznych prowadzący działalność rolniczą na wyznaczonych obszarach ONW
Opis zakresu interwencji	Interwencja polega na **wsparciu finansowym rolników, którzy prowadzą działalność rolniczą na obszarach górskich i innych obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (tzw. obszarach ONW**). Realizacja interwencji ma zrekompensować rolnikom wszystkie lub część dodatkowych kosztów oraz utraconych dochodów związanych z ograniczeniami dla produkcji rolnej na danym obszarze ONW. Wsparcie w ramach interwencji jest udzielane w zależności od rodzaju obszaru ONW, z podziałem na: → płatności dla obszarów, na których występują znaczące ograniczenia naturalne (**ONW z ograniczeniami naturalnymi**) w podziale na dwie strefy: – **ONW z ograniczeniami naturalnymi strefa I** – **ONW z ograniczeniami naturalnymi strefa II** wyznaczone w oparciu o wartość wskaźnika waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej (WWRPP), → płatności dla obszarów charakteryzujących się innymi szczególnymi ograniczeniami (**ONW typ specyficzny)** w podziale na dwie strefy: – **ONW typ specyficzny strefa I** (obszary o wysokich walorach przyrodniczych i turystycznych, na terenie których ważne jest utrzymanie prowadzenia działalności rolniczej w celu zachowania lub poprawy środowiska, utrzymania terenów wiejskich, zachowania potencjału turystycznego obszaru), – **ONW typ specyficzny strefa II** (obszary, w których co najmniej 50% powierzchni użytków rolnych znajduje się powyżej 350 m n.p.m. oraz z niekorzystnymi warunkami dla produkcji rolnej o wartości WWRPP poniżej 52 punktów), → płatności dla obszarów górskich (**ONW typ górski**), tj. obszarów, w których zgodnie z numerycznym modelem terenu (DEM) ponad połowa użytków rolnych położona jest powyżej wysokości 500 m n.p.m, → płatności dla **gospodarstw rolnych posiadających minimalną obsadę zwierząt, co najmniej 0,5 DJP/ha UR** w całym gospodarstwie, położonych na obszarach **ONW typ górski i tzw. podgórskich** (tj. obszarów ONW typ specyficzny strefy II, które spełniają warunek „co najmniej 50% powierzchni użytków rolnych znajduje się powyżej 350 m n.p.m.”).
Opis warunków kwalifikowalności	**Warunki dostępu:** – beneficjent jest posiadaczem gospodarstwa rolnego położonego w granicach Rzeczypospolitej Polskiej i prowadzi działalność rolniczą na obszarach ONW; – działki rolne, których dotyczy pomoc, są użytkowane jako użytki rolne; – powierzchnia użytków rolnych należących do danego gospodarstwa rolnego, położonych w granicach ONW i wykorzystywanych do produkcji rolniczej, wynosi co najmniej 1 ha.
Opis kryteriów wyboru	**Nie dotyczy**

PROJEKT

Opis formy pomocy	Płatność ryczałtowa, jednoroczna, do hektara użytków rolnych położonych na obszarach ONW.
Wysokość wsparcia	Stawki płatności są zróżnicowane **w zależności od typu i strefy obszaru ONW oraz od systemu rolniczego** (dla ONW typ górski i tzw. podgórski tj. ONW typ specyficzny strefy II, które spełniają warunek „co najmniej 50% powierzchni użytków rolnych znajduje się powyżej 350 m n.p.m."). Ma to na celu właściwe uwzględnienie siły ograniczeń naturalnych dla produkcji rolnej na danym obszarze, co powinno zapewnić stosowną skuteczność pod względem przeciwdziałania porzucaniu gruntów. **Stawki płatności dla poszczególnych typów ONW:** **ONW z ograniczeniami naturalnymi:** → strefa I - 179 zł/ha/rok; → strefa II - 264 zł/ha/rok. **ONW typ specyficzny:** → strefa I - 179 zł/ha/rok; → strefa II - 264.zł/ha/rok; → strefa II tzw. podgórskie - 550 zł/ha UR/rok - dotyczy gospodarstw z obsadą zwierząt trawożernych na poziomie co najmniej 0,5 DJP/ha UR (obsada liczona na UR w całym gospodarstwie), które spełniają warunek „co najmniej 50% powierzchni użytków rolnych znajduje się powyżej 350 m n.p.m.". **ONW typ górski:** → 450 zł/ha/rok; → 750 zł/ha UR/rok - dotyczy gospodarstw z obsadą zwierząt trawożernych na poziomie co najmniej 0,5 DJP/ha UR (obsada liczona na UR w całym gospodarstwie). Ponadto, płatności ONW podlegają **degresywności** na poziomie gospodarstwa, w zależności od łącznej powierzchni działek rolnych lub ich części objętych pomocą. Płatność jest przyznawana w zależności od powierzchni obszarów ONW w gospodarstwie, w wysokości: → do 25 ha – 100% płatności; → 25,01 - 50 ha – 50% płatności; → 50,01 - 75 ha – 25% płatności.

Art. 68 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu**
Cel Szczegółowy	**Cel 5: wspieranie zrównoważonego rozwoju i wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze** *Cel 4: przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, a także wykorzystanie zrównoważonej energii* *Cel 6: przyczynianie się do ochrony różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu)*
Beneficjent	**Rolnik** w rozumieniu art. 3 lit. a projektu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczącego wsparcia na podstawie planów strategicznych **lub grupa takich rolników.** Grupę rolników stanowi co najmniej trzech rolników, którzy ubiegają się wspólnie o pomoc w ramach tej interwencji w celu zrealizowania inwestycji zbiorowej **Spółka wodna albo związek spółek**
Opis zakresu	Ochrona zasobów naturalnych oraz klimatu poprzez wsparcie inwestycyjne. Ułatwi to

PROJEKT

interwencji	gospodarstwom rolnym spełnianie warunków technicznych pozwalających na ograniczenie presji rolnictwa na środowisko naturalne. Adaptacja do zmian klimatu poprzez wsparcie inwestycyjne gospodarstw pozwoli na dostosowanie prowadzonej przez gospodarstwa rolne produkcji do obserwowanych zmian klimatu w celu minimalizowania negatywnych skutków tych zmian. **Zakres kosztów kwalifikowalnych** **<u>W przypadku rolnika lub grupy rolników</u>:** **Koszty zakupu nowych:** – maszyn i urządzeń m.in. do niskoemisyjnej aplikacji nawozów, precyzyjnego stosowania środków ochrony roślin, uprawy bezorkowej, uprawy, pielęgnacji i zbioru z trwałych użytków zielonych (np. siewniki do podsiewu łąk, agregaty do renowacji łąk, wały, włóki łątkowe), maszyny/urządzenia do mechanicznego niszczenia chwastów, szkodników. – instalacji do pozyskiwania i zagospodarowania wody deszczowej, oszczędnych systemów wykorzystywanych w produkcji rolnej, instalacji do powtórnego obiegu wody. **Koszty budowy, przebudowy, remontu lub zakupu**: budynków, budowli lub elementów infrastruktury technicznej m.in.: – pod kątem adaptacji do niekorzystnych warunków pogodowych, m.in. zbiorników retencyjnych gromadzących wody opadowe i roztopowe w gospodarstwie, wiat dla zwierząt, wodopojów, instalacji związane z wentylacją budynków inwentarskich lub obniżających temperaturę, infrastruktura przeciwgradowa, rozwiązania przeciwprzymrozkowe, – konstrukcji do mycia opryskiwaczy oraz utylizowania resztek cieczy użytkowej, – biofiltrów i flitrów. **Koszty pozostałe**: zakupu lub rozwoju oprogramowania komputerowego oraz zakupu patentów i licencji, zakupu systemów wspomagania decyzji, z wykorzystaniem technik cyfrowych, w tym stacji meteorologicznych, koszty ogólne. **W przypadku spółki wodnej lub związku spółek wodnych:** **Koszty:** – **przebudowy istniejących urządzeń melioracyjnych** z funkcji odwadniających na nawadniająco-odwadniające (rowy melioracyjne, zastawki, przepusty), – **ogólne.**
Opis warunków kwalifikowalności	O pomoc może ubiegać się **rolnik**, który prowadzi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej działalność rolniczą, Pomoc może zostać przyznana po skorzystaniu z usługi doradczej lub szkolenia, która ma pokazać rolnikowi strategię dostosowaną do warunków gospodarstwa dotyczącą ograniczenia emisji gazów cieplarnianych lub związków zanieczyszczających powietrze, wodę lub glebę lub w zakresie sposobów ograniczenia ryzyka związanego ze zmianą klimatu na produkcję rolną w gospodarstwie lub racjonalnego gospodarowania wodą. Inwestycje nie mogą negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000. Pomoc może być przyznana na określone rodzaje inwestycji ograniczające presję produkcji rolnej na zasoby środowiska naturalnego i klimatu albo pozwalające

PROJEKT

	przystosować się do zmian klimatu. Pomoc może być przyznana wyłącznie w przypadku, gdy realizacja inwestycji jest uzasadniona wielkością produkcji prowadzonej w gospodarstwie, adekwatna do panujących w nim warunków gospodarowania oraz racjonalna pod względem kosztów. Rolnik posiadający gospodarstwo o powierzchni powyżej 300 ha nie może ubiegać się o pomoc w ramach tego instrumentu wsparcia. O pomoc może ubiegać się **spółka wodna**, która została utworzona do wykonywania, utrzymywania oraz eksploatacji urządzeń służących do: – ochrony gospodarstw członków spółki wodnej przed powodzią lub – melioracji wodnych oraz prowadzenia racjonalnej gospodarki na gruntach zmeliorowanych będących w posiadaniu członków spółki wodnej. Jeżeli istnieje, Lokalne Partnerstwo Wodne, spółka wodna powinna z nim współpracować celem wypracowania optymalnego rozwiązania w zakresie gospodarowania wodą na danym terenie. Inwestycje w zakresie gospodarowania wodą muszą być zgodne z przepisami prawa wodnego, w tym planem przeciwdziałania skutkom suszy oraz planami gospodarowania wodami w dorzeczach. Inwestycje nie mogą negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000.
Opis kryteriów wyboru	**Kryteria selekcji mogą w szczególności uwzględniać preferencje:** 1. dla gospodarstw utrzymujących określoną liczbę zwierząt (według DJP), 2. dla gospodarstw, w których prowadzona jest integrowana produkcja roślin lub produkcja ekologiczna, 3. dotyczących poprawy efektywności wykorzystania nawozów (aplikacja nawozów, przechowywanie nawozów) oraz środków ochrony roślin (zmniejszenie życia), 4. dotyczących zwiększenia możliwości w zakresie retencji wody; 5. dotyczących wykorzystania wody opadowej w gospodarstwie, 6. dotyczących poprawy efektywności wykorzystania wody (wdrażanie technologii wodooszczędnych), 7. dotyczących rozwiązań cyfrowych, 8. dla operacji realizowanych przez grupę rolników tj. wspólnego (*umowa zawarta pomiędzy co najmniej trzema rolnikami*) użytkowania zakupionych maszyn i urządzeń, albo 9. dotyczących wielkości powierzchni zmeliorowanych użytków rolnych objętych działalnością spółki wodnej
Opis formy pomocy	Pomoc ma formę dotacji: a. refundacja części kosztów kwalifikowalnych operacji (np. maszyn, urządzeń), b. stawek ryczałtowych (np. w przypadku urządzeń do przechowywania nawozów naturalnych i operacji realizowanych przez spółki wodne).
Wysokość wsparcia	W okresie programowania maksymalna wysokość pomocy udzielonej jednemu beneficjentowi i na jedno gospodarstwo rolne, w tym na realizację projektów zbiorowych, nie może przekroczyć 200 tys. zł, a w przypadku spółek wodnych – 1 mln zł. **Intensywność pomocy: do 75 % kosztów kwalifikowalnych operacji** **Stawki ryczałtowe w trakcie opracowania**
Art. 68 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	

PROJEKT

Nazwa interwencji	**Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej**
Cel Szczegółowy	**Cel 4: przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, a także wykorzystanie zrównoważonej energii**
Beneficjent	**Rolnik** w rozumieniu art. 3 lit. a projektu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczącego wsparcia na podstawie planów strategicznych**, grupa rolników, spółdzielnia energetyczna, grupa producentów rolnych, organizacja producentów, spółdzielnia rolników.** Grupę rolników stanowi co najmniej trzech rolników, którzy ubiegają się wspólnie o pomoc w ramach tej interwencji w celu zrealizowania inwestycji zbiorowej. Definicja spółdzielni energetycznej zgodnie z ustawą o OZE z dnia 19 lipca 2019 r.
Opis zakresu interwencji	Celem interwencji jest zmniejszenie presji działalności rolniczej na środowisko, poprzez wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych, utylizację odpadów i produktów ubocznych z rolnictwa oraz poprawę efektywności energetycznej. Koszty w zakresie: **1. Inwestycje związane z OZE wykorzystywane w cyklu produkcyjnym.** Koszty zakupu i montażu: mikroinstalacji produkujących energię z wody albo biogazu rolniczego (elektryczną, ciepło lub paliwo gazowe) do 50 KW, pieców na biomasę na potrzeby prowadzonej działalności rolniczej, w tym magazynów energii - (**obszar a**) **2. Inwestycje na rzecz poprawy efektywności energetycznej budynków gospodarskich służących do produkcji rolnej.** Koszt budowy, przebudowy lub zakupu: systemów odzyskiwania ciepła (z mleka, z budynków inwentarskich, ściółki, gnojowicy), przeszkleń dachowych oraz stosowania oświetlenia LED, termomodernizacja budynków gospodarskich służących do produkcji rolnej (**obszar b**) Koszty pozostałe: koszty zakupu lub rozwoju oprogramowania komputerowego oraz zakupu patentów i licencji, zakupu systemów wspomagania decyzji, z wykorzystaniem technik cyfrowych, koszty ogólne.
Opis warunków kwalifikowalności	– o pomoc może ubiegać się rolnik, który prowadzi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej działalność rolniczą, – pomoc może zostać przyznana po skorzystaniu z usługi doradczej w zakresie OZE (obszar a), – pomoc może zostać przyznana po wykonaniu audytu energetycznego w przypadku inwestycji poprawy efektywności energetycznej (obszar b), – pomoc może być przyznana wyłącznie w przypadku, gdy realizacja inwestycji jest uzasadniona ekonomicznie w danym gospodarstwie, w tym pod względem kosztów. Rolnik posiadający gospodarstwo o powierzchni powyżej 300 ha nie może ubiegać się o pomoc w ramach tego instrumentu wsparcia. W przypadku grupy rolników warunek posiadania gospodarstwa powinien być spełniony przez każdego z rolników tworzących grupę.
Opis kryteriów wyboru	**Kryteria wyboru będą uwzględniały preferencje dla operacji:** 1. realizowanych w gospodarstwach utrzymujących określoną liczbę zwierząt (według DJP), 2. w przypadku mikroinstalacji biogazu rolniczego przynajmniej 50% surowców powinny stanowić odchody zwierzęce,

PROJEKT

	3. eliminujące wykorzystanie paliw kopalnych.
Opis formy pomocy	**Pomoc ma formę dotacji**: refundacja części kosztów kwalifikowalnych operacji (np. maszyn, urządzeń, instalacji, robót budowlanych, montażu).
Wysokość wsparcia	W okresie programowania maksymalna wysokość pomocy udzielonej jednemu beneficjentowi w tym na realizację projektów zbiorowych, nie może przekroczyć: – 1 500 000 zł – obszar a – 100 000 zł – obszar b Intensywność pomocy: do 65% kosztów kwalifikowalnych operacji. W przypadku inwestycji zbiorowej do 75% kosztów kwalifikowalnych.

Art. 68 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów**
Cel Szczegółowy	**Cel 4: Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, a także wykorzystanie zrównoważonej energii** *Cel* 5: Wspieranie zrównoważonego rozwoju i wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze; Cel 6: Przyczynianie się do ochrony różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu.
Beneficjent	**Rolnik** w rozumieniu art. 3 lit. a projektu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczącego wsparcia na podstawie planów strategicznych **Jednostki samorządu terytorialnego (JST)** będące właścicielami gruntów rolnych - w zakresie kosztów założenia zalesienia lub zadrzewienia **Właściciel lasów prywatnych lub ich stowarzyszenia**.
Opis zakresu interwencji	Tworzenie zalesień, zadrzewień i systemów rolno-leśnych realizuje szereg celów środowiskowych i klimatycznych. Sprzyja zwiększeniu pochłaniania dwutlenku węgla, przyczyniając się do zmniejszenia bilansu emisji gazów cieplarnianych. Wpływa na łagodzenie skutków zmian klimatu, przyczynia się do retencjonowania i poprawy jakości wód, zapobiega erozji. Inwestycje w istniejących lasach, polegające na przebudowie drzewostanu lub zmianie jego struktury sprzyjają bioróżnorodności oraz odporności ekosystemów leśnych na zmiany klimatu, czemu służą również odnowienia w drzewostanach uszkodzonych w wyniku czynników abiotycznych i biotycznych oraz działania zapobiegawcze. Pomoc przyznawana będzie na inwestycje polegające na: → tworzeniu zalesień, zadrzewień i systemów rolno-leśnych; → wprowadzaniu w istniejących lasach II piętra, podszytu, dolesień, remiz oraz czyszczeń późnych; → odnowieniu drzewostanów uszkodzonych w wyniku szkodników owadzich, grzybowych chorób infekcyjnych, zwierzyny lub huraganowych wiatrów; → zabezpieczaniu wykonanych nasadzeń przed zniszczeniem od zwierzyny. Inwestycje będą przeprowadzane w sposób zapewniający ich wysokie walory przyrodnicze. Do nasadzeń stosowane będą gatunki rodzime z przewagą roślin liściastych (w tym gatunków biocenotycznych lub miododajnych). W przypadku zalesień, odnowień oraz nasadzeń w ramach inwestycji zwiększających odporność ekosystemów leśnych wymagany będzie specjalistyczny plan opracowany przez nadleśniczego w oparciu o m.in. zasady hodowli lasu. Zalesienia jako inwestycje o wieloletnim charakterze zostaną objęte zobowiązaniami z art. 65, dzięki temu przysługiwała będzie do nich 5 - letnia premia pielęgnacyjna i 12

PROJEKT

	- letnia premia zalesieniowa. Do zalesień wykonanych w poprzednich okresach programowania wypłacane będą płatności kontynuacyjne.
Opis warunków kwalifikowalności	Zalesienia będą tworzone na gruntach sklasyfikowanych jako grunty orne lub sady lub na gruntach inne niż rolne wykazanych w ewidencji gruntów jako użytki rolne lub grunty zadrzewione i zakrzewione na użytkach rolnych, niewykorzystywane do produkcji rolniczej. Zadrzewienia i systemy rolno-leśne tworzone będą na gruntach ornych lub TUZ. Inwestycje odnowieniowe i zwiększające odporność ekosystemów leśnych będą realizowane na gruntach leśnych. Minimalna powierzchnia realizowanej inwestycji wynosić będzie 0,1 ha. Jeden beneficjent będzie mógł uzyskać pomoc z tytułu inwestycji do nie więcej niż 40 ha.
Opis kryteriów wyboru	Premiowane będą inwestycje w jak największym stopniu realizujące funkcje wodochronne, przeciwerozyjne oraz wzmacniające ekologiczną stabilności obszarów leśnych.
Opis formy pomocy	Pomoc inwestycyjna będzie miała formę ryczałtu do jednostki powierzchni (zł/ha), długości elementu liniowego (zł/mb). Wypłacana będzie jednorazowo po zrealizowaniu inwestycji. W przypadku zalesień, rolnikom wypłacana będzie dodatkowo: 5 - letnia premia pielęgnacyjna rekompensująca koszty pielęgnacji uprawy leśnej oraz 12 - letnia premia zalesieniowa stanowiąca rekompensatę utraconych dochodów z produkcji rolnej.
Wysokość wsparcia	Stawki będą zróżnicowane m.in. w zależności od ukształtowania terenu, składu gatunkowego nasadzeń, charakterystyki gruntów (grunty erozyjne) oraz materiałów użytych do zabezpieczenia nasadzeń przed zniszczeniami przez zwierzynę. Orientacyjne stawki: – Wykonanie inwestycji nasadzeniowych - od ok. 13 000 zł/ha do 21 000 zł/ha – Ochrona nasadzeń przed zniszczeniem przez zwierzynę od ok. 1 130 zł/ha do ok 2300 zł/ha – Cięcia pielęgnacyjne zwiększające odporność ekosystemu leśnego – czyszczenia późne: od ok. 1000 zł/ha do 2 300 zł/ha – Premia pielęgnacyjna wypłacana do zalesień - od ok. 800 zł/ha do 2000 zł/ha – Premia zalesieniowa w wysokości ok. 1440 zł/ha

PROJEKT

Art. 68 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**Inwestycje zapobiegające ASF**
Cel Szczegółowy	**Cel 1: Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw rolnych i ich odporności w całej Unii w celu zwiększenia bezpieczeństwa żywnościowego**
Beneficjent	**Rolnik** w rozumieniu art. 3 lit. a projektu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczącego wsparcia na podstawie planów strategicznych **lub grupa rolników** Grupę rolników stanowi co najmniej trzech rolników, którzy ubiegają się wspólnie o pomoc w ramach tej interwencji w celu zrealizowania inwestycji zbiorowej
Opis zakresu interwencji	Pomoc jest udzielana na inwestycje ograniczające możliwość rozprzestrzeniania się afrykańskiego pomoru świń. Do kosztów kwalifikowalnych zalicza się koszty: - budowy, przebudowy, remontu budynków lub budowli służących bioasekuracji, - budowy ogrodzenia spełniającego warunki bioasekuracji, - zakup urządzeń służących bioasekuracji. - koszty ogólne
Opis warunków kwalifikowalności	O pomoc może ubiegać się rolnik, który prowadzi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej działalność rolniczą. Pomoc przyznaje się rolnikowi, prowadzącemu produkcję świń na poziomie co najmniej 50 sztuk świń lub produkcję świń ras rodzimych. Pomoc może być przyznana wyłącznie w przypadku, gdy realizacja inwestycji jest uzasadniona wielkością produkcji prowadzonej w gospodarstwie, adekwatna do panujących w nim warunków gospodarowania oraz racjonalna pod względem kosztów.
Opis kryteriów wyboru	Kryteria wyboru mogą w szczególności uwzględniać wielkość stada.
Opis formy pomocy	Pomoc ma formę dotacji: a. refundacja części kosztów kwalifikowalnych operacji b. standardowe stawki jednostkowe.
Wysokość wsparcia	W okresie programowania maksymalna wysokość pomocy udzielonej jednemu beneficjentowi i na jedno gospodarstwo rolne, w tym na realizację projektów zbiorowych, nie może przekroczyć 100 tys. zł. Intensywność pomocy: do 75 % kosztów kwalifikowalnych operacji

Art. 68 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność(dotacja)**
Cel Szczegółowy	**Cel 2: Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację - podstawowy cel interwencji.**
Beneficjent	Rolnik w rozumieniu art. 3 lit. a projektu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczącego wsparcia na podstawie planów strategicznych
Opis zakresu interwencji	Celem interwencji jest zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw poprzez: (i) racjonalizację technologii produkcji, (ii) wprowadzenie nowoczesnych, w tym cyfrowych, technologii lub innowacji, (iii) zmianę profilu produkcji, (iv) poprawę jakości produkcji, (v) zwiększenie wartości dodanej produktu.

PROJEKT

	W ramach interwencji możliwa będzie: a. realizacja operacji polegającej na budowie lub modernizacji budynków lub budowli służących do produkcji zwierzęcej z wykorzystaniem nowoczesnych technologii, w tym również w miarę możliwości ograniczających szkodliwy wpływ rolnictwa na środowisko, energooszczędnych, niskoemisyjnych (wraz z wyposażeniem tych budynków) - **obszar a** b. realizacja operacji w gospodarstwach prowadzących produkcję ekologiczną (wymóg, aby co najmniej 50% powierzchni/produkcji było objęte tym system w dniu składania wniosku o przyznanie pomocy) – **obszar b** Interwencja wspiera inwestycje materialne lub niematerialne: a. koszty budowy lub modernizacji budynków lub budowli; b. koszty zakupu (w tym również instalacji) lub leasingu, zakończonego przeniesieniem prawa własności, nowych maszyn i wyposażenia do wartości rynkowej majątku; c. koszty zakupu (w tym również instalacji) lub budowy elementów infrastruktury; d. koszty ogólne związane z wydatkami, o których mowa w ww. punktach, takie jak koszty przygotowania dokumentacji technicznej operacji, sprawowania nadzoru inwestorskiego lub autorskiego, czy koszty związane z kierowaniem robotami budowlanymi, opłaty za konsultacje, opłaty za doradztwo na temat zrównoważenia środowiskowego i gospodarczego, w tym studia wykonalności; e. koszty zakupu lub rozwoju oprogramowania komputerowego i zakupu patentów, licencji, praw autorskich, znaków towarowych.
Opis warunków kwalifikowalności	O pomoc może ubiegać się rolnik, który prowadzi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej działalność rolniczą, z której uzyskuje przychód. W przypadku obszaru b, przychód musi pochodzić z działalności w zakresie produkcji ekologicznej. W przypadku produkcji zwierzęcej pomoc dotyczy wyłącznie produkcji w zakresie zwierząt gospodarskich w rozumieniu przepisów o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich. Inwestycja musi doprowadzić do wzrostu wartości dodanej brutto (GVA) w gospodarstwie, w szczególności w wyniku racjonalizacji technologii produkcji lub wprowadzenia innowacji, zmiany profilu produkcji, poprawy jakości produkcji lub zwiększenia wartości dodanej produktu, co najmniej o 10% w odniesieniu do roku bazowego w okresie 5 lat od dnia przyznania pomocy. W przypadku obszaru b co najmniej 80% powierzchni/produkcji powinno docelowo zostać objęte system produkcji ekologicznej. Najpóźniej do dnia złożenia wniosku o płatność gospodarstwo powinno w wymaganej części zostać objęte produkcją ekologiczną (tj. co najmniej być w okresie konwersji) oraz najpóźniej w okresie 4 lat od dnia przyznania pomocy rozpocząć sprzedaż produktów ekologicznych w wymaganym zakresie. W ramach tej interwencji mogą być realizowane wyłącznie takie rodzaje operacji, które będą przyczyniały się do poprawy konkurencyjności gospodarstwa rolnego i jego zorientowania na rynek. W przypadku możliwości racjonalnego zastosowania, obligatoryjne jest zastosowanie dostępnych na rynku technologii, które zapewniają ograniczenie szkodliwego wpływu

PROJEKT

	rolnictwa na środowisko, energooszczędnych, niskoemisyjnych itp. W przypadku inwestycji budowalnych projekt powinien zawierać rozwiązania ograniczające emisję GHG, presję produkcji rolnej na środowisko naturalne i klimat oraz uwzględniać rozwiązania związane z odnawialnymi źródłami energii. Wielkość ekonomiczna gospodarstwa uprawnionego do otrzymania pomocy wynosi co najmniej 25 tys. euro. Górne progi wielkości ekonomicznej są w trakcie opracowania. Rolnik posiadający gospodarstwo o powierzchni powyżej 300 ha nie może ubiegać się o pomoc w ramach tego instrumentu wsparcia. W przypadku producentów rolnych będących członkami Organizacji Producentów, realizującej Program Operacyjny wspierany ze środków UE w ramach interwencji sektorowych, o których mowa w art. 39 projektu rozporządzenia dot. Planów Strategicznych, pomoc nie dotyczy działań/inwestycji realizowanych w ramach tego Programu Operacyjnego. Nie przewiduje się wsparcia gospodarstw w zakresie: – chowu drobiu, chyba że produkcja jest ekologiczna albo operacja będzie polegała na zmianie sposobu chowu z konwencjonalnego na ekologiczny, – pszczelarstwa, – zwierząt futerkowych, z wyjątkiem królika utrzymywanego w celu produkcji surowca mięsnego. Beneficjent zobowiązuje się do prowadzenia w gospodarstwie co najmniej uproszczonej rachunkowości od dnia przyznania pomocy.
Opis kryteriów wyboru	Preferencje w szczególności dla inwestycji: a. dotyczących rolnictwa ekologicznego (w przypadku obszaru a), b. dotyczących innych systemów jakości (w przypadku obszaru a), c. dotyczących poprawy jakości produkcji (inne niż uczestnictwo w systemach), d. realizowanych przez rolnika, który należy do grupy producentów, organizacji producentów, spółdzielni (jeśli nie jest grupą), klastra, e. innowacyjnych lub cyfrowych, f. dotyczących bezpiecznego dla konsumenta i efektywnego przedłużania trwałości produktów, przechowalnictwa lub lepszego przygotowania do sprzedaży (w przypadku obszaru b).
Opis formy pomocy	Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowalnych operacji.
Wysokość wsparcia	50% kosztów operacji kwalifikujących się do wsparcia w przypadku rolników, którzy nie ukończyli 40 roku życia albo 40% tych kosztów w przypadku pozostałych operacji. Maksymalna wysokość pomocy udzielonej jednemu beneficjentowi i na jedno gospodarstwo rolne w ramach interwencji w okresie realizacji planu nie może przekroczyć: 200 000 tys. zł- limit pomocy w przypadku zakupu maszyn i urządzeń oraz inwestycji niematerialnych, 1 mln zł - w przypadku inwestycji budowlanych.

PROJEKT

Art. 68 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (instrumenty finansowe)**
Cel Szczegółowy	**Cel 2: Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację.**
Beneficjent	Rolnik w rozumieniu art. 3 lit. a projektu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczącego wsparcia na podstawie planów strategicznych
Opis zakresu interwencji	Celem interwencji jest zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw poprzez: a) racjonalizację technologii produkcji, b) wprowadzenie nowoczesnych, w tym cyfrowych, technologii lub innowacji, c) zmianę profilu produkcji, d) poprawę jakości produkcji, e) zwiększenie wartości dodanej produktu. W ramach interwencji możliwa będzie realizacji inwestycji: a. o charakterze innowacyjnym lub wpływającym na cyfryzację, automatyzację działalności rolniczej prowadzonej w gospodarstwie, w tym w rolnictwo precyzyjne, które nie zostaną objęte wsparciem w ramach innych instrumentów Planu. b. innych niż objęte zakresem w pkt. a, ale dotyczące produkcji rolnej w zakresie racjonalizacji technologii produkcji, zmiany profilu produkcji, poprawy jakości produkcji lub zwiększenia wartości dodanej produktu. c. dotyczących przechowalnictwa, suszenia, magazynowania, przygotowywania produktów rolnych do sprzedaży. d. dotyczących sprzedaży bezpośredniej/dostaw bezpośrednich. Interwencja wspiera inwestycje materialne lub niematerialne. a. koszty budowy lub modernizacji budynków lub budowli; b. koszty zakupu (w tym również instalacji) lub leasingu, zakończonego przeniesieniem prawa własności, nowych maszyn i wyposażenia do wartości rynkowej majątku; c. koszty zakupu (w tym również instalacji) lub budowy elementów infrastruktury; d. koszty ogólne związane z wydatkami, o których mowa w ww. punktach, takie jak koszty przygotowania dokumentacji technicznej operacji, sprawowania nadzoru inwestorskiego lub autorskiego, czy koszty związane z kierowaniem robotami budowlanymi, opłaty za konsultacje, opłaty za doradztwo na temat zrównoważenia środowiskowego i gospodarczego, w tym studia wykonalności; e. koszty zakupu lub rozwoju oprogramowania komputerowego i zakupu patentów, licencji, praw autorskich, znaków towarowych.
Opis warunków kwalifikowalności	O pomoc może ubiegać się rolnik, który prowadzi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej działalność rolniczą, z której uzyskuje przychód. W przypadku produkcji zwierzęcej pomoc dotyczy wyłącznie produkcji w zakresie zwierząt gospodarskich w rozumieniu przepisów o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich. Operacje mogą dotyczyć produkcji produktów rolnych, żywnościowych jak i nieżywnościowych, przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie oraz sprzedaży bezpośredniej/dostaw bezpośrednich. Pomoc nie dotyczy gospodarstw rolnych prowadzonych wyłącznie w celach naukowo-badawczych. W ramach tej interwencji mogą być realizowane wyłącznie takie rodzaje operacji, które będą przyczyniały się do poprawy konkurencyjności gospodarstwa rolnego i jego

PROJEKT

	zorientowania na rynek. W przypadku możliwości racjonalnego zastosowania, obligatoryjne jest zastosowanie dostępnych na rynku technologii, które zapewniają ograniczenie szkodliwego wpływu rolnictwa na środowisko, energooszczędnych, niskoemisyjnych itp. W przypadku inwestycji budowalnych projekt powinien zawierać rozwiązania ograniczające emisję GHG, presję produkcji rolnej na środowisko naturalne i klimat oraz uwzględniać rozwiązania związane z odnawialnymi źródłami energii. Nie udziela się wsparcia na inwestycje mające na celu dostosowanie do norm lub wymogów unijnych.
Opis kryteriów wyboru	Nie stosuje się
Opis formy pomocy	Instrumenty finansowe – gwarancje
Wysokość wsparcia	Do ustalenia w toku ustanawiania instrumentów finansowych

PROJEKT

Art. 68 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**Scalanie gruntów wraz z zagospodarowaniem poscaleniowym**
Cel Szczegółowy	**Cel 2: Zwiększenie zorientowanie na rynek i konkurencyjność, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację**
Beneficjent	Starosta
Opis zakresu interwencji	Interwencja przyczyni się do poprawy rozłogu gruntów, a w konsekwencji - do poprawy konkurencyjności polskiego rolnictwa poprzez realizację inwestycji polegających na budowie lub modernizacji dróg dojazdowych do gruntów rolnych i leśnych oraz urządzeń wodnych zwiększających retencję. Koszty kwalifikowalne: – koszty opracowania projektu scalenia (dokumentacji geodezyjno-prawnej), – koszty zagospodarowania poscaleniowego związanego z organizacją rolniczej przestrzeni produkcyjnej, – koszty ogólne, bezpośrednio związane z przygotowaniem i realizacją operacji.
Opis warunków kwalifikowalności	Realizowane na gruntach, dla których ponad 50% powierzchni uprawnione jest do otrzymania jednolitej płatności obszarowej (grunty utrzymywane w dobrej kulturze rolnej zgodnej z ochroną środowiska) Spełnia wymagania wynikające z obowiązujących przepisów prawa, które mają zastosowanie do tej operacji Określono środowiskowe uwarunkowania realizacji przedsięwzięcia. Opracowano założenia do projektu scalenia gruntów. Zgodne z ustawą z dnia 26 marca 1982 r. o scalaniu i wymianie gruntów (Dz. U. z 2018 r. poz. 908) w szczególności poparte wystąpieniem do starosty ponad 50% właścicieli gospodarstw rolnych z projektowanego obszaru scalenia lub na wniosek właścicieli gruntów, których łączny obszar przekracza połowę powierzchni projektowanego obszaru scalenia. Pomocy nie przyznaje się na realizacje scaleń infrastrukturalnych.
Opis kryteriów wyboru	Przewiduje się preferencje dla interwencji przyczyniających się do zwiększenia retencji wodnej na gruntach rolnych (mała retencja wodna w tym tworzenie lub odtworzenie śródpolnych oczek wodnych i mokradeł czy małych zbiorników wodnych) oraz zawierających rozwiązania ukierunkowane na ochronę przyrody i ochronę środowiska (zachowanie zadarnionych skarp oraz zachowanie lub wyznaczanie pasów ochronnych o charakterze zakrzewień lub zadrzewień śródpolnych, wyznaczenie granicy polno-leśnej czy strefy buforowej).
Opis formy pomocy	Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowalnych operacji.
Wysokość wsparcia	100% kosztów kwalifikowalnych Wysokość pomocy na opracowanie projektu scalenia nie może przekroczyć kwoty: – równowartości ……. euro na 1 ha gruntów objętych postępowaniem scaleniowym dla województw: dolnośląskiego, lubelskiego, małopolskiego, podkarpackiego, śląskiego, świętokrzyskiego; – równowartości ……. euro na 1 ha gruntów objętych postępowaniem scaleniowym dla pozostałych województw. Wysokość pomocy na wykonanie zagospodarowania poscaleniowego nie może przekroczyć kwoty: – równowartości …….. euro na 1 ha gruntów objętych postępowaniem scaleniowym dla województw: dolnośląskiego, lubelskiego, małopolskiego, podkarpackiego, śląskiego, świętokrzyskiego; – równowartości ……. euro na 1 ha gruntów objętych postępowaniem scaleniowym dla pozostałych województw. Wysokość stawek jest przedmiotem analizy

PROJEKT

Art. 68 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**Rozwój usług na rzecz rolnictwa i leśnictwa**
Cel Szczegółowy	**Cel 7: Przyciąganie młodych rolników i ułatwianie rozwoju działalności gospodarczej** *Cel 4: Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, a także wykorzystanie zrównoważonej energii,* *Cel 5: Wspieranie zrównoważonego rozwoju i wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze* *cel 6 - Przyczynianie się do ochrony różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu* *Cel 8: Promowanie zatrudnienia, wzrostu, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki i zrównoważonego leśnictwa*
Beneficjent	Osoba fizyczna/prawna/jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej: – prowadząca działalność gospodarczą w ramach świadczenia usług rolniczych jako mikro- lub małe przedsiębiorstwo wspomagającą produkcję roślinną, lub wspomagającą chów i hodowlę zwierząt gospodarskich, lub następującą po zbiorach; – prowadząca działalność gospodarczą w ramach świadczenia usług leśnych jako mikro- lub małe przedsiębiorstwo; – prowadząca lub podejmująca działalność gospodarczą w ramach świadczenia usług rolniczych jako mikro-, małe- lub średnie- przedsiębiorstwo z wykorzystaniem technologii cyfrowych (Rolnictwo 4.0) lub w zakresie zabezpieczenia/utrzymania urządzeń wodnych dla spółek wodnych; – prowadząca działalność gospodarczą w ramach świadczenia usług rolniczych lub leśnych jako mikro-, małe- lub średnie- przedsiębiorstwo w ramach mycia i dezynfekcji budynków inwentarskich, hal produkcyjnych oraz urządzeń, maszyn i pojazdów rolniczych i leśnych.
Opis zakresu interwencji	Celem interwencji jest wdrażanie nowych modeli biznesu i organizacji rynku na obszarach wiejskich, jak również wzrost poziomu przedsiębiorczości rolniczej poprzez wsparcie inwestycyjne podmiotów świadczących usługi na rzecz rolnictwa lub leśnictwa, w tym również przez ochronę zasobów naturalnych oraz klimatu również z wykorzystaniem innowacji i rozwiązań cyfrowych. **Zakres interwencji:** Inwestycje dotyczące działalności polegającej na świadczeniu usług rolniczych i leśnych. **Koszty kwalifikowalne w ramach świadczenia usług rolniczych wspomagających produkcję roślinną, lub wspomagających chów i hodowlę zwierząt gospodarskich, lub następujących po zbiorach:** – koszty zakupu (wraz z instalacją) lub leasingu zakończonego przeniesieniem prawa własności nowych maszyn, urządzeń lub sprzętu komputerowego, do wartości rynkowej majątku, – koszt zakupu ciągnika rolniczego w części nie przekraczającej 50% pozostałych kosztów kwalifikowanych. Kosztem kwalifikowalnym nie może być leasing zwrotny, dodatkowe koszty związane z umową leasingu, takie jak np. marża finansującego i ubezpieczenie oraz podatek VAT.

PROJEKT

Koszty kwalifikowalne w ramach świadczenia usług rolniczych w zakresie zabezpieczenia/utrzymania urządzeń wodnych dla spółek wodnych:

- koszty zakupu nowego sprzętu zmechanizowanego służącego utrzymaniu urządzeń melioracji wodnych wykorzystywanych dla celów ochrony terenu przed skutkami powodzi lub deszczu nawalnego, w szczególności ciągników, koparek, rębaków do drewna, kos spalinowych, kosiarek samojezdnych oraz osprzętu do koparek i ciągników, w tym kosiarek, odmularek, rębaków do drewna, przyczep,
  koszty zakupu nowych maszyn wielozadaniowych do regeneracyjnego kształtowania cieków wodnych i obszarów wodno-błotnych, maszyn do układania drenażu, maszyn do kopania stawów, zbiorników.

Koszty kwalifikowalne w ramach świadczenia usług rolniczych z wykorzystaniem technologii cyfrowych:

1. koszty stacji bazowych służących do przesyłu danych, np. LoRaWan, sensorów, czujników do pomiaru wilgotności gleby, zasolenia gleby, temperatury, jakości powietrza, urządzeń sterujących, pedometrów i akcelerometrów, dronów do inspekcji infrastruktury (np. ogrodzeń, zadaszeń, wodopojów), stacji meteo,
2. koszty sprzętu komputerowego typu: laptop, tablet, telefon, serwer - w części nie przekraczającej 20% pozostałych kosztów kwalifikowalnych,
3. koszty aplikacji wspomagających wdrażane w ramach operacji technologie cyfrowe – w części nie przekraczającej 20% pozostałych kosztów kwalifikowalnych.

Kosztem kwalifikowalnym w ramach świadczenia usług rolniczych z wykorzystaniem technologii cyfrowych nie może być rozbudowa infrastruktury sieci 5G i sieci światłowodowej.

Koszty kwalifikowalne w ramach świadczenia usług rolniczych w zakresie mycia i dezynfekcji budynków inwentarskich, hal produkcyjnych oraz urządzeń, maszyn i pojazdów rolniczych i leśnych obejmują w szczególności koszty zakupu nowego sprzętu oraz środków do dezynfekcji służących i umożliwiających wykonywanie tego rodzaju usług.

Koszty kwalifikowalne w ramach świadczenia usług rolniczych i leśnych związane z ochroną środowiska i klimatu w szczególności:

1. koszty zakupu urządzeń wspierających proces podejmowania decyzji, w tym np. urządzenia GPS pozwalające mapować pola, komputery pokładowe sterujące precyzyjną dawką nawozów mineralnych, środków ochrony roślin,
2. koszty zakupu opryskiwaczy do stosowania środków ochrony roślin, w tym precyzyjne sterowane elektronicznie, urządzeniami antyznoszeniowymi,
3. koszty zakupu maszyn do stosowania nawozów mineralnych, w tym precyzyjne dawkowanie, doglebowa aplikacja,
4. koszty zakupu maszyn do aplikacji nawozów wapniowych,
5. koszty zakupu wozów asenizacyjnych z niskoemisyjnymi aplikatorami (doglebowe, węże wleczone itp.),
6. koszty zakupu maszyn do zakwaszania gnojowicy,
7. koszty zakupu rozrzutników obornika i kompostu z urządzeniami do bezpośredniego przykrycia nawozu,
8. koszty zakupu adapterów do bezpośredniego przykrycia obornika/kompostu,
9. koszty zakupu maszyn do uprawy gleby, w tym agregaty do uprawy bezorkowej,

PROJEKT

	10. koszty zakupu maszyn lub urządzeń lub sprzętów niezbędnych do przygotowania gleby i zalesień, pielęgnacji upraw leśnych, ochrony lasu, przycinania lub zrębkowania oraz maszyn służących do pozyskiwania i zbioru biomasy leśnej na cele energetyczne w ramach usług leśnych, **Koszty ogólne.**
Opis warunków kwalifikowalności	O pomoc może ubiegać się podmiot, który nie korzystał ze wsparcia w ramach PROW 2014-2020, Rozwój przedsiębiorczości - rozwój usług rolniczych.
Opis kryteriów wyboru	Kryteria selekcji uwzględniać będą preferencje w następujących obszarach: 1. struktura gospodarstw na danym obszarze (preferencje dla świadczenia usług dla średnich i małych gospodarstw), 2. świadczenie usług rolniczych z wykorzystaniem technologii (Rolnictwo 4.0) w następujących obszarach tematycznych: • ograniczenie zużycia środków ochrony roślin, • zrównoważone gospodarowanie zasobami wodnymi, • nowoczesne zarządzanie stadem zwierząt, 3. innowacyjność poprzez uruchomienie nowych usług lub zmianę technologii oferowanych usług, z wykorzystaniem, nowych maszyn i urządzeń, które dotychczas nie były stosowane u danego usługodawcy w przypadku operacji polegających na rozwijaniu działalności w zakresie świadczenia usług rolniczych lub leśnych; 4. przeciwdziałanie zmianom klimatu poprzez wykonywanie usług za pomocą technologii, maszyn, urządzeń i sprzętu ograniczających niekorzystne oddziaływanie na środowisko naturalne, natomiast w organizacji wykonywania usług zastosowane będą rozwiązania służące oszczędności zasobów, energii, wody, w sposób niskoemisyjny; 5. doświadczenie lub uzasadnienie potencjału, lub kwalifikacji, lub prowadzenie działalności odpowiedniej do realizacji operacji w zakresie świadczenia usług rolniczych i leśnych; 6. świadczenie usług rolniczych dla spółek wodnych w ramach zabezpieczenia/utrzymania urządzeń wodnych dla spółek wodnych.
Opis formy pomocy	Zwrot kosztów kwalifikowalnych rzeczywiście poniesionych przez beneficjenta.
Wysokość wsparcia	Do 500 tys. zł Dofinansowanie do 50% kosztów kwalifikowalnych w przypadku operacji realizowanych w zakresie świadczenia usług rolniczych i leśnych. Dofinansowanie do 65% kosztów kwalifikowalnych w przypadku operacji realizowanych w zakresie świadczenia usług rolniczych z wykorzystaniem technologii cyfrowych (Rolnictwo 4.0) lub w ramach zabezpieczenia/utrzymania urządzeń wodnych dla spółek wodnych lub w przypadku operacji realizowanych w zakresie świadczenia usług rolniczych i leśnych związanych z ochroną środowiska i klimatu.

PROJEKT

Art. 68 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości, w tym przez angażowanie się producentów rolnych w sektorze przetwórstwa produktów rolnych i poprawa jego konkurencyjności (dotacja)**
Cel Szczegółowy	**Cel 3: Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości** *Cel 8: Promowanie zatrudnienia, wzrostu, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki i zrównoważonego leśnictwa*
Beneficjent	**1. Rolnik, małżonek rolnika** – w ramach rolniczego handlu detalicznego (RHD) na**:** a) rozpoczęcie działalności w zakresie przetwarzania lub zbywania przetworzonych produktów rolnych i nierolnych, w gospodarstwie o wielkości ekonomicznej 25 tys. i powyżej, lub b) kontynuację uprzednio zarejestrowanej działalności w zakresie przetwarzania lub zbywania przetworzonych produktów rolnych i nierolnych, **2. Rolnik, domownik, małżonek rolnika –** pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej (w tym MOL): • w zakresie przetwarzania produktów rolnych oraz wytwarzania w wyniku tego procesu produktów rolnych i nierolnych lub • w zakresie przechowywania, sortowania, pakowania oraz przygotowywania do sprzedaży i sprzedaży produktów rolnych, w tym sprzedaży tych produktów na rynkach hurtowych, zorganizowanych platformach handlowych (elektroniczne, zorganizowane platformy handlowe, giełdy towarowe), rynkach o charakterze regionalnym. 3. **Mikroprzedsiębiorca (posiadający gospodarstwo rolne i wykorzystujący własne produkty rolne do przetwarzania)** – na kontynuowanie działalności gospodarczej w zakresie przetwarzania produktów rolnych i wytwarzania w wyniku tego procesu produktów rolnych i nierolnych, **a wyłącznie w przypadku mikroprzedsiębiorców posiadających status zorganizowanej formy współpracy rolników takiej jak**: grupa producentów rolnych, spółdzielnia, związek grup producentów, organizacja producentów i jej zrzeszenia, międzybranżowy związek producentów, spółdzielnie rolników - **również** na inwestycje w zakresie wprowadzania do obrotu produktów rolnych, w tym na rynkach hurtowych, zorganizowanych platformach handlowych, rynkach o charakterze regionalnym. 4. **Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP)** na realizację inwestycji o większej skali, prowadzących działalność gospodarczą w zakresie przetwarzania produktów rolnych i wytwarzania w wyniku tego procesu produktów rolnych, **a wyłącznie w przypadku MŚP posiadających status zorganizowanej formy współpracy rolników takiej jak**: grupa producentów rolnych, spółdzielnia, związek grup producentów, organizacja producentów i jej zrzeszenia, międzybranżowy związek producentów, spółdzielnie rolników - **również** na inwestycje w zakresie wprowadzania do obrotu produktów rolnych, w tym na rynkach hurtowych, zorganizowanych platformach handlowych, rynkach o charakterze regionalnym.
Opis zakresu interwencji	Pomoc udzielana jest na inwestycje materialne i niematerialne dotyczące przetwarzania lub sprzedaży/zbywania produktów rolnych (tj. produktów

PROJEKT

	wymienionych w Załączniku nr 1 do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej) oraz wytwarzania produktów nierolnych (pomoc *de minimis*), z wyłączeniem produktów rybnych. **Zakres kosztów kwalifikowalnych:** **Ryczałt** – którego środki finansowe będą wydatkowane na pokrycie kosztów inwestycji materialnych i niematerialnych związanych z zakładaniem i rozwijaniem danej działalności (w tym również specjalistyczne środki transportu). **Refundacja** poniesionych kosztów w ramach inwestycji materialnych i niematerialnych w zakresie kosztów budowy i zakupu technologii w zakresie przetwarzania produktów rolnych oraz infrastruktury w zakresie sprzedaży hurtowej produktów rolnych.
Opis warunków kwalifikowalności	**<u>Rolnik, domownik, małżonek rolnika i mikroprzedsiębiorca</u>** – deklaracja założenia i utrzymania prowadzenia działalności gospodarczej/MOL/RHD – dotyczy rolników, ich małżonków, domowników, – w przypadku operacji realizowanej w ramach rolniczego handlu detalicznego (RHD), wielkość ekonomiczna gospodarstwa 25 tys. i powyżej , **<u>MŚP</u>** – wnioskodawca deklaruje, że po zakończeniu realizacji projektu będzie nabywał produkty rolne (zobowiązanie weryfikowanie po zakończeniu inwestycji i wypłacie pomocy) bezpośrednio od producentów rolnych, grup producentów rolnych lub ich związków, uznanych organizacji producentów lub ich zrzeszeń, spółdzielni lub ich związków (co najmniej 50% całkowitej ilości surowców niezbędnych do produkcji, umowy na dostawy co najmniej 3 letnie przez okres co najmniej 5 lat) – warunek nie dotyczy zorganizowanych form współpracy rolników (j.w.), albo w ramach rynku zorganizowanego na podstawie ustawy o giełdach towarowych i ustawy o obrocie instrumentami finansowymi.
Opis kryteriów wyboru	1) preferencja dla przedsięwzięć realizowanych przez zorganizowane formy współpracy rolników i przetwórców nabywających produkty zorganizowanych form współpracy rolników (j.w.), 2) preferencja dla operacji przyczyniających się do realizacji założeń Strategii „Od pola do stołu" – zrównoważone metody przetwarzania, znakowania, etykietowania, gospodarki obiegu zamkniętego, przetwarzanie i wytwarzanie wyrobów ekologicznych (koszty kwalifikowalne przyczyniające się do realizacji tej Strategii), przetwarzanie produktów certyfikowanych w ramach systemu integrowanej produkcji roślin, 3) preferencja dla podmiotów przetwarzających produkty uboczne powstające w procesie wytwarzania żywności, żywność wycofywaną z obrotu ze względu na wady jakości handlowej środków spożywczych lub ich opakowań, odpady żywnościowe oraz wytwarzających biogaz i inne biokomponenty na potrzeby prowadzonej działalności przetwórczej, w tym na cele niespożywcze, 4) preferencja dla operacji posiadających komponent kosztów inwestycyjnych dotyczących ochrony środowiska, 5) preferencja dla projektów, w których co najmniej 50% kosztów kwalifikowalnych

PROJEKT

	dotyczy inwestycji o charakterze innowacyjnym. 6) Preferencja dla uczestnictwa w systemach jakości żywności lub przetwarzania produktów certyfikowanych w ramach systemu integrowanej produkcji roślin ---------- Dodatkowo dla rolników rozpoczynających działalność przetwórczą: 7) preferencja dla osób ubezpieczonych w KRUS w pełnym zakresie, 8) preferencja dla młodych rolników tj. rolników do 40 roku życia, 9) preferencja dla gospodarstw położonych na obszarach górskich.
Opis formy pomocy	**REFUNDACJA** Na operacje dotyczące inwestycji realizowanych przez mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP), w tym mikroprzedsiębiorców (posiadających gospodarstwo rolne i wykorzystujący własne produkty rolne do przetwarzania). **RYCZAŁT** Na zakładanie i rozwijanie działalności przez rolników, ich małżonków i domowników w zakresie przetwarzania i zbywania/sprzedaży produktów rolnych w ramach rolniczego handlu detalicznego i zakładania działalności gospodarczej/MOL w zakresie przetwarzania produktów rolnych.
Wysokość wsparcia	**Intensywność pomocy:** **RYCZAŁT** – nie określa się **REFUNDACJA** **– do 50%** kosztów kwalifikowalnych operacji w przypadku mikro, małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) prowadzących działalność w zakresie przetwarzania produktów rolnych i wytwarzania produktów rolnych i nierolnych, W celu zachęcania do realizacji wspólnych projektów przez zorganizowane formy współpracy rolników. **– do 60%** kosztów kwalifikowalnych operacji dla beneficjentów prowadzących działalność jako: grupa producentów rolnych, spółdzielnia, związek grup producentów, międzybranżowy związek producentów, spółdzielnia rolników, **– do 60%** kosztów kwalifikowalnych operacji dla beneficjentów prowadzących działalność jako uznana organizacja producentów lub zrzeszenie organizacji producentów. **Ostateczny poziom dofinansowania zostanie określony po ustaleniu kwoty alokacji na działanie.** **----------** **Maksymalna wysokość pomocy** przyznana w formie refundacji w okresie realizacji Programu jednemu beneficjentowi wynosi: – w przypadku mikro, małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) **– 10 000 000 zł,** – w przypadku mikroprzedsiębiorcy mikroprzedsiębiorcy (posiadający gospodarstwo rolne i wykorzystujący własne produkty rolne do przetwarzania) **– 500 000 zł.** **Kwota ryczałtu** na zakładanie i rozwijanie działalności RHD oraz działalności zakładanie działalności gospodarczej/MOL w zakresie przetwarzania i zbywania/sprzedaży produktów rolnych wynosi **200 000 zł.**

PROJEKT

	Ostateczna maksymalna kwota pomocy będzie ustalona w oparciu o analizę pod kątem ustalenia stawki ryczałtowej i alokacji finansowej dla tego działania.
Art. 68 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości, w tym przez angażowanie się producentów rolnych w sektorze przetwórstwa produktów rolnych i poprawa jego konkurencyjności (instrumenty finansowe)**
Cel Szczegółowy	**Cel 3: Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości** *Cel 8: Promowanie zatrudnienia, wzrostu, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki i zrównoważonego leśnictwa*
Beneficjent	**1. Rolnik, małżonek rolnika** – w ramach rolniczego handlu detalicznego (RHD) na a) rozpoczęcie działalności w zakresie przetwarzania lub zbywania przetworzonych produktów rolnych i nierolnych w gospodarstwie o wielkości ekonomicznej 25 tys. i powyżej. lub b) kontynuację uprzednio zarejestrowanej działalności rozpoczęcie w zakresie przetwarzania lub zbywania przetworzonych produktów rolnych i nierolnych. **2. Rolnik, domownik, małżonek rolnika –** pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej (w tym MOL): • w zakresie przetwarzania produktów rolnych oraz wytwarzania w wyniku tego procesu produktów rolnych (objętych Załącznikiem nr 1 do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej) i nierolnych lub • w zakresie przechowywania, sortowania, pakowania oraz przygotowywania do sprzedaży i sprzedaży produktów rolnych, w tym sprzedaży tych produktów na rynkach hurtowych, zorganizowanych platformach handlowych (elektroniczne, zorganizowane platformy handlowe, giełdy towarowe), rynkach o charakterze regionalnym. 3. **Mikroprzedsiębiorca (posiadający gospodarstwo rolne i wykorzystujący własne produkty rolne do przetwarzania)** – na kontynuowanie działalności gospodarczej (w tym MOL) w zakresie przetwarzania produktów rolnych i wytwarzania w wyniku tego procesu produktów rolnych i nierolnych; **a wyłącznie w przypadku mikroprzedsiębiorców posiadających status zorganizowanej formy współpracy rolników takiej jak**: grupa producentów rolnych, spółdzielnia, związek grup producentów, organizacja producentów i jej zrzeszenia, międzybranżowy związek producentów, spółdzielnie rolników - **również** na inwestycje w zakresie wprowadzania do obrotu produktów rolnych, w tym na rynkach hurtowych, zorganizowanych platformach handlowych, rynkach o charakterze regionalnym. **4. Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP)** na realizację inwestycji o większej skali, prowadzących działalność gospodarczą w zakresie przetwarzania produktów rolnych i wytwarzania w wyniku tego procesu produktów rolnych i nierolnych, **a wyłącznie w przypadku MŚP posiadających status zorganizowanej formy współpracy rolników takiej jak**: grupa producentów rolnych, spółdzielnia, związek grup producentów, organizacja producentów i jej zrzeszenia, międzybranżowy związek producentów, spółdzielnie rolników - **również** na inwestycje w zakresie przechowywania, sortowania, pakowania oraz przygotowywania do sprzedaży produktów rolnych lub sprzedaży tych produktów, zlokalizowane i wykorzystywane na terenie rynku hurtowego, rynkach o charakterze regionalnym.

PROJEKT

	Duże przedsiębiorstwa – wyłącznie w zakresie wytwarzania gotowej paszy wolnej od organizmów genetycznie modyfikowanych (bez GMO) w oparciu o rośliny białkowe oraz w zakresie większych projektów wykraczających poza zakres pomocy *de minimis* w zakresie przetwarzania odpadów z produkcji rolnej i wytwarzania bardziej przetworzonych produktów np. bioproduktów czy biogazu.
Opis zakresu interwencji	Pomoc z wykorzystaniem instrumentów finansowych udzielana jest na inwestycje materialne i niematerialne dotyczące przetwarzania lub sprzedaży/zbywania produktów rolnych (tj. produktów wymienionych w Załączniku nr 1 do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej) i nierolnych, z wyłączeniem produktów rybnych. **Instrument finansowy –** szczegółowe formy wsparcia zostaną określone po zakończeniu ustaleń w zakresie budżetu Programu (gwarancje bankowe – w zakresie kredytów inwestycyjnych i obrotowych oraz pożyczki)
Opis warunków kwalifikowalności	**Rolnik, domownik, małżonek rolnika i mikroprzedsiębiorca** – deklaracja założenia i utrzymania prowadzenia działalności gospodarczej/MOL/RHD – dotyczy rolników, ich małżonków, domowników, – w przypadku operacji realizowanej w ramach rolniczego handlu detalicznego (RHD), wielkość ekonomiczna gospodarstwa 25 tys.i powyżej – wnioskodawca przetwarza produkty rolne i wytwarza w wyniku tego procesu produkty rolne i nierolne (Annex i non-Annnex), **MŚP –** podmiot prowadzi działalność jako mikro, małe lub średnie przedsiębiorstwo, – wnioskodawca przetwarza produkty rolne i wytwarza w wyniku tego procesu produkty rolne i nierolne (Annex i non-Annnex), **Duże przedsiębiorstwa** – wnioskodawca wytwarza pasze bez GMO w oparciu o produkcję roślin białkowych, – wnioskodawca przetwarza produkty rolne i wytwarza w wyniku tego procesu produkty rolne i nierolne (Annex i non-Annnex) – większe projekty wykraczające poza zakres pomocy *de minimis,* w zakresie przetwarzania odpadów z produkcji rolnej i wytwarzania bardziej przetworzonych produktów np. bioproduktów czy biogazu, --- Ponadto w przypadku realizacji inwestycji w zakresie przechowywania, sortowania, pakowania oraz przygotowywania do sprzedaży i sprzedaży produktów rolnych na rynkach hurtowych, zorganizowanych platformach handlowych (elektroniczne, zorganizowane platformy handlowe, giełdy towarowe), rynkach o charakterze regionalnym: – wnioskodawca posiada status zorganizowanej formy współpracy rolników takiej jak: grupa producentów rolnych, spółdzielnia, związek grup producentów, organizacja producentów i jej zrzeszenia, międzybranżowy związek producentów, spółdzielnia rolników.
Opis kryteriów wyboru	Nie stosuje się
Opis formy pomocy	Instrumenty finansowe – gwarancje
Wysokość wsparcia	Do ustalenie w określaniu instrumentów finansowych

PROJEKT

Art. 69 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**Premie dla młodych rolników**
Cel Szczegółowy	**Cel 7: Przyciąganie młodych rolników i ułatwianie rozwoju działalności gospodarczej na obszarach wiejskich**
Beneficjent	Młody rolnik – osoba, która ma nie więcej niż 40 lat i po raz pierwszy rozpoczyna prowadzenie **działalności rolniczej** w gospodarstwie rolnym jako jedyny kierujący. Prowadzenie działalności rolniczej w gospodarstwie rolnym rozpoczyna się co do zasady z dniem, gdy osoba ubiegająca się o przyznanie pomocy stała się właścicielem lub objęła w posiadanie gospodarstwo rolne o powierzchni co najmniej 1 ha użytków rolnych. W uzasadnionych przypadkach można wyznaczyć późniejszą datę rozpoczęcia **działalności rolniczej** w gospodarstwie. Kierujący prowadzi **działalność rolniczą** w gospodarstwie rolnym osobiście (pracuje w tym gospodarstwie oraz podejmuje wszelkie decyzje dotyczące prowadzenia tej działalności), na własny rachunek i we własnym imieniu, ponosi koszty i czerpie korzyści w związku z prowadzeniem tej działalności.
Opis zakresu interwencji	Ułatwianie młodym rolnikom rozpoczęcia **działalności rolniczej** w gospodarstwie rolnym oraz dostosowanie strukturalne gospodarstw rolnych po rozpoczęciu działalności. Wsparcie dotyczy rozwoju **produkcji roślinnej lub zwierzęcej** w gospodarstwie, a także przygotowania do sprzedaży **produktów rolnych** wytwarzanych w gospodarstwie. W ramach inwestycji związanych z urządzeniem, dostosowaniami strukturalnymi lub rozwojem **działalności rolniczej** w gospodarstwie rolnym uwzględnia się przede wszystkim: a) inwestycje budowlane związane z budynkami lub budowlami wykorzystywanymi do **produkcji rolnej**, b) zakup nieruchomości rolnych, c) zakup zwierząt gospodarskich oraz innych zwierząt niezbędnych do prowadzenia produkcji zwierzęcej, d) zakup nowych maszyn, urządzeń i wyposażenia, w tym sprzętu komputerowego i oprogramowania służącego wsparciu prowadzenia **produkcji rolnej**. Nie są wspierane inwestycje budowlane realizowane na gruntach innych niż stanowiące własność wnioskodawcy lub beneficjenta, przedmiot użytkowania wieczystego lub przedmiot dzierżawy z Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa lub od jednostek samorządu terytorialnego.
Opis warunków kwalifikowalności	Warunki dostępu oraz zobowiązania beneficjenta: 1. rozpoczęcie prowadzenia **działalności rolniczej** (w gospodarstwie rolnym) nie wcześniej niż w okresie 24 miesięcy przed dniem złożenia wniosku o przyznanie pomocy; 2. rozpoczęcie prowadzenia **działalności rolniczej** w gospodarstwie rolnym o wielkości fizycznej równej co najmniej średniej wojewódzkiej lub krajowej (tej niższej) lub o wielkości ekonomicznej równej co najmniej 13 000 euro SO i nie więcej niż 150 000 euro SO; 3. powierzchnia użytków rolnych stanowiących przedmiot własności beneficjenta, użytkowania wieczystego lub dzierżawy z Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa lub od jednostek samorządu terytorialnego stanowi przynajmniej 70% średniej wojewódzkiej lub krajowej (tej niższej); 4. posiadanie odpowiednich kwalifikacji zawodowych lub uzupełnienie wykształcenia; 5. realizacja założeń biznesplanu, w tym w szczególności realizacja inwestycji związanych z urządzeniem, dostosowaniami strukturalnymi lub rozwojem **działalności rolniczej** w gospodarstwie rolnym; 6. osiągnięcie odpowiedniego wzrostu wielkości ekonomicznej lub odpowiedniej

PROJEKT

	wielkości ekonomicznej w wyniku realizacji biznesplanu; 7. podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy i w pełnym zakresie jako rolnik od dnia spełnienia warunku, z zastrzeżeniem dopełnienia którego została wydana decyzja w sprawie przyznania pomocy, co najmniej do dnia upływu 36 miesięcy od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy; beneficjent może być zwolniony z ww. zobowiązania w przypadku, gdy podejmuje okołorolniczą działalność gospodarczą na bazie swojego gospodarstwa rolnego (np. przetwarzanie produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie, usługi dla rolnictwa); 8. prowadzenie ewidencji przychodów i rozchodów w gospodarstwie; 9. prowadzenie **działalności rolniczej** w gospodarstwie jako kierujący co najmniej do dnia upływu 5 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy.
Opis kryteriów wyboru	Kryteria wyboru operacji dotyczą w szczególności: 1. kwalifikacji rolniczych; 2. powierzchni użytków rolnych w gospodarstwie; 3. przejmowania na własność przynajmniej jednego gospodarstwa w całości; 4. różnicy wieku pomiędzy przekazującym gospodarstwo w całości i na własność a młodym rolnikiem.
Opis formy pomocy	Premia w formie płatności ryczałtowej wypłacanej w dwóch transzach
Wysokość wsparcia	200 tys. zł

Art. 69 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**Premia na rozwój małych gospodarstw**
Cel Szczegółowy	**Cel 2: Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację.**
Beneficjent	Rolnik (rozumiany jako osoba fizyczna) będący posiadaczem samoistnym lub zależnym gospodarstwa rolnego prowadzący działalność rolniczą osobiście i na własny rachunek w celach zarobkowych.
Opis zakresu interwencji	**Cel interwencji** Restrukturyzacja gospodarstwa polegająca na zwiększeniu jego orientacji rynkowej (a w rezultacie konkurencyjności gospodarstwa). **Zakres interwencji** Operacje mogą dotyczyć produkcji i przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie, rolniczego handlu detalicznego, sprzedaży bezpośredniej oraz dostaw bezpośrednich. Nie przewiduje się wsparcia gospodarstw w zakresie produkcji trzody chlewnej (mniejsze gospodarstwa mają problemy z utrzymaniem wymogów bioasekuracyjnych). Możliwe będą inne wykluczenia. **Koszty kwalifikowalne** Nie dotyczy
Opis warunków kwalifikowalności	**Kryteria dostępu** O pomoc może ubiegać się rolnik prowadzący działalność rolniczą w celach zarobkowych, posiadający gospodarstwo rolne Wielkość ekonomiczna gospodarstwa uprawnionego do otrzymania pomocy wynosi poniżej 25 tys. euro. **Warunki kwalifikowalności**

PROJEKT

	Połączenie premii dla małych gospodarstw z wymogiem osiągnięcia co najmniej 30 % wzrostu wartości sprzedaży produktów z gospodarstwa/produkcji rolnej (w stosunku do wartości bazowej). W ramach tej interwencji mogą być realizowane wyłącznie takie rodzaje operacji, które będą przyczyniały się do zwiększenia orientacji rynkowej gospodarstwa rolnego. Beneficjent zobowiązuje się do prowadzenia w gospodarstwie w okresie związania celem ewidencji przychodów i rozchodów.
Opis kryteriów wyboru	**Preferencje** – produkcja w systemach jakości, – udział w zorganizowanych formach współpracy, – dla gospodarstwa, w którym co najmniej 50% gruntów użytkowanych przez to gospodarstwo znajduje się na ONW typ górski lub ONW typ specyficzny strefa II, w których co najmniej 50% powierzchni użytków rolnych jest położonych powyżej 350 m n.p.m.
Opis formy pomocy	Premia wypłacana w dwóch transzach
Wysokość wsparcia	**150 tys. zł** - gospodarstwa wprowadzające produkty na rynek w ramach tzw. krótkiego łańcucha dostaw (RHD, sprzedaż bezpośrednia, dostawy bezpośrednie), **100 tys. zł** - (produkcja konwencjonalna/pozostałe).

Art. 70 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**Dopłaty do składek ubezpieczenia upraw rolnych i zwierząt gospodarskich**
Cel Szczegółowy	**Cel 1: Wspieranie godziwych dochodów gospodarstw rolnych i ich odporności w całej Unii w celu zwiększenia bezpieczeństwa żywnościowego** *Cel 7: Przyciąganie młodych rolników i ułatwianie rozwoju działalności gospodarczej* *Celu 4 Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowania się do niej, a także wykorzystanie zrównoważonej energii*
Beneficjent	Producent rolny (gospodarstwo)
Opis zakresu interwencji	Zabezpieczenie dochodów producentów rolnych. Podstawowa dla rolnictwa produkcja roślinna, a częściowo także produkcja zwierzęca, odbywa się „pod gołym niebem" i nie można zabezpieczyć jej skutecznie przed nadmiernym deszczem, słońcem, wiatrem, mrozem, gradobiciem, chorobami, szkodnikami itp. Ponadto producent rolny w niewielkim stopniu ma wpływ na wybór miejsca prowadzenia swojej produkcji, gdyż odbywa się ona na terenie gospodarstwa, którego nie można przenieść, mimo faktu, iż miejsce to może być szczególnie narażone na różne czynniki pogodowe. Produkcja rolna w niewielkim stopniu odbywa się na zamkniętej, dokładnie ogrodzonej przestrzeni, co powoduje łatwy dostęp dla szkodników czy chorób roślin lub zwierząt. Charakterystyczna dla produkcji rolnej jest jej również sezonowość, powodująca spiętrzenie podaży produktów, co jest szczególnie niekorzystne ze względu na trudności z przechowaniem (spora część produktów należy do łatwo psujących się), a także odbywa się w trudnych warunkach środowiskowych. Powyższe czynniki w znaczący sposób wpływają na uzyskiwane przez producenta rolnego dochody z prowadzonej produkcji, czyli gospodarstwa

PROJEKT

	rolnego. Zatem odpowiedzią na prowadzenie działalności w warunkach ciągle występujących zagrożeń jest zastosowanie różnych działań zarządzania ryzykiem, czyli zespołu czynności, które pozwalają prowadzić gospodarstwo rolne ze świadomością istniejących niebezpieczeństw. Jednym z tych działań jest ubezpieczenie przez producenta rolnego swojej produkcji, a tym samym zabezpieczenie swoich dochodów umożliwiających dalsze prowadzenie i ewentualne rozwijanie produkcji oraz uzyskanie dochodów za swoją pracę.
Opis warunków kwalifikowalności	Dołączenie do wniosku polisy ubezpieczenia wraz z dowodem opłacenia składki z tytułu zawarcia tej umowy, w tym zobowiązanie do przestrzegania określonych w umowie ubezpieczenia zobowiązań do prowadzenia produkcji rolnej zgodnie z wymogami agrotechnicznymi. Zwrot części kosztów kwalifikowalnych poniesionych przez beneficjenta (na poziomie 70 % kosztów kwalifikowalnych). Ograniczenie stawki pomocy nastąpi poprzez wskazanie maksymalnej kwoty ubezpieczonego dochodu z jednostki produkcji rolnej podlegającej ubezpieczeniu.
Opis kryteriów wyboru	Nie będą określone kryteria selekcji.
Opis formy pomocy	Zwrot kosztów kwalifikowalnych
Wysokość wsparcia	Limit na gospodarstwo - 736 euro - Za podstawę do kalkulacji przyjęto średni koszt dofinansowania jednej umowy ubezpieczenia upraw rolnych z 2018 r.

Art. 70 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**Dofinansowanie Funduszy Ubezpieczeń Wzajemnych**
Cel Szczegółowy	**Cel 1: wspieranie godziwych dochodów gospodarstw rolnych i ich odporności w całej Unii w celu zwiększenia bezpieczeństwa żywnościowego**
Beneficjent	Producent rolny (gospodarstwo) – członek funduszu ubezpieczeń wzajemnych.
Opis zakresu interwencji	Zabezpieczenie dochodów producentów rolnych. Rolnictwo jest sektorem gospodarki o szczególnym znaczeniu dla państwa. Spośród wielu czynników kształtujących opłacalność działalności ekonomicznej w tej gałęzi gospodarki, istotne znaczenie ma długofalowa stabilizacja przychodów gospodarstw rolnych. Wzajemność ubezpieczeniowa ma na celu wspólne zabezpieczenie się przed negatywnymi skutkami zdarzeń losowych w rolnictwie. Forma wsparcia oparta na wzajemności charakteryzuje się przede wszystkim: – niezarobkowym celem działalności, – swobodą członkostwa i demokracją w zarządzaniu funduszem, producent rolny jest jednocześnie członkiem funduszu i ma prawo udziału w jego władzach, – ograniczeniem prób wyłudzeń odszkodowań. Forma funduszu ubezpieczeń wzajemnych ze swej istoty pozwala na niższy koszt składki do funduszu niż miałoby to miejsce w tradycyjnych ubezpieczeniach. Wypłaty odszkodowań w ramach funduszy zapewnią producentom rolnym uzyskanie dochodu z produkcji rolniczej pomimo wystąpienia strat w produkcji spowodowanych

PROJEKT

	wystąpieniem niekorzystnych zjawisk klimatycznych, chorób zwierząt lub roślin, inwazji szkodników lub straty spowodowane przez działanie podjęte zgodnie z dyrektywą 2000/29/WE w celu zwalczania lub powstrzymania choroby roślin lub szkodników lub skutków incydentu środowiskowego.
Opis warunków kwalifikowalności	Stawka płatności będzie wynikała z minimalnego progu wkładu własnego funduszu. Warunkiem uzyskania wsparcia jest przedstawienie dowodów utworzenia funduszu a w kolejnych latach kwota wypłaconych odszkodowań, w tym zobowiązanie do przestrzegania określonych w umowie członkostwa zobowiązań do prowadzenia produkcji rolnej zgodnie z wymogami agrotechnicznymi.
Opis kryteriów wyboru	Nie będą określone kryteria selekcji.
Opis formy pomocy	Zwrot kosztów kwalifikowalnych.
Wysokość wsparcia	Refundacji będzie podlegało 70 % kosztów utworzenia funduszu i 70 % kosztów wypłaconych odszkodowań z uwzględnieniem ograniczeń progowych. Limit wsparcia to 2 240 000 euro dla jednego funduszu ubezpieczeń wzajemnych, za podstawę do kalkulacji przyjęto 70% minimalnego wymogu kapitałowego z kwoty 2,5 mln euro (*art. 272 ustawy o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej*) oraz 70% rocznej kwoty wypłaconych odszkodowań szacowanych w pierwszym roku na 700 tysięcy euro. W kolejnych latach pomoc będzie dotyczyła wyłącznie refundacji 70% kwot wypłaconych odszkodowań.

PROJEKT

Art. 71 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**Współpraca Grup Operacyjnych EPI**
Cel Szczegółowy	**Cel 2: Zwiększenie zorientowania na rynek i poprawa konkurencyjności, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację** *Cel 9: Poprawa reakcji rolnictwa UE na potrzeby społeczne dotyczące żywności i zdrowia, w tym bezpiecznej, bogatej w składniki odżywcze i zrównoważonej żywności, zapobiegania marnotrawieniu żywności, jak również dobrostanu zwierząt.*
Beneficjent	**WSPARCIE PRZYGOTOWAWCZE:** osoba fizyczna/osoba prawna/jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej ze zdolnością prawną (1 podmiot zdolny do zawarcia umowy w imieniu partnerstwa). **REALIZACJA OPERACJI:** Osoby fizyczne/osoby prawne/ jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej ze zdolnością prawną – partnerzy Grupy Operacyjnej EPI nie posiadającej zdolności prawnej 1 podmiot zawiera umowę o przyznaniu pomocy (lider projektu) Grupa Operacyjna EPI posiadająca zdolność prawną.
Opis zakresu interwencji	Celem interwencji jest tworzenie Grup Operacyjnych EPI realizujących innowacyjne operacje: - odpowiadające na zapotrzebowanie rynkowe, - zmierzające do optymalizacji produkcji oraz poprawy konkurencyjności, - ukierunkowane na badania naukowe, technologię i cyfryzację. **Zakres interwencji:** **WSPARCIE PRZYGOTOWAWCZE -** fakultatywne (na opracowanie planu operacji dotyczącej realizacji projektu) **REALIZACJA OPERACJI** - rozwiązania w zakresie nowych/udoskonalonych produktów lub technologii, metod organizacji i marketingu w sektorach: rolnym, spożywczym i leśnym, w tym na rzecz rozwijania produkcji w systemach jakości żywności. Małe projekty na operacje w zakresie B+R+I (refundacja). **Koszty kwalifikowalne:** Wsparcie przygotowawcze – nie określa się (ryczałt). Realizacja operacji – refundacja/ryczałt. Koszty kwalifikowalne (forma refundacji) obejmują: – koszty ogólne; – koszty badań (intensywność pomocy do 100%); – koszty inwestycyjne (intensywność pomocy do 70%); – koszty bieżące (flat-rate financing), w tym koszty związane z działaniami na rzecz rozwijania produkcji w systemach jakości żywności.
Opis warunków kwalifikowalności	**Warunki dostępu:** **WSPARCIE PRZYGOTOWAWCZE:** Wsparcie fakultatywne. Uzyskanie wsparcia zobowiązuje EPI do aplikowania o środki w ramach Realizacji operacji, pod rygorem zwrotu pomocy.

PROJEKT

	Udział co najmniej 2 partnerów, obowiązkowy udział rolnika, przedsiębiorca z kodem PKD adekwatnym do operacji (I transza). Opracowanie planu operacji dotyczącej realizacji projektu (II transza) spełniającego poniższe wymogi: – określenie problemów jakie EPI zamierza rozwiązać poprzez realizację innowacyjnych operacji, – określenie sposobu rozwiązania problemów w formie uproszczonego planu operacji, – partycypacyjny charakter przygotowania planu operacji, – określenie celów i efektów realizacji planu operacji, – innowacyjność operacji. **REALIZACJA OPERACJI:** Operacje może realizować także EPI, która nie skorzystała ze wsparcia przygotowawczego. Udział co najmniej 2 partnerów, obowiązkowy udział rolnika, przedsiębiorca z kodem PKD adekwatnym do operacji (nie dotyczy małych projektów z zakresu B+R+I). Udział jednostki naukowej w małych projektach z zakresu B+R+I. Udział podmiotów uczestniczących w krajowych lub unijnych systemach jakości w przypadku operacji na rzecz rozwijania produkcji w systemach jakości żywności. Innowacyjność operacji. **Dodatkowe informacje:** Zapewnienie środków (osobny budżet) na poszukiwanie innowacji w konkretnych zakresach operacji (**nabory tematyczne**). Nabory tematyczne z pulą środków na poziomie krajowym, Minister RiRW określa tematy naborów, np. gleba, woda, block chain, greening, wykorzystanie roślin białkowych, rolnictwo 4.0 w ramach małych projektów z zakresu B+R+I.
Opis kryteriów wyboru	**WSPARCIE PRZYGOTOWAWCZE:** – doświadczenie w tworzeniu partnerstw realizujących projekty, – udział w EPI w ramach PROW 2014-2020/udział członków EPI w ramach PROW 2014 – 2020/udział w realizacji projektów horyzontalnych, – udział partnerów – naukowców, – udział powyżej 2 rolników, – projekty pilotażowe/prototypy/eksperymentalne. Minimalna liczba punktów warunkująca udzielenie wsparcia określona w przepisach rozporządzenia. **REALIZACJA OPERACJI:** (dla EPI, które skorzystały ze wsparcia przygotowawczego nie stosuje się kryteriów

PROJEKT

	dotyczących składu i doświadczenia): – udział w EPI w ramach PROW 2014-2020/udział członków EPI w ramach PROW 2014 – 2020/ udział w realizacji projektów horyzontalnych, – doświadczenie partnerów, – doświadczenie zespołu badawczego (o ile dotyczy), – adekwatność operacji do czasu, budżetu i rezultatów (efektów), – udział partnerów – naukowców, – udział powyżej 2 rolników, – projekty pilotażowe/prototypy/eksperymentalne, – charakter projektu (badawczo – rozwojowy), – adekwatność metodologii badawczej do rozwiązania problemu, – efektywność finansowa (zmniejszenie kosztów produkcji, poprawa opłacalności) lub procesowa (skrócenie czasu produkcji, polepszenie jakości produkcji), – pozytywny wpływ na klimat i środowisko, – pozytywny wpływ na rolnictwo ekologiczne, – możliwość wdrożenia na poziomie małych i średnich gospodarstw – ukierunkowanie na rozwijanie produkcji w systemach jakości żywności.
Opis formy pomocy	Wsparcie przygotowawcze – ryczałt (lump sum). Realizacja operacji – refundacja/ryczałt (flat-rate financing) na koszty bieżące.
Wysokość wsparcia	**WSPARCIE PRZYGOTOWAWCZE:** Wsparcie przygotowawcze (*lump sum*) - stawka wsparcia zostanie określona w przepisach krajowych z uwzględnieniem analizy. **REALIZACJA OPERACJI:** • 100% koszty ogólne. • 100% koszty badań. • 70% koszty inwestycyjne. 6 mln zł pomocy na jedną operację (nie dotyczy małych projektów z zakresu B+R+I) 1 mln zł pomocy na mały projekt z zakresu B+R+I (Beneficjent może otrzymać pomoc tylko raz w okresie realizacji Programu). Całkowita maksymalna wartość wsparcia w okresie realizacji Programu to 12 mln zł. Koszty bieżące/administracyjne wypłacane w formie ryczałtu (*flat-rate financing*) - stawka wsparcia zostanie określona w przepisach krajowych z uwzględnieniem analizy.

PROJEKT

Art. 71 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**Tworzenie i rozwój grup producentów rolnych i organizacji producentów**
Cel Szczegółowy	**Cel 3: Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości**
Beneficjent	**Organizacje Producentów** - uznane na podstawie ustawy: - z dnia 11 marca 2004 r. o organizacji niektórych rynków rolnych (Dz. U. z 2018 r. poz. 945 oraz z 2019 r. poz. 2020), albo - z dnia 20 kwietnia 2004 r. o organizacji rynku mleka i przetworów mlecznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1430) **Grupy Producentów Rolnych** - uznane na podstawie ustawy z dnia 15 września 2000 r. o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw (Dz. U. z 2018 r. poz. 1026).
Opis zakresu interwencji	Celem wsparcia jest zwiększanie działalności producentów rolnych we wspólnych strukturach, jakimi są organizacje producentów (OP) i grupy producentów rolnych (GPR) oraz odpowiednio ich zrzeszenia i związki. Otrzymane wsparcie jest przeznaczane na budowanie trwałości przedsiębiorstwa, jego rozwój, a przez to wzmacnianie pozycji rolników zrzeszonych w GPR lub OP w łańcuchy żywnościowym. Wsparcie: – ustalane na podstawie wielkości produkcji sprzedanej przez GPR/OP, wytworzonej i sprzedanej do GPR/OP przez jej członków, – wypłacane po zakończonych kolejnych latach działalności GPR/OP, – obejmuje okres kolejnych 3 lat od powstania GPR/OP, – każdy z nowych producentów, którzy przystąpią do GPR/OP po pierwszym roku działalności GPR/OP jest objęty indywidualnym 3-letnim okresem wsparcia, na podstawie jego produkcji sprzedanej do GPR/OP i sprzedanej przez GPR/OP będzie wypłacane wsparcie dla GPR/OP. Maksymalny okres, w którym może być wypłacane wsparcie dla GPR/OP to 5 lat. W przypadku przyjęcia nowych producentów w skład GPR lub OP, warunkiem wypłaty wsparcia za dany rok działalności GPR lub OP w odniesieniu do nowoprzyjętych członków jest to, aby na ostatni dzień roku działalności GPR/OP w którym przyjęto danego członka, liczba członków tej GPR/OP była większa od liczby członków na ostatni dzień roku działalności bezpośrednio poprzedzającego rok działalności, za który dokonywana jest płatność. Jednocześnie, beneficjent ma następujące zobowiązania: ➢ obowiązek przeznaczenia min. 60% uzyskanego wsparcia na środki trwałe; ➢ obowiązek przeznaczenia min. 15% uzyskanego wsparcia na działania związane z ochroną klimatu i środowiska (działania te mogą być realizowane w ramach obowiązku przeznaczania min. 60 % uzyskanego wsparcia na środki trwałe); ➢ możliwość przeznaczenia max. 10% uzyskanego wsparcia na koszty administracyjne. Wsparcie uzyskane w ramach tego mechanizmu musi zostać całkowicie wydatkowane nie później niż do końca drugiego roku działalności beneficjenta, następującego po uzyskaniu ostatniej płatności, pod rygorem zwrotu środków niewykorzystanych zgodnie z przeznaczeniem.
Opis warunków kwalifikowalności	Podmiot posiadający status: Organizacji Producentów albo Grupy Producentów Rolnych (zarówno podmioty nowotworzone jak i już działające na rynku).

PROJEKT

	Wymogi dla organizacji producentów i grup producentów rolnych, w szczególności: ➢ siedziba znajduje się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, ➢ uznanie na podstawie planu biznesowego/ przedłożenia planu wraz wnioskiem o przyznanie pomocy: – dla grup producentów rolnych – plan biznesowy o którym mowa w art. 8 ust. 3 pkt 3 albo ust. 4 pkt 3 ustawy z dnia 15 września 2000 r. *o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw*; – dla organizacji producentów innych niż na rynku mleka i owoców i warzyw – plan biznesowy o którym mowa w § 4 ust. 1. pkt 3 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 7 stycznia 2016 r. *w sprawie uznawania organizacji producentów i zrzeszeń organizacji producentów oraz organizacji międzybranżowych funkcjonujących na rynkach rolnych innych niż rynki mleka i przetworów mlecznych oraz owoców i warzyw*, – dla organizacji na rynku mleka – plan biznesowy, o którym mowa w § 3 ust. 1 pkt 5 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 5 lutego 2016 r. *w sprawie informacji, jakie powinien zawierać wniosek o uznanie organizacji producentów, zrzeszeń organizacji producentów i organizacji międzybranżowych na rynku mleka i przetworów mlecznych oraz rodzaju i zakresu dokumentów potwierdzających spełnienie przez te podmioty warunków uznania*; – dla grup producentów rolnych uznanych przed 1 stycznia 2014 r. – obowiązek przedłożenia wraz z wnioskiem o przyznanie pomocy planu biznesowego, o którym mowa powyżej; ➢ prowadzenie działalności jako przedsiębiorca prowadzący mikro-, małe lub średnie przedsiębiorstwo). W skład podmiotów ubiegających się o wsparcie mogą wchodzić również osoby wcześniej będące członkami grupy producentów rolnych/ uznanej organizacji producentów uznanej ze względu na ten sam produkt lub grupę produktów, która otrzymała pomoc w ramach: – działania „Grupy producentów rolnych" objętego PROW 2004–2006, – działania 142 „Grupy producentów rolnych" w ramach PROW 2007–2013, – działania 9 „Tworzenia grup producentów i organizacji producentów" objętego PROW 2014 –2020, oraz – instrumentów wsparcia sektora owoców i warzyw w ramach I filara WPR, przy czym ich produkcja nie będzie stanowiła podstawy do wyliczenia kwoty przedmiotowej pomocy. **Nie przewiduje się wsparcia w sektorach** (i) drobiu, (ii) owoców i warzyw, (iii) pszczelarstwa.
Opis kryteriów wyboru	Pierwszeństwo wyboru, jeżeli: ➢ GPR/OP posiada formę prawną spółdzielni; ➢ wszyscy członkowie GPR/OP prowadzą produkcję w systemach jakości: – unijnych jak np. rolnictwo ekologiczne, chronione nazwy pochodzenia, chronione oznaczenia geograficzne i gwarantowane tradycyjne specjalności, lub – krajowych systemach jakości, jak np. Jakość Tradycja, integrowana produkcja roślin (IP), Quality Meat Program (QMP), Quality Assurance For Food Products

PROJEKT

	(QAFP), – Pork Quality System (PQS), i inne; ➢ produkt lub grupa produktów, dla których GPR/OP została uznana odnoszą się do sektora: wieprzowiny, wołowiny i cielęciny, baraniny i koziny, chmielu, lnu i konopi, buraków cukrowych, tytoniu; ➢ w skład GPR/OP wchodzi co najmniej 20 członków; ➢ co najmniej 50% produkcji każdego z producentów wchodzących w skład GPR/OP, w zakresie produktu, ze względu na który GPR/OP została uznana, zostało objęte dobrowolnym ubezpieczeniem (tj. innym niż ubezpieczenie obowiązkowe, o którym mowa w ustawie z dnia 7 lipca 2005 r. o ubezpieczeniach upraw rolnych i zwierząt gospodarskich), ważnym przez okres co najmniej 6 miesięcy od dnia złożenia wniosku o przyznanie pomocy; ➢ GPR/OP zatrudnia co najmniej dwie osoby na pełne etaty na podstawie umowy o pracę albo jeżeli GPR/OP zatrudnia na podstawie umowy o pracę co najmniej jedną osobę niepełnosprawną w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. *o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych*; ➢ GPR/OP planuje w ramach planu biznesowego realizację przedsięwzięć inwestycyjnych o charakterze innowacyjnym – innowacje produktowe, procesowe, technologiczne.
Opis formy pomocy	**Ryczałt** Wysokość pomocy w danym roku prowadzenia działalności przez beneficjenta ustalana będzie na podstawie wartości udokumentowanych rocznych przychodów netto ze sprzedaży produktów lub grupy produktów, ze względu na które beneficjent został uznany, oraz ze sprzedaży produktów przetworzonych objętych załącznikiem I do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, wytworzonych z produktów lub grupy produktów, ze względu na które podmiot został uznany, wyprodukowanych przez jego członków i sprzedanych do podmiotów niepowiązanych osobowo i kapitałowo. ***(Wskazany na podstawie projektu rozporządzenia)***
Wysokość wsparcia	Corocznie 10% wartości udokumentowanych rocznych przychodów netto ze sprzedaży produktów lub grupy produktów, ze względu na które beneficjent został uznany, oraz ze sprzedaży produktów przetworzonych objętych załącznikiem I do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, wytworzonych z produktów lub grupy produktów, ze względu na które podmiot został uznany, wyprodukowanych przez jego członków i sprzedanych do podmiotów niepowiązanych osobowo i kapitałowo. Roczny maksymalny poziom wsparcia na beneficjenta: – w przypadku grup producentów rolnych – 100% Euro/rok (dla grup producentów rolnych, będących członkami związku grup producentów rolnych 130% euro/rok***). – w przypadku organizacji producentów – 150% Euro/rok (a dla organizacji producentów, będących członkami zrzeszeń organizacji producentów – 180% euro/rok***), ***Zwiększone wsparcie będzie możliwe do uzyskania pod warunkiem, że grupy producentów rolnych/organizacje producentów będą sprzedawać w danym roku działalności do swojego związku/zrzeszenia co najmniej 30% wielkości produkcji wyprodukowanej przez członków grupy producentów rolnych/organizacji producentów w danym roku działalności.

PROJEKT

Art. 71 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**Promowanie, informowanie i marketing dotyczący żywności wytwarzanej w ramach systemów jakości żywności**
Cel Szczegółowy	**Cel 2: Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności żywności wysokiej jakości** Cel 9: Poprawa reakcji rolnictwa UE na potrzeby społeczne dotyczące żywności i zdrowia, w tym bezpiecznej, bogatej w składniki odżywcze i zrównoważonej żywności
Beneficjent	Grupa producentów niezależnie od formy prawnej (musi mieć formę prawną) lub grupa producentów rolnych wytwarzających żywność w ramach systemów jakości żywności.
Opis zakresu interwencji	Promowanie, informowanie i marketing, w tym działania i działalność ukierunkowane w szczególności na zwiększenie wiedzy konsumentów o unijnych i krajowych systemach jakości i znaczeniu zdrowego odżywiania. W tym zakresie należy umożliwić grupom producentów o dowolnej formie prawnej lub grupom producentów rolnych działających na rzecz rozwoju systemów jakości żywności zwrot kosztów działań promocyjnych, informacyjnych, marketingowych dotyczących: – zalet i charakterystycznych cech produktów wytwarzanych w ramach krajowych i unijnych systemów jakości żywności, a także podkreślaniu specyfiki metod produkcji w ww. systemach, – symboli, oznaczeń, skrótów oznaczających uczestnictwo w systemach jakości żywności, – zalet wykorzystania w diecie (promowanie zasadach zdrowego odżywiania się) produktów uczestniczących w systemach jakości żywności.
Opis warunków kwalifikowalności	Działania informacyjno-promocyjne muszą dotyczyć sytemu jakości lub produktów wytworzonych w tych systemach. Nie jest to promocja znaków towarowych (handlowych) wyróżniających tylko jednego producenta. Dopuszcza się informowanie o organizacjach.
Opis kryteriów wyboru	Pomoc przysługuje według kolejności na podstawie sumy uzyskanych punktów, przyznanych na podstawie następujących kryteriów wyboru: 1) efektywność zaplanowanych działań informacyjno-promocyjnych w zakresie: a) wskaźniki dotarcia do grup docelowych b) zasięgu terytorialnego działań informacyjno-promocyjnych. **Ważne:** W trakcie realizacji Planu jednemu beneficjentowi pomoc może zostać przyznana nie więcej niż dwa razy.
Opis formy pomocy	Refundacja poniesionych kosztów plus ryczałt dla kosztów ogólnych – do określenia
Wysokość wsparcia	75% kosztów kwalifikowanych

PROJEKT

Art. 71 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**Wsparcie uczestników unijnych i krajowych systemów jakości żywności**
Cel Szczegółowy	**Cel 3: Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości**
Beneficjent	Rolnik w rozumieniu art. 3 lit. a projektu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczącego wsparcia na podstawie planów strategicznych lub przetwórca – producent produktu/ów w ramach krajowych lub unijnych systemów jakości, również korzystający ze wsparcia w poprzednich okresach programowania.
Opis zakresu interwencji	Cel: Zwiększenie liczby producentów rolnych wytwarzających produkty w ramach unijnych i krajowych systemów jakości żywności. W celu podwyższenia wartości handlowej, a także jakości produktów oraz zwiększenia zorientowania na rynek i konkurencyjności, niezbędne jest wspieranie producentów rolnych wytwarzających produkty w ramach unijnych i krajowych systemów jakości żywności. W tym zakresie należy umożliwić producentom pokrycie kosztów kontroli i certyfikacji, a także składek członkowskich, zakupu pułapek feromonowych i lepowych (dot. systemu IP) i zakupu publikacji dot. produkcji w systemie jakości w ramach unijnych lub krajowych systemów jakości żywności.
Opis warunków kwalifikowalności	Pomoc będzie udzielona producentowi (rolnikowi lub przetwórcy), który: wytwarza produkty w ramach unijnych lub krajowych systemów jakości (potwierdzone certyfikatem) przeznaczone bezpośrednio, lub po przetworzeniu, do spożycia przez ludzi.
Opis kryteriów wyboru	Udokumentowanie poniesienia kosztów kwalifikowanych objętych zakresem interwencji (w szczególności kosztów poniesionych na kontrolę i certyfikację).
Opis formy pomocy	Płatności ryczałtowe
Wysokość wsparcia	Maksymalnie 5 000 zł na producenta w zależności od specyfiki danego systemu jakości żywności, w ramach którego prowadzona jest produkcja – stawka w odniesieniu do poszczególnych systemów jakości zostanie określona w przepisach krajowych.

PROJEKT

Art. 72 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**Doskonalenie zawodowe rolników**
Cel Szczegółowy	**Cel 10: (przekrojowy) Modernizacja sektora poprzez wspieranie i dzielenie się wiedzą, innowacjami i cyfryzacja w rolnictwie i na obszarach wiejskich oraz zachęcanie do ich wykorzystywania**
Beneficjent	Wojewódzkie ośrodki doradztwa rolniczego
Opis zakresu interwencji	cel/cele interwencji Wzmocnienie przepływu wiedzy i informacji w zakresie rozwoju gospodarstw rolnych poprzez doskonalenie zawodowe rolników. zakres interwencji w tym zakres kosztów kwalifikowalnych Organizacja różnych form działań szkoleniowych obejmujących zagadnienia związane z 9 celami szczegółowymi, w tym stosowanie środków ochrony roślin, nawozów, antybiotyków, przeciwdziałanie i adaptacja do zmian klimatu, rolnictwo ekologiczne, podnoszenie konkurencyjności gospodarstw, skracanie łańcucha żywnościowego, zarządzanie ryzykiem w gospodarstwie i wspólne formy działania. Zasięg i zakres tematyczny działań szkoleniowych ustalany będzie przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Odbiorcami szkoleń są rolnicy, a także małżonkowie rolników, domownicy rolników, osoby zatrudnione w rolnictwie oraz osoby rozpoczynające po raz pierwszy prowadzenie gospodarstwa jako młody rolnik. Możliwe będzie stosowanie preferencji w dostępie do szkoleń dla beneficjentów instrumentów Planu. Koszty związane z organizacją i przeprowadzeniem działań szkoleniowych (z wyłączeniem kosztów dojazdu uczestników).
	Ze względu na posiadane doświadczenie w organizacji i realizacji szkoleń dla rolników, posiadane zasoby kadrowe, rozbudowaną bazę dydaktyczno-szkoleniową, a także ustawowe umocowanie do realizacji takiej działalności, działania szkoleniowe prowadzone będą przez wojewódzkie ośrodki doradztwa rolniczego. Działania szkoleniowe będą prowadzone: → przez kadrę dydaktyczną posiadającą odpowiednie kwalifikacje do ich przeprowadzenia; → z wykorzystaniem odpowiedniej bazy dydaktyczno-szkoleniowej.
Opis kryteriów wyboru	Nie dotyczy, ze względu na wskazanie wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego jako jedynych beneficjentów
Opis formy pomocy	Interwencja będzie wdrażana z wykorzystaniem kosztów uproszczonych, określonych na podstawie analizy z uwzględnieniem: → stawki na osobodzień działań szkoleniowych, zróżnicowanej z uwzględnieniem w szczególności czasu trwania i formy działań szkoleniowych, → ryczałtu na pomoce dydaktyczne i wyposażenie bazy szkoleniowej.
Wysokość wsparcia	Intensywność pomocy wynosi 100% Wysokość wsparcia obejmuje: → 100% kosztów związanych z organizacją i przeprowadzeniem działań szkoleniowych (z wyłączeniem kosztów dojazdu uczestników); → koszty pomocy dydaktycznych i wyposażenia bazy szkoleniowej w wysokości nieprzekraczającej 10% kosztów związanych z organizacją i przeprowadzeniem działań szkoleniowych.

PROJEKT

Art. 72 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**Kompleksowe doradztwo rolnicze**
Cel Szczegółowy	**Cel 10: (przekrojowy) Modernizacja sektora poprzez wspieranie i dzielenie się wiedzą, innowacjami i cyfryzacja w rolnictwie i na obszarach wiejskich oraz zachęcanie do ich wykorzystywania**
Beneficjent	Moduł 1. Kompleksowe programy doradcze Podmioty doradcze lub jednostki naukowe lub konsorcja tych podmiotów Moduł 2. Działania demonstracyjne Podmioty doradcze lub jednostki naukowe lub konsorcja tych podmiotów lub posiadacze gospodarstw
Opis zakresu interwencji	*cel/cele interwencji* Zapewnienie rolnikom doradztwa w zakresie obejmującym zagadnienia związane z realizacją celów PS WPR. *zakres interwencji w tym zakres kosztów kwalifikowalnych* W ramach interwencji realizowane będą dwa moduły: → Moduł 1. Kompleksowe programy doradcze → Moduł 2. Działania demonstracyjne **Moduł 1. Kompleksowe programy doradcze** obejmuje działania doradczo-szkoleniowo-informacyjne dostosowane do indywidualnych potrzeb rolników. Istotnym elementem realizacji interwencji będą kwestie związane z realizacją Strategii „Od pola do stołu". Kompleksowe programy doradcze mogą uwzględniać w szczególności następujące formy: → doradztwo indywidualne, → doradztwo grupowe, → działania szkoleniowe, → wizyty w gospodarstwach demonstracyjnych, → pokazy. Kompleksowy program doradczy obejmuje co najmniej doradztwo indywidualne lub doradztwo grupowe oraz co najmniej 1 inną formę. W ramach interwencji organizowane mogą być działania szkoleniowe niezbędne dla właściwej realizacji programów doradczych, przy czym nie mogą to być działania realizowane w ramach interwencji „Doskonalenie zawodowe rolników". Założenia kompleksowych programów doradczych ustalane będą przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi na etapie naboru. Odbiorcami kompleksowych usług doradczych są rolnicy, a także osoby rozpoczynające po raz pierwszy prowadzenie gospodarstwa jako młody rolnik. Koszty związane z realizacją kompleksowego programu doradczego. **Moduł 2. Działania demonstracyjne** służy poszerzeniu bazy wiedzy i upowszechnianiu innowacyjności na obszarach wiejskich oraz wzmacnianiu powiązań pomiędzy nauką a praktyką. Moduł ten obejmuje zakładanie, utrzymanie, udostępnianie demonstracji oraz dobrych praktyk związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego. Działania demonstracyjne będą powiązane z tematyką objętą kompleksowymi programami doradczymi oraz będą służyć upowszechnianiu innowacyjnych rozwiązań i dobrych praktyk. W ramach demonstracji przewiduje się także możliwość prowadzenia wdrożeń, testowania innowacyjnych rozwiązań oraz doświadczalnictwa polowego. Założenia demonstracji ustalane będą przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi na etapie naboru. Ostatecznymi odbiorcami działań demonstracyjnych są uczestnicy kompleksowych programów doradczych. Ponadto, z gospodarstw demonstracyjnych będą mogli w szerokim zakresie korzystać także inni rolnicy i mieszkańcy obszarów wiejskich, w

PROJEKT

	tym odbiorcy interwencji „Doskonalenie zawodowe rolników" i „Doskonalenie zawodowe kadr doradczych". Koszty założenia, dostosowania i prowadzenia demonstracji.
Opis warunków kwalifikowalności	<u>Moduł 1. Kompleksowe programy doradcze</u> 1. Prowadzenie działalności doradczej 2. Doświadczenie w świadczeniu usług doradczych 3. Odpowiednie zasoby kadrowe posiadające niezbędne kwalifikacje 4. Zapewnienie bezstronności doradców 5. Minimalna liczba rolników objęta programem w zależności od jego tematu i zakresu 6. Okres trwania programu co najmniej 1 rok 7. Odpowiednie warunki techniczne, pozwalające na wykonywanie zadań związanych ze świadczeniem usług doradczych objętych operacją 8. Zapewnienie bezpieczeństwa danych osobowych <u>Moduł 2. Działania demonstracyjne</u> 1. Dysponowanie gospodarstwem 2. Udział gospodarstwa w sieci gospodarstw demonstracyjnych 3. Udostępnianie gospodarstwa na potrzeby działań doradczych i szkoleniowych przez okres trwania operacji lub co najmniej 3 lata
Opis kryteriów wyboru	<u>Moduł 1. Kompleksowe programy doradcze</u> Wybór w trybie konkursu na podstawie wybranych kryteriów w zależności od specyfiki konkursu, w szczególności: 1. Różnorodność proponowanych form lub tematów 2. Realizacja programu doradczego we współpracy z jednostką naukową lub naukowcem 3. Okres prowadzenia działalności doradczej 4. Liczba odbiorców usług doradczych przypadająca na jednego doradcę 5. Liczba grup w ramach doradztwa grupowego 6. Uwzględnienie wykorzystania ICT w realizacji programu doradczego 7. Jakość kadr (w tym liczba doradców wpisanych na listę doradców prowadzoną przez CDR) <u>Moduł 2. Działania demonstracyjne</u> W zależności od rodzaju działań demonstracyjnych: - w przypadku zakładania demonstracji kryteria wyboru ustalane będą na etapie zamówienia, zgodnie z przepisami o zamówieniach publicznych; - w przypadku doposażenia gospodarstw demonstracyjnych, będą one wybierane w szczególności na podstawie następujących kryteriów: 1. liczba osób odwiedzających gospodarstwo w okresie 2 lat poprzedzających złożenie wniosku; 2. dostosowanie gospodarstwa do tematyki kompleksowych programów doradczych; 3. współpraca z ośrodkiem doradztwa rolniczego, szkołą rolniczą lub jednostką naukową; 4. udostępnianie gospodarstwa na potrzeby działań doradczych i szkoleniowych w okresie dłuższym niż 3 lata.
Opis formy pomocy	Koszty uproszczone lub wynagrodzenie zgodne z umową zawartą z beneficjentem wybranym w drodze przepisów o zamówieniach publicznych lub refundacja kosztów – w zależności od modułu i zakresu operacji. Stawka wsparcia zostanie określona na podstawie analizy – w przypadku kosztów uproszczonych. Na realizację działań szkoleniowych zapewnione będzie wyprzedzające finansowanie/prefinansowanie.
Wysokość	Intensywność wsparcia:

PROJEKT

wsparcia	– 100% w przypadku zapewnienia kompleksowych programów doradczych i zakładania demonstracji; – 50% w przypadku kosztów inwestycyjnych związanych z doposażeniem gospodarstw demonstracyjnych. Kwota ryczałtowa w odniesieniu na uczestnika kompleksowego programu doradczego będzie ustalona odrębnie dla każdego zakresu tematycznego. Brak górnego limitu.

Art. 72 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**Doskonalenie zawodowe kadr doradczych**
Cel Szczegółowy	**Cel 10: (przekrojowy) Modernizacja sektora poprzez wspieranie i dzielenie się wiedzą, innowacjami i cyfryzacja w rolnictwie i na obszarach wiejskich oraz zachęcanie do ich wykorzystywania**
Beneficjent	Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie, podmioty prowadzące działalność szkoleniową lub doradczą, jednostki naukowe lub konsorcja tych podmiotów
Opis zakresu interwencji	*cel/cele interwencji* Zapewnienie wysokiego poziomu kwalifikacji i umiejętności kadr doradczych. *zakres interwencji w tym zakres kosztów kwalifikowalnych* Organizacja dla doradców rolniczych różnych form działań szkoleniowych obejmujących zagadnienia związane z 9 celami szczegółowymi, przygotowujące do świadczenia kompleksowego doradztwa oraz doskonalenia zawodowego rolników. Działania szkoleniowe będą prowadzone w różnych formach, w szczególności: 1. Szkolenia (stacjonarne i online), w tym szkolenia dla osób ubiegających się o wpis lub wpisanych na listę doradców prowadzoną przez CDR 2. Praktyki 3. Coaching 4. Studia podyplomowe 5. Program szkoleń dla młodych doradców 6. Wyjazdy studyjne Odbiorcami działań szkoleniowych są osoby zajmujące się zawodowo doradzaniem rolnikom. Szkolenia dla młodych doradców są kierowane do doradców, którzy zajmują się zawodowo doradzaniem rolnikom nie dłużej niż 3 lata. Koszty związane z organizacją i przeprowadzeniem działań szkoleniowych (z wyłączeniem kosztów dojazdu uczestników).
Opis warunków kwalifikowalności	W przypadku działań szkoleniowych w formie szkoleń dla osób ubiegających się o wpis lub wpisanych na listę doradców prowadzoną przez CDR, wykonawcą szkoleń będzie CDR, ze względu na prowadzenie przez CDR list doradców oraz posiadane doświadczenie w organizacji i realizacji szkoleń w tym zakresie w PROW 2014-2020, a także posiadane zasoby kadrowe i odpowiednią bazę dydaktyczno-szkoleniową. W przypadku praktyk, coachingu oraz studiów podyplomowych, pomoc przyznawana będzie w formie dofinansowania na podstawie wniosków o przyznanie pomocy składanych przez podmioty zatrudniające doradców rolniczych. Podmiot doradczy ubiegający się o wsparcie: → prowadzi działalność z zakresu doradztwa rolniczego przez okres co najmniej 5 lat; → zatrudnia na podstawie umowy o pracę na pełny etat doradców rolniczych, z których co najmniej 50% znajduje się na listach doradców prowadzonych przez CDR; → zatrudnia na podstawie umowy o pracę na pełny etat doradcę rolniczego, który ma zostać objęty praktykami lub studiami podyplomowymi, przy czym doradca

PROJEKT

	ten zajmuje się zawodowo doradzaniem rolnikom nie krócej niż 1 rok; → zatrudnia na podstawie umowy o pracę na pełny etat doradcę rolniczego, który ma zostać objęty coachingiem, przy czym doradca ten zajmuje się zawodowo doradzaniem rolnikom nie dłużej niż 3 lata; → zobowiąże się do utrzymania zatrudnienia doradcy rolniczego objętego praktykami, studiami podyplomowymi lub coachingiem po ich zakończeniu przez okres 3 lat na podstawie umowy o pracę na pełny etat; → w przypadku praktyk, zapewnia odbycie praktyk zgodnie z zakresem obowiązków zawodowych doradcy rolniczego w jednostce umieszczonej na liście podmiotów oferujących praktyki dla doradców rolniczych prowadzonej przez CDR. → w przypadku coachingu, zapewnia coacha posiadającego wykształcenie wyższe oraz co najmniej 10-letnie doświadczenie w świadczeniu usług z zakresu doradztwa rolniczego. W okresie obowiązywania Planu dany doradca może zostać objęty: → praktykami nie dłużej niż przez 1 rok; → coachingiem tylko raz i nie dłużej niż przez 1 rok; → studiami podyplomowymi tylko raz. Szczegółowe założenia do prowadzenia praktyk i coachingu oraz zakres tematyczny studiów podyplomowych będą ustalone przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi na etapie ogłoszenia naboru. Wykonawcy pozostałych form działań szkoleniowych będą wybierani zgodnie z procedurą wyboru beneficjentów regulowaną prawem zamówień publicznych. Pomoc może być przyznana wnioskodawcy, który: → prowadzi działalność szkoleniową; → dysponuje kadrą dydaktyczną, posiadającą odpowiednie kwalifikacje, w liczbie umożliwiającej przeprowadzenie działań szkoleniowych objętych operacją; → posiada odpowiednie doświadczenie w organizacji szkoleń dla doradców; → dysponuje odpowiednią bazą dydaktyczno-lokalową do prowadzenia szkoleń.
Opis kryteriów wyboru	W przypadku szkoleń dla osób ubiegających się o wpis lub wpisanych na listę doradców prowadzoną przez CDR - nie dotyczy W przypadku praktyk, coachingu oraz studiów podyplomowych, w szczególności: – długość funkcjonowania podmiotu doradczego na rynku; – liczba doradców rolniczych zatrudnionych w podmiocie doradczym; – kompetencje zawodowe coacha lub opiekuna praktyk. W przypadku pozostałych form działań szkoleniowych, kryteria wyboru ustalane będą na etapie zamówienia, zgodnie z przepisami o zamówieniach publicznych.
Opis formy pomocy	W przypadku szkoleń dla osób ubiegających się o wpis lub wpisanych na listę doradców prowadzoną przez CDR, interwencja będzie wdrażana z wykorzystaniem kosztów uproszczonych, określonych na podstawie analizy z uwzględnieniem: – stawki na osobodzień działań szkoleniowych, różnicowanej z uwzględnieniem w szczególności, czasu trwania i formy działań szkoleniowych oraz rodzaju materiałów szkoleniowych, – ryczałtu na pomoce dydaktyczne i wyposażenie bazy szkoleniowej. W przypadku praktyk, coachingu i studiów podyplomowych, interwencja będzie wdrażana z wykorzystaniem kosztów uproszczonych, określonych na podstawie analizy. W przypadku pozostałych form działań szkoleniowych - wynagrodzenie zgodne z umową zawartą z beneficjentem wybranym w drodze przepisów o zamówieniach publicznych.
Wysokość	Intensywność wsparcia wynosi do 100% kosztów związanych z organizacją

PROJEKT

wsparcia	i przeprowadzeniem działań szkoleniowych. W przypadku szkoleń dla osób ubiegających się o wpis lub wpisanych na listę doradców prowadzoną przez CDR wysokość wsparcia obejmuje: – 100% kosztów związanych z organizacją i przeprowadzeniem szkoleń oraz przygotowaniem materiałów szkoleniowych (z wyłączeniem kosztów dojazdu uczestników); – koszty pomocy dydaktycznych i wyposażenia bazy szkoleniowej w wysokości nieprzekraczającej 10% kosztów związanych z organizacją i przeprowadzeniem działań szkoleniowych. W przypadku praktyk, coachingu i studiów podyplomowych - dofinansowanie w formie kwoty ryczałtowej określonej na podstawie analizy. W przypadku pozostałych form działań szkoleniowych - wysokość wynagrodzenia ustalana w umowie zawartej z beneficjentem wybranym w drodze przepisów o zamówieniach publicznych.

PROJEKT

Art. 68 i 71 projektu rozporządzenia o Planach strategicznych WPR	
Nazwa interwencji	**LEADER** (Rozwój lokalny kierowany przez społeczność)
Cel Szczegółowy	**Cel 8: Wspieranie zatrudnienia, wzrostu, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, włączając w to biogospodarkę i zrównoważoną gospodarkę leśną**
Beneficjent	**Wdrażanie LSR** **Beneficjenci I stopnia**: osoby fizyczne, w tym wykonujące działalność gospodarczą, osoby prawne, w tym organizacje pozarządowe, jednostki sektora finansów publicznych, MŚP, LGD w ramach projektów współpracy, projektów grantowych i operacji własnych. **Beneficjenci II stopnia** – grantobiorcy w projektach grantowych LGD. **Koszty bieżące** LGD i animacja – LGD, których LSR zostały wybrane do realizacji.
Opis zakresu interwencji	Głównym celem jest budowanie lokalnej tożsamości na bazie aktywizacji społecznej i wykorzystania miejscowych zasobów w sposób zapewniający najlepsze zaspokojenie potrzeb społeczności wiejskich, w tym poprzez wykorzystanie wiedzy, innowacji i rozwiązań cyfrowych. *Ważny jest lokalny i zintegrowany charakter instrumentu; zorientowanie na obszary wiejskie; umożliwienie LGD dostatecznej swobody w określaniu lokalnych interdyscyplinarnych priorytetów rozwojowych.* Cele szczegółowe to: 1) kształtowanie świadomości obywatelskiej o znaczeniu rolnictwa, gospodarki rolno-spożywczej oraz dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego polskiej wsi, w tym wzmacnianie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego; 2) poprawa dostępu do infrastruktury publicznej, w szczególności małej infrastruktury publicznej mającej na celu wzmocnienie przewag danego obszaru oraz wyrównywanie szans rozwojowych wszystkich mieszkańców i dywersyfikacja zatrudnienia; 3) stymulowanie rozwoju gospodarczego i innowacyjności poprzez tworzenie i rozwój przedsiębiorczości oraz współpracę, w tym ekonomii społecznej oraz rozwój sektora usług czasu wolnego i gospodarki doświadczeń, a także krótkich łańcuchów żywnościowych oraz biogospodarki; 4) poszukiwanie sposobów dostarczania usług (innych niż podstawowe) dla lokalnych społeczności, w tym rozwój usług opiekuńczych, ochrony zdrowia, kultury i dziedzictwa kulturowego; 5) rozwój zielonej gospodarki i przeciwdziałanie zmianom klimatycznym, w tym przez zastosowanie odnawialnych źródeł energii. **Realizacja powyższych celów będzie możliwa przez zaangażowanie lokalnych społeczności w przygotowanie i wdrożenie LSR.** **Zakres wsparcia** dostosowany do potrzeb zdiagnozowanych w LSR, obejmujący również możliwość wspierania operacji realizowanych przez beneficjentów w ramach oddolnych koncepcji rozwoju skali mikro (Smart Villages – inteligentna wioska), mających na celu wykorzystanie wiedzy lub innowacji w poszukiwaniu rozwiązań m.in. na rzecz poprawy jakości życia, podniesienia jakości usług lokalnych lub bezpieczeństwa, poszanowania środowiska lokalnego oraz problemów dotyczących niedoinwestowania, starzejącego się społeczeństwa, wyludnienia, niewystarczającej ilość miejsc pracy czy przepaści cyfrowej. **Koszty kwalifikowalne:** **Wdrażanie LSR.** Koszty niezbędne do realizacji operacji obejmujące koszty inwestycji, zakupu wyposażenia, usług, wymiany doświadczeń, wynagrodzenia personelu, opracowań, licencji, współpracy

PROJEKT

	i komunikacji, z wyłączeniem kosztów niekwalifikowalnych określonych w przepisach. Dla płatności ryczałtowych nie określa się. **Koszty bieżące i animacja** – płatność ryczałtowa, nie określa się.
Opis warunków kwalifikowalności	Jedna LSR będzie realizowana na obszarze wiejskim, zamieszkanym przez minimum 30 tys. i maksimum 150 tys. mieszkańców, obejmującym obszar co najmniej 2 gmin położonych na obszarze wiejskim. Wg stanu na dzień 31.12.202… r. (dostępność danych w GUS). Jeżeli LSR na danym obszarze została wybrana w okresie 2014-2020 natomiast liczba ludności spadła poniżej 30 tys. lub wzrosła powyżej 150 tys. Mieszkańców, to ww. warunek uważa się za spełniony. Zasada jedna gmina (obszar) jedna LGD jedna LSR, w celu uniknięcia finansowania tego samego obszaru ze środków więcej niż jednej LSR. LSR składane do konkursu muszą spełniać wymagania zawarte w przepisach art. 26 rozporządzenia CPR tj.: a) obszar geograficzny i ludność objęte tą strategią; (b) proces zaangażowania społeczności w rozwój tej strategii; (c) analizę potrzeb i potencjału rozwojowego danego obszaru; (d) cele tej strategii, w tym wymierne cele w zakresie wyników oraz powiązane planowane działania; (d) cele tej strategii, w tym wymierne cele w zakresie rezultatów oraz powiązane planowane działania w odpowiedzi na potrzeby lokalne określone przez społeczność lokalną; (e) zasady dotyczące zarządzania, monitorowania i oceny, wykazujące zdolność lokalnej grupy działania do realizacji tej strategii; (f) plan finansowy, w tym planowany przydział środków z każdego funduszu, a także, w stosownych przypadkach, planowany przydział środków z EFRROW i każdego danego programu. Należy zapewniać oddolność tworzenia LSR (np. przez rzeczywisty partycypacyjny udział mieszkańców w procesie powstawania LSR). Procedury tworzenia organu decyzyjnego LGD oraz procedury wyboru operacji musza zapewniać, iż żadna z grup interesu nie kontroluje procesu podejmowania decyzji. Kryteria szczegółowe wyboru LSR zostaną określone w regulaminie konkursu. **Wdrażanie LSR:** – powiązanie wnioskodawcy z obszarem objętym LSR, – zgodność operacji z LSR badane poprzez osiągnięcie zakładanych wskaźników, – legalność – zgodność projektu operacji z przepisami prawa, – w przypadku działalności gospodarczej - uzasadnienie ekonomiczne i utworzenie miejsca pracy, – w przypadku inwestycji w obiekty zabytkowe – zapewnienie, iż obiekt jest zabytkiem (np. wpisany do Rejestru zabytków lub ewidencji zabytków). Dodatkowe warunki kwalifikowalności mogą zostać określone na poziomie LSR. **Koszty bieżące i animacja** – **-** LGD, których LSR zostały wybrane w ramach Planu Strategicznego na lata 2023-2027
Opis kryteriów wyboru	**Wdrażanie LSR** (różne opcje) zostaną określone w LSR. Kryteria wyboru zostaną określone przez LGD w LSR. Ponadto rekomenduje się

PROJEKT

	zastosowanie przez LGD kryteriów wyboru premiujących w szczególności operacje: – objęte oddolnymi koncepcjami rozwoju skali mikro (Smart Villages – inteligentna wioska), – w zakresie realizacji celów środowiskowo-klimatycznych, – w zakresie infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej i inwestycji dot. zachowania dziedzictwa kulturowego w miejscowościach o liczbie mieszkańców nie przekraczającej 5 tys. **Koszty bieżące i animacja –** *Nie przewiduje się kryteriów wyboru, ponieważ pomoc przyznana będzie wszystkim LGD, których LSR w ramach Planu Strategicznego na lata 2023-2027 zostały wybrane do realizacji.*
Opis formy pomocy	W zależności od schematu: **Wdrażanie LSR:** – refundacja kosztów kwalifikowalnych albo – koszty uproszczone (płatność ryczałtową przewiduje się na: o podejmowanie działalności gospodarczej, o na realizację operacji w ramach krótkich łańcuchów żywnościowych, o granty w ramach projektów grantowych (w tym granty na przygotowanie oddolnych koncepcji rozwoju skali mikro (Smart Villages – inteligentna wioska), o przygotowanie projektów współpracy. **Koszty bieżące i animacja** (stawka ryczałtowa)
Wysokość wsparcia	W zależności od rodzaju operacji: **Wdrażanie LSR** – do 150 tys. zł - podejmowanie działalności gospodarczej (stawka ryczałtowa ustalana na bazie projektu budżetu), – grant na przygotowanie oddolnych koncepcji rozwoju skali mikro (Smart Villages – inteligentna wioska) - 4 tys. zł na jedną koncepcję, – wysokość płatności ryczałtowej na przygotowanie projektu współpracy, na realizację operacji w ramach krótkich łańcuchów żywnościowych, na granty w ramach projektów grantowych - zostanie określona w przepisach krajowych z uwzględnieniem analizy, – 500 tys. zł na pozostałe operacje, w tym operacje własne i projekty grantowe. **Koszty bieżące i animacja** – stawka wsparcia zostanie określona w przepisach krajowych z uwzględnieniem analizy. ***Intensywność wsparcia:*** ***Do 50% (przedsiębiorcy).*** ***Do 100% (inne podmioty) na inwestycje nieprodukcyjne.*** ***Dla płatności ryczałtowych nie określa się***.

PROJEKT

6. PLAN FINANSOWY

W związku z planowanym wprowadzeniem okresu przejściowego dla Wspólnej Polityki Rolnej po 2020 r. i przesunięciem części środków finansowych pierwotnie zaplanowanych do wykorzystania w ramach Planu Strategicznego WPR (środki na lata 2021 i 2022) do trwającej perspektywy finansowej, kolejny okres programowania zostanie skrócony, co znajdzie odzwierciedlenie w wysokości alokacji Planu.

Zgodnie z kompromisem w zakresie Wieloletnich Ram Finansowych przyjętym na poziomie Rady Europejskiej w lipcu 2020 r. łączny budżet obu filarów WPR na okres 2023-2027 wyniesie 22 218 mln euro, z czego 15 618 mln euro przypada na I filar, z kolei 6 600 mln euro na II filar. Założono również, że dokonane zostanie maksymalne możliwe przesunięcie środków (w wysokości 30% alokacji) z II filaru na I filar, a w konsekwencji kwoty jakimi dysponować będzie Polska to 17 598 mln euro w I filarze oraz 4 620 mln euro w II filarze.

Przy określaniu budżetu poszczególnych interwencji Planu należy wziąć pod uwagę następujące założenia:

1. W ramach I filaru wymagane przepisami 20% pierwotnej alokacji (przed przesunięciem) przeznaczone zostało na ekoschematy, w ramach których proponuje się realizować także zobowiązania w zakresie rolnictwa ekologicznego i dobrostanu zwierząt (dotąd realizowane ze środków II filaru), z kolei 15% przeznaczono na wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji, a 8,3% budżetu płatności bezpośrednich - na uzupełniające, redystrybucyjne wsparcie dochodów do celów zrównoważoności (CRISS).

2. Minimalną wymaganą przepisami UE w wysokości ok. 315 mln euro (ok. 1,4% budżetu całego Planu) zarezerwowano na realizację działań z zakresu wsparcia dla młodych rolników. W przedstawionej propozycji całą tę kwotę proponuje przeznaczyć się na premie dla młodych rolników w ramach II filaru. Jednocześnie planowane jest stosowanie uzupełniającego wsparcia dochodów dla młodych rolników w ramach I filaru WPR z przeznaczeniem na ten cel 2% płatności bezpośrednich.

3. Maksymalne możliwe 4% alokacji środków EFRROW przeznaczono na pomoc techniczną.

4. 5% alokację wymaganą projektem rozporządzenia w sprawie Planów strategicznych przeznaczono na podejście LEADER.

5. Zapewniono realizację celu środowiskowego w ramach EFRROW poprzez dobór instrumentów zaprogramowanych pod celami środowiskowymi (cele 4-6) w kwocie przekraczającej 30% alokacji funduszu, jak również zagwarantowano przeznaczenie minimum 40% całości budżetu Planu na cele związane z klimatem.

6. Budżet na interwencje na rynku owoców i warzyw nie przewiduje limitów. Przewidywana alokacja na poszczególne lata wdrażania Planu na interwencje w sektorze owoców i warzyw zostanie oszacowana po zebraniu danych dotyczących obecnie funkcjonujących organizacji producentów i ich wartości produkcji sprzedanej.

PROJEKT

7. Kwota przeznaczona na sektor pszczelarski zgodna jest z kwotą przewidzianą w pakiecie legislacyjnym.

Ponadto, przy kalkulacjach przyjęto dodatkowe wskazane niżej założenia:

1. Kwoty środków przeznaczone na działania ONW są zgodne co do wysokości (łącznie środków publicznych) z prognozowanym zapotrzebowaniem na ich realizację przy założeniu kontynuacji wsparcia na dotychczasową skalę.
2. W ramach obowiązkowego współfinansowania krajowego interwencji II filaru WPR do wstępnej kalkulacji będącej podstawą do zaproponowania wstępnego zestawu interwencji realizowanych w ramach Planu przyjęto maksymalne dopuszczalne legislacją UE poziomy wkładu EFRROW, a więc 85% w przypadku regionów słabiej rozwiniętych – w Polsce większość województw, 60% dla tzw. regionów przejściowych – tj. województw wielkopolskiego i dolnośląskiego, a także 43% dla regionów rozwiniętych – tj. dla Warszawy i okolic.

Przy powyższych założeniach całkowita wielkość środków publicznych na działania w II filarze wyniesie 5 725 mln euro.

Trwają jednak ustalenia w zakresie poziomu obowiązkowego współfinansowania krajowego, co w efekcie może doprowadzić do zwiększenia budżetu dostępnego na interwencje w ramach II filara i pozwoli na rewizję przyjętych wstępnie założeń odnośnie poszczególnych interwencji. Od wyniku tych dyskusji zależeć też będzie uwzględnienie w Planie interwencji w zakresie infrastruktury technicznej, biorąc jednak pod uwagę, że w pierwszej kolejności konieczne jest zapewnienie odpowiedniego budżetu dla zrealizowania potrzeb będących wyłączną domeną WPR (w tym konkurencyjność sektora rolno-spożywczego, wspieranie systemów jakości w szczególności rolnictwa ekologicznego, kompleksowe doradztwo rolnicze i szkolenia dla rolników).

Mając na uwadze toczące się dyskusji w Planie nie zamieszcza się wstępnej kalkulacji budżetów dla poszczególnych interwencji, traktując ją jedynie jako podstawę do wskazania zestawu interwencji najistotniejszych z punktu widzenie wyzwań stojących przez rolnictwem w najbliższych latach.

PROJEKT

7. SYSTEM ZARZADZANIA I KONTROLI PLANU

Wyznaczenie organów zarządzających oraz wyznaczenie i określenie roli podmiotów pośredniczących

Na obecnym etapie prac przewiduje się następujące funkcje dla podmiotów biorących udział w zarządzaniu i wdrażaniu Planu zgodnie z terminologią przyjętą w projekcie rozporządzenia w sprawie Planów strategicznych WPR.

Instytucja zarządzająca – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Agencja płatnicza – Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

Jednostka certyfikująca – Szef Krajowej Administracji Skarbowej

Właściwy organ – Minister Finansów

Funkcję instytucji zarządzającej będzie pełnił minister właściwy do spraw rozwoju wsi i minister właściwy do spraw rynków rolnych (Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi). Instytucja zarządzająca odpowiada za zarządzanie planem strategicznym WPR i za jego realizację w efektywny, skuteczny i prawidłowy sposób.

Funkcję agencji płatniczej będzie pełniła Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR) na podstawie uzyskanej akredytacji. Agencja płatnicza jest odpowiedzialna za zarządzanie operacjami oraz ich kontrolę. Do zadań agencji płatniczej należy wdrażanie interwencji w ramach Planu, m.in. przyjmowanie wniosków o przyznanie pomocy i pomocy technicznej oraz wniosków o płatność, przeprowadzanie kontroli administracyjnej tych wniosków, przyznawanie płatności, przeprowadzanie kontroli na miejscu oraz kontroli ex-post, odzyskiwanie środków.

Funkcję właściwego organu będzie pełnił minister właściwy do spraw finansów publicznych. Właściwy organ odpowiada za wydawanie, przegląd i cofanie akredytacji agencji płatniczej.

Funkcję jednostki certyfikującej będzie pełnił Szef Krajowej Administracji Skarbowej (Szef KAS), tj. sekretarz stanu w urzędzie obsługującym ministra właściwego w Ministerstwie Finansów. Jednostka certyfikująca jest operacyjnie niezależna od agencji płatniczej i organu, który akredytuje agencję płatniczą.

W celu zapewnienia sprawnego wdrażania Planu, instytucja zarządzająca i agencja płatnicza (agencja płatnicza z wyjątkiem dokonywania płatności) mogą delegować przypisane im zadania.

Zadanie instytucji zarządzającej w zakresie zapewnienia bezpiecznego systemu rejestracji elektronicznej, służącego do przechowywania i zgłaszania informacji statystycznych na temat Planu i jego realizacji, niezbędnych do celów monitorowania i ewaluacji, wykonuje ARiMR jako instytucja pośrednicząca.

Wdrażanie interwencji może być realizowane przez agencję płatniczą albo delegowane samorządom województw lub KOWR.

W szczególności proponuje się aby agencja płatnicza delegowała wdrażanie dla interwencji z zakresu rozwoju terytorialnego samorządom województw, przy jednoczesnym delegowaniu samorządom województw zadań związanych z rozwojem lokalnym kierowanym przez społeczność (RLKS) przewidzianych dla instytucji zarządzającej. Takie rozwiązanie zapewni prawidłowe wdrożenie instrumentów terytorialnych, w tym wielofunduszowego Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność (RLKS).

PROJEKT

Systemy kontroli i kar (art. 57-87 projektu rozporządzenia horyzontalnego)

System kontroli i kar jest ustanowiony przez państwo członkowskie zgodnie z prawodawstwem unijnym oraz prawodawstwem krajowym przyjętym w zakresie interwencji w celu zapewnienia skutecznej ochrony interesów finansowych UE, w tym odzyskiwania nienależnych płatności.

System obejmuje systematyczne kontrole administracyjne wniosków o przyznanie pomocy i wniosków o płatność oraz wymagany przepisami odpowiedni poziom kontroli na miejscu i kontroli ex-post. ARiMR jako agencja płatnicza jest odpowiedzialna za zapewnienie przeprowadzenia kontroli operacji. Kontrole zapewniają zgodność operacji
z mającymi zastosowanie warunkami ustanowionymi w przepisach unijnych, krajowych, w tym przepisach dotyczących udzielania zamówień publicznych, oraz innych obowiązkowych normach i wymogach.

Ustanowione w ramach systemu kary są skuteczne, odstraszające oraz proporcjonalne, przyjęty system kar uwzględnia dotkliwość, zasięg, trwałość, celowość oraz powtarzalność stwierdzonej niezgodności.

System kontroli i kar zostanie ustanowiony na podstawie doświadczeń z okresu programowania 2014-2020.

Zintegrowany system zarządzania i kontroli (art. 63-73 projektu rozporządzenia horyzontalnego)

ARiMR jest odpowiedzialna za prowadzenie zintegrowanego systemu zarządzania i kontroli (ang. IACS).

Podstawowymi elementami IACS jest: system identyfikacji działek rolnych (LPIS), wniosek geoprzestrzenny (GSAA), ewidencja producentów i siedzib stad, system kontroli i kar, System Identyfikacji i Rejestracji Zwierząt (IRZ).

LPIS działa w technologii geograficznych systemów informacyjnych *GIS - geograficzny system informacyjny*. Umożliwia potwierdzenie, czy dana działka rolna zgłoszona do płatności istnieje, czy położona jest na terenach uprawnionych do płatności i czy jej powierzchnia nie przekracza powierzchni uprawnionej do dopłat. Jedną z najważniejszych warstw referencyjnych LPIS jest cyfrowa ortofotomapa dla całego obszaru Polski, aktualizowana w cyklu 3-letnim.

Wniosek geoprzestrzenny jest w pełni funkcjonalny. Objęci nim zostali wszyscy rolnicy wnioskujący o przyznanie jednolitej płatności obszarowej oraz płatności obszarowych w ramach PROW, tj. płatności rolno-środowiskowo-klimatycznej, płatności ekologicznej, płatności ONW, premii pielęgnacyjnej i premii zalesieniowej oraz płatności dobrostanowej.

Wnioski o przyznanie płatności w ramach GSAA składać się będzie za pośrednictwem aplikacji eWniosekPlus dostępnej na stronie internetowej ARiMR.

Ewidencja Producentów i Siedzib Stad to zbiór, który ewidencjonuje dane wszystkich podmiotów uczestniczących we współfinansowanych lub finansowanych ze środków UE mechanizmach oraz podmiotów objętych obowiązkiem identyfikacji i rejestracji zwierząt. Umożliwia ich rejestrację i jednoznaczną identyfikację.

Opis systemu kontroli i kar w IACS

PROJEKT

Kontrole wstępne, kontrole kompletności oraz kontrole administracyjne, w tym kontrole krzyżowe przeprowadzane będą w odniesieniu do 100% wniosków o przyznanie płatności, w celu weryfikacji kryteriów kwalifikowalności do otrzymania płatności. Kontrole te do czasu wdrożenia systemu monitorowania obszarów uzupełniane będą przez kontrole na miejscu.

Kontrole wniosków będą rozpoczynać się na etapie wypełniania wniosku przez rolnika w ramach geoprzestrzennego formularza wniosku (GSAA). W ramach kontroli wstępnych sprawdzane będzie m.in. położenie deklarowanych upraw względem maksymalnego kwalifikowalnego obszaru (MKO) wyznaczonego w bazie LPIS, kompletność wniosku w zakresie wymaganych załączników.

Satelitarny system monitorowania obszarów

W terminie przewidzianym przepisami UE (nie później niż od 01.01.2024 r.), wdrożony zostanie satelitarny system monitorowania obszarów (działalności rolniczej) z wykorzystaniem zobrazowań satelitarnych Sentinel. System ten wdrażany będzie stopniowo aż do osiągnięcia poziomu ogólnokrajowego.

W przypadkach, gdy wyniki satelitarnego monitorowania nie będą jednoznaczne, system kontroli będzie uzupełniany poprzez wykorzystanie innych danych o co najmniej równoważnej wartości np. zdjęć z geo-lokalizacją oraz systemem tradycyjnych kontroli na miejscu.

Opis systemu kontroli i kar w ramach warunkowości (art. 84-87 projektu rozporządzenia horyzontalnego)

Beneficjenci interwencji w formie płatności bezpośrednich oraz niektórych interwencji II filaru (m.in rolno-środowiskowo-klimatycznych, ONW oraz premii pielęgnacyjnych i zalesieniowych) zobowiązani będą do przestrzegania obowiązków wynikających z warunkowości. Niewywiązywanie się z tego obowiązku, w którymkolwiek momencie danego roku kalendarzowego, będzie skutkować nałożeniem kar administracyjnych na beneficjentów. Kary administracyjne będzie się stosować jedynie w przypadku gdy niezgodność jest wynikiem działania lub zaniechania, które można bezpośrednio przypisać danemu beneficjentowi oraz w przypadku gdy niezgodność związana jest z działalnością rolniczą beneficjenta lub dotyczy gospodarstwa rolnego lub innego obszaru zarządzanego przez beneficjenta.

Stosowany system sankcji uwzględni dotkliwość, zasięg, trwałość oraz powtarzalność stwierdzonej niezgodności. Zmniejszenie będzie wynosić z zasady 1%, 3% lub 5%, a w przypadku poważnych naruszeń (gdy stwierdzona niezgodność ma poważne konsekwencje dla osiągnięcia celu danej normy lub wymogu) może nawet prowadzić do całkowitej utraty kwoty płatności. Natomiast w przypadku, gdy niezgodność nie ma lub ma tylko nieznaczne konsekwencje dla osiągnięcia celu danej normy lub wymogu, nie nakłada się sankcji. Możliwe jest wdrożenie niezgodności celowej, z wyższym niż zasadniczy poziomem sankcji.

W ramach systemu kontroli warunkowości corocznie kontrolą na miejscu objętych będzie co najmniej 1% gospodarstw.

Małe gospodarstwa o powierzchni nieprzekraczającej 5 ha użytków rolnych mogą zostać objęte uproszczonym system kontroli warunkowości. W tym systemie, w przypadku stwierdzenia niezgodności nie będzie nakładać się sankcji, z wyjątkiem niezgodności mających poważne konsekwencje dla osiągniecia celów danej normy lub

PROJEKT

wymogu. Ponadto, w ramach tego systemu możliwe będzie wykluczenie z kontroli na miejscu weryfikacji obowiązków warunkowości, w przypadkach gdy można wykazać, że przypadki niezgodności nie mają poważnych konsekwencji dla osiągnięcia celów warunkowości.

Interwencje *sektorowe*

- w sektorze pszczelarskim

Podmiotem odpowiedzialnym za kontrole jest KOWR. Przeprowadza kontrole dotyczące działalności podmiotów uprawnionych, biorących udział w realizacji interwencji oraz prowadzonej przez nich księgowości. W przypadku kontroli na miejscu będzie kontrolowanych co najmniej 5% wnioskodawców oraz co najmniej 1% odbiorców końcowych pomocy wybranych losowo wśród kontrolowanych wnioskodawców. Podczas sprawdzenia kontrolnego będzie potwierdzane czy:

1. interwencje w sektorze pszczelarskim, w szczególności dotyczące inwestycji i usług, są właściwie realizowane;
2. faktycznie poniesione koszty odpowiadają wnioskowanemu wsparciu finansowemu;
3. zadeklarowana liczba pni pszczelich odpowiada stwierdzonej liczbie pni utrzymywanych przez beneficjenta, przy uwzględnieniu dodatkowych danych przedstawionych przez pszczelarza w zakresie jego działalności w ciągu danego roku pszczelarskiego.

- w sektorze owoców i warzyw i w pozostałych sektorach

1. Podmiotem odpowiedzialnym za kontrole jest ARiMR. W przypadku kontroli na miejscu będzie kontrolowanych co najmniej 30% łącznej wnioskowanej pomocy w każdym roku. Każda organizacja producentów, która realizuje program operacyjny jest kontrolowana przynajmniej raz na trzy lata.

Kontrole na miejscu dotyczą w szczególności:

a. zgodności z kryteriami uznania na dany rok;
b. realizacji działań i zgodności z programem operacyjnym;
c. zgodności wydatków z prawem UE i przestrzeganie terminów;
d. wykorzystanie funduszu operacyjnego;
e. pełnego dostarczenia produktów przez danego członka, świadczenia usług i autentyczności wnioskowanych wydatków;
f. kontroli drugiego szczebla.

PROJEKT

Kontrola transakcji (art. 74-83 projektu rozporządzenia horyzontalnego)

Zadania specjalnej jednostki, odpowiedzialnej za monitorowanie kontroli ex-post transakcji pełni Szef Krajowej Administracji Skarbowej (Szef KAS). Inspektorzy Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych prowadzą, na zasadach określonych w przepisach unijnych, kontrole prawidłowości dokonanych transakcji. Kontrole refundacji eksportowych są prowadzone przez Krajową Administrację Skarbową. Okres kontroli trwa od 1 lipca do 30 czerwca roku następnego.

Minister właściwy do spraw rolnictwa i minister właściwy do spraw rynków rolnych, w zakresie transakcji finansowanych z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG), realizowanych w ramach Wspólnej Polityki Rolnej, z wyłączeniem refundacji eksportowych, są organami właściwymi do:

- przeprowadzenia analizy ryzyka w zakresie prawidłowości dokonanych transakcji,
- opracowywania projektu rocznego programu kontroli, o którym mowa w art. 79 projektu rozporządzenia horyzontalnego,
- opracowywania projektu sprawozdania rocznego, o którym mowa w art. 81 projektu rozporządzenia horyzontalnego.

KAS przesyła ww. Dokumenty do Komisji Europejskiej:

- roczny program kontroli - do dnia 15 kwietnia każdego roku,
- sprawozdanie roczne - przed 1 stycznia każdego roku,
- zastosowanie analizy ryzyka - co najmniej sześć miesięcy przed rozpoczęciem okresu kontroli tj. przed 1 stycznia każdego roku.

Opis struktury monitorowania i sprawozdawczości.

Monitorowanie oraz ewaluację planów strategicznych WPR przeprowadza się w celu poprawy ich jakości jak również by ocenić ich skuteczność, wydajność, przydatność, spójność, unijną wartość dodaną i ich wkład w realizację celów ogólnych i szczegółowych WPR.

Za koordynację działań związanych z monitorowaniem i ewaluacją Planu odpowiada instytucja zarządzająca. Podstawowe zadania *IZ Instytucji zarządzającej* związane z monitorowaniem i ewaluacją planu to:

- organizacja systemu zbierania i gromadzenia danych niezbędnych do monitorowania i ewaluacji;
- zapewnienie środków finansowych na realizację ewaluacji;
- koordynacja procesu ewaluacji poprzez:
  - przygotowanie planu ewaluacji Planu oraz jego ewentualnych modyfikacji;
  - upublicznianie i rozpowszechnianie wyników ewaluacji;
  - współpraca z KE przy przeprowadzaniu ewaluacji inicjowanych przez KE;
  - zlecanie ewaluacji funkcjonalnie niezależnym ekspertom.

Za gromadzenie i odpowiednią agregację danych niezbędnych do monitorowania i ewaluacji, tj. m.in.: danych pochodzących z wniosków o udzielenie pomocy, umów, decyzji i wniosków o płatność, danych dotyczących wskaźników produktu i rezultatu odpowiadać będzie Agencja Płatnicza.

PROJEKT

System sprawozdawczości w ramach Planu (przygotowywanie sprawozdań bieżących z realizacji Planu oraz rocznych sprawozdań z postępu prac, przekazywanych do Komisji Europejskiej), w tym wyznaczenie ról poszczególnych instytucji w procesie sprawozdawczości i wskazanie konkretnego zakresu zadań określony zostanie po zakończeniu prac nad pakietem legislacyjnym dotyczącym WPR w kolejnej perspektywie finansowej.

EFRG i EFRROW

W celu rocznego rozliczenia rachunków do 15 lutego następującego po danym roku budżetowym do Komisji Europejskiej przekazane będą następujące informacje:

1) roczne sprawozdanie finansowe (art. 8 projektu rozporządzenia horyzontalnego),
2) roczne sprawozdanie z realizacji celów planu strategicznego WPR (art. 8 i 52 projektu rozporządzenia horyzontalnego),
3) deklaracja zarządcza (art. 8 projektu rozporządzenia horyzontalnego),
4) opinia jednostki certyfikującej (art. 11 projektu rozporządzenia horyzontalnego),
5) sprawozdanie z czynności sprawdzających w zakresie audytu gospodarowania środkami pochodzącymi z budżetu Unii Europejskiej w ramach EFRG oraz EFRROW w ARiMR za poprzedni rok budżetowy kończący się 15 października (art. 11 rozporządzenia horyzontalnego).

Informacje przekazywane będą za pośrednictwem aplikacji SFC (*ang. System for Fund Management in the European Union)* dedykowanej do wymiany danych między państwem członkowskim a Komisją Europejską.

Pozostałe *sprawozdania* i informacje

Do 15 lutego 2023 r. i do dnia 15 lutego każdego kolejnego roku do 2030 r., do Komisji Europejskiej przekazywane będzie roczne sprawozdanie z realizacji celów planu strategicznego WPR, w zakresie, o którym mowa w art. 121 projektu rozporządzenia w sprawie planów strategicznych WPR. Obecnie trwają prace w ramach grupy roboczej Rady w zakresie częstotliwości przekazywania ww. sprawozdań. Według obecnej propozycji Prezydencji – co dwa lata.

Do 15 marca następującego po danym roku kalendarzowym do KE przekazane są sprawozdania z oceny jakości oraz w stosownych przypadkach, działania naprawcze i harmonogram ich wdrażania w odniesieniu do następujących elementów zintegrowanego systemu:

1) systemu identyfikacji działek rolnych,
2) systemu wniosków geoprzestrzennych.

Do 15 kwietnia następującego po danym roku kalendarzowym do KE przekazane są sprawozdania z oceny jakości oraz w stosownych przypadkach, działania naprawcze i harmonogram ich wdrażania w odniesieniu do systemu monitorowania obszarów.

PROJEKT

8. MODERNIZACJA WPR

System wiedzy i innowacji AKIS to organizacja i powiązania pomiędzy tworzącymi go partnerami, którzy tworzą lub wykorzystują wiedzę i innowacje w rolnictwie i dziedzinach powiązanych. Sprawnie funkcjonujący system wymiany wiedzy i innowacji jest warunkiem przyspieszenia restrukturyzacji i modernizacji rolnictwa.

System AKIS w Polsce składa się z wielu partnerów i tworzą go, m.in.: administracja, jednostki naukowe, szkoły, doradztwo rolnicze, związki i organizacje branżowe, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, w tym sprzedający środki do produkcji rolniczej. Kluczową rolę w wymianie wiedzy i innowacji w rolnictwie odgrywa publiczne doradztwo rolnicze, które realizując swoje zadania, przekazuje rolnikom wiedzę w różnych formach, m.in. poprzez prowadzenie szkoleń, demonstracji, pokazów, świadczenie usług doradczych, organizację targów, wystaw, konkursów, olimpiad, wydawanie czasopism czy prowadzenie stron internetowych.

System doradztwa rolniczego w Polsce ma charakter publiczno-prywatny i tworzą go: jednostki doradztwa rolniczego, tj. 16 wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego oraz Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie, a także prywatne firmy doradcze, izby rolnicze, organizacje i związki branżowe rolników, instytuty badawcze nadzorowane przez resort rolnictwa oraz uczelnie rolnicze.

Ze względu na potencjał kadrowy, posiadaną bazę szkoleniowo-biurową, doświadczenie oraz strukturę organizacyjną, instytucjami o największym znaczeniu i zakresie świadczenia usług doradczych są wojewódzkie ośrodki doradztwa rolniczego (ODR), wspierane przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie (CDR). Podstawą ich działania jest ustawa z dnia 22 października 2004 r. o jednostkach doradztwa rolniczego (Dz.U. z 2020 r. poz. 721), realizują także zadania powierzone im na podstawie innych przepisów.

Doradztwo rolnicze świadczone przez pozostałe podmioty w systemie ma znacznie ograniczony zakres. Doradcy zatrudnieni w izbach rolniczych prowadzą doradztwo zgodnie z przepisami ustawy o izbach rolniczych, współpracując również z ODR-ami.

Prywatne firmy doradcze to najczęściej małe, jedno- lub kilkuosobowe podmioty, zajmujące się głównie świadczeniem usług doradczych związanych z ubieganiem się o środki finansowe na rozwój gospodarstwa rolnego i opracowywaniem związanej z tym dokumentacji. Organizacje i związki branżowe rolników prowadzą wyspecjalizowane doradztwo, związane z przedmiotem działalności danej organizacji. Instytuty badawcze i uczelnie rolnicze posiadają komórki zajmujące się upowszechnianiem w praktyce osiągnięć tych instytucji, jednakże współpracują one najczęściej z partnerami o większej skali prowadzonej działalności, w stosunku do przeciętnej wielkości gospodarstwa w Polsce.

Istotną rolę odgrywają także podmioty prowadzące sprzedaż środków do produkcji rolniczej. Obok bogatej palety swoich produktów, oferują także zazwyczaj kompleksowe doradztwo związane z ich stosowaniem w procesie technologicznym związanym np. z uprawą zbóż, czy chowem zwierząt gospodarskich. Dotyczy to środków plonotwórczych, środków ochrony roślin, herbicydów, czy też pasz.

W Polsce działają również 442 tzw. Instytucje Otoczenia Biznesu (IOB) aktywnie wspierające rozwój innowacyjności i przedsiębiorczości, Jednak tylko niewielka część z tych IOB zajmuje się tematyką sektora rolno-spożywczego . Na terenach wiejskich działa tylko 4% wszystkich IOB .

PROJEKT

System szkolnictwa wyższego i nauki tworzą w szczególności: uczelnie, Polska Akademia Nauk (PAN), instytuty naukowe PAN, instytuty badawcze, Centrum Łukasiewicz, instytuty działające w ramach Sieci Badawczej Łukasiewicz, Polska Akademia Umiejętności. Politykę państwa w obszarze nauki oraz szkolnictwa wyższego prowadzi Ministerstwo Edukacji i Nauki.

Obecnie w Polsce działa ponad 400 uczelni publicznych i niepublicznych, a nad większością z nich sprawuje nadzór Minister Edukacji i Nauki. Są to uniwersytety, politechniki, akademie, publiczne uczelnie zawodowe oraz uczelnie niepubliczne. Minister nadzoruje również inne podmioty działające na rzecz systemu szkolnictwa i nauki, Narodową Agencję Wymiany Akademickiej, Narodowe Centrum Badań i Rozwoju oraz Narodowe Centrum Nauki.

Narodowe Centrum Nauki jest agencją wykonawczą powołaną do wspierania działalności naukowej w zakresie badań podstawowych. Natomiast do zadań NCBiR należy m.in. wspieranie komercjalizacji i innych form transferu wyników badań naukowych do gospodarki oraz zarządzanie programami badań stosowanych.

Uczelnie mogą prowadzić akademickie inkubatory przedsiębiorczości oraz centra transferu technologii. Akademicki inkubator przedsiębiorczości tworzy się w celu wspierania działalności gospodarczej pracowników uczelni, doktorantów i studentów. Centrum transferu technologii tworzy się w celu komercjalizacji bezpośredniej, polegającej na sprzedaży wyników działalności naukowej lub know-how związanego z tymi wynikami albo oddawaniu do używania tych wyników lub know-how.

Zaplecze naukowo-badawcze dla sektora rolno-spożywczego i obszarów wiejskich w Polsce stanowią instytuty badawcze nadzorowane przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, szkoły wyższe nadzorowane przez Ministra Edukacji i Nauki oraz instytuty naukowe Polskiej Akademii Nauk. W Polsce działa 10 rolniczych instytutów badawczych nadzorowanych przez MRiRW, 19 instytutów Polskiej Akademii Nauk wchodzących w skład Wydziału Nauk Biologicznych i Rolniczych, 6 uczelni rolniczych nadzorowanych przez Ministra Edukacji i Nauki.

Instytuty badawcze nadzorowane przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi realizują badania naukowe i prace rozwojowe ukierunkowane na ich wdrożenie i zastosowanie w praktyce w obszarach agronomii, biotechnologii, ekonomiki rolnictwa, inżynierii rolniczej, ochrony i kształtowania środowiska, ogrodnictwa, technologii żywności i żywienia, weterynarii oraz zootechniki. Spośród 10 instytutów badawczych nadzorowanych przez MRiRW, 5 posiada kategorię A, w tym 1 kategorię A+. Sześć instytutów posiada status Państwowego Instytutu Badawczego. Ponadto, w wybranych obszarach działalności badawczej związanych z tematyką rolniczą i pokrewną, prace naukowo-badawcze realizują także instytuty badawcze nadzorowane przez Ministra Klimatu, Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej czy też Ministra Zdrowia oraz instytuty badawcze Sieci Łukasiewicz.

W skład **systemu oświaty** wchodzą m.in.: szkoły podstawowe, szkoły ponadpodstawowe, placówki kształcenia ustawicznego oraz centra kształcenia zawodowego, umożliwiające uzyskanie i uzupełnienie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych oraz placówki doskonalenia nauczycieli. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi jest organem prowadzącym i sprawującym nadzór pedagogiczny nad 54 zespołami szkół rolniczych, które razem tworzą swoistą sieć szkół rolniczych.

Założeniem jest, aby **szkoły rolnicze prowadzone przez MRiRW** stanowiły swoiste centrum edukacji rolniczej

PROJEKT

w środowisku, oferując różne formy kształcenia dla osób chętnych i zainteresowanych podwyższaniem bądź zmianą kwalifikacji zawodowych. W realizacji tych zamierzeń pomocnym dla szkół jest wsparcie, nadzorowanego przez Ministra, Krajowego Centrum Edukacji Rolniczej w Brwinowie, które prowadzi doskonalenie zawodowe nauczycieli uczących przedmiotów zawodowych w szkołach rolniczych

W szkołach nadzorowanych przez MRiRW zostały powołane centra kształcenia ustawicznego, oferujące nie tylko kształcenie dla młodzieży, ale także dla osób dorosłych, w tym rolników. Centra kształcenia ustawicznego organizują głównie kwalifikacyjne kursy zawodowe umożliwiające osobom dorosłym zdobywanie poszczególnych kwalifikacji zawodowych przewidzianych w danym zawodzie a także inne formy kursów umożliwiających uzyskanie i uzupełnienie wiedzy niezbędnej do prowadzenia nowoczesnego gospodarstwa rolnego.

W celu wzmocnienia przepływu wiedzy pomiędzy nauką a praktyką rolniczą, powołana została **Sieć na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich** (SIR), która ma się przyczynić do:

- ułatwienia tworzenia oraz funkcjonowania sieci kontaktów pomiędzy rolnikami a innymi partnerami systemu AKIS;
- ułatwienia wymiany wiedzy fachowej oraz dobrych praktyk w zakresie innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich;
- wsparcia tworzenia Grup Operacyjnych EPI oraz opracowania projektów przez nie realizowanych, promocji rezultatów działań tych Grup.

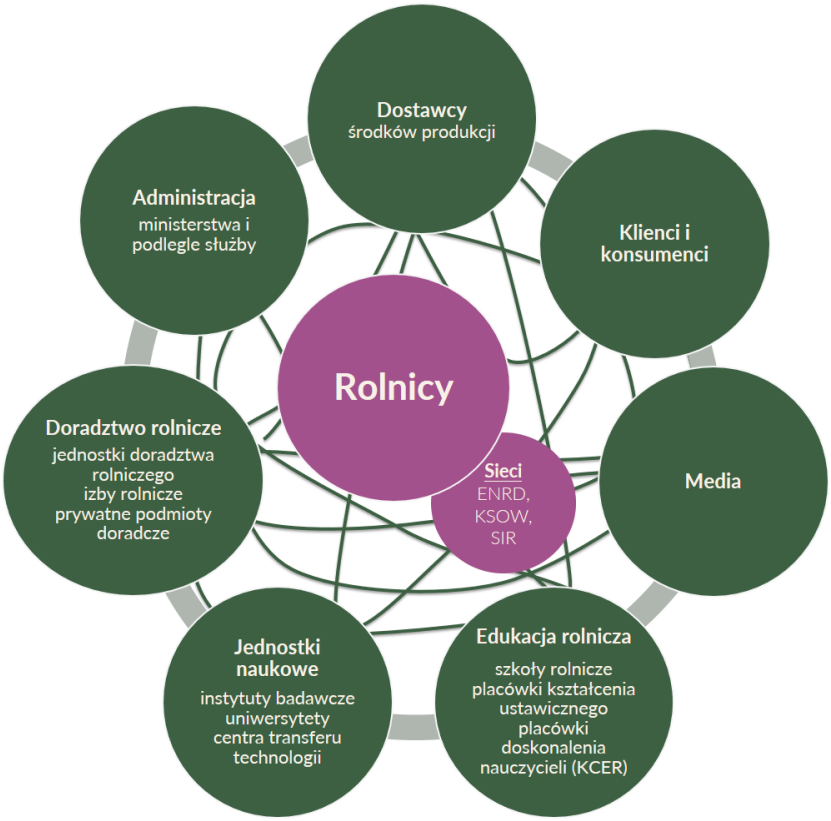
Struktura SIR oparta jest na publicznym doradztwie rolniczym. Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie pełni rolę koordynatora Sieci, natomiast 16 Wojewódzkich Ośrodków Doradztwa Rolniczego (ODR) wykonuje zadania SIR w poszczególnych województwach. Sieć na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich funkcjonuje w ramach Krajowej Sieci Rozwoju Obszarów Wiejskich (podsieć KSOW) i ma charakter otwarty, a partnerami Sieci mogą być wszystkie podmioty zaangażowane w rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich.

W ramach Sieci realizowanych jest wiele projektów, zarówno przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie jak i wojewódzkie ośrodki doradztwa rolniczego, mających na celu: aktywizację osób i instytucji, które mogą zostać zaangażowane w proces podnoszenia poziomu innowacyjności polskiego sektora rolno-spożywczego. Działania SIR przybierają rozmaite formy: od organizacji konferencji, szkoleń, spotkań, wyjazdów studyjnych czy stoisk i wystaw przez realizację filmów, publikacji i badań z analizą obszarów problemowych po udzielanie indywidualnych konsultacji.

W ramach Planu podejmowane będą działania na rzecz wzmocnienia wymiany wiedzy i innowacji pomiędzy partnerami systemu AKIS, a w szczególności pomiędzy nauką a praktyką. W ramach tych działań zakłada się wspieranie usług doradczych oraz szkoleń dla rolników, podnoszenie kompetencji kadr doradczych oraz wspieranie współpracy między partnerami w realizacji innowacyjnych projektów. Uwzględniając dotychczasowe doświadczenia, planowane jest rozszerzenie działalności Sieci na rzecz innowacji w rolnictwie poprzez szersze zaangażowanie doradztwa publicznego w przekazywanie wiedzy i innowacji oraz inicjowanie współpracy wielopodmiotowej. Niezbędne jest również zapewnienie wsparcia wykorzystania narzędzie ICT w doradztwie rolniczym.

PROJEKT

Rysunek nr 2. System wiedzy i innowacji AKIS: partnerzy i przepływ wiedzy

Źródło: opracowanie własne

Pełny opis systemu wiedzy i innowacji AKIS w Polsce zamieszczono w załączniku nr 9

Rozwój technologii cyfrowych w rolnictwie i na obszarach wiejskich

Bardzo istotnym elementem modernizacji WPR jest **rozwój technologii cyfrowych w rolnictwie i na obszarach wiejskich.** Jest on zbieżny z kierunkiem rozwoju cyfryzacji kraju i wykorzystuje różnego rodzaju informacje, najnowsze technologie oraz usługi. Efektywne wdrażanie rozwiązań cyfrowych w sektorze rolnym będzie obywało się w ramach współpracy Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi (MRiRW) z różnymi jednostkami rządowymi powołanymi do wspierania działań z zakresu cyfryzacji na terenie kraju, a także jednostkami działającymi w bezpośrednim otoczeniu rolnictwa, w szczególności Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR), Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa (KOWR), Centrum Doradztwa Rolniczego (CDR) i instytutów badawczych.

Cyfryzacja w sektorze rolnym będzie obejmować obszary takie jak:

1. Funkcjonowanie administracji oraz instytucji świadczących usługi na rzecz beneficjentów z obszarów wiejskich.
2. Zarządzanie na poziomie gospodarstwa, przedsiębiorstwa lub obszaru wiejskiego.
3. Wykorzystanie maszyn i urządzeń w ramach usprawnienia procesów produkcyjnych.

4. Transfer wiedzy i zacieśnianie współpracy pomiędzy różnymi instytucjami, rolnikami, przedsiębiorcami oraz mieszkańcami obszarów wiejskich.

Jednym z ważniejszych etapów cyfryzacji jest otwieranie danych publicznych oraz integracja publicznych baz danych, które pozwalają na rozwój nowych usług dla rolnictwa oraz automatyzację procesów w administracji. Otwarte dane umożliwiają tworzenie nowych i coraz bardziej zaawansowanych usług i aplikacji, których wykorzystanie pozwoli zaoszczędzić czas oraz koszty zarówno po stronie producentów rolnych jaki i funkcjonowania administracji. Pomocna w tym celu będzie integracja różnych baz danych poprzez zastosowanie interfejsu programistycznego aplikacji (API), co w znacznym stopniu wpłynie na automatyzację pewnych procesów.

Wraz z powyższymi celami powinien trwać rozwój kompetencji cyfrowych zarówno wśród pracowników administracji służącej rolnikom jak i wśród mieszkańców obszarów wiejskich. Wzrost świadomości o możliwościach i znaczeniu cyfryzacji w rolnictwie, w konsekwencji przyczyni się do coraz powszechniejszego wykorzystywania rozwiązań cyfrowych. Wraz z rozwojem cyfryzacji oraz rozwojem kompetencji cyfrowych wśród mieszkańców obszarów wiejskich musi jednocześnie postępować rozwój infrastruktury do obsługi tych celów, przede wszystkim rozwój sieci internetowej (przewodowej i bezprzewodowej) oraz bezpieczeństwa w cyberprzestrzeni. Powyższe działania powinny być wspierane przez wyspecjalizowane Centra Doradcze.

Ważnym czynnikiem wpływającym na cyfryzację jest zapewnienie stałego, szybkiego i pewnego dostępu do danych satelitarnych. Unia Europejska w ramach programu Copernicus udostępnia państwom członkowskim dane z satelitarnej obserwacji Ziemi, których ilość stale rośnie w miarę rozbudowy systemu i wynoszenia na orbitę kolejnych satelitów. Wyzwaniem, a zarazem olbrzymią szansą dla kraju jest jak najszersze wykorzystanie tej ogromnej ilości danych na potrzeby różnych polityk sektorowych, zwłaszcza w takich dziedzinach jak monitorowanie zmian klimatu, ochrona środowiska, rolnictwo czy planowanie przestrzenne.

Jednym z użytkowników danych satelitarnych dostarczanych przez systemy obserwacji Ziemi oraz nawigacji satelitarnej jest administracja publiczna różnego szczebla, która może i powinna wykorzystywać je jako narzędzie do realizacji wielu swoich zadań. Zastosowania technik satelitarnych w praktyce urzędów i służb dają możliwość poprawy skuteczności podejmowania decyzji administracyjnych. Dane satelitarne to źródło informacji obiektywnej i aktualnej oraz ciągłej w przestrzeni, często mogą stanowić cenne uzupełnienie informacji pozyskiwanych z innych źródeł i zostać wykorzystane w szerokorozumianym monitoringu (monitoringu upraw, prognozy plonowania, monitoringu szkód, planowania nawożenia, itp.).

Rolą administracji w procesie cyfryzacji powinno być wspomaganie gospodarki w rozwoju nowych technologii. Ponadto, tworzenie usług prowadzonych cyfrowo np. elektroniczne składanie wniosków o przyznanie płatności bezpośrednich oraz niektórych płatności w ramach PROW zwiększa aktywność rolników w tym obszarze i zachęca do korzystania nowych technologii. Cyfryzacja sprawia, że rozwija się także komunikacja z rolnikiem. W konsekwencji innowacje skutkują większą efektywnością produkcji rolniczej także poprzez wykorzystywanie rozwiązań z zakresu rolnictwa precyzyjnego, co pozwoli zwiększyć rolnikowi dochody.

W ramach rozwoju cyfrowego nie można zapomnieć o rozwiązaniach biznesowych, które są dużym zapleczem technologicznym sprzyjającym rozwojowi nowych technologii. W tym zakresie szczególnie ważny będzie ukierunkowanie rozwiązań na dostarczenie konkretnej wartości dodanej w rolnictwie czy przetwórstwie, która nie byłaby możliwa do uzyskania bez zastosowania danego rozwiązania. Dlatego stosowanie rozwiązań cyfrowych nie może być celem samym w sobie. Cyfryzacja jest tylko narzędziem, a nie rozwiązaniem problemu, a

PROJEKT

zastosowanie inteligentnych technologii musi podążać za określonym celem lub problemem, który należy rozwiązać.

PROJEKT